

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่
ของกลุ่มสตรี และผลกระทบต่อชุมชนชนบท :
กรณีศึกษาตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์
จังหวัดบุรีรัมย์

สุภาพร พรหมนิยม

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยวัฒนธรรม
จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2542

ISBN 974 – 313 – 714 - 9

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรี และผลกระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ชื่อผู้เขียน นางสาวสุภาพร พรหมนิม

ภาควิชาและคณะ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์อนุกุล พลศิริ ประธานกรรมการ

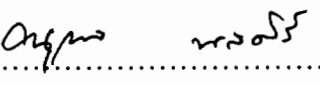
รองศาสตราจารย์จรินทร์ เจริญศรีวัฒนกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรนุช แหยมแสง

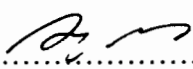
มหาวิทยาลัยรามคำแหงอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

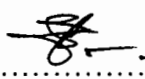
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล ราชภัณฑาทาร์กษ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์อนุกุล พลศิริ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์จรินทร์ เจริญศรีวัฒนกุล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรนุช แหยมแสง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ธีระเดช รวิมงคล)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรี และผลกระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาดำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ชื่อผู้เขียน : นางสาวสุภาพร พรหมนิยม

ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา : คหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน

ปีการศึกษา : 2543

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

1. รองศาสตราจารย์อนุกุล พลศิริ ประธานกรรมการ
2. รองศาสตราจารย์จรินทร์ เจริญศรีวัฒนกุล
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณุช แหยมแสง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรีชนบทในอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ และเพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านด้านบวก และผลกระทบทางด้านลบ จากการประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรีในชนบทที่มีต่อชุมชน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอในรูปแบบคำบรรยาย เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และการสังเกต จากกลุ่มประชากรคือ ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 3 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนงานสตรี จำนวน 20 คน รวมประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 29 คน

ผลจากการวิจัย พบว่า ปัจจัยภายในที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ได้แก่ (1) แรงบันดาลใจ จากการได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ความสนใจใฝ่รู้ ความคิดที่อยากจะทอผ้าเป็น ความมีใจรักและชอบในการทอผ้า ลวดลายและสีในตัวผ้าไหม (2) เจตคติ มีความรู้สึกชอบและรักในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ (3) การเรียนรู้ มีการเรียนรู้ที่เป็นระบบ และมีขั้นตอน คือการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน การเรียนรู้ขั้น

ชำนาญการ และการเรียนรู้ขั้นประกอบอาชีพได้ (4) ความคาดหวังต่ออาชีพ ผู้ประกอบ
ธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ต้องการที่จะสร้างรายได้ให้กับครอบครัว การสร้างงานใน
ท้องถิ่น การอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน การหาอาชีพที่แน่นอนให้กับตนเอง และการลดแรง
งานการย้ายถิ่น

ปัจจัยภายนอกที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ได้แก่ การ
บริหารจัดการ (1) ด้านการผลิต มีการรักษามาตรฐานคุณภาพการผลิต การกำหนดโควตา
การผลิต (2) ด้านการตลาด การสร้างเครือข่ายการตลาด การสร้างความแตกต่างในตัวสิน-
ค้าจากคู่แข่ง การสร้างความเชื่อถือ และชื่อเสียงเอกลักษณ์ของสินค้า (3) ด้านแรงงาน
ส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครอบครัว และเป็นในลักษณะอุตสาหกรรมภายในครัวเรือน (4)
ด้านการเงิน การมีเงินหมุนเวียนอย่างเพียงพอ ความสามารถในการทำกำไร การมีระบบ
การควบคุมทางการเงิน (5) การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีการกระจายหน้าที่กันทำ แบ่ง
หน้าที่กันทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมดำเนินการ ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น (6) ความเป็นผู้
นำ การเป็นผู้ที่ทำงานให้กับกลุ่ม ทุ่มเท่ากำลังความสามารถในการสร้างกลุ่ม เป็นผู้ที่มี
ความซื่อสัตย์เป็นที่ยอมรับ ไม่เป็นผู้ที่สร้างอิทธิพล เป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของ
สมาชิกทุกคน และเป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม มีความคิดสร้างสรรค์
และการตัดสินใจที่ดี

สำหรับผลกระทบทางด้านบวกจากการประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของ
กลุ่มสตรีในชนบทที่มีต่อชุมชน พบว่า ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น การอยู่ร่วมกันเป็น
ครอบครัว ประชาชนมีส่วนร่วมในการผลิต ลดปัญหาการว่างงาน และลดการย้ายถิ่นของ
แรงงาน

ผลกระทบทางด้านลบ พบว่า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมทางด้านน้ำ ปัญหาสารเคมี
จากการย้อมสีที่ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน และควันไฟจากการต้มไหมลอกกาออก ฟอก
ไหม และย้อมสี เป็นต้น

ABSTRACT

Thesis Title : Factors Towards Achieving in Women's Mudmee Silk Weaving Business and Impact on the Rural Community: A Case Study in Tambol Napho, Napho District, Burirum Province.

Student's Name : Miss Supaporn Promniyom

Degree Sought : Master of Arts

Major : Home Economics for Community Development

Academic Year : 2000

Advisory Committee :

1. Assoc. Prof. Anukool Polsiri Chairperson
2. Assoc. Prof. Jaria Charoensriwattanakul
3. Asst. Prof. Dr. Woranuch Yamsang

The objectives of this study were to study the internal and the external factors towards achieving in women's Mudmee silk weaving business (of the female union) in tambol Naphao, Naphao district, Burirum province. And also to study the impacts both positive and negative towards the rural community. Methods for collecting data were interviewing and observing 29 people involved in this business; 3 dealers, 6 community leaders, and 20 workers. Data were analyzed by using the qualitative research, content analysis, including lecture-style presentation.

The result showed that factors lead to the achievement were

- (1) Motivation, by transferring knowledge from their ancestors, their interest and curiosity of how to weave, and also their love and like in weaving.
- (2) Attitude, positive mind and love in weaving.

(3) Learning, both systematically and consequently, which inferred to basic level, proficient level, and professional level.

(4) Expectation to career; those who had involved in this business wanted to increase their household income, create their own occupations within the community, preserve the local handicraft, establish a firm profession, and reduce labor migration.

The external factor towards achieving in women's Mudmee silk weaving business was the business management, which could be divided into 6 parts.

(1) Production: standardizing the productivity and quality, together with determining production quota.

(2) Marketing: making products distinguishable and identical, along with having the effective marketing network.

(3) Labor: emphasizing on family coordination as a family industry.

(4) Finance: having enough cash flow in order to make benefits and having a systematic financial control.

(5) Members Participation: responsibilities distribution and brain storming to solve problems.

(6) Leadership: working for collective, trying best to establish effective groups, having a high teamworkship, being honest and acceptable- not making any pressure, at the same time to be a good listener, creative and well decided.

The positive impacts from this business to the community were

(1) People have more income while they could live as a family.

(2) People had participated in production process.

(3) Reduce the unemployment problem and labor migration ratio.

The negative impact to the community was that the chemical substances used in production caused the environmental problem, especially in water.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ โดยความช่วยเหลือสนับสนุนจากบุคคล
หลายๆฝ่ายด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์อนุกุล พลศิริ
ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์จรินทร์ เจริญศรีวัฒนกุล และ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรนุช แหยมแสง กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้
ความรู้เกี่ยวกับการวิจัย ให้คำแนะนำ ตรวจสอบ และแก้ไขข้อบกพร่อง รวมทั้งกระตุ้นให้
เกิดความกระตือรือร้นในการทำวิทยานิพนธ์อย่างดียิ่ง ตลอดระยะเวลาของการวิจัยใน
ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหงทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประสิทธิประสาทวิชาความรู้
ให้กับผู้วิจัย รวมทั้งผู้เขียนเอกสาร ตำราต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของผู้วิจัย

ขอขอบคุณทุกท่านในสนามวิจัยที่ได้อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล รวม-
ทั้งให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย อีกทั้งยังให้ความเอาใจใส่ ดูแล ทำให้ผู้วิจัยได้
รับความอบอุ่นใจ ในขณะที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในสนามวิจัยตลอดระยะเวลาการวิจัย โดย
เฉพาะอย่างยิ่ง คุณจารุณี เชื้อเจริญ ที่ให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวก ให้การ
สนับสนุน รวมทั้งเป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือในทุกๆด้านในการเก็บข้อมูล จน-
ทำให้งานวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี รวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการวัฒน
ธรรมแห่งชาติ ที่ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ พี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ในกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ที่คอยเป็น
กำลังใจให้กับผู้วิจัย รวมทั้งให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้วิจัย ให้ข้อเสนอแนะ และให้
คำปรึกษาตามโอกาสอันควร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในครั้งนี้

ประโยชน์อันพึงได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบให้กับคุณพ่อ คุณแม่ และพี่-
น้องตระกูลพรหมนิมทุกคน ทุกท่านมีส่วนในการสนับสนุนด้านการศึกษา และเป็น
กำลังใจจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

สุภาพร พรหมนิม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(9)
สารบัญตาราง.....	(13)
สารบัญภาพประกอบ.....	(14)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดและความหมายของธุรกิจชุมชน.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจและการประกอบของธุรกิจชุมชน.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน.....	24
ความหมาย และลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ.....	28
ประวัติความเป็นมาของอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์.....	31
ประวัติความเป็นมาของกลุ่มอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่.....	35
วัตถุประสงค์ในการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดบุรีรัมย์.....	46
กระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่.....	47
ลักษณะของผ้าไหมมัดหมี่ในประเทศไทย.....	58

บทที่	หน้า
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ.....	60
กรอบแนวความคิด.....	72
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	73
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	73
ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	75
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	75
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ.....	76
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	76
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
4 การวิเคราะห์ผลการศึกษา.....	79
ตอนที่ 1 สภาพชุมชนตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ และข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์.....	80
สภาพชุมชนตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์.....	82
ตอนที่ 2 ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ของกลุ่มสตรีชนบทในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์.....	93
ตอนที่ 3 ผลสำเร็จของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่.....	113
ตอนที่ 4 ผลกระทบจากการประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่ม สตรีในชนบทที่มีต่อชุมชนทั้งด้านบวก และด้านลบ.....	116
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	122
สรุปผลการวิจัย.....	123
อภิปรายผลการวิจัย.....	128
ข้อเสนอแนะ.....	135
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	137

ภาคผนวก	หน้า
ก แบบวางแผนกำหนดจุดลงพื้นที่.....	138
ข แนวคำถามการสัมภาษณ์.....	140
ค แบบบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกต.....	171
ง รูปภาพการเก็บรวบรวมข้อมูล และผ้าไหมมัดหมี่.....	174
บรรณานุกรม.....	180
ประวัติผู้เขียน.....	188

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การแบ่งเขตการปกครองของอำเภอนาโพธิ์.....	35
2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่.....	82
3 ข้อมูลทั่วไปของผู้นำชุมชน.....	85
4 ข้อมูลทั่วไปของคณงานสตรี.....	88
5 ข้อมูลทั่วไปในภาพรวมของผู้ให้สัมภาษณ์.....	91

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
1 กี่.....	48
2 เส้นไหม.....	49
3 เปีย.....	50
4 หลอดปั่นด้ายไหม.....	50
5 กระสวย.....	50
6 อัก.....	51
7 กง.....	51
8 ไน (หลา).....	52
9 หลักฝื่อ.....	52
10 ฟืม.....	53
11 เขา หรือตะกอ.....	53
12 กกหูก.....	54
13 แปรงหวีหูก.....	54
14 ผัง.....	54
15 การตีเกลียวไหม.....	175
16 การกวักไหมใส่อัก.....	175
17 การมัดเพื่อทำลายมัดหมี่.....	175
18 ลายและสีมัดหมี่.....	175
19 การฟอกย้อม.....	175
20 บริเวณย้อมไหม.....	176
21 น้ำเสียจากการฟอกย้อม เกล่งสู่พื้นดิน.....	176
22 ผู้เชี่ยวชาญประจำศูนย์.....	177
23 กี่มือ และการทอผ้าด้วยมือ.....	177

ภาพที่	หน้า
24 พักรับประทานอาหารร่วมกัน.....	177
25 ผ้าไหมนาโพธิ์บางส่วนที่ได้รับรางวัลระดับชาติ.....	178
26 ผ้าไหมนาโพธิ์บางส่วนที่ได้รับรางวัลระดับชาติ.....	179

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2540 เป็นต้นมาประเทศไทยต้องประสบกับภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ เป็นเหตุให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนโดยถ้วนหน้า และเป็นภาวะที่ทุกคน ทุกองค์กร ต้องทบทวนและหันกลับมาพิจารณาหาหนทางที่จะทำให้เกิดความพออยู่ พอกิน ของคนในสังคม เพื่อให้เกิดความรุ่งเรืองและความอยู่รอดปลอดภัยของสังคมไทย (สุมิตรา จิระวุฒินันท์ 2542, 1)

งานพัฒนาชนบทที่ผ่านมาหน่วยงานของภาครัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรประชาชนอื่นๆ ได้เสนอทางเลือกที่สอดคล้องกับภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ การทำเกษตรผสมผสาน เกษตรธรรมชาติ และงานธุรกิจชุมชน สำหรับเกษตรผสมผสานเป็นทางเลือกของการเอาชนะความแห้งแล้งเพื่อผลิตอาหารโดยเน้นการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นหลัก ซึ่งไม่เกิดรายได้ที่ต่อเนื่องเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เกษตรกรจึงพยายามแสวงหาหนทางที่ดีเพื่อสร้างเศรษฐกิจใหม่แก่สังคมของตนเอง โดยเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อการบริโภค มาเป็นการผลิตเพื่อการจำหน่าย ซึ่งก่อให้เกิดเป็นธุรกิจชุมชนขึ้น และธุรกิจบางชนิดเป็นที่นิยมของตลาด สามารถสร้างรายได้ที่ดีให้แก่เกษตรกร (บงกช หงษ์คำมี 2537, 2) กิจกรรมของธุรกิจชุมชนมักมาจากอุตสาหกรรมที่ทำกันในครัวเรือนของชาวชนบทเป็นส่วนใหญ่ และสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการ การอาศัยแรงงานเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต ย่อมก่อให้เกิดการจ้างงานมากกว่ากิจกรรมขนาดใหญ่ และช่วยทำให้เกิดการกระจายรายได้ให้กับชุมชนด้วย (ชัยยุทธ์ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์ และสกนธ์ วรรณวิวัฒนา 2533, 33-34) ดังนั้นการประกอบธุรกิจในชุมชน ถือเป็นทางออกทางหนึ่งของการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนชนบท เนื่องจากธุรกิจในชุมชนใช้ทุนในการประกอบการน้อย ส่วนใหญ่จะใช้วัตถุดิบภาคการเกษตร และการประกอบ

การสามารถทำควบคู่กับภาคการเกษตรได้ โดยอาศัยการรวมกลุ่ม จัดตั้งกลุ่มแต่ละอาชีพ ในชุมชน เพื่อลดข้อจำกัดของการทำธุรกิจคนเดียว

ธุรกิจชุมชนช่วงที่ผ่านมาต้องประสบกับปัญหาหลายอย่าง เช่น การขาดทุน หมุนเวียนไม่สามารถกู้ยืมเงินในระบบตลาดได้ ทำให้ต้องกู้ยืมเงินจากนอกตลาดเงิน ซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูง ขาดทักษะการบริหาร การจัดการ การตลาด ขาดข้อมูล ข่าวสารที่ทันต่อสถานการณ์ ขาดแหล่งวัตถุดิบ ขาดการพัฒนาศักยภาพ ที่จำเป็นต่อการ ประกอบอาชีพและธุรกิจชุมชน เช่น ทักษะฝีมือ ความรู้ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ การปฏิบัติตามข้อตกลงระเบียบวินัย คุณภาพสินค้าและแรงงานไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ ได้รับผลตอบแทนต่ำ ฯลฯ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ระเบียบขั้นตอนของรัฐส่วนใหญ่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจที่สามารถแข่งขันได้ใน ระบบตลาด แต่ธุรกิจชุมชนยังไม่เข้มแข็งเพียงพอทำให้พบข้อติดขัดในการดำเนินการ การประสานงานกับองค์กรที่ให้การสนับสนุนยังไม่ต่อเนื่อง และไม่กระจายข้อมูลสู่ผู้ที่ประสงค์จะให้ความร่วมมืออย่างกว้างขวาง แม้ภาคธุรกิจเอกชนจะเข้ามาร่วม ส่งเสริมสนับสนุนธุรกิจชุมชนแต่ยังมีได้เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง จน ทำให้ธุรกิจชุมชนเข้าสู่ระบบตลาดได้ และยังไม่มีการเชื่อมโยงระหว่างฝ่ายต่างๆจน เกิดเป็นเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับธุรกิจชุมชนอย่างจริงจัง (กรมพัฒนาชุมชน 2539, 2-3)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) โดยมีวัตถุประสงค์และ เป้าหมายที่เน้นแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคม ช่วยแก้ไขปัญหาการพัฒนาที่ขาดความสมดุลด้านเศรษฐกิจ และยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ของการทำงานคือ การมีส่วนร่วม และเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพัฒนา โดยเน้น การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในภูมิภาค และชนบทให้พึ่งตนเองได้ มีเศรษฐกิจ ชุมชนที่มั่นคง และเป็นฐานในการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตในอนาคต โดยการ ส่งเสริมสนับสนุน ครอบครัว ชุมชนให้มีการริเริ่มทำธุรกิจภายในชุมชนที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละพื้นที่โดยการมีส่วนร่วม และให้ธุรกิจภาคเอกชนเข้า มามีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและครอบครัวด้วย โดยการมีส่วนร่วมนั้น

ต้องคำนึงถึงบทบาทของสตรีเป็นสำคัญ เพื่อเป็นการยกระดับสถานภาพและบทบาทสตรี กล่าวคือให้มีสิทธิ และโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบตามความรู้ความสามารถตลอดจนการเสริมสร้างศักยภาพในการรวมกลุ่ม ส่งเสริมให้สตรีได้รับการศึกษา อบรม ฝึกทักษะทุกด้าน และการมีอาชีพ ทัดเทียมกับบุรุษ (จัตติยา กรรณสูต ม.ป.ป., 50)

เป็นที่ทราบกันว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม และยังเป็นภาคที่มีรายได้น้อยที่สุดของประเทศ (สุนิสิต สุจิตานนท์ และคณะ 2535,1) ดังนั้นทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาภูมิภาคนี้ ตลอดมา โดยเฉพาะการพัฒนาสตรีและกลุ่มอาชีพ กรมการพัฒนาชุมชนได้ใช้กลยุทธ์ กระบวนการกลุ่มเป็นแนวทางโดยการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ โดยหวังให้สตรีเหล่านี้ได้มีราย ได้ มีระบบการคิด การดำเนินงาน รับผิดชอบ และเลือกวิธีปฏิบัติเพื่อการพึ่งตนเองแบบ พออยู่ พอกิน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การจัดตั้งกลุ่มอาชีพในภาคอีสานได้รับการยอมรับ และถือปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัด บุรีรัมย์ ที่มีกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมมัดหมี่ มีคณะกรรมการกลุ่มที่เป็นสตรีล้วน มีระบบการบริหารจัดการกลุ่มไปสู่ความสำเร็จอย่างงดงาม มีรายได้เข้ากลุ่มอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังมีความเข้มแข็งจนเป็นที่ยอมรับแก่บุคคลทั่วไป โดยสมาชิกส่วนใหญ่จะทอผ้าไหมมัดหมี่ ที่บ้านของตนเอง ซึ่งลักษณะของการดำเนินงานที่นี้เป็นไปในลักษณะอุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือธุรกิจครอบครัว (ประคอง ภาสะฐิติ 2543, 8)

ผลงานของกลุ่มอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัด บุรีรัมย์ ส่งผลให้ประชาชนมีงานทำ มีรายได้ ทั้งยังช่วยยึดเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม และเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นได้นำมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ตลอดจนเป็นการกระจายงานด้านอุตสาหกรรมไปสู่ชุมชนชนบท ทำให้ชาวชนบทมีราย- ได้เพิ่มขึ้น อันจะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจทอผ้าไหม มัดหมี่ของกลุ่มสตรีชนบทในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ และศึกษาผล กระทบจากการประกอบธุรกิจทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรีในชนบทที่มีต่อชุมชนทั้ง ด้านบวก และด้านลบ ทั้งนี้จะเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ส่งเสริมธุรกิจชุมชนให้

สามารถพึ่งตนเองได้ และทำให้ธุรกิจทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นอาชีพที่ยั่งยืนในชุมชนตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ และเป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพในชุมชนชนบทอื่นๆต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรีชนบทในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านบวก และผลกระทบทางด้านลบ จากการประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรีในชนบทที่มีต่อชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่

ผู้วิจัยได้ใช้หมู่บ้านในเขตชุมชนชนบทตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีกลุ่มสตรีประกอบธุรกิจทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นอาชีพหลักของครอบครัว

2. ขอบเขตประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งได้แก่

- 2.1 ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ได้แก่ เจ้าของธุรกิจที่เป็นสตรี ที่มีรายได้หลักจากการประกอบอาชีพธุรกิจทอผ้าไหมมัดหมี่ในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 3 คน
- 2.2 ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มสตรีในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 6 คน
- 2.3 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนงานสตรีที่ทำงานอยู่ในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ในตำบลนาโพธิ์อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 20 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตัวแปรใหญ่ๆ คือ ตัวแปรต้น และตัวแปรตาม

1. ตัวแปรต้น คือ

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ แบ่งออกเป็น

1.1 ปัจจัยภายใน เช่น แรงบันดาลใจ เจตคติ การเรียนรู้ ความคาดหวังต่ออาชีพ และปัจจัยภายในอื่นๆ

1.2 ปัจจัยภายนอก เช่น ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านแรงงาน ด้านการเงิน ด้านการบริหารจัดการ ด้านปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การมีส่วนร่วมของสมาชิก ความเป็นผู้นำ และระเบียบข้อบังคับขององค์กร และปัจจัยภายนอกอื่นๆ

2. ตัวแปรตาม คือ

2.1 ผลสำเร็จของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ แบ่งออกเป็น

2.1.1 ปัจจัยที่วัดได้ (Accountable Factors) ด้วยตัวเลข หรือเชิงปริมาณ

- 1) รายได้ / รายรับจากการดำเนินงาน
- 2) รายได้ของแรงงาน
- 3) จำนวนช่างฝีมือ
- 4) การกระจายสินค้า
- 5) ปัจจัยอื่นๆ

2.1.2 ปัจจัยที่วัดไม่ได้ (Unaccountable Factors) ด้วยตัวเลข หรือ

เชิงคุณภาพ

- 1) ความอบอุ่นของสถาบันครอบครัว
- 2) ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- 3) การสร้างทักษะทั้งด้านการผลิต การตลาด การบริหาร ฯลฯ
- 4) การรักษาศิลปวัฒนธรรม
- 5) ปัจจัยอื่นๆ

2.2 ผลกระทบต่อชุมชน แบ่งออกเป็น

1) ผลกระทบทางด้านบวก เช่น ลดปัญหาการว่างงาน ลดการย้ายถิ่นของแรงงาน ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการผลิต ตลอดจนการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว การได้รับความสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชน และอื่นๆ

2) ผลกระทบทางด้านลบ เช่น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านมลพิษต่างๆ การเปลี่ยนแปลงการบริโภค และปัญหาอื่นๆ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ความสำเร็จ หมายถึง ผลบรรลุเป้าหมายอันเกิดจากการทำธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งประกอบด้วยดัชนีชี้วัด 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยที่วัดได้ด้วยตัวเลข หรือเชิงปริมาณ ได้แก่ ผลกำไรจากการดำเนินงาน รายได้ของแรงงาน จำนวนช่างฝีมือ การกระจายสินค้า และปัจจัยที่วัดไม่ได้ในด้านตัวเลข หรือเชิงคุณภาพ ได้แก่ ความอบอุ่นของสถาบันครอบครัว ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การสร้างทักษะ การรักษาศิลปวัฒนธรรม

2. ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ หมายถึง ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่นำธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ไปสู่ความสำเร็จ

3. ปัจจัยภายใน หมายถึง แรงบันดาลใจ เจตคติ การเรียนรู้ ประสบการณ์ และความคาดหวังต่ออาชีพ

4. เจตคติ หมายถึง ความรู้สึก และความเชื่อ ต่อการทำธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ทั้งในด้านบวกและด้านลบ ในที่นี้เป็นเจตคติที่มีมาก่อนที่จะประสบความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่

5. ปัจจัยภายนอก หมายถึง ปัจจัยด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านแรงงาน ด้านการเงิน ด้านการบริหารจัดการ ด้านปฏิสัมพันธ์กับภายนอก เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิก เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ และเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับขององค์กร

6. ธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ หมายถึง การประกอบธุรกิจการผลิต การซื้อ และจำหน่ายผ้าไหมมัดหมี่ในอุตสาหกรรมครัวเรือนเป็นอาชีพหลัก

7. ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ หมายถึง สตรีหรือบุรุษที่เป็นเจ้าของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ และประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ
8. ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้ที่ชุมชนหรือกลุ่มอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ให้การยอมรับนับถือ ให้ความไว้วางใจในการเป็นตัวแทนติดต่อประสานงานกับกลุ่ม และด้านกิจกรรมอื่นๆ
9. คนงานสตรี หมายถึง สตรีที่ทำงานในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ แต่ไม่ได้เป็นเจ้าของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่
10. ผ้าไหมมัดหมี่ หมายถึง ผ้าทอพื้นเมืองที่เกิดจากการเอาเชือก หรือเส้นฟางมามัดเส้นไหมเป็นเปลาะๆตามลวดลายที่ต้องการ แล้วนำไปย้อมสีต่างๆ จึงนำเส้นไหมนั้นไปทอเป็นเส้นพุ่งจะได้ผ้าที่มีลายหมี่ ซึ่งมีชื่อลายเรียกต่างๆกันไป
11. กลุ่มสตรี หมายถึง สตรีในชุมชนชนบทที่จัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ขึ้น ในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
12. ผลกระทบต่อชุมชน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ในชุมชนชนบทนั้นๆ มีทั้งผลกระทบทางด้านบวก และผลกระทบทางด้านลบ
13. ผลกระทบทางด้านบวก หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีผลทำให้ชุมชนชนบทนั้นมีความเป็นอยู่ที่เป็นสุข และอยู่ในลักษณะที่ดีขึ้น
14. ผลกระทบทางด้านลบ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีผลทำให้ชุมชนชนบทนั้นเกิดความเสียหายโดยรวม
15. ชุมชนชนบท หมายถึง กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน มีประเพณี วัฒนธรรม และผลประโยชน์ร่วมกัน ในที่นี้หมายถึง ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
16. ความเป็นมาของโครงการ (กิจการ) หมายถึง ลักษณะของโครงการ หรือกิจการที่เป็นอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถนำปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ และผลกระทบจากการประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรีชนบทที่มีต่อชุมชนที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริม สนับสนุนธุรกิจ และเพื่อพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืนของคนในชุมชนชนบท ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ให้ประสบความสำเร็จต่อไป

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสตรีสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน ปรับปรุง แก้ไข ตลอดจนการส่งเสริม และสร้างอาชีพสำหรับชุมชนชนบทในท้องถิ่นอื่นๆที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มที่ศึกษาในครั้งนี้ต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรี และผลกระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาคำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและความหมายของธุรกิจชุมชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจ และองค์ประกอบของธุรกิจชุมชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง
4. ความหมายและลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ
5. ประวัติความเป็นมา อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
6. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่
7. วัตถุประสงค์ในการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดบุรีรัมย์
8. กระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่
9. ลักษณะของผ้าไหมมัดหมี่ในประเทศไทย
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

แนวคิดและความหมายของธุรกิจชุมชน

ขวัญสรวง อติโพธิ์ และอนุชาติ พวงคำลี (2538) ธุรกิจชุมชน เกิดขึ้นจากการศึกษาสถานการณ์การพัฒนา ที่ผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายเห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับความเป็นธรรมจากผลของการพัฒนา เนื่องจากระบบเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ประชาชนส่วนใหญ่ถูกเอารัดเอาเปรียบ มีการแข่งขันกันสูง เร่งเร้าให้บริโภคกันอย่างเกินความจำเป็นซึ่งมีผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว ความสามารถ

ในการพึ่งตนเองของประชาชนผู้เสียเปรียบมีน้อยลง ธุรกิจชุมชนจึงได้รับการเสนอให้เป็นทางเลือกเพื่อให้ประชาชนในชนบท หรือผู้ด้อยโอกาสได้มีโอกาสหารายได้เสริม เพื่อให้มีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ และขณะเดียวกันก็จะได้เรียนรู้การทำธุรกิจ โดยความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และธุรกิจเอกชน

การทำธุรกิจชุมชนถือเป็นการดำเนินธุรกิจ ซึ่งมีกิจกรรมทั้งที่เป็นการผลิตการบริการที่เกื้อกูล และเหมาะสมต่อวิถีชีวิต สังคม เศรษฐกิจ และระบบนิเวศของชุมชนที่แตกต่างไปในแต่ละท้องถิ่น และดำเนินการโดยองค์กรชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวกันเป็นกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่น โดยจัดตั้งเป็น “องค์กรธุรกิจของชุมชน” ให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมทั้งในการกำหนดทิศทาง การดำเนินกิจกรรม และการร่วมปฏิบัติงานในหน้าที่ที่แตกต่างกันไปตามความสามารถ และทักษะของแต่ละคนซึ่งจะทำให้กิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการโดยองค์กรธุรกิจของชุมชน มีความสอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่ในชุมชนซึ่งเป็นสมาชิก โดยอยู่บนพื้นฐานของความจริงคือ มีความเหมาะสมและสอดคล้องต่อวิถีชีวิต ภูมิปัญญา สภาพเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศของชุมชน

มีคำหลายๆ คำที่ใช้เรียกการรวมตัวของชาวบ้านตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เช่นองค์กรชุมชน องค์กรประชาชน และองค์กรชาวบ้าน (สัมพันธ์ เศษะอริก และคณะ 2540, 2) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอใช้คำว่า องค์กรชุมชน ซึ่งหมายถึง องค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านที่ตระหนักถึงปัญหา แสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหา จนก่อให้เกิดผู้นำ สมาชิก และแนวทางในการแก้ปัญหา มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องในการแก้ปัญหาและมีการบริหารจัดการกันเอง โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ความกินดี อยู่ดี และการพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับคำนิยามของ ประเวศ วะสี (2538, 23) ที่ว่า องค์กรชุมชน หมายถึง กลุ่ม หรือชมรม หรือจะในชื่ออื่นใด โดยจะมีการจดทะเบียนหรือไม่ก็ตามอันจะเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวด้วยความสมัครใจของประชาชนจำนวนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์และอุดมคติร่วมกัน มีมิตรภาพ และความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องในการทำงาน เพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีผู้นำตามธรรมชาติ เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการทำงานร่วมกันดังกล่าว

ความหมายของธุรกิจชุมชน

คำว่า ธุรกิจชุมชน (Community Business) ประกอบไปด้วยคำที่มีความหมาย 2 คำ ได้แก่คำว่า ธุรกิจ (Business) และชุมชน (Community) ก่อนที่จะได้อธิบายถึงความหมายของคำว่า ธุรกิจชุมชน จะขออธิบายในแต่ละคำก่อนดังนี้

ปราณี พรรณวิเชียร (2530, 3) ให้ความหมายของธุรกิจไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อที่จะบำบัดความต้องการเบื้องต้นหรือความต้องการต่างๆของบุคคลในสังคม ธุรกิจจึงดำเนินกิจกรรมที่สำคัญคือ ทำหน้าที่ในการผลิต การจัดหาวัตถุดิบมาใช้ในการผลิตสินค้านั้น แปรสภาพเป็นสินค้าสำเร็จรูป จากนั้นจึงเป็นหน้าที่ของการจัดจำหน่าย นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมด้านต่างๆเข้ามาเกี่ยวข้องอีกด้วย

สมยศ นาวิการ (2525, 4) ให้ความหมายคำว่า ธุรกิจ หมายถึง กิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจและการพาณิชย์ ที่มีเป้าหมายทางด้านกำไรในการจัดหาสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

จินตนา บุญบงการ และกรองแก้ว อยู่สุข (2531, 3) ให้ความหมายของการประกอบการธุรกิจว่า หมายถึง การผลิตสินค้าและบริการ และการนำสินค้าและบริการนั้นมาจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค ฉะนั้นถ้าการผลิตสินค้าหรือบริการถูกนำมาใช้บริโภคเอง ไม่ได้นำไปขายหรือจำหน่าย จึงเรียกว่าการอุปโภคบริโภคของตนเอง แต่ถ้าการผลิตสินค้าหรือบริการได้ถูกนำไปขายหรือจำหน่ายต่อไปจึงเรียกว่า การค้า (Commerce)

สรุปธุรกิจ หมายถึง กิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต หรือการแลกเปลี่ยนสินค้า หรือการให้บริการทางการเงิน หรืออื่นๆ แก่ประชาชนเพื่อให้ได้กำไร และกิจกรรมใดๆ ที่ประกอบการทางเศรษฐกิจซึ่งตั้งขึ้นเพื่อให้ได้กำไร

ชุมชนไทยคดีศึกษา (2514) ได้ให้ความหมายของคำว่า ชุมชนว่าหมายถึง อาณาบริเวณที่เป็นท้องที่โคดเคี้ยวอยู่ห่างไกลความเจริญนานาประการ มีการยังชีพแร้นแค้น

Alvin (1988, 76) ให้ความหมายชุมชนว่า หมายถึง การกำหนดอาณาบริเวณของชุมชนโดยถือเอาความผูกพันอันมีในกลุ่มเดียวกัน เป็นการแสดงขอบเขตของชุมชนเดียวกัน ความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน มีวัฒนธรรม บรรทัดฐานทางสังคมร่วมกันที่สมาชิกต้องปฏิบัติตาม

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2524, 5) ได้รายงานเขียนของ Charles Hoffer ซึ่งได้ศึกษาความหมายของคำว่า “ชุมชน” สรุปได้ว่า ต้องมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ 1) คน เนื่องจากหากไม่มีคนแล้วชุมชนก็มิอาจเป็นชุมชนได้ 2) คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้องมีความสนใจในสิ่งหนึ่งสิ่งใดคล้ายกัน ซึ่งความสนใจนี้เป็นผลมาจากการอยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน และ 3) คน (Human) และสถานที่ (Area) เป็นสิ่งที่ต้องอยู่ควบคู่กันไม่อาจแยกจากกันได้ เนื่องจากต่างก็มีส่วนสัมพันธ์กัน แต่ในการกำหนดขอบเขตและขนาดของสถานที่นั้นเป็นเรื่องที่กระทำได้ยาก

จึงสรุปได้ว่าธุรกิจชุมชน หมายถึง การที่บุคคลที่รวมกันอยู่โดยมีอาณาเขตแสดงไว้ มีความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนค่านิยม ความเชื่อต่างๆ ร่วมกันทำการผลิตโดยอาศัยวัตถุดิบที่สามารถหาได้ในชุมชนทำการผลิตจัดจำหน่ายไปยังผู้บริโภค

เนื่องจาก ธุรกิจชุมชน นั้นมีรูปแบบที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดของแต่ละชุมชน ดังนั้นในการให้คำจำกัดความจึงแตกต่างกันออกไปตามรูปแบบที่ได้จัดตั้งขึ้น อย่างไรก็ตาม ได้มีผู้ให้ความหมายของธุรกิจชุมชนไว้ดังนี้

ขวัญสุวรรณ อติโพธิ และอนุชาติ พวงสำลี (2538, 44 อ้างถึงในสุมิตรา จิระวุฒินันท์ 2542, 8) ธุรกิจชุมชน หมายถึง การรวมตัวกันของคนในชุมชนเป็นกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ หรือธุรกิจขนาดเล็กในชนบท เพื่อดำเนินการทางธุรกิจที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ทั้งนี้จะต้องมุ่งส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถปรับฐานความคิดและวิธีคิด มุ่งเน้นการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันจัดการอย่างครบวงจรทั้งการผลิต การแปรรูป และการตลาด ซึ่งการอธิบายความหมายดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับการอธิบายลักษณะของธุรกิจชุมชนของมูลนิธิชุมชนอีสาน (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ 2539, 2) ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหล่านี้ คือ

1. การผลิต การแปรรูป ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยไม่ทำลายสภาวะแวดล้อม
2. การซื้อขาย แลกเปลี่ยน บริการ โดยกลุ่มชาวบ้านทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม
3. การทำธุรกิจ โดยกลุ่มชาวบ้านเป็นเจ้าของและได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

ดิรก สาระวดี (2539, 15) ให้ความหมายขององค์กรธุรกิจชุมชนไว้ว่า หมายถึง ชุมชนหรือสหกรณ์ หรือใช้ชื่ออื่นใดโดยมีการจดทะเบียนหรือไม่ก็ตาม เป็นองค์กรที่เกิด

จากการรวมตัวด้วยความสมัครใจของประชาชนจำนวนหนึ่งเพื่อทำธุรกิจชุมชน มีวัตถุประสงค์และอุดมคติร่วมกัน ดำเนินการโดยชุมชน กล่าวคือสมาชิกมีส่วนร่วมในการลงทุน การบริหารจัดการและร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องในกระบวนการทำงาน เพื่อแก้ปัญหาต่างๆขององค์กรทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม มีผู้นำตามธรรมชาติทั้งหญิงและชาย ที่เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการทำงานร่วมกัน

ปาริชาติ วลัยเสถียร, จิตติ มงคลชัยอรัญญา และโกวิทย์ พวงงาม (ม.ป.ป) ธุรกิจหรืออุตสาหกรรมชุมชน ในมุมมองของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม หมายถึง อุตสาหกรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วม โดยที่ประชาชนในชุมชนนั้นเป็นเจ้าของ มิได้มีสถานะเป็นเพียงผู้ใช้แรงงาน แต่จะมีสถานะเป็นผู้บริหาร ผู้ร่วมหุ้น ทั้งนี้สถานที่ตั้งจะอยู่ในพื้นที่ของชุมชน หรือใกล้เคียงชุมชน การดำเนินงานจะต้องมีความยั่งยืน กล่าวคือ มีความต่อเนื่อง มีความเจริญเติบโต มีกิจกรรมสร้างรายได้ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

จากการให้ความหมายต่างๆข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายของ ธุรกิจชุมชน ว่า หมายถึง การดำเนินกิจกรรมที่เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่น โดยอาศัยปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นหลัก เป็นกิจกรรมที่เป็นทั้งการผลิตและบริการที่เกื้อกูลกัน เหมาะสมต่อวิถีชีวิตตลอดจนระบบนิเวศของแต่ละชุมชนโดยมุ่งหวังให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ (Decision Making Process) ในทุกขั้นตอนตั้งแต่การทำการผลิตไปจนถึงการจัดจำหน่าย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่ในชุมชน และให้ชาวบ้านมีความพร้อมที่จะพึ่งพาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชุมชนนอกจากจะเกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านแล้วยังอาจเกิดจากการเข้ามามีส่วนร่วมของสถาบันต่างๆทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนองค์กรพัฒนาเอกชน และฝ่ายวิชาการด้วยการเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาของชุมชน แต่ทั้งนี้หน่วยงานจากภายนอกเหล่านี้จำเป็นต้องมีการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีต่างๆมาสู่ชุมชนด้วย ธุรกิจชุมชนไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานะการณ์ของแต่ละชุมชน ดังนั้นจึงสามารถปรับเปลี่ยนได้ไปตามสถานการณ์

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจ และการประกอบของธุรกิจชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจชุมชน

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2534, 59-63) ได้เขียนเกี่ยวกับธุรกิจอุตสาหกรรมในครัวเรือนชนบทไว้ว่า จะต้องเป็นผู้มีหัวธุรกิจ รู้จักทำธุรกิจและรู้จักบริหารงาน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การมี “หัวธุรกิจ”

อุตสาหกรรมในครัวเรือนสามารถกลายเป็นธุรกิจที่ประสบความสำเร็จได้ โดยอาศัยการมี “หัวธุรกิจ” ช่วยผลักดัน การมี “หัวธุรกิจ” หมายถึง

1.1 ช่างคิด โดยเฉพาะการคิดของแปลกๆ ใหม่ๆ คิดปรับปรุงแบบ และคุณภาพ การคิดหาแนวทางใหม่ๆ

1.2 ช่างหา โดยเฉพาะการหาคนมาเป็นลูกค้า คือ คนที่จะซื้อของของเราอย่างต่อเนื่อง หาคนมาเป็นสมาชิกกลุ่ม หาคนมาช่วยงาน หาแหล่งสนับสนุนด้านการเงิน

1.3 ช่างทำ คือ สามารถผลิตของดีมีคุณภาพ ได้มาตรฐานตรงกับที่ลูกค้าต้องการ และสามารถผลิตได้โดยมีต้นทุนต่ำ หรือไม่สูงจนทำให้ขายยาก

1.4 ช่างพูด โดยเฉพาะการพูดที่น่าฟัง ดึงดูดใจ โน้มน้าวใจ การพูดเป็นสังจะเชื่อถือได้และไม่พูดข้างเดียว เป็นนักฟังที่ดีด้วย

1.5 ช่างเพียร ใช้ความพยายามอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ด้วยความมานะ บากบั่น อุตุนไม่ย่อท้อ “สู้เสมอ” ไม่ว่าจะมีความอุปสรรค ปัญหาข้อขัดข้องใดๆมาขวางกั้น

2. การทำ “ธุรกิจ”

การทำธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จ จะต้องทำให้ได้ผลหลายๆอย่าง ประกอบกัน ดังนี้

2.1 ขายได้ คือ ต้องให้แน่ใจว่ามีคนมาซื้อของของเรา ในราคาและภายใต้เงื่อนไขที่พอใจทั้งสองฝ่าย

2.2 ผลិតดี คือของที่เราผลิตจะต้องมีคุณภาพได้มาตรฐาน มีรูปแบบลักษณะตามที่ถูกค้าต้องการ และผลิตได้โดยมีต้นทุนต่ำ หรือไม่สูงเกินไป มีกรรมวิธีการผลิตตลอดจนการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสม

2.3 เงินเดิน คือ สามารถจัดให้มีเงินสดหมุนเวียนได้อย่างเพียงพอแก่ความจำเป็นของธุรกิจไม่ติดขัด

2.4 คนเด่น คือ คนทุกคนที่มาร่วมงานในแต่ละจุดของการทำธุรกิจ ต้องมีคุณสมบัติ ความประพฤติดีและเหมาะสม มีความสามารถในงานของตน มีความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร และร่วมงานกับผู้อื่นได้ดี

2.5 กลุ่มดี คือ การมีการรวมกลุ่มกันได้ดี มีความสมัครสมานสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกันประสานพลังในทิศทางเดียวกัน

2.6 บริหารงานโบว์แดง คือ มีระบบและวิธีการบริหารงานที่ดี

3. การ “บริหารงาน”

การบริหารงานที่ดี หมายถึง การจัดการต่างๆ เพื่อให้งานลุล่วงไปด้วยดีประกอบด้วย

3.1 วางแผนดี คือ การคิดก่อนทำ รวมถึงการคิดวางแผนหรือเตรียมการไว้ล่วงหน้าเนิ่นๆ การคิดลู่ทางต่างๆ ในการทำธุรกิจและการตกลงใจร่วมกันภายในกลุ่มไว้ให้แน่ชัด

3.2 แบ่งงานดี คือ จัดให้เหมาะสมว่าใครมีหน้าที่อะไร ต้องทำอะไรบ้าง ให้ได้ผลอย่างไร จึงจะเรียกว่าทำหน้าที่ได้ดี

3.3 จัดคนดี คือ หากคนที่มีคุณสมบัติและความสามารถเหมาะสมเข้าอยู่ในตำแหน่งต่างๆ ให้เพียงพอและพอดี คือไม่มากไป และไม่น้อยไป

3.4 สั่งการดี คือ สั่งการได้ชัดเจน เป็นที่เข้าใจ และเป็นที่ยอมรับของผู้รับคำสั่ง

3.5 สร้างกำลังใจดี คือ ทำให้ทุกคนที่ทำงานด้วยกันมีกำลังใจสูงในการทำงานยากจะทำงานให้ดีและสำเร็จ รู้สึกสนุกและมีความภาคภูมิใจในงาน

3.6 แก้ปัญหาดี คือ เมื่อมีปัญหาหรือข้อขัดข้องเกิดขึ้น ก็ไม่ต้องตกใจ หรือกังวลมากเกินไปแต่สามารถวิเคราะห์เหตุผลของปัญหาและหาทางแก้ไขที่เหมาะสม

3.7 ตัดสินใจดี คือ รู้จักวิเคราะห์ข้อเท็จจริง เหตุผลและทางเลือกต่างๆ ก่อนการตัดสินใจ แล้วตัดสินใจเลือกที่ดีที่สุดด้วยประการทั้งปวง

3.8 ทำบัญชีดี คือ มีการลงบัญชี รายรับ-รายจ่าย ทรัพย์สิน หนี้สิน รวมทั้งบัญชีที่อยู่ในสต็อกอย่างถูกต้องและทันเวลา

3.9 ติดตามงานดี คือ มีการตรวจสอบ ติดตามงานเป็นระยะๆ คว้าธุรกิจการทำงานต่างๆ ก้าวหน้าไปอย่างไร ได้ผลอย่างไร มีปัญหาขัดข้องอะไรบ้าง มีช่องทางปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาในแต่ละเรื่องอย่างไร และนำมาพิจารณาไตร่ตรองเพื่อกำหนดแนวทางและวิธีการที่จะทำให้ธุรกิจโดยรวมก้าวหน้าไปเรื่อยๆ

ธงชัย สันติวงษ์ (2531, 12) กล่าวว่า การบริหารจัดการที่ดี ผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการทุกคน จะต้องทำหน้าที่จัดการให้ระบบงานและระบบคนให้สามารถประสานทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยในการบริหารจัดการเพื่อให้ดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์จะต้องประกอบด้วย

1. คน (Man) เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญ ที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จต่อกิจการทั้งในแง่ของปริมาณงานและคุณภาพงาน

2. เครื่องจักร (Machine) เป็นเครื่องจักร อุปกรณ์ ที่ซื้อ

นักวิชาการสาขาต่างๆ ได้เสนอแนวคิดทางการบริหารจัดการซึ่งสามารถอธิบายลักษณะ และ โครงสร้างของการจัดการ (จันทนา ศรีภักดีวงษ์ 2534, 38) ได้ดังนี้

1. แนวคิดการจัดการสมัยเดิม เน้นที่การวัดผลงาน โดยพิจารณาผลผลิตและประสิทธิภาพเป็นไปตามมาตรฐาน โดยกำหนดมาตรฐาน อาศัยหลักเกณฑ์ที่เป็นที่เชื่อถือได้ และสามารถพิสูจน์ว่าถูกต้อง มีการแบ่งงานเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อรวดเร็วในการปฏิบัติงาน คิดว่าคนเปรียบเสมือนเครื่องจักร และเชื่อว่าเงินเป็นสิ่งจูงใจสิ่งเดียวในการกระตุ้นให้บุคคลทำงาน การจัดการสมัยเดิม ประกอบด้วยแนวคิดหลัก 2 แนว คือ

1.1 การจัดการที่มีหลักเกณฑ์ (Scientific Management) ของ Frederick W. Taylor มีแนวคิดว่าเป็นไปได้ที่จะกำหนดปริมาณงาน ที่คนงานแต่ละคนทำได้ในระยะเวลาที่กำหนด โดยคนงานและฝ่ายบริหารได้รับประโยชน์สูงสุดทั้งสองฝ่าย คือคนงานได้ประโยชน์จากการทำงานให้ครบตามปริมาณงาน ส่วนฝ่ายบริหารได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น

1.2 การจัดการตามหลักการจัดการทั่วไป (General Principle of Management) ของ Henry Fayol มีแนวคิดที่ว่า ผู้บริหารระดับสูงรู้เทคนิคในการทำงาน และประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งรวมกันเรียกว่า ความสามารถทางการจัดการ โดยกระบวนการจัดการประกอบไปด้วยหน้าที่ 5 อย่างคือ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม

2. แนวคิดการจัดการแบบมนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วยแนวคิดหลัก 2 แนว คือ

2.1 การจัดการแบบมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) ของ Elton Mayo และ Leta 1913-1982 Rothlisberge พิจารณามุ่งที่ความสำคัญของคนมากกว่าความสำคัญของการผลิตอย่างเดียว โดยกล่าวว่า คนเป็นปัจจัยที่ผันแปรได้ คือสามารถสร้างผลผลิตสูงได้ถ้ามีความพอใจและมีขวัญกำลังใจที่ดี การจูงใจโดยวิธีการต่างๆ โดยจ่ายค่าตอบแทนทั้งที่เป็นตัวเงินควบคู่กับการสร้างความพึงพอใจให้แก่บุคคลเป็นสิ่งที่องค์กรสามารถเร่งประสิทธิภาพ

2.2 การจัดการแบบพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science) เป็นการนำสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มาผสมผสานศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร เช่น Abraham Maslow ศึกษาทฤษฎีตามความต้องการ Frederick Herzberg ศึกษารูปแบบการจูงใจ Ralph M. Stogdill ศึกษาผู้นำในองค์กร เป็นต้น

3. แนวคิดการจัดการสมัยใหม่ เกิดขึ้นเนื่องจากองค์กรขยายตัว มีความสลับซับซ้อนทางการจัดการมากขึ้น แนวคิดนี้แบ่งออกเป็น 2 แนว คือ

3.1 การจัดการโดยใช้คณิตศาสตร์เพื่อช่วยการตัดสินใจ (Quantitative Decision Making Approach) ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร วิธีนี้มีจุดอ่อนที่บางครั้งมองข้ามข้อมูลที่มีใช้เชิงปริมาณ

3.2 การจัดการเชิงระบบ (System Approach) หรือการจัดการโดยวิธีการปรับตัว (Adaptive or Ecological Approach) กล่าวว่า การปฏิบัติงานภายในองค์กรเกิดขึ้นในรูปแบบของกระบวนการตั้งแต่การนำเข้าสู่กระบวนการทางการจัดการ ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อย จนออกมาเป็นผลผลิตตามความต้องการ โดยที่ระบบย่อยต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงส่วนใดส่วนหนึ่งก็จะมีผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ด้วย ลักษณะของระบบ มีระบบปิดที่น่าสนใจเฉพาะความสัมพันธ์และผลกระทบของระบบย่อยภายในธุรกิจ ส่วนระบบเปิดพิจารณาถึงการปรับตัวของการจัดการองค์ประกอบภายใน

ในธุรกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกระบบธุรกิจ หน้าที่ของการจัดการในระบบเปิดจึงเปรียบเสมือนศูนย์กลาง เพื่อช่วยให้ทิศทางการเปลี่ยนแปลงและอัตราการเติบโตขององค์กรมีความเหมาะสม

นอกจากนี้ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และชวลิต ประภาวานนท์ (2539,280-281) ได้วิเคราะห์ว่าปัจจัยที่ทำให้ธุรกิจขนาดเล็กประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

1. ทักษะในการจัดการ (Management expertise)
2. ความยืดหยุ่น (Flexibility)
3. วัตถุประสงค์ของผลิตภัณฑ์ (Product objectivity)
4. ประสบการณ์ทางธุรกิจ (Industry experience)
5. คำนึงถึงคู่แข่ง (Reguard for competitor)

สัมพันธ์ เตะชะอริก (2541, 89-91) ได้สรุปแนวคิดหลักการธุรกิจชุมชน หลักการธุรกิจชุมชนประกอบไปด้วย

1. ผลประโยชน์เป็นขององค์กรชาวบ้านและชุมชน
2. ชุมชนเป็นเจ้าของและบริหารกิจการในสัดส่วนที่มากกว่าคนอื่น
3. ต้องส่งเสริมสินค้าและบริการที่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภค และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
4. ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชน และผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง
5. ต้องคำนึงถึงการจัสต์สติกการ และคุ้มครองแรงงานอย่างเป็นธรรม
6. ต้องส่งเสริมการค้าที่เป็นธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของธุรกิจชุมชน

อดิศักดิ์ จันทรไทย (2540, 19-20) สรุปไว้ว่าการจัดการในการประกอบธุรกิจ ปัจจุบัน มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงอยู่ 2 องค์ประกอบใหญ่ๆ คือ

1. องค์ประกอบภายในองค์กรธุรกิจหมายถึง ธุรกิจประกอบด้วยระบบย่อย (Sub-System of Business) และระบบย่อยเหล่านี้ต่างมีความสัมพันธ์ และส่งผลกระทบต่อถึงกัน ซึ่งนักวิชาการได้กล่าวถึงระบบย่อยภายในองค์กรธุรกิจในทัศนะต่างๆกัน ดังนี้

ระวัง เนตรโพธิ์แก้ว (2529, 11-12) กล่าวว่า ธุรกิจย่อมประกอบด้วย ระบบย่อยต่างๆ ระบบย่อยแต่ละระบบเหล่านี้ต่างก็มีหน้าที่ต่างๆกัน ช่วยกันทำงานตามหน้าที่เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของธุรกิจ ระบบย่อยของธุรกิจได้แก่

1.1 ระบบย่อยทางการผลิต ทำหน้าที่นำปัจจัยการผลิตต่างๆ มาทำการแปรรูปให้กลายเป็นสินค้าและบริการ การผลิตสินค้าหรือบริการทำให้การปฏิบัติการทุกองค์การเป็นระบบที่มีลักษณะเฉพาะร่วมอยู่อย่างหนึ่งคือ ต้องแปรรูป (Transform) สิ่งป้อนเข้า (Input) ให้กลายเป็นสิ่งส่งออก (Output) สำหรับนำเสนอขายต่อตลาดเป้าหมายต่อไป การบริหารการผลิตเป็นสิ่งที่ต้องตัดสินใจในการจัดการซึ่งแบ่งออกเป็น 5 หมวด คือ กระบวนการผลิต (Production Process) กำลังการผลิต (Capacity) วัสดุคงคลัง (Inventory) กำลังคน (Work Force) และคุณภาพ (Quality)

1.2 ระบบย่อยทางการตลาด ระบบย่อยนี้ตามปกติจะเริ่มต้นและสิ้นสุดที่ผู้อุปโภคบริโภค เป็นกิจกรรมทางธุรกิจที่ทำให้สินค้าและบริการเคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคหรือผู้ใช้ ถือว่าเป็นหน้าที่หลักทางการตลาด ซึ่งเป็นที่ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติโดยทั่วไปว่าเป็นการจัดการเกี่ยวกับ 4 Ps คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) การตั้งราคา (Price) การจัดช่องทางการจัดจำหน่ายและกระจายสินค้า (Place) และการส่งเสริมการจัดจำหน่าย (Promotion)

สรุปคือเริ่มตั้งแต่ศึกษาความต้องการของลูกค้า ส่งข้อมูลให้ระบบย่อยทางการผลิตเพื่อทำการผลิตสินค้านั้น เมื่อผลิตเสร็จก็นำสินค้าออกสู่ตลาด กำหนดราคาขาย และการดำเนินการขาย

1.3 ระบบย่อยทางการเงิน ทำหน้าที่จัดหาเงินทุน การบริหารการเงินโดยระบบย่อยเหล่านี้ใช้การจัดการเข้าควบคุมงานที่เกี่ยวข้องกับการไหลเวียนของเงินสดและทรัพยากรต่างๆของธุรกิจ ที่มีความสำคัญต่อการอยู่รอดและความมั่นคงของธุรกิจ การบริหารการเงินมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 อย่างคือ กำไร และสภาพคล่อง โดยมีลักษณะงานที่สำคัญคือ หน้าที่วางแผนและควบคุมทางการเงิน หน้าที่การจัดหาเงินทุนจากแหล่งต่างๆให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสม หน้าที่จัดสรรเงินทุนให้ใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด

โดยระบบย่อยเหล่านี้ใช้การจัดการเข้าควบคุม ซึ่งการจัดการมีหน้าที่สำคัญหลายอย่าง เช่น การวางแผน การจัดองค์กร การจัดหาคนงาน การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม โดยใช้การบันทึกข้อมูลเข้าช่วยสรรหา และบันทึกข้อมูลที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกองค์กรธุรกิจ

จินตนา บุญบงการ (2531, 31) กล่าวว่า ในแต่ละธุรกิจ มีงานหลายอย่างที่ต้องอาศัยการจัดการเพื่อให้ธุรกิจดำเนินไปได้ด้วยดี บรรลู่วัตถุประสงค์ของกิจการ งานแต่ละอย่างนี้ถ้าเป็นกิจกรรมขนาดใหญ่อาจมีการแบ่งประเภทของงาน และอำนาจหน้าที่ของผู้รับผิดชอบออกไปให้เห็นได้อย่างชัดเจน แต่ในกิจการขนาดกลางหรือขนาดย่อมงานต่างๆ เหล่านี้อาจมีการรวมตัวกันอยู่ในความรับผิดชอบของบางแผนกหรือบุคคลบางคนจนไม่อาจเห็นได้ชัดเจน ดังเช่นในกิจการขนาดใหญ่

ลักษณะงานในธุรกิจโดยทั่วไปอาจแบ่งออกได้ดังนี้

- 1) การผลิต (Production)
- 2) การตลาด (Marketing)
- 3) งานบุคลากร (Personnel)
- 4) การบัญชีและการควบคุม (Accounting and Control)
- 5) การเงินและต้นทุนของกิจการ (Finance and Capital For Business)
- 6) งานสถิติและข้อมูล (Statistics and Information)

2. สภาพแวดล้อมของธุรกิจ (Business Environment) หมายถึง องค์ประกอบภายนอกองค์กรธุรกิจที่มีผลกระทบต่อองค์กรธุรกิจ นักวิชาการได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมของธุรกิจไว้ดังนี้

ระวัง เนตรโพธิ์แก้ว (2529, 8-10) กล่าวว่า ธุรกิจทุกประเภทที่ตั้งขึ้นมาย่อมจะต้องตกอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมภายนอกที่สำคัญๆ มากน้อยแตกต่างกันออกไป สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆธุรกิจนั้นมีได้หุคหนึ่งอยู่กับที่ แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งจะมีผลกระทบต่อธุรกิจมากน้อยแล้วแต่กรณี เพื่อให้ธุรกิจอยู่ได้ผู้บริหารธุรกิจต้องพยายามปรับธุรกิจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่างๆ สภาพแวดล้อมเหล่านั้นได้แก่

2.1 สภาวะแวดล้อมทางกฎหมาย (Law Environment) ธุรกิจจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือ พ.ร.บ. ที่ออกมาใช้บังคับโดยรัฐบาล เช่น กฎหมายป้องกันการผูกขาด พ.ร.บ.ค่าแรงขั้นต่ำ พ.ร.บ.การค้ากำไรเกินควร พ.ร.บ.การโฆษณา พ.ร.บ.โรงงาน ประมวลรัษฎากรภาษีเงินได้ และอื่นๆ

2.2 สภาวะแวดล้อมทางการเมือง (Political Environment) การที่มีพรรคการเมืองต่างๆ และมีการเลือกตั้ง เมื่อพรรคหนึ่งพรรคใดชนะการเลือกตั้งและมีเสียงข้างมาก พรรคนั้นก็มีสิทธิ์ที่จะจัดตั้งรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศ พรรคการเมืองแต่ละพรรคก็มีนโยบายของตนเอง ฉะนั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ธุรกิจก็ย่อมจะได้รับผลกระทบด้วย เช่น สินค้าบางอย่างอาจถูกห้ามจำหน่าย ถูกควบคุม ธุรกิจที่ไปดำเนินงานในต่างประเทศนั้น ผลกระทบทางการเมืองนับว่ารุนแรงมาก เพราะระบบการปกครองของประเทศที่ไปลงทุนอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงจากระบบเสรีประชาธิปไตยไปสู่ระบบเผด็จการภายในช่วงระยะเวลาเพียง 2-3 ชั่วโมงเท่านั้น

2.3 สภาวะแวดล้อมทางด้านผู้อุปโภคบริโภค (Demand and Supply Environment) เมื่อรสนิยมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป ย่อมเป็นผลกระทบต่อธุรกิจอย่างรุนแรง แรงผลักดันที่ทำให้รสนิยมของผู้อุปโภคบริโภคเปลี่ยนแปลงไป อาจจะได้แก่ ชมรมผู้บริโภค พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค ระดับการศึกษา อายุ และอื่นๆ

2.4 สภาวะแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Environment) เมื่อภาวะเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป เช่น ในภาวะเงินเฟ้อ เงินฟุบ และเงินตึง ย่อมมีผลกระทบต่อธุรกิจโดยตรง เช่น ผลกระทบต่อการจ้างงาน ความต้องการของผู้บริโภค อัตราภาษีการใช้จ่ายของรัฐบาล อัตราดอกเบี้ย และอื่นๆ

2.5 สภาวะแวดล้อมทางเทคโนโลยี (Technology Environment) การเปลี่ยนแปลงระดับของเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อมนุษย์และธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจ ผลกระทบจากเทคโนโลยีมีมากมายหลายทาง เช่น ในเรื่องของการจัดหาปัจจัยการผลิต การผลิต การติดต่อสื่อสาร และอื่นๆ ผลของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อาจทำให้ผลิตภัณฑ์บางชนิดหายไปจากตลาด เพราะมีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆเข้ามาแทนที่หรือมีผลให้ธุรกิจบางธุรกิจก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ในขณะที่เดียวกันก็มีผลทำให้ธุรกิจบางธุรกิจต้องปิดกิจการไปในที่สุด

2.6 สภาวะแวดล้อมทางสังคม (Social Environment) ธุรกิจไม่ว่าจะตั้งขึ้นมาเพื่อแสวงหากำไรแต่เพียงอย่างเดียว ธุรกิจจะต้องรับผิดชอบต่อสังคมด้วย เช่น รับผิดชอบต่อผู้บริโภค อุปโภค ผู้ถือหุ้น พนักงานของธุรกิจเอง และชุมชนที่อยู่รอบๆ โดยต้องผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ปลอดภัย เพื่อใช้ทำกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้น สามารถจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานของธุรกิจอย่างพอเพียง และไม่ปล่อยให้เกิดมลภาวะแก่ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง รวมทั้งให้บริการแก่สังคมและชุมชนอีกด้วย

2.7 สภาวะแวดล้อมทางคู่แข่ง (Competition Environment) เมื่อองค์กรธุรกิจที่ทำธุรกิจประเภทเดียวกัน ย่อมจะมีผลกระทบต่อการค้าขายธุรกิจของกันและกัน

2.8 สภาวะแวดล้อมจากสมาคมทางธุรกิจต่างๆ (Business Association Environment) ที่จัดตั้งขึ้น ย่อมมีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจขององค์กรธุรกิจต่างๆ ที่อาจไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกของสมาคม หรือเป็นสมาชิกต่างสมาคมกัน เช่น อาจถูกบีบในเรื่องตลาดและราคา

จินตนา บุญบงการ (2531, 124) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมของธุรกิจหมายความรวมถึงทุกอย่างที่อยู่โดยรอบธุรกิจไม่ว่าจะเป็นบุคคล สถาบันหรือแม้แต่ธรรมชาติ ซึ่งทุกอย่างเหล่านี้สามารถมีผลกระทบต่อธุรกิจ และธุรกิจเองก็สามารถส่งผลถึงสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ด้วย และเนื่องจากองค์กรธุรกิจเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้นสิ่งแวดล้อมของธุรกิจ จึงประกอบด้วย สภาวะเศรษฐกิจ นโยบายรัฐบาล กฎหมายแรงงาน ผู้บริโภค ความรับผิดชอบต่อสังคม และปัญหามลภาวะ

จากองค์ประกอบของธุรกิจ และสภาวะแวดล้อมของธุรกิจ แสดงให้เห็นว่าการจัดการธุรกิจจำเป็นต้องบริหารองค์กรในด้านการผลิต การตลาด การเงิน และบุคลากรให้ทำงานประสานสอดคล้องกันตามที่ต้องการ โดยพิจารณาผลกระทบของสภาวะแวดล้อมที่มีต่อธุรกิจ และที่ธุรกิจมีต่อสภาวะแวดล้อม เช่น สภาวะแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ กฎหมาย เทคโนโลยี ผู้แข่งขันทางธุรกิจ โดยผู้บริหารกิจการต้องมีระบบสรรหาและบันทึกข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจให้ธุรกิจบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

จากแนวคิดและความหมายดังที่ได้กล่าวมา ในการจัดตั้งธุรกิจชุมชน ควรพิจารณาจากศักยภาพทางการผลิต (ความชำนาญ) และศักยภาพทางการตลาด (ซื้อ - ขายได้ดี) ที่ชุมชนมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ว่าเหมาะสม

จะทำการผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และผลิตเพื่อใคร จะจำหน่ายที่ไหน อย่างไร รวมทั้งพิจารณาถึงศักยภาพทางการจัดการ (บริหารงาน บริหารเงินและทรัพย์สิน และบริหารคน) โดยจะมีวิธีจัดสรรกำไรที่เกิดขึ้นให้กระจายอย่างเสมอภาคได้อย่างไร (เศรษฐศาสตร์ 2540, 31) ศักยภาพทั้ง 3 ด้านเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเริ่มต้นของกระบวนการสะสมทุนของชุมชนจากเล็กไปสู่อันใหญ่ผ่านการร่วมกันทำธุรกิจของชาวบ้าน การเสนอแนวคิดธุรกิจชุมชนนี้เป็นการเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของคนที่สุดคล้องกับสิ่งที่มีอยู่และวิถีชนบท โดยการแสวงหาผลประโยชน์จากวิถีการผลิตแบบทุนนิยมให้มารับใช้ผลประโยชน์ของชุมชน อย่างเสมอภาค

เป้าหมายระดับสูงของธุรกิจชุมชน มิได้อยู่เพียงเพื่อให้มีกำไรแต่ต้องการยกระดับเป้าหมายไปสู่ การได้กำไร อย่างมีคุณภาพ เพื่อสวัสดิการชุมชน และคุณภาพชีวิตของชุมชน เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมและจิตสำนึกของชุมชน ดังนั้นธุรกิจชุมชนจึงต้องจัดสรรกำไรที่เกิดขึ้น แบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือ 1) จัดสรรไว้เพื่อการพัฒนาธุรกิจ 2) จัดสรรให้ผู้ถือหุ้น 3) จัดสรรเพื่อสวัสดิการและคุณภาพชีวิตของชุมชน เช่น พัฒนาโรงเรียน วัด การสาธารณสุข และภูมิปัญญาชาวบ้าน 4) เก็บไว้สำรองยามฉุกเฉิน (เศรษฐศาสตร์ 2540, 33)

ความสำเร็จของธุรกิจชุมชน มีเงื่อนไขชี้ขาด 3 ประการ (เศรษฐศาสตร์ 2540, 31) คือ

1. การมีผู้นำหรือกลุ่มผู้นำที่เสียสละ กล้าเสี่ยง กล้าสู้จนถึงที่สุด
2. การมีผู้นำและผู้ปฏิบัติงานที่มีทักษะ มีความรู้ และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ถ้าการเสียสละ คือคุณธรรม ทักษะ ความรู้และวิสัยทัศน์ คือ ความสามารถ จึงสรุปได้ว่าต้องมีผู้ที่มีคุณธรรมและความสามารถมาสร้างสรรค์ธุรกิจชุมชน

3. สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเอาการเอางาน การมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเสวยผลจากการกระทำร่วมกัน ยามธุรกิจมีกำไรก็ได้กำไรร่วมกัน ยามธุรกิจขาดทุนก็ต้องรับภาระร่วมกัน (เช่น ไม่รับเงินปันผล) จึงจะทำให้ธุรกิจชุมชนอยู่ได้และเติบโตได้

กล่าวโดยสรุป การดำเนินธุรกิจชุมชน เน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพของคนทั้งในด้านการผลิต การตลาด การบริหารจัดการ การบัญชี เป็นต้น เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ชุมชนได้เป็นเจ้าของธุรกิจร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเสวยผล

ประโยชน์ร่วมกัน ตลอดจนเน้นการส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ธุรกิจชุมชน เป็นธุรกิจที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม แต่กลับช่วยรักษาให้สิ่งแวดล้อมมีสภาพที่ดีขึ้น เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน เป้าหมายของธุรกิจชุมชนมีลักษณะที่แตกต่างไปจากธุรกิจทั่วไปคือ การแสวงหากำไรแล้วกระจายผลประโยชน์นั้นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมแก่ผู้เป็นเจ้าของธุรกิจและชุมชนนั้น

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ธุรกิจชุมชนดำรงอยู่และพัฒนาต่อไปได้ คือ จิตสำนึก และผลประโยชน์ ด้วยเหตุผลที่ว่า แม้ธุรกิจชุมชนจะเน้นเรื่องการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่ธุรกิจชุมชนก็เชื่อมโยงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านเข้าไว้ด้วยกัน การดำเนินธุรกิจชุมชนจึงเป็นการสร้างฐานเศรษฐกิจขึ้นมาเพื่อคุณภาพชีวิต เพื่อให้คนมีจิตสำนึกทางชุมชน สิ่งแวดล้อมประกอบกับการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมชุมชนจะช่วยให้สามารถต้านทานกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ได้ในระดับหนึ่ง (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ 2540, 15)

โดยภาพรวมแล้ว การทำธุรกิจชุมชนอย่างเป็นธรรม เป็นสิ่งดีที่ส่งผลต่อผู้ทำ ชุมชน และสังคมโดยรวม เนื่องจาก ชุมชน หมู่บ้าน เป็นสังคมที่มีน้ำใจ มีคุณธรรม มีการแบ่งปัน และคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คุณสมบัติเหล่านี้เป็นจุดเด่นของสังคมชนบทไทยที่มีส่วนเสริมให้การดำเนินธุรกิจชุมชน เกิดผลกระทบภายนอก (Externality) ทางบวก คือ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพลังที่ทำให้ชุมชนหมู่บ้านดำรงอยู่เข้มแข็ง เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็ง มั่นใจในตนเอง การดำเนินธุรกิจชุมชนย่อมมีจุดแข็งที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในตัวตนได้อย่างต่อเนื่อง การจัดสรรกำไรที่เกิดขึ้นบางส่วนมาตอบสนอง และเพิ่มพูนจิตสำนึกของชุมชน เป็นการผลิตทางวัฒนธรรมที่พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และสังคมไทยโดยรวมก็จะเข้มแข็ง สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้อย่างภาคภูมิใจ

แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเวลาหรือขึ้นอยู่กับเวลาเสมอ ไม่ว่าจะเป็นเวลาในรูปแบบใด เช่น วัน เดือน ปี ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงจึงหมายถึง การที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้

แปรสภาพที่เคยมีอยู่มาเป็นสภาพใหม่ โดยมีองค์ประกอบของเวลาเป็นเครื่องกำหนด (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์ 2531, 11)

การเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาหนึ่งกับอีกเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นความแตกต่างทั้งทางวัฒนธรรมและนามธรรม (จิตยา สุวรรณชฎ 2538, 185)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

นักมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา ได้อธิบายความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ทั้งแตกต่างกันและในความหมายเดียวกัน

Davis (1988, 622) ได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในลักษณะที่แตกต่างจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบสังคมนั้นคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและหน้าที่ของสังคม ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เพราะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงทุกอย่างที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมทุกสาขา ได้แก่ ศิลป วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ปรัชญา ฯลฯ เช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบและกฎเกณฑ์ของการจัดระเบียบทางสังคม

Wiese (1986, 7) ได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งของหรือเรื่องราวต่างๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากวัฒนธรรมเป็นผลผลิตของกิจกรรมระหว่างมนุษย์ ส่วนสังคมเป็นเรื่องของการปะทะสังสรรค์กัน

Moore (1978, 366) ได้นำเอาความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเข้าไปไว้กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโครงสร้างทางสังคม นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรมทางสังคม และการปฏิสัมพันธ์ทางสังกรวมถึงผลที่เกิดขึ้นและการแสดงออกทางโครงสร้างทางสังคมนั้นๆ ที่เกี่ยวกับบรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยม ผลผลิต และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม

Staley (1981, 199-201) ได้อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของมวลมนุษยย์ทุกๆด้านที่มีต่อกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการปกครอง

และการเมือง ซึ่งมีได้หมายเฉพาะแต่การตัดสินใจและการบริหารของรัฐบาล แต่รวมถึง การกระจายอำนาจและการใช้อำนาจในสังคมด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทางเศรษฐกิจ อัน รวมถึงระบบการเป็นเจ้าของที่ดิน การใช้ที่ดิน การจัดระบบการผลิต การตลาดและการ เงิน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรูปแบบชีวิตครอบครัว เรื่องของการศึกษา ตลอดจนความคิด ค่านิยม ซึ่งเป็นตัวกำหนดการมีชีวิตอยู่ในสังคมของมนุษย์

จากความหมายที่หลากหลาย ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2531, 19) ; สนิท สมักรการ (2535, 5) และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2538, 16) ได้สรุปว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมองที่โครงสร้างและหน้าที่ของระบบสังคมที่ได้เปลี่ยนไป ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมองที่วิถีชีวิต ระเบียบแบบแผนที่ได้เปลี่ยนไปจากเดิม ส่วน รัชนิกร เศรษฐ (2528, 282) สรุปว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม อันได้แก่ กลุ่มคน ความสัมพันธ์ และสถาบันในสังคม ซึ่งจะมีผลกระทบไปถึง การเปลี่ยนแปลงในอัตราการเกิด การตาย การย้ายถิ่น การกระจายตัวของประชากร ขนาดของครอบครัว ระบบเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ตลอดจนวิถีที่มนุษย์จะปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วย

ปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น แบ่งได้เป็นปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายใน (Internal Factor) หมายถึง ภายในสังคมมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม อันได้แก่ การเพิ่มขึ้นของประชากรหรือการอพยพของประชากร ระบบนิเวศเปลี่ยนไป เช่น สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม หรือทรัพยากรไม่เพียงพอต่อประชากรที่เพิ่มขึ้น และปัจเจกชนหรือผู้นำได้รับการศึกษาสูง มีโอกาสไปปะทะสังสรรค์กับโลกภายนอก เช่น ไปท่องเที่ยว หรือติดต่อกับชาวเมืองและชาวต่างถิ่น ซึ่งอาจทำให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ๆหรือค่านิยม ทักษณคติแบบใหม่ ปัจจัยทั้งสามคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร ระบบนิเวศ และค่านิยมทักษะคติของปัจเจกชน หรือผู้นำภายในสังคมเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้

ปัจจัยภายนอก (External Factor) หมายถึง ปัจจัยจากภายนอกสังคมซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม อันได้แก่ การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นจากการที่คนภายในและภายนอกปะทะสังสรรค์ และผ่านทางสื่อมวลชน เช่น ทีวี วิทยุ และภาพยนตร์ การจูงใจครอบงำทางวัฒนธรรมของคนภายนอก เช่น ผู้มีอำนาจจากศูนย์กลาง จูงใจครอบงำทางวัฒนธรรมต่อชาวชนบทเพื่อที่ตัวเองจะได้สืบทอดอำนาจหรือครองความเป็นผู้มีอำนาจเหนือกว่าตลอดไป หรือเพื่อที่จะผสมกลมกลืน (Assimilations) ให้เป็นพวกเดียวกัน การตกเป็นอาณานิคม การยอมรับนวัตกรรมจากภายนอก และการพัฒนาที่ดำเนินจากคนภายนอก เช่น รัฐบาลพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชนบท เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการ (Planned Change)

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่าปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกนี้ล้วนเป็นที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมทั้งสิ้น

แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องผลกระทบ

เสถียร เหลืองอร่าม (2537, 1) ให้ความหมายของผลกระทบ หมายถึง ผลประโยชน์ และ/หรือ ผลเสียหายอันเกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยตรง

บันลือ สุทธารมณ (2537, 2) ให้ความหมายของผลกระทบ หมายถึง ผลในขั้นมัธยม (Secondary effects) และผลในขั้นต่อไปของการเปลี่ยนแปลง

Starling (1988, 402) ให้ความหมายของผลกระทบ หมายถึง ผลระยะยาวที่เกิดขึ้น

Bryant and White (1992, 137-140) ผลกระทบคือ ผลที่ตามมาจากผลผลิต เช่น ถ้าการมีพยาบาลเพิ่มขึ้นเป็นผลผลิตของโครงการ ผลกระทบอย่างหนึ่งก็คือ การลดการตายของทารก

Dye (1991, 345) ผลกระทบหมายถึง ผลทั้งหมดของนโยบายที่มีขึ้นในสภาพแห่งความเป็นจริงในโลก อันได้แก่ ผลกระทบที่มีต่อสถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย ผลกระทบที่มีต่อสถานการณ์ต่างๆ และกลุ่มอื่นๆ นอกเหนือไปจากกลุ่มเป้าหมาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ค่าใช้จ่ายทางตรงที่ใช้สำหรับทรัพยากรของโครงการ ค่าใช้จ่ายทางอ้อมต่างๆ รวมทั้งค่าเสียโอกาส (Opportunity Costs) ด้วย

อนันต์ เกตุวงศ์ (2535, 26) ผลกระทบหมายถึง ผลที่ตามมาจากผลงานหรือผลผลิต หรือผลประโยชน์ในระดับประถม (Primary effects) ของแผนหรือโครงการ ผลกระทบ อาจเป็นได้ทั้งด้านทางบวกและทางลบ และอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและมีใช้กลุ่มเป้าหมายทั้งในปัจจุบันและอนาคตด้วย

Murphy and others (1991, 253) ผลกระทบเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้เสมอด้วย เหตุผลหลายอย่างหลายประการ โดยทั่วไปแล้วผลกระทบเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ ที่เป็นเหตุเป็นผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับประถม ไปสู่ระดับต่อไป

อนันต์ เกตุวงศ์ (2535, 27) ผลของการเปลี่ยนแปลงระดับประถมเป็นผลที่เกิดขึ้น ตามวัตถุประสงค์ของแผนและโครงการ และผลอันนี้ จะมีส่วนทำให้เกิดผลกระทบต่อไปได้อีกระดับหนึ่ง หรือหลายระดับได้เป็นกรณีๆ ไป

สรุปได้ว่า ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนั้นมี 2 ประการ คือ ก่อให้เกิด ประโยชน์และก่อให้เกิดปัญหา หรือมีผลทางด้านดีและด้านเสีย ผลในทางดี เช่น แต่ละ คนมีคุณภาพชีวิตดี (กาย ใจ สติปัญญา) การกระจายรายได้เท่าเทียมกัน ความสัมพันธ์ใน ครอบครัวอบอุ่น ไม่มีความขัดแย้งในชุมชน ชุมชนพึ่งตนเองได้ และสภาพแวดล้อมไม่ ถูกทำลาย ส่วนด้านไม่ดีนั้นอยู่ในสภาพตรงกันข้าม

ความหมาย และลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ

ความหมายของกลุ่ม

ในสังคมทุกสังคม มนุษย์ย่อมมีชีวิตอยู่ร่วมกัน ในสังคมมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่ง ตาย มนุษย์ย่อมสังกัดกลุ่มหรือหลักรวมกลุ่มไม่พ้น ดังเช่น มนุษย์เกิดขึ้นมากลุ่มแรกที่ มนุษย์สังกัดตัวเองเข้าไปอยู่ คือ กลุ่มครอบครัว และเมื่อเจริญเติบโตเรื่อยมามนุษย์ก็จะ สังกัดกลุ่มต่างๆ อีกหลายกลุ่มแล้วแต่สถานการณ์และโอกาส เช่น กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ กลุ่มสันตนาการ ฯลฯ

Homan (1950, 1) ได้ให้ความหมายของกลุ่มว่า กลุ่มหมายถึง คนจำนวนหนึ่ง ซึ่ง สื่อสารกับคนอื่นได้โดยตรงต่อหน้าไม่ใช่โดยผ่านบุคคลอื่น ซึ่งเป็นบุคคลเชิงปฐม สัมพันธ์ มักมีสมาชิกไม่มากนักในกลุ่มเดียวกัน อาจไม่จำเป็นต้องติดต่อกันจริงๆ การ

เป็นกลุ่มขึ้นอยู่กับการที่ทราบว่า เป็นสมาชิกของกลุ่มชนเดียวกัน แต่ต้องมีจุดสนใจและกิจกรรมร่วมกัน และมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน

Young (1956, 632) ได้ให้ความหมายของกลุ่มว่า กลุ่มหมายถึง การที่คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่อกัน กลุ่มจึงมิใช่เป็นเพียงการรวมคน แต่หมายถึง ความสัมพันธ์ของคนที่แสดงออกมาในระดับการให้และการรับ นั่นคือ สมาชิกกลุ่มจะต้องมีการเร้าและการตอบสนองซึ่งกันและกัน

Cooley (1981, 3) ได้นิยามความหมายของกลุ่มว่า กลุ่มหมายถึง การรวมตัวกันของบุคคล กลุ่มจะมีลักษณะของการสังสรรค์ติดต่อกันแบบตัวต่อตัว อย่างมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน กลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มเบื้องต้น ในหลายลักษณะด้วยกัน แต่ลักษณะที่สำคัญคือ กลุ่มเหล่านี้เป็นหน่วยสังคมขั้นพื้นฐานที่จะเสริมสร้างบุคลิกภาพและอุดมการณ์ของบุคคล

Watson (1981, 531) ได้ให้ความหมายของกลุ่มว่า กลุ่มเป็นการรวมตัวของบุคคล โดยที่บุคคลในกลุ่มจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน สมาชิกแต่ละคนต้องมีความตระหนักดีว่า ทั้งตนเองและสมาชิกคนอื่นๆ มีความเป็นสมาชิกของกลุ่ม สมาชิกต่างก็ได้รับความพึงพอใจ จากการมีส่วนร่วมร่วมกับคนอื่นๆ ซึ่งเขาได้จัดประเภทของกลุ่มออกเป็น 2 ประเภท คือกลุ่มปฐมภูมิ และกลุ่มทุติยภูมิ

ราชบัณฑิตยสถาน (2524, 164) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า กลุ่มประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ได้สร้างแบบอย่างของการกระทำระหว่างกันทางจิตขึ้น กลุ่มหรือหมู่คณะนี้เป็นที่ยอมรับว่าเป็นองค์ประกอบในสถานการณ์ใดขณะหนึ่ง ทั้งนี้แต่ละกลุ่มมักจะมีพฤติกรรมร่วมกันในแบบฉบับเฉพาะของตนเอง

พัฒนา บุญยรัตพันธุ์ (2527, 12) ให้ความหมายของกลุ่ม หมายถึง บุคคลรวมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีแบบแผนการปฏิบัติต่อกันทางจิตวิทยาและเป็นที่ยอมรับกันในสมาชิกของกลุ่มเองและรวมทั้งกลุ่มอื่นๆด้วย ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มมีแบบอย่างของพฤติกรรมร่วมกันโดยเฉพาะนั่นเอง

ฉลอง ภิมรัตน์ (2531, 5) ให้ความหมายของกลุ่ม หมายถึง การที่คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงใจอยู่ร่วมกัน ยอมรับในความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน ทั้งระหว่างในกลุ่มหรือระหว่างกลุ่มกับภายนอกกลุ่ม

ไวรัช เจียมบรรจง (2533, 5) ให้ความหมายของกลุ่ม หมายถึง อินทรีย์หลายอินทรีย์ ซึ่งมีการรับรู้ร่วมกันเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของพวกเขา ซึ่งมีความโน้มเอียงที่จะกระทำต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน

พัชนี วรกวิน (2535, 5) ให้ความหมายของกลุ่ม หมายถึง การรวมตัวของบุคคลตั้งแต่สองคนหรือมากกว่านั้น ซึ่งมีการกระทำร่วมกันในส่วนที่เกี่ยวกับปทัสถาน (Norm) และจุดประสงค์เดียวกัน

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2538, 189) ได้ให้ความหมายของกลุ่มว่า กลุ่ม คือบุคคลรวมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีกิจกรรมร่วมกันที่ชี้ให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ มีการปฏิสัมพันธ์กัน มีความผูกพันว่าเป็นพวกเดียวกัน ทั้งกลุ่มและบุคคลแยกกันไม่ได้ จะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีความสนใจร่วมกัน และมีพฤติกรรมตามบทบาทและหน้าที่ของสมาชิก

ศุติศ เทพไพฑูรย์ (2530, 59) กลุ่มจะต้องประกอบด้วยการมีวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่แน่นอน และสมาชิกทุกคนจะต้องมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม แนวทางในการทำงานในรูปกลุ่มและการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของกลุ่มร่วมกัน กลุ่มต้องมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม มีการประชุมพิจารณาหาแนวทางแก้ไขอุปสรรคต่างๆ มีข้อตกลงร่วมกัน มีการจัดการระบบบัญชีเอกสารต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของสมาชิก และกลุ่มจะต้องมีกิจกรรมเกิดขึ้นหลังจากมีการฝึกอบรม หากไม่มีกิจกรรมใดเกิดขึ้น จะเป็นเพียงผู้ผ่านการอบรมเท่านั้น

นอกจากนี้อุดิศักดิ์ จันทไทย (2540, 15) ได้ให้แนวคิดกระบวนการกลุ่ม คือ กระบวนการพัฒนาจิตสำนึกให้คนในชุมชน หรือกลุ่มเป้าหมายเห็นความสำคัญและร่วมมือกันแก้ปัญหาด้วยตัวเอง พึ่งพาอาศัยกันเอง ตลอดจนการกำหนดประเด็นที่จำเป็นต้องหาความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก ขั้นตอนการดำเนินงานกลุ่มมีหลายขั้นตอนคือ

1. ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่ม
2. ขั้นตอนดำเนินงานหรือบริหารงานกลุ่ม
3. ขั้นตอนผลผลิตของกลุ่ม เช่น ผลผลิต กิจกรรม ชุมชนกลุ่ม

อรุณ รัชธรรม (2524, 42-45) ได้สรุปเหตุผลการรวมกลุ่มไว้ดังนี้

1. เหตุผลด้านสถานที่
2. เหตุผลด้านเศรษฐกิจ
3. เหตุผลด้านจิตวิทยา-สังคม
4. ความต้องการความมั่นคง
5. ความต้องการสังคม
6. ความต้องการมีสถานภาพที่เด่น
7. ความต้องการสมหวังในชีวิต

สรุปได้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน โดยที่บุคคลเหล่านั้นต่างมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน ปฏิบัติกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ของตน โดยมีจุดมุ่งหมายและการกระทำร่วมกัน

ประวัติความเป็นมาของอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอ นาโพธิ์ มีผู้เล่าขานต่อกันมาว่าเป็นชื่อหนองน้ำและหมู่บ้าน เดิมชื่อ “หนองอีไซ” เนื่องจากในคราวที่มีผู้อพยพมาตั้งถิ่นฐานนั้น ได้มีช้างพังเชือกหนึ่งป่วยเดินโซเซมาและตายในหนองน้ำแห่งนี้ เลยตั้งชื่อว่า “หนองอีไซ” คำว่า “อีไซ” หมายถึง ช้างตัวเมียที่ป่วยผอมโซมาตายที่หนองน้ำนั่นเอง และต่อมาได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อหนองน้ำว่า บ้านหนองอีไซ แล้วเรียกเพี้ยนมาเป็น “บ้านนาโพธิ์” ในปัจจุบัน

บ้านนาโพธิ์ เป็นหมู่บ้านหนึ่งของตำบลนาโพธิ์ อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ในระยะต่อมาบ้านนาโพธิ์มีความเจริญขึ้น ประกอบกับพื้นที่อำเภอพุทไธสงมีความกว้างขวางมาก ประชาชนไปติดต่อราชการด้วยความยากลำบาก ทางราชการจึงได้อนุมัติให้แยกพื้นที่ เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2524 ใช้ชื่อว่ากิ่งอำเภอ นาโพธิ์ และได้รับการยกฐานะเป็น อำเภอ นาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2531 เป็นต้นมา

1. สภาพทางภูมิศาสตร์

อำเภอนาโพธิ์ตั้งอยู่เหนือสุดของจังหวัดบุรีรัมย์ มีพื้นที่ประมาณ 255 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 159,375 ไร่ ระยะทางห่างจากตัวจังหวัดบุรีรัมย์ 83 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดและอำเภอใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอนาเชือก	จังหวัดมหาสารคาม
		และอำเภอหนองสองห้อง	จังหวัดขอนแก่น
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอพุทไธสง	จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอยางสีสุราช	จังหวัดมหาสารคาม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอหนองสองห้อง	จังหวัดขอนแก่น

2. ลักษณะภูมิอากาศ

มี 3 ฤดูกาลแต่ส่วนมากจะมีลักษณะร้อนและแห้งแล้งเป็นประจำ ปริมาณน้ำฝนไม่แน่นอน แต่ส่วนมากปริมาณน้ำฝนน้อยไม่เพียงพอแก่การทำนา

3. ลักษณะภูมิประเทศ

โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มสลับกับที่ดอน สภาพดินร่วนปนทราย การกักเก็บน้ำไม่ดี มีห้วย หนอง คลอง บึง ประมาณ 90 แห่ง แต่ไม่สามารถเก็บกักน้ำได้ตลอดทั้งปี เนื่องจากขาดฝายทดน้ำ ด้านทิศตะวันออกของอำเภอมีห้วยลำพังซูลไหลผ่านตลอดแนว และเป็นเส้นกั้นอาณาเขตกับอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

4. เศรษฐกิจ

พื้นที่ถือครองทั้งหมด	159,375	ไร่
พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด	122,869	ไร่ แยกเป็น
- พื้นที่ทำนา จำนวน	109,588	ไร่
- พื้นที่ทำไร่ จำนวน	2,194	ไร่
- พื้นที่ทำสวน จำนวน	10,572	ไร่
- อื่นๆ จำนวน	515	ไร่
- พื้นที่สาธารณะ จำนวน	36,506	ไร่

5. การประกอบอาชีพ

อาชีพหลัก อำเภอนาโพธิ์มีการประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก ซึ่งยังต้องอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติ หากในปีใดฝนตกลงมามีปริมาณน้อยการทำนาจะไม่ได้ผล ประกอบกับสภาพดินขาดความอุดมสมบูรณ์ จึงทำให้ผลผลิตไม่สูงเท่าที่ควร

อาชีพรอง คือ การทอผ้าไหมมัดหมี่ เนื่องจากขณะนี้ราษฎรยังมีระดับมาตรฐานในการทอผ้าไหมมัดหมี่ไม่เท่าเทียมกัน จำเป็นต้องมีการยกระดับมาตรฐานในการทอผ้าไหมมัดหมี่ให้ควบคู่กันไป โดยจะดำเนินการก่อสร้างศูนย์หัตถกรรมการทอผ้าไหมขึ้น เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางในการบริหารงานของกลุ่มสตรีแม่บ้าน และเป็นศูนย์จำหน่ายผ้าไหม ตลอดทั้งเป็นศูนย์ฝึกการทอผ้าไหมให้มีมาตรฐานทัดเทียมกัน โดยเชิญวิทยากรจากผู้ประสบความสำเร็จในการทอผ้าไหม ที่ได้รับพระราชทานรางวัลชนะเลิศการประกวดผ้าไหมจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และสร้างเครือข่ายของศูนย์หัตถกรรมการทอผ้าไหมขยายไปทุกหมู่บ้าน และในปัจจุบันนี้ได้ดำเนินการก่อสร้างศูนย์หัตถกรรมการทอผ้าไหมดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว

6. อุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม

6.1 มีธนาคาร	1	แห่ง
6.2 บริษัท/ห้างหุ้นส่วนจำกัด	3	แห่ง
6.3 ร้านค้าทั่วไป	178	แห่ง

7. ผลผลิตที่สำคัญและมีชื่อเสียง

- 7.1 ผ้าไหมมัดหมี่คุณภาพเยี่ยม
- 7.2 ข้าวหอมมะลิ

8. ข้อมูลแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ

8.1 ห้วยลำพังชู	ขนาด 20 ม. x 17,000 ม. x 3 ม.
8.2 ลำห้วยจอก	ขนาด 15 ม. x 9,000 ม. x 2.5 ม.
8.3 ลำห้วยเสี้ยว	ขนาด 15 ม. x 14,000 ม. x 2.5 ม.
8.4 ลำห้วยขามส้ม	ขนาด 15 ม. x 7,000 ม. x 2.5 ม.

8.5 ลำห้วยกอก ขนาด 15 ม. x 9,000 ม. x 2.5 ม.

9. การคมนาคมและการสื่อสาร

การคมนาคม

ถนนในพื้นที่อำเภอนาโพธิ์ส่วนใหญ่ มีสภาพเป็นถนนดินและถนนลูกรัง มีถนนหลักเพียงไม่กี่สายที่ก่อสร้างเป็นถนนลาดยางและมีถนนคอนกรีตภายในหมู่บ้านเพียงบางแห่งเท่านั้น ในฤดูฝนราษฎรประสบปัญหาความเดือดร้อนด้านการคมนาคมเป็นอย่างมาก

ถนนคอนกรีตภายในหมู่บ้าน จำนวน 25 สาย ระยะทาง 17 กิโลเมตร

ถนนลาดยาง จำนวน 7 สาย ระยะทาง 48 กิโลเมตร

ถนนลูกรัง/ดิน จำนวน 21 สาย ระยะทาง 73 กิโลเมตร

10. การสื่อสาร

อำเภอนาโพธิ์มีพื้นที่ได้รับบริการด้านโทรศัพท์ส่วนบุคคลเฉพาะบริเวณหมู่บ้านในเขตเทศบาลและหมู่บ้านบริเวณใกล้เคียง ส่วนบริเวณหมู่บ้านรอบนอกยังไม่มีโทรศัพท์ส่วนบุคคลใช้ ยังต้องอาศัยบริการโทรศัพท์สาธารณะ

11. สังคมและการปกครอง

11.1 การศึกษา

สถานศึกษาสังกัด สปช.	จำนวน	22	แห่ง (เปิดสอนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6)
----------------------	-------	----	---

สถานศึกษาสังกัด สศ.	จำนวน	2	แห่ง (เปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6)
---------------------	-------	---	---

11.2 การศาสนา

วัด	จำนวน	31	แห่ง
-----	-------	----	------

12. งานประเพณีที่สำคัญ

งานสงกรานต์	ช่วงเวลาจัดงาน	13	เมษายน
-------------	----------------	----	--------

งานลอยกระทง	ช่วงเวลาจัดงาน	15	ค่ำ เดือน 12
-------------	----------------	----	--------------

งานบุญกฐิน	ช่วงเวลาจัดงาน	เดือน	11
------------	----------------	-------	----

13. โบราณสถานที่สำคัญ

13.1 พระธาตุบ้านคู้ ตำบลบ้านคู้

13.2 ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดท่าเรือ ตำบลนาโพธิ์

14. การสาธารณสุข

โรงพยาบาล 1 แห่ง 30 เตียง

สถานีอนามัย 5 แห่ง

15. การปกครอง

อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์แบ่งการปกครองออกเป็น 5 ตำบล 65 หมู่บ้าน
ดังตารางแสดงต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การแบ่งเขตการปกครองของอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ลำดับ ที่	ตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร			หมายเหตุ
				ชาย	หญิง	รวม	
1.	นาโพธิ์	6	686	1,529	1,636	3,165	
2.	ศรีสว่าง	10	1,004	2,305	2,439	4,744	
3.	บ้านคู้	12	995	2,360	2,510	4,870	
4.	คอนกอก	14	1,273	3,206	3,270	6,476	
5.	บ้านคู	15	1,272	2,816	3,000	5,816	
รวมนอกเขตเทศบาล		57	5,230	12,216	12,855	25,071	
เทศบาลนาโพธิ์		8	733	1,645	1,872	3,517	
รวมทั้งสิ้น		65	5,963	13,816	14,727	28,588	

หมายเหตุ : ข้อมูลจากการสำรวจข้อมูล จปฐ. / กชช 2 ค. ปี 2542

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่

คณะกรรมการในชุดปัจจุบันกลุ่มสตรีการทอผ้าไหมมัดหมี่ ของอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย

1. นางประคอง ภาสะจิตติ ผอ. หมู่ที่ 1 ตำบลนาโพธิ์ ประธานกรรมการ
2. นางประพิศ ชาวไร่เทิน รองประธานกรรมการ
3. นางลำไย เลโซสง กรรมการ
4. นางสัมฤทธิ์ รุโซสง กรรมการ
5. นางประจวบ จันทร์นวล กรรมการ และเลขานุการ

ซึ่งเป็นตัวแทนในการรวบรวมผลผลิต ที่ได้จากสมาชิก นำไปจำหน่าย และนำไปส่งยังมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ (สวนจิตรลดา) มีสมาชิกจำนวน 130 คน หรือประมาณ 100 ครัวเรือน โดยสมาชิกส่วนใหญ่จะทอผ้าไหมที่บ้านของตนเอง ซึ่งลักษณะของการดำเนินงานเป็นไปในลักษณะอุตสาหกรรมในครอบครัว

ความเป็นมาของกลุ่มสมาชิกรุ่นนี้ ที่เจริญรุดหน้ามาโดยลำดับนั้นเกิดขึ้นเพราะบุคคลหนึ่งที่มองเห็นการณ์ไกล และเอาใจใส่ต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้านนาโพธิ์ บุคคลผู้นั้นก็คือ คุณพ่อประวัติ วิศิษฐ์ศิลป์ ผู้ใหญ่บ้าน บ้านนาโพธิ์ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอพุทไธสง (ซึ่งในสมัยนั้นอยู่ในการปกครองของอำเภอพุทไธสงแยกออกมาเป็นกิ่งอำเภอเมื่อปี พ.ศ. 2524 และเป็นอำเภอเมื่อปี พ.ศ.2531) ซึ่งท่านเป็นบิดาของคุณประพิศ คุณประคอง และคุณประจวบ ได้จัดหาอาชีพเสริมให้แก่ชาวบ้านนาโพธิ์ ท่านต้องการให้ชาวบ้านนาโพธิ์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงได้รวมกลุ่มชาวบ้านที่เป็นสตรี ตั้งเป็นกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และทอผ้าไหมขึ้นในปี พ.ศ.2514 มีชาวบ้านเข้ากลุ่มประมาณ 57 คน หรือประมาณ 40 ครัวเรือน และในปีพ.ศ. 2518 กลุ่มดังกล่าวมีสมาชิกมากขึ้น และถาวรมั่นคง จึงเปลี่ยนมาเป็นกลุ่มสตรีการทอผ้าไหม และในปีดังกล่าวราชเลขาในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ คือ ท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์ ได้มาเยี่ยมอำเภอพุทไธสง ซึ่งประสบความสำเร็จ คุณพ่อประวัติ วิศิษฐ์ศิลป์ จึงได้แนะนำให้กลุ่มสตรีติดต่อกับราชเลขาฯ โดยนำเอาผ้าไหมที่เป็นผลผลิตจากกลุ่มไปขายให้กับราชเลขาฯ ด้วยฝีมือการทอ

ผ้าไหมอันประณีต สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชเสาวนีย์รับกลุ่มสตรีการทอผ้าไหมของอำเภอนาโพธิ์ เข้าเป็นสมาชิกของมูลนิธิศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ(สวนจิตรดา)

ในระยะแรกของการเข้าเป็นสมาชิกของมูลนิธิฯ นั้น ทางมูลนิธิฯ ได้จัดส่งเส้นไหมพร้อมลายต่างๆ มาให้กลุ่มดำเนินการเมื่อกลุ่มดำเนินการทอเป็นฝืนแล้ว มูลนิธิฯ จะรับผลิตผลนั้นทั้งหมด โดยจะจ่ายเป็นค่าแรงให้แก่ชาวบ้านที่ดำเนินการ ซึ่งค่าแรงนั้น ชาวนาโพธิ์ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระองค์ท่านเป็นอย่างยิ่ง โดยทรงพระราชทานค่าแรงที่สูงมากๆ และในปัจจุบันนี้ทางกลุ่มก็ยังดำเนินการในลักษณะนี้อยู่

ในปี พ.ศ.2520 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดส่งผู้ชำนาญในการทอผ้าไหมของมูลนิธิฯ มาฝึกเทคนิคต่างๆ ให้กับกลุ่ม อาทิเช่น วิธีการเลือกไหม การฟอกและย้อมไหม ตลอดจนการมัดลาย และการทอผ้าไหม ทำให้กลุ่มสตรีการทอผ้าไหม มีความรู้ ความชำนาญเพิ่มมากขึ้น และฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นโดยลำดับ

ในปี พ.ศ.2528 คุณพ่อประวัติ วิศิษฐ์ศิลป์ ก็ได้ถึงแก่กรรมจึงมอบกิจการนี้ให้แก่ลูกสาวทั้ง 3 ดำเนินการต่อ ซึ่งนับแต่นั้นมากิจการทอผ้าไหมของกลุ่มสตรีก็เจริญรุดหน้ามาโดยลำดับ

1. ทูนในการดำเนินงานของกลุ่มการทอผ้าไหมมัดหมี่

1.1 การระดมทุนของกลุ่ม

1.1.1 การจัดตั้งกองทุนพัฒนาสตรี เริ่มดำเนินการในปี 2539 โดยการจัดงานราตรีไหมทองประจำปี และได้ดำเนินการจัดหากองทุนเพิ่มในทุกปี ปัจจุบันมีเงินทุนทั้งสิ้น 200,000 บาท ให้สมาชิกกลุ่มสตรีการทอผ้าไหมยืมไปใช้ในการประกอบอาชีพ หมู่บ้านละไม่เกิน 10,000 บาท หมุนเวียนไปทุกหมู่บ้าน คัดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อเดือน กลุ่มจะมีดอกเบี้ยโดยเฉลี่ยเดือนละ 4,600 บาท

1.1.2 จัดตั้งกองทุนฌาปนกิจสตรีอำเภอ เพื่อช่วยเหลือครอบครัวของสมาชิกสตรี เริ่มดำเนินการในปี 2540 ปัจจุบันมีสมาชิก 4,020 คน กรณีเสียชีวิตครอบครัวจะได้รับเงินช่วยเหลือเป็นเงิน ศพละ 71,000 บาท

1.1.3 จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตระดับอำเภอ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้สมาชิกกู้ยืมไปประกอบอาชีพ เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2541 ปัจจุบันมีสมาชิก 1,050 คน เงินสะสม 580,000 บาท

1.1.4 จัดตั้งศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน ทุนในการดำเนินงานของศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ ในการซื้อ-ขายวัสดุ เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์กลุ่มอาชีพสตรี ปัจจุบันมีสมาชิก 2,000 คน เงินหุ้น 293,800 บาท

1.2 การได้รับการสนับสนุนจากทางราชการ และองค์กรอื่นๆ

1.2.1 สำนักงบประมาณ สนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างอาคารบริหาร งบประมาณ 2,800,000 บาท อาคารฝึกอบรมฯ อาคารผลิต จำหน่าย ย้อม งบประมาณ 1,400,000 บาท

1.2.2 โครงการสวัสดิการเร่งด่วนโดยเครือข่ายองค์กรชุมชน (SIF) งบประมาณ 659,300 บาท ในการฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะและวัสดุ อุปกรณ์

1.2.3 เงินบริจาค จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อก่อสร้างอาคาร งบประมาณ 300,000 บาท

2. การผลิตของกลุ่ม

ผลผลิตของกลุ่มและปริมาณการผลิต

ผลผลิตของกลุ่มคือ ผ้าไหมประเภทต่างๆกลุ่มสามารถผลิตได้โดยเฉลี่ยต่อวันเป็นปริมาณดังนี้

- 1) ผ้าไหมมัดหมี่ วันละ 50 เมตร
- 2) ผ้าไหมพื้นเรียบ วันละ 100 เมตร
- 3) ผ้าไหมหางกระรอก วันละ 100 เมตร
- 4) ผ้าไหมลายลูกแก้ว วันละ 100 เมตร
- 5) ผ้าขาวม้า วันละ 50 ผืน
- 6) ผ้าโสร่ง วันละ 50 เมตร
- 7) ผ้าสไบ วันละ 50 เมตร

3. คุณภาพในการผลิตและการควบคุมคุณภาพ

การทอผ้าไหม สำหรับผู้ที่ไม่มีใจรักแล้วเป็นการยากที่จะผลิตผ้าไหมให้ได้คุณภาพดี สวยงาม เป็นที่นิยมของลูกค้า ผ้าไหมที่ผลิตจากอำเภอนาโพธิ์ เมื่อเทียบกับสินค้าประเภทเดียวกันในตลาดโดยทั่วไปแล้วคุณภาพดีกว่า เพราะทุกขั้นตอนการผลิต ผู้ผลิตได้ให้ความสนใจใส่ใจชิ้นงานทุกขั้นตอน ถือเป็น การควบคุมการผลิตไปในตัว เริ่มตั้งแต่การคัดเส้นไหม เส้นไหมที่นำมาใช้ในการผลิตต้องเสมอกัน เส้นเหนียวไม่ขาดง่าย การมัดข้อม เลือกใช้สีที่มีคุณภาพมาตรฐานทำให้สีไม่ตก ถ้าเป็นสีธรรมชาติยิ่งต้องใช้ความพิถีพิถันมากขึ้น ส่วนด้านการทอ ผู้ผลิตเป็นผู้ที่มีทักษะ ความชำนาญในการทอผ้าไหม ทอแล้วพื้นเรียบ ลายสม่ำเสมอ เนื้อแน่น ผู้ที่ได้ใช้ผ้าไหมอำเภอ นาโพธิ์ไปแล้วมีเสียงสะท้อนกลับในทางที่ดีว่าเป็นผ้าไหมที่มีคุณภาพดี เนื้อแน่น ริดง่าย ใช้ได้นาน เพราะฉะนั้นในระหว่างการผลิต ผู้ผลิตจะควบคุมทุกขั้นตอนด้วยตนเอง หากผ้าไหมไม่ได้คุณภาพมาตรฐานจะส่งผลให้จำหน่ายไม่ได้ ผลเสียตามมายังสมาชิกและกลุ่มต่อไป

4. เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิต

การทอผ้าไหม เป็นวัฒนธรรมชุมชนที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ นับว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่คู่กับชุมชน และมีการสืบสานเจตนารมณ์มายังลูกหลานได้ศึกษาเรียนรู้ ปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยใช้เทคโนโลยีที่สำคัญ คือการฝีมือ เป็นหัวใจในการผลิต และได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ได้แก่ การมัดลวดลายผ้าไหมตามแบบโบราณ เช่น ผ้าซิ่นตีนแดง ลายลูกแก้ว ฯลฯ และต่อมาได้มีการประยุกต์ลวดลายผ้า สี แตกต่างจากในอดีตให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด แต่บางส่วนยังคงอนุรักษ์ลวดลายผ้าโบราณไว้ต่อไป การอนุรักษ์ศิลปการทอผ้าไหมมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยจัดการฝึกอบรมให้ความรู้กับสมาชิก เพื่อเพิ่มทักษะในการมัดผ้าไหมมัดหมี่ การข้อมสี เทคนิคการทอผ้า วิทยากรเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องการผลิตผ้าไหมประเภทต่างๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยแท้

5. วัสดุ อุปกรณ์ วัสดุคืบ แหล่งผลิต

วัสดุ อุปกรณ์ ส่วนใหญ่มีในชุมชน เช่น กี่ ฝีม กระสวย หลา อัก ชวิง หลอด เป็นต้น

6. วัสดุคืบ

6.1 เส้นไหม มีในชุมชนและซื้อจากร้านค้าบางส่วน

6.2 สีย้อม

- 1) สีธรรมชาติ มีในท้องถิ่น ได้จาก ครั่ง ดอกกระถินการ์ ดอกทองกวาว ดอกอัญชัน ใบขี้เหล็ก ใบยูคาลิปตัส กาบมะพร้าว เป็นต้น
- 2) สีเคมีย้อมผ้า ชื้อจากร้านค้าในท้องถิ่น
- 3) สบู่ ชื้อจากร้านค้าในท้องถิ่น
- 4) ค่า่ง ชื้อจากร้านค้าในท้องถิ่น และผลิตเองจากวัตถุดิบในท้องถิ่น ได้แก่ ผักไหม เปลือกนุ่น กาบมะพร้าว เป็นต้น
- 5) ผงสิ้น ชื้อจากร้านค้าในท้องถิ่น

7. แรงงาน

ใช้แรงงานในครอบครัวเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนได้รับการถ่ายทอดความรู้ตั้งแต่ในวัยที่สามารถทำงานได้ในส่วนของขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน ในส่วนขั้นตอนที่ต้องใช้ความประณีต ละเอียดย่อน จะเป็นหน้าที่ของสมาชิกที่มีทักษะ ความรู้ ในครัวเรือน และครัวเรือนที่ผลิตผ้าไหมเพื่อจำหน่ายเป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้า และสมาชิกกลุ่มสตรีของอำเภอนาโพธิ์ กลุ่มจึงมีแรงงานที่มีคุณภาพในท้องถิ่นอย่างเพียงพอ

8. การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการผลิตให้กับสมาชิกในชุมชน

8.1 การให้ความรู้อย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ จากการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษมายังรุ่นลูก หลาน และกลุ่มสตรีที่มีความรู้เรื่องการทอผ้าไหมให้การแนะนำกับสมาชิกในชุมชนที่ต้องการเรียนรู้แบบตัวต่อตัว

8.2 การให้ความรู้อย่างเป็นทางการ คณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอ นาโพธิ์ จัดทำโครงการเสนอขอของบประมาณต่อกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) เพื่อดำเนินการฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะกลุ่มอาชีพสตรีการทอผ้าไหม และได้รับการอนุมัติโครงการเป็นเงิน 659,300 บาท ดำเนินการฝึกอบรมให้สมาชิกกลุ่มแล้ว จำนวน 5 รุ่นๆละ 30 คน โดยเริ่มดำเนินการตามโครงการระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม – 31 ตุลาคม 2542 ใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมรุ่นละ 35 วัน และจะดำเนินการต่อไปเป็นกิจกรรมต่อเนื่อง

9. การตลาดของกลุ่มอาชีพการทอผ้าไหม

9.1 แหล่งจำหน่ายผลผลิตของกลุ่ม

9.1.1 บริษัทขบาคิก ถนนมิ่งเมือง กรุงเทพมหานคร

9.1.2 หจก.ทิดเจริญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

9.1.3 จังหวัดอุบลราชธานี

9.1.4 จังหวัดร้อยเอ็ด

9.1.5 จังหวัดมหาสารคาม

9.1.6 ภายในจังหวัดบุรีรัมย์

9.1.7 ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์

9.1.8 จำหน่ายให้บุคคลทั่วไป

9.2 ผู้ที่มีบทบาทในการจำหน่าย

9.2.1 คณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน

9.2.2 คณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล

9.2.3 คณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอ

9.2.4 ร้านไหมทอง อำเภอนาโพธิ์

9.2.5 การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ในงานแสดงสินค้าในโอกาส

ต่างๆ

9.3 ลักษณะของการจำหน่าย

9.3.1 การรวมกลุ่มขาย รวมจำหน่ายที่ศูนย์หัตถกรรมอำเภอนาโพธิ์ และในโอกาสที่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน จัดงานแสดงนิทรรศการและจำหน่ายสินค้า ในระดับอำเภอ จังหวัด หรือในโอกาสอื่นๆ

9.3.2 พ่อค้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิต พ่อค้าอิสระในจังหวัดใกล้เคียงที่มีความสนิทสนมและประทับใจในฝีมือการทอของสมาชิก ได้ตกลงซื้อขายกันเองถึงแหล่งผลิตในหมู่บ้าน

9.3.3 จำหน่ายเอง สมาชิกที่ทอผ้าเกินปริมาณที่ทางกลุ่มรับจำหน่ายให้ ได้ หรือสมาชิกต้องการหารายได้เพิ่มให้กับครอบครัวมากขึ้น สามารถหาตลาดเองได้ ส่วนหนึ่ง จะไปจำหน่ายเอง

9.4 รายได้ของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มมีรายได้จากการขายผ้าไหมโดยเฉลี่ย 2,000 - 3,000 บาทต่อเดือน

9.5 ผลการดำเนินงานของกลุ่ม มีผลกำไร ได้แบ่งปันผลกำไรให้สมาชิกทุกคน

9.6 ราคาผลผลิตและหลักเกณฑ์ในการตั้งราคา

การตั้งราคาผลผลิต ผลิตภัณฑ์จากผ้าไหม มีองค์ประกอบดังนี้

9.6.1 ตามประเภทของผ้าไหม ได้แก่ ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าไหมพื้นเรียบ ผ้าไหมหางกระรอก ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าโสร่ง ผ้าสไบ ตั้งราคาตามความยากง่ายระหว่างการผลิต

9.6.2 ลวดลายและสีสันทัน การข้อมีตามธรรมชาติราคาจะแพงกว่า เพราะใช้ระยะเวลาขั้นตอนในการข้อมมากกว่าสีเคมีข้อมผ้า

9.6.3 ความสวยงาม ความประณีต เนื้อแน่น พื้นเรียบ

การตั้งราคาในการจำหน่าย

1) ผ้าไหมมัดหมี่	เมตรละ 400-1,000 บาท
2) ผ้าไหมหางกระรอก	เมตรละ 700-800 บาท
3) ผ้าไหมลายลูกแก้ว	เมตรละ 400-600 บาท
4) ผ้าไหมพื้นเรียบ	เมตรละ 250-500 บาท
5) ผ้าโสร่ง	ผืนละ 700-800 บาท
6) ผ้าขาม้า	ผืนละ 300-500 บาท
7) ผ้าสไบ	ผืนละ 300-500 บาท

10. การบริหารจัดการของกลุ่ม

การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้าไหม เป็นกิจกรรมหนึ่งที่สตรีอำเภอ นาโพธิ์ได้สร้างสรรค์สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ทั้งนี้เพราะราษฎรของอำเภอ นาโพธิ์ประกอบอาชีพหลักคือการทำนาซึ่งสามารถทำได้ปีละ 1 ครั้ง โดยอาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียวตลอดทั้งในฤดูแล้งไม่มีแหล่งน้ำเพียงพอสำหรับประกอบอาชีพด้านการเกษตรอื่น ต้องทำนาเพียงอย่างเดียว โดยเฉลี่ยแล้วใช้เวลาประมาณ 6 เดือน ผู้ชายนั้นต้องออกนอกบ้านไปหางานทำเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ ส่วนผู้หญิงต้องอยู่เฝ้าบ้าน ดังนั้นช่วงเวลาที่ว่างเว้นภายหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวอีกประมาณ 6 เดือน สตรีส่วนใหญ่จึงใช้เวลาดังกล่าวในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้า เป็นการทอเพื่อ

เก็บไว้ใช้ภายในครัวเรือนไม่มีการจำหน่าย ผ้าไหมถือว่าเป็นผ้าที่มีคุณค่า นิยมใช้เมื่อมีประเพณีต่างๆเป็นส่วนใหญ่

ปี 2519 สตรีอำเภอนาโพธิ์ ได้มีการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งองค์กรสตรีอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาสตรี โดยสมาชิกแรกตั้งมีจำนวน 50 คน การดำเนินกิจกรรมในช่วงแรกยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมและไม่มีกิจกรรมต่อเนื่อง ต่อมา การทอผ้าไหมของสตรีอำเภอนาโพธิ์เริ่มมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ได้มีการจำหน่ายให้บุคคลนอกพื้นที่ ด้วยลวดลาย ความสวยงาม ความประณีต ทำให้ผ้าไหมของอำเภอนาโพธิ์เริ่มเป็นที่รู้จักและมีผู้ให้ความนิยมนมากขึ้น

ปี 2532 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงโปรดเกล้าฯรับกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านนาโพธิ์ เข้าเป็นสมาชิกศูนย์ศิลปาชีพ มีสมาชิกจำนวน 130 คน ทำให้สมาชิกกลุ่มเริ่มมีรายได้เสริมเพื่อใช้จ่ายในครอบครัวเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เฉพาะผู้ที่เข้าเป็นสมาชิกของศูนย์ศิลปาชีพเท่านั้น ส่วนสมาชิกอื่นๆ ยังคงไม่มีกิจกรรมดำเนินงาน

ปี 2537 กลุ่มเริ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยราชการต่างๆทั้งในระดับ อำเภอ จังหวัด ในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพสตรีการทอผ้าไหม โดยหน่วยงานหลักในการดำเนินงานได้แก่ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ที่ทำการปกครองอำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ เมื่อได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ทำให้มีการขยายผลของการผลิตผ้าไหมเพื่อเป็นอาชีพมากขึ้น และมีวิวัฒนาการในเรื่องการเปลี่ยนแปลงลวดลาย สีสันตามความต้องการของตลาดมากขึ้น

ปี 2538 กระทรวงมหาดไทย ได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการคณะกรรมการพัฒนาสตรี พ.ศ.2538 ทำให้องค์กรสตรีได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นทางการทั้งในระดับ หมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ โดยอำเภอนาโพธิ์ได้จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาสตรีรวมทั้งสิ้น 71 คณะ ดังนี้

- 1) คณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน (กพสม.) จำนวน 65 คณะ
 - 2) คณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล (กพสต.) จำนวน 5 คณะ
 - 3) คณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอ (กพสอ.) จำนวน 1 คณะ
- อำเภอนาโพธิ์มี 5 ตำบล 65 หมู่บ้าน มีสมาชิกจำนวน 4,020 คน

คณะกรรมการพัฒนาสตรีทุกระดับ และโดยการนำของคณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอนาโพธิ์(กพสอ.) ได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในเรื่องเงินทุน ในการประกอบอาชีพ การส่งเสริมการทอผ้าไหม การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การจัดตั้งฌาปนกิจสงเคราะห์ให้แก่ครอบครัวสมาชิก และการจัดตั้งศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน ดังนั้นคณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอนาโพธิ์ จึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนำกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมอำเภอนาโพธิ์ไปสู่ความสำเร็จอีกก้าวหนึ่งในปัจจุบัน

11. ลักษณะการบริหารและระเบียบของกลุ่ม

กลุ่มบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการ มีระเบียบของกลุ่ม ดังนี้

- 11.1 สมาชิกภายในกลุ่มต้องมีความสามัคคี
- 11.2 สมาชิกกลุ่มต้องมีความประพฤติสุภาพ เรียบร้อย
- 11.3 เข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้ร่วมงาน มีเมตตา กรุณา
- 11.4 พยายามเข้าใจความต้องการ และปัญหาของแต่ละคน
- 11.5 ประมาณงาน ไม่ถือว่าตนดีกว่าคนอื่น
- 11.6 ให้ความสำคัญแก่ทุกคน ไม่เหยียดหยามผู้อื่น
- 11.7 ยกย่องความรู้ และความศรัทธาเริ่มของผู้อื่น
- 11.8 มั่นใจตนเอง และผู้ร่วมงาน
- 11.9 ทำงานให้เป็นที่นับถือ
- 11.10 มีความจริงใจต่อผู้อื่น และให้ความช่วยเหลือด้วยบริสุทธิ์ใจ
- 11.11 ชมเชยผู้อื่น ยกย่องผลงานผู้อื่นมากกว่าตำหนิ
- 11.12 มีอารมณ์ขัน
- 11.13 ไม่นินทาว่าร้าย และไม่หว่านไหวต่อสิ่งเหล่านี้
- 11.14 ปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองอยู่เสมอ
- 11.15 เป็นคนยุติธรรมไม่เอาเปรียบผู้อื่น

12. การจัดสรรผลประโยชน์

กลุ่มมีการจัดแบ่งปันกำไรจากการดำเนินกิจการทุกสิ้นปีได้จัดสรรไว้ ดังนี้

- 12.1 ทุนสำรอง ร้อยละ 10
- 12.2 ค่าตอบแทนกรรมการ ร้อยละ 5

12.3 ทุนสาธารณะ ร้อยละ 5

12.4 ปีนผล ร้อยละ 60

12.5 เฉลี่ยคิน ร้อยละ 20

13. บทบาทของคณะกรรมการในแต่ละด้าน

13.1 การจัดหาเงินทุน จัดหากองทุนเพื่อสนับสนุนกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหม โดยการจัดงานราตรีไหมทอง เริ่มปี 2539 เป็นต้นมา ปัจจุบันมีเงินกองทุน 200,000 บาท

13.2 การตลาด ประชาสัมพันธ์จัดหาตลาดภายในจังหวัดและต่างจังหวัด เริ่มเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป และหน่วยงานราชการ ตลอดทั้งภาคเอกชน

13.3 เทคโนโลยีในการผลิต จัดทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะเพื่อพัฒนาฝีมือ และเทคนิคที่สวยงามทันสมัย

13.4 การควบคุมการผลิต เน้นความประณีต สวยงาม ประยุกต์ มีความคิดสร้างสรรค์ตามความนิยมของตลาด

14. ลักษณะวัฒนธรรมของชุมชน

14.1 ความเชื่อ ค่านิยม ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของกลุ่ม

เป็นความเชื่อที่เล่าสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษในอดีต เกี่ยวกับการทอผ้าไหมว่าในวันพระ วันพุธ วันแรม 14 ค่ำหรือแรม 15 ค่ำ ไม่ให้ตัดผ้าไหมที่ทอเสร็จแล้ว ออกจากที่ มีความเชื่อว่าจะเกิดความเสียหายต่อการผลิตผ้าไหม เช่น ระหว่างทอผ้าฝืนต่อไปอาจทำให้เส้นไหมขาด ผ้าเรียบไม่สม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังห้ามไม่ให้ข้ามที่ทอผ้าในขณะที่กำลังทอจะทำให้เส้นไหมสวนกัน ซึ่งเป็นความเชื่อที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเท่าใดนัก เพราะผู้ผลิตได้มีการเตรียมการไว้แล้วโดยเฉพาะในเรื่องการตัดผ้าออกจากที่ ไม่ให้ตรงกับวันที่บรรพบุรุษได้บอกกล่าวไว้

14.2 ประเพณี ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของกลุ่ม

อำเภอนาโพธิ์ มีขนบธรรมเนียมประเพณีเช่นเดียวกับคนไทยอีสานโดยทั่วไป ที่สำคัญได้แก่ ประเพณีแห่บุญบั้งไฟ แห่เทียนเข้าพรรษา รดน้ำดำหัวในวันสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง การทำบุญตักบาตรเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น ในช่วงที่มีงานประเพณีดังกล่าว ชาวอำเภอนาโพธิ์จะมีความพิถีพิถันในเรื่องการแต่งกาย

เพื่อร่วมงานประเพณีต่างๆมากพอสมควร นิยมใช้ผ้าไหมในการแต่งกายด้วยลวดลาย สี สัน สวยงาม

ในงานมงคล เช่น งานพิธีมงคลสมรส ได้มีธรรมเนียมปฏิบัติว่าเจ้าสาวต้องมีผ้าไหม เป็นผ้าไหมสำหรับไหว้ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าบ่าว เช่น ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าขาวม้า ผ้าโสร่ง บ้านหลังใดที่มีลูกสาวจะต้องมีการเตรียมผ้าไหมไว้สำหรับไหว้ ตั้งแต่ยังไม่ทราบว่าใครจะมาเป็นบุตรเขย หรือว่าลูกสาวตนจะได้แต่งงานหรือไม่

ส่วนผู้สูงอายุ มีการใช้ผ้าสไบ ผู้สูงอายุทุกคนต้องมีผ้าสไบไว้ประจำตัว ซึ่งเป็นเอกลักษณ์การแต่งกายของผู้สูงอายุ

ในพิธีงานศพ มีธรรมเนียมปฏิบัติเช่นกันคือ มีการใช้ผ้าไหมหางกระรอก สำหรับใช้เป็นฝาปิดโลงศพ

จะเห็นได้ว่าผ้าไหมเป็นเอกลักษณ์การแต่งกายที่มีคุณค่าแห่งความหมาย เป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา อนุรักษ์ และหวงแหนไว้ ส่งผลให้กลุ่มสตรีการทอผ้าไหมมีการดำเนินกิจกรรมต่อไปอย่างต่อเนื่องและมีวิวัฒนาการทันสมัย เผยแพร่ไปยังท้องถิ่นอื่นได้ใช้ผลิตภัณฑ์ นำรายได้เข้าสู่ครอบครัว ชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป

14.3 บุคคลที่เป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชน ที่มีผลกระทบต่อการทำงานของกลุ่ม

14.3.1 ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มสตรี เป็นผู้ที่กลุ่มให้การยอมรับนับถือจากชุมชน ให้ความไว้วางใจในการเป็นตัวแทนติดต่อประสานงานกับกลุ่มและด้านกิจกรรมอื่นๆ

14.3.2 ครู อาจารย์ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนและเป็นผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมให้ความรู้แก่ชุมชน

14.3.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆในชุมชน

เป็นบุคคลที่ชุมชนให้การยอมรับและส่งผลให้การดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่มประสบผลสำเร็จ

วัตถุประสงค์ในการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดบุรีรัมย์

การผลิตผ้าไหมมัดหมี่ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ในอดีตมีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับแหล่งผลิตอื่นๆในเขตภาคอีสานคือ เพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันและให้ประโยชน์ทางความงาม ซึ่งจะเห็นได้จากการผลิตผ้าไหมมัดหมี่เป็นลวดลาย มีสีสันต่างๆโดยใช้กรรมวิธีการผลิตแบบโบราณ ซึ่งต้องใช้ความเพียรพยายาม ความประณีต เป็นอย่างมาก ประโยชน์ใช้สอยของการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ พอจะแยกออกได้ 5 ข้อดังต่อไปนี้

1. ใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มป้องกันความร้อนหนาวในการนุ่งห่มทั่วไป หรือเวลาทำงานมักจะเย็บผ้าไหมมัดหมี่ที่ทำจากผ้าฝ้าย ส่วนผ้าไหมมัดหมี่นั้นมักจะใช้ในโอกาสพิเศษ เช่น นุ่งห่มในงานประเพณี ในโอกาสวันสำคัญของชีวิต เช่น งานแต่งงาน งานบวช ตลอดจนงานบุญรื่นเริงต่างๆ ตามฤดูกาล

2. ใช้ผ้าไหมมัดหมี่แทนเงินตรา ในประวัติศาสตร์ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น ระบุว่า ชาวอีสานจะต้องส่งส่วยให้รัฐบาลกลางที่กรุงเทพมหานครคนละ 4 บาท หากไม่ส่งเงินก็ส่งให้เป็นสิ่งของแทน ชาวบ้านอีสานต้องส่งส่วยด้วยผ้าไหมมัดหมี่-ผ้าโสร่งแทนเงินตราให้รัฐบาลกลาง แม้ในกรณีที่ประชาชนต้องเสียเงินค่าปรับในคดีต่างๆเมื่อไม่มีเงินก็เสียค่าปรับเป็นผ้าไหม จึงเรียกว่า ค่าสินไหม คือเสียค่าปรับเป็นไหมแทนเงินตรา

3. พ่อ แม่หรือปู่ ย่า ตา ยาย จะสะสมผ้าไหมมัดหมี่เป็นมรดกให้ลูกหลาน และเป็นของฝากสำหรับผู้ที่เคยพนับถือเมื่อมาเยี่ยมเยือน

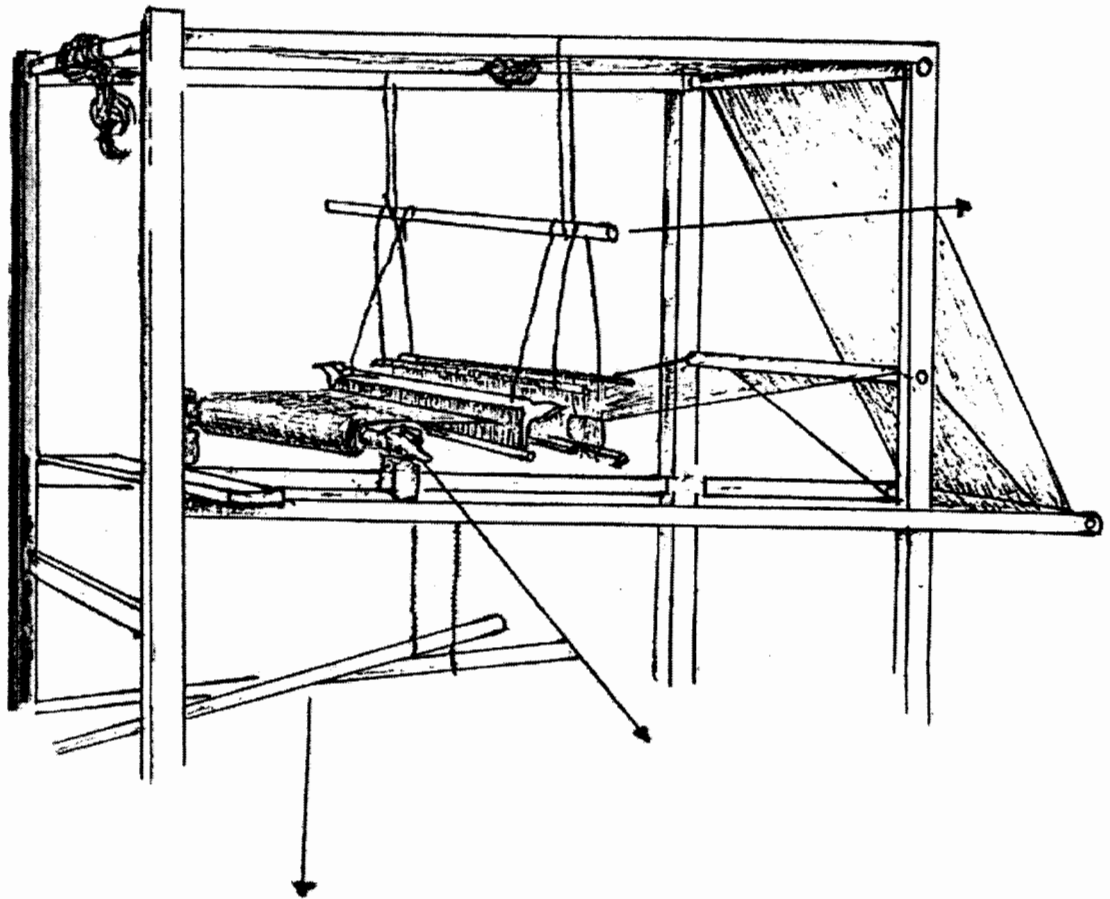
4. ใช้แลกเปลี่ยนของต่างๆเช่น บางปีการทำนาไม่ได้ผล ถ้ามีผ้าไหมมัดหมี่ก็จะนำไปแลกข้าว (จารุวรรณ ธรรมวัตร 2522, 4) หรือสิ่งของต่างๆ ตามที่ต้องการ

5. ใช้เป็นเครื่องสมา ซึ่งในพิธีแต่งงานทุกครั้งฝ่ายเจ้าสาวจะต้องเตรียมของไหว้ตามประเพณี ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “เครื่องสมา” ของไหว้ที่นิยมและมีคุณค่าสมศักดิ์ศรี คือ ผ้าไหมมัดหมี่ เป็นต้น โดยญาติฝ่ายชายผู้รับไหว้ก็จะมอบเงินตอบแทนเจ้าสาวผู้ไหว้ในจำนวนพอๆกับราคาของสมาที่นำมาไหว้นั่นเอง

กระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่

การผลิตผ้ามัดหมี่ในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้มีการทำมาตั้งแต่บรรพบุรุษโดยทำเองทุกขั้นตอนครบวงจร ตั้งแต่ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม จนกระทั่งทอเป็นผืน ในปัจจุบันลักษณะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดความชำนาญกันคนละอย่างจึงมีลักษณะของการแบ่งงานกันทำ ดังนั้นสภาพการผลิตผ้ามัดหมี่ปัจจุบันผู้ผลิตมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตจากการผลิตเพื่อใช้ในครอบครัวเป็นการผลิตเพื่อการค้า จึงจำเป็นต้องใช้ด้ายและไหมสำเร็จรูปจากโรงงานที่ผลิตเส้นไหม เส้นด้ายเพื่อจำหน่าย แม้จะมีด้ายไหมสำเร็จรูปจากโรงงาน แต่กระบวนการและวิธีการผลิตผ้ามัดหมี่ เป็นลักษณะเฉพาะดังจะได้แยกอธิบายเป็นขั้นตอนดังนี้ (สุวิมล พิสัยสวัสดิ์ 2537, 47-52)

วิธีการผลิตผ้ามัดหมี่ มีขั้นตอนและอุปกรณ์ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กี่

ก็ เป็นอุปกรณ์ที่เป็น โครงหลักสำหรับชิงค้ายหรือไหมใส่หูกทำด้วยไม้เนื้อแข็ง สามารถนั่งทอได้ เคลื่อนย้ายไปมาได้ คือ

ที่ตั้งมีลักษณะเป็น โครงไม้เป็นแบบดั้งเดิมที่ใช้มาแต่สมัยโบราณและปัจจุบันก็ยัง นิยมใช้อยู่ เพราะนี่เหมาะสำหรับทอผ้ามัดหมี่ได้ดี ที่ตั้งประกอบด้วย

1. ไม้เหยียบหูก คือไม้ที่ทำจากไม้ไผ่ทั้งสองอันยาวประมาณ 120 เซนติเมตร สำหรับสอดใส่ในเชือกร้อยที่ต่อจากเขาลงไป ใช้เท้าเหยียบเพื่อแยกเส้นยืนให้แยกออกจากกันจะสะดวกในการพุ่งกระสวยเวลาทอ

2. ไม้หาบหูก คือไม้สำหรับสอดหูเชือกและเขาเขวนไว้บนที่ ช่วยให้เส้นด้ายยืน ดึงสะดวกและง่ายแก่การทอ ส่วนมากจะใช้ไม้ที่แข็งแรง

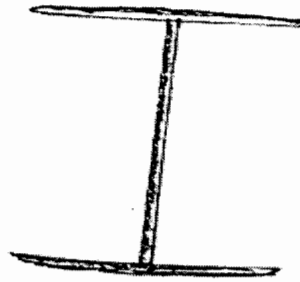
3. ไม้กำพัน เป็นไม้รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดยาวที่ใช้สอดระหว่างเส้นด้ายยืนแถว บนและแถวล่างของกนกหูกก่อนเริ่มทอ เป็นไม้ที่จะพันผืนผ้าที่ทอแล้วม้วนไว้ติดกับไม้กำ พัน โดยจะวางไม้นี้ไว้เหนือที่นั่งทอหูก มีความยาวเท่ากับความกว้างของกี่ กว้างประมาณ 5-6 เซนติเมตร

ภาพที่ 2 เส้นไหม

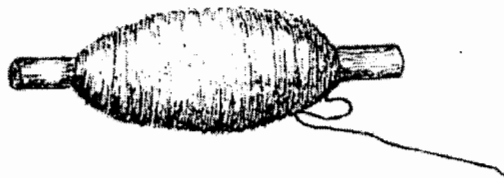
เส้นไหม เส้นใยที่ใช้ทอผ้ามัดหมี่จะใช้ได้ทั้งใยจากฝ้ายและจากใยไหม เส้นใยที่ ใช้ทอปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นเส้นใยสำเร็จรูปจากตลาด ขายเป็นกิโลกรัมซึ่งทำสำเร็จ

เป็นปอยเรียบร้อยแล้ว เรียกว่า ปอยไหม บางท้องถิ่นเรียกเป็นใจ ถ้าเป็นกรณีที่เป็นเส้นไหมที่ผลิตเองจากการเลี้ยงไหมก็จะมีการสาวไหมจากฝักหลอก (รังไหม) ออกมาเป็นเส้นใยยาวติดต่อกัน ต้องนำเส้นใยจากการสาวไหมมาทำเป็นปอยก่อน ซึ่งมีวิธีการทำที่เรียกว่า การแห่่งไหม หรือเลนไหม เป็นการนำเส้นไหมที่สาวออกจากฝักหลอก (รังไหม) ที่เป็นเส้นใยยาวติดต่อกันมาทำเป็นปอยโดยเอาเส้นใยนั้นมาปั่นใส่กงจนหมด จากนั้นเอาไหมจากกงมาปั่นใส่อ้อโดยผ่านเครื่องมือที่มีน้ำและมีรูให้เส้นไหมผ่านน้ำไปสู่อ้อในขั้นนี้จะมีการเก็บขี้ไหมทำให้เส้นไหมสะอาดเป็นเส้นสวย

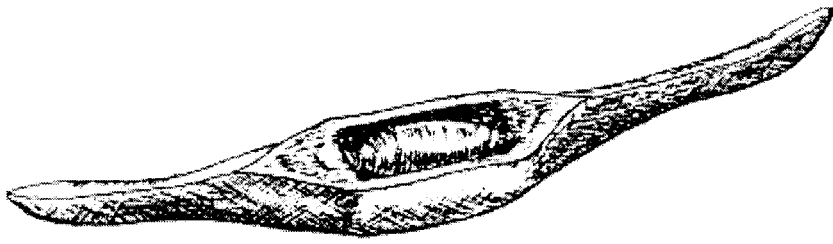
ภาพที่ 3 เป็ย

เป็ย เป็นไม้ที่ใช้ในการไขว้ หรือเป็ยเส้นไหม หรือด้ายให้เป็นใจหรือปอย ทำด้วยไม้ไผ่ยาวประมาณ 50 เซนติเมตร มีไม้ขวางต่อจากปลายทั้งสองด้านยาวประมาณ 30 เซนติเมตร ไขว้ 1 ปอย หนักประมาณ 1-2 ชีด

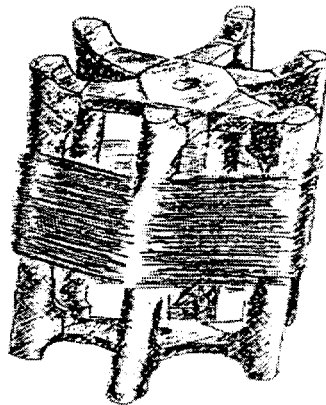
ภาพที่ 4 หลอดปั่นด้าย ไหม

หลอดปั่นด้าย ไหม ใช้วัสดุหาง่าย เช่น หลอดจากต้นไผ่ตัน หรือจากลำต้นปอ แก้วมีรูกลวงพอที่จะสอดใส่กระสวยได้สะดวก ปัจจุบันใช้ด้ามปากกาถูกลื่นแทนก็ได้

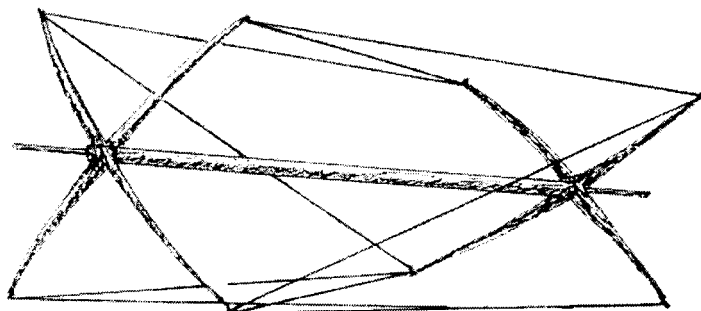
ภาพที่ 5 กระสวย

กระสวย เป็นเครื่องมือใส่หลอดด้ายใช้สำหรับสอดด้ายหรือไหมเส้นพุ่งกลับไปมาเวลาทอผ้าทำด้วยไม้เนื้อแข็งยาวประมาณ 1 ฟุต ขัดจนลื่นเพื่อสะดวกในการพุ่งไปมา

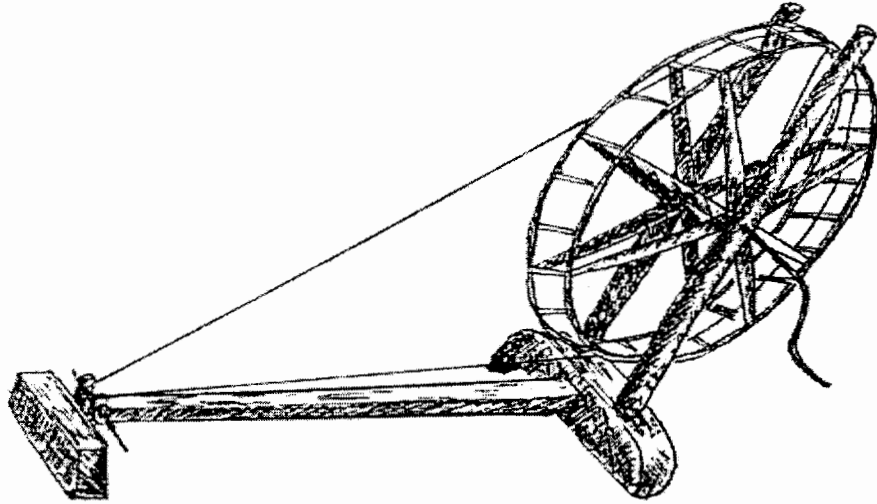
ภาพที่ 6 อักษ

อักษ เป็นเครื่องมือสำหรับกวักม้วนด้ายหรือไหมออกจากกงเพื่อให้เส้นด้าย ไหม เรียบ พร้อมทั้งจะปั่นเป็นหลอดด้ายไหม เพื่อใส่ในกระสวยทำด้วยไม้เนื้อแข็ง

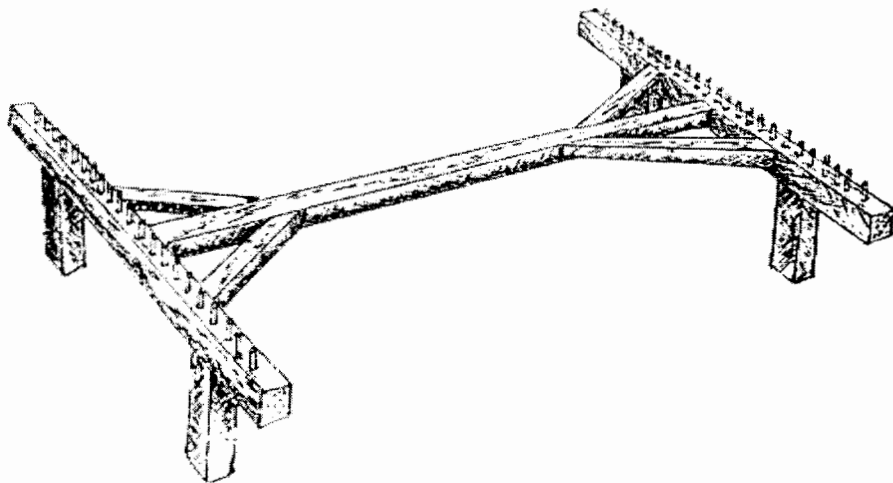
ภาพที่ 7 กง

กง เป็นอุปกรณ์สำหรับใส่ปอยด้าย ไหม เพื่อจะสาวหรือกวักใส่อัก กง จะทำด้วยไม้ไผ่เป็นโครงทรงกลมมีขาตั้งใช้เพื่อถ่างปอยด้าย หรือไหมเป็นวงกลมเพื่อสะดวกแก่การสาวเส้นไหมหรือด้ายลงสู่อัก

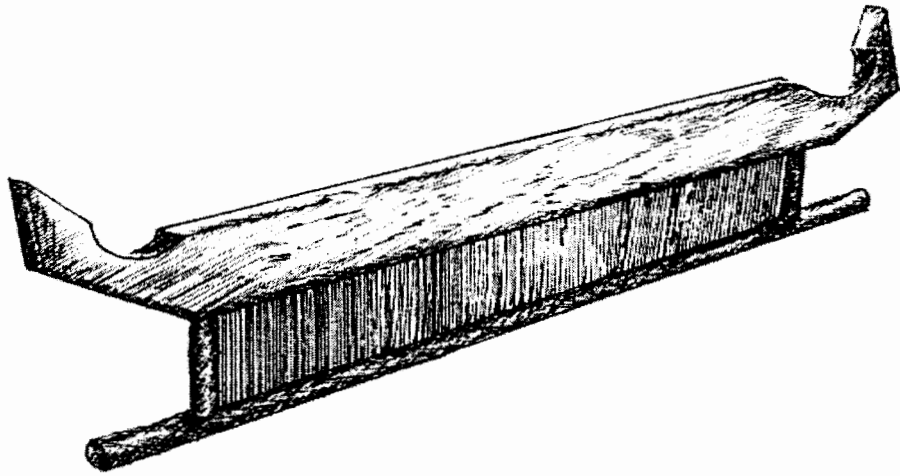
ภาพที่ 8 ไน (หลา)

ไน (หลา) เป็นอุปกรณ์สำหรับปั่นด้าย หรือไหม ใส่หลอด

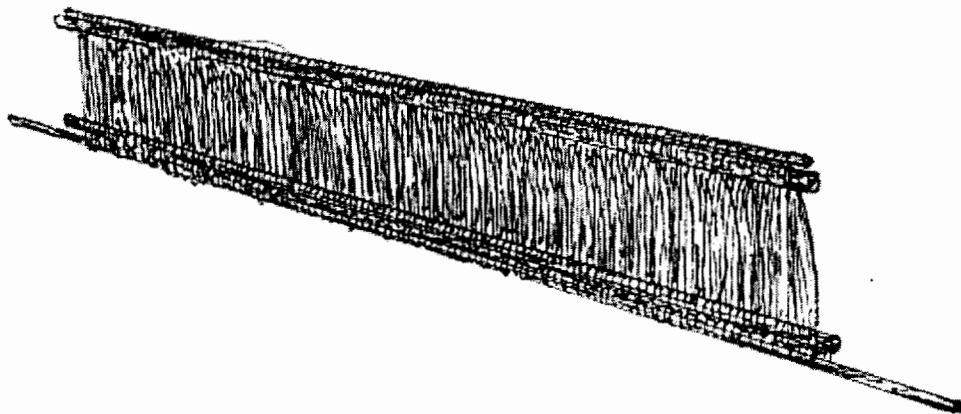
ภาพที่ 9 หลักเฟือ

หลักเฟื่อ เป็นอุปกรณ์สำหรับจัดด้ายหรือไหมให้เป็นระเบียบได้ขนาดตามขนาดของหูก มีลักษณะคล้ายคราดสองอันมีซี่ไม้ยื่นออกมาวางตั้งฉากกับพื้นห่างกันซ้ายขวา ประมาณ 1.5-2 เมตร เพื่อที่จะนำด้ายจากอ้อมมาเกาะกับหลักเฟื่อ (ซี่ไม้) แล้วสาวกลับไปกลับมาให้ได้ความยาวตามต้องการ การกระทำดังกล่าวชาวบ้านเรียกว่า การคั่นหูก

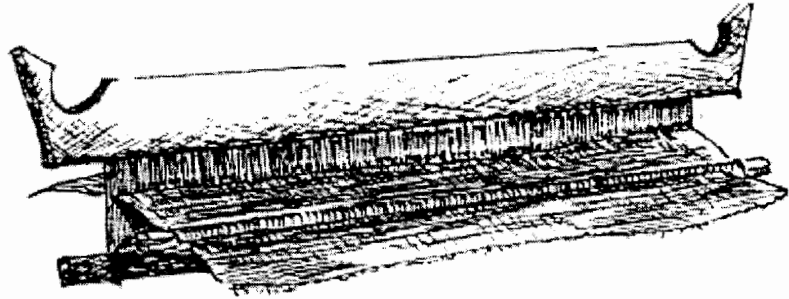
ภาพที่ 10 ฟืม

ฟืม เป็นเครื่องมือที่ใช้ทอผ้ามีลักษณะเป็นกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้าทำด้วยไม้เนื้อแข็ง มีหลายขนาด แล้วแต่ผู้ทอจะเลือกทอหน้าผ้ากว้างหรือแคบเพียงใด ตรงกลางมีฟืมเป็นซี่ทำด้วยไม้ไผ่เล็กๆ หรือทำซี่ฟืมด้วยฟืนโลหะ เช่น เหล็ก หรือสแตนเลส ซึ่งจะทำให้ผ้าที่ทอเนื้อแน่นและละเอียด เนื่องจากสามารถจัดฟืมได้ดีและจำนวนฟืมมากกว่า

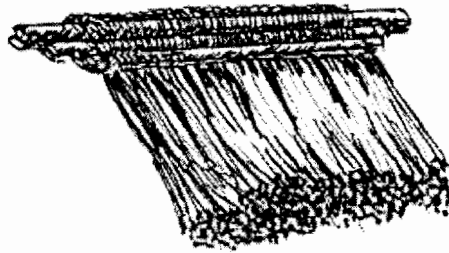
ภาพที่ 11 เขา หรือตะกอ

เขาหรือตะกอล เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้า ทำด้วยด้ายถักเรียงกับไม้ไผ่ที่เหลาจนเรียวยาวได้ขนาดกับความยาวของฟืมพอดี ถ้าฟืมมีสองเขาเรียกว่า ฟืมสองเขา หรือสองตะกอล สำหรับผ้าทอธรรมดา (ลายขัด)

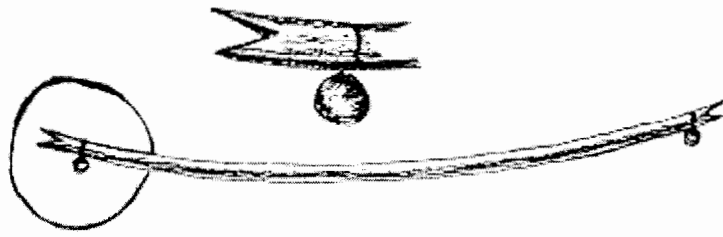
ภาพที่ 12 กกहुก

กกहुก กกहुกจะอยู่ติดกับฟืม หมายถึง ส่วนด้ายที่เหลือจากการทอครั้งก่อน เป็นเส้นนำที่จะนำด้ายหรือไหมเครือहुก (เส้นยืน) ของชุดที่จะทอใหม่ไปต่อเข้าให้ครบทุกเส้นก่อนเริ่มทอชุดใหม่ วิธีการต่อเรียกว่า สืบहुก

ภาพที่ 13 แปรงหวีहुก

แปรงหวีहुก คือแปรงที่ทำด้วยเส้นใยจากต้นตาล ใช้หวีเส้นด้ายหรือहुกหรือเส้นยืน ช่วยหวีให้ด้ายเป็นระเบียบไม่ยุ่งเหยิงทำให้ทอง่ายและสะดวกขึ้น

ภาพที่ 14 ฝั้ง

ฝั้ง เป็นไม้ไผ่เหลากลม ลักษณะคล้ายไม้เรียว ยาวกว่าความกว้างของผืนผ้าที่ทอเล็กน้อย ปลายไม้สองข้างเหลาให้แหลมคมหรือใช้เข็ม หรือหมุดฝั้งที่ปลายเข็มหรือเข็มหมุดโผล่ออกมาใช้สำหรับกลัดคุณริมน้ำด้านล่างที่ขอบซ้าย-ขวาให้ถ่างตึง ทำให้ทอง่าย และกันขอบผ้าที่ทอแล้วไม่ให้พันหรือย่น ที่ปลายฝั้งสองข้างจะผูกกระดิ่งหรือกระพวนทองเหลือง หรือโลหะขนาดเล็กๆ ไว้ เวลากระตุกพื้มจะเกิดเสียงดังไพเราะ เพลิดเพลิน ทำให้ไม่มั่วง

ขั้นตอนและวิธีการผลิตฝ้ามัดหมี่

1. การเตรียมเส้นใย การผลิตฝ้ามัดหมี่ใช้เส้นใยได้ทั้งไหมและด้าย ซึ่งปัจจุบันจะนิยมใช้เส้นไหม หรือด้ายที่ซื้อสำเร็จรูปจากตลาดที่มีลักษณะเป็นปอยสำเร็จรูป เส้นใยที่ใช้ผลิตฝ้ามัดหมี่จะประกอบด้วยเส้นด้าย 2 ลักษณะคือ เส้นด้ายพุ่ง และเส้นยืน (เส้นเครือ)

1.1 การเตรียมเส้นไหมหรือด้ายเส้นพุ่ง

1.1.1 การฆ่าด้าย เมื่อเลือกด้ายสีขาวได้แล้วจะต้องทำการฆ่าด้ายเสียก่อน เพื่อให้เส้นด้ายมีความคงทนขึ้นไม่ขาดง่าย การฆ่าด้ายคือการลงแป้งนั่นเอง วิธีการทำคือนำด้ายเป็นปอยมาต้มในน้ำข้าว (ต้มข้าวใส่น้ำจืดและเอาเฉพาะน้ำข้าว) ขยี้เส้นด้ายในน้ำข้าวจนทั่วแล้วนำมาบิดให้หมาดแล้วนำไปสอดเข้ากลางปอยด้าย เตรียมฟุ้งแดดระหว่างตากหมั่นสลับปอยด้ายให้เส้นด้ายยืด จากนั้นก็หมั่นกระตุกด้าย (ทกด้าย) เพื่อให้เส้นด้ายเหยียดจะไม่ติดกันเป็นแผ่นจนด้ายแห้ง

1.1.2 การคองไหม ถ้าเป็นไหมก็จะทำการคองวิธีการคือ การนำเอาเส้นไหมที่ทำเป็นปอยแล้วมาต้มในน้ำเดือดโดยเติมด่างที่ได้จากน้ำละลาย जि้เข้าปลอยให้ตกตะกอน รินเอาเฉพาะน้ำใส เพื่อให้ปอยไหมอ่อนตัวลง หลังจากการต้มในน้ำเดือดประมาณ 10 นาทีแล้วนำมาบิดพอหมาดผึ่งแดด และสลัดให้แห้ง ไหมที่ผ่านการคองจะนิ่มมัน วาว เป็นเงาในตัว

1.1.3 การกวัก เมื่อด้ายหรือไหมแห้งแล้วก็เอาปอยไหมหรือด้ายไปใส่กองครั้งละปอย เพื่อทำการกวักใส่ในอีก เวลาหมุนอีกเส้นไหมหรือด้ายก็ดึงกงให้หมุนตามด้ายก็จะคลายจากกงมาพันอยู่ที่อักษจนหมดทำให้ด้ายหรือไหมเรียบ

1.1.4 การคั่นไหมหรือด้าย เป็นการนำเอาไหมหรือด้ายจากอีกสองอันเป็นด้ายสองเส้นไปคั่นใส่โองคั่นหมี เป็นไม้โครงสี่เหลี่ยมสำหรับเอาเส้นไหมหรือเส้นด้ายเวียนไป-กลับรอบๆ โองคั่นหมีทำเป็นปอยอีกครั้ง หมีแต่ละปอยจะมีความยาวเท่ากับ ความกว้างของผ้ามัดหมีที่ทอสำเร็จแล้ว

1.1.5 การมัดหมี เป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้ผ้าไหม หรือฝ้ายมีความสวยงาม และมีสีสัน อุปกรณ์ในการมัดหมีมีโองหมีที่คั่นเรียบร้อยแล้ว มีด เข็มหักกล้วย ซึ่งในปัจจุบันนิยมใช้เข็มหักมัดแทน เพราะหาได้ง่าย จากนั้นก็มัดเส้นด้ายหรือไหมเป็นเปลาะๆ เพื่อเก็บลวดลาย และสีสันเดิมไว้ในบริเวณที่ถูกมัด จะไม่กินสีเมื่อย้อมสีไหม ลายหมีที่มีการมัดทอเป็นพื้นมีหลายลาย

1.1.6 การย้อมหมี เมื่อมัดลายเสร็จแล้วก็นำหมีที่มัดลายแล้วไปย้อมสีในน้ำเคือดสีที่ใช้ย้อมในอดีตเป็นสีที่ได้จากธรรมชาติ ซึ่งเอามาจากส่วนต่างๆของพืช เช่น เปลือก รากใบ ผล ทำให้เกิดสีต่างๆสวยงาม เป็นต้น หมีที่ผ่านการย้อมครั้งสุดท้ายแล้วจึงนำปอยหมีไปล้างน้ำสะอาดหลายๆครั้ง และนำไปผึ่งแดดให้แห้ง

ในปัจจุบันไม่นิยมใช้สีธรรมชาติ เพราะหายากและไม่สะดวก ซื้อเสียอีกอย่างหนึ่งคือ ตกสีง่าย ไม่คงทน สิววิทยาศาสตร์จึงมีบทบาทในการย้อมแทน (สุวิมล พิสัยสวัสดิ์ 2537, 50) จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตทราบว่าสีย้อมสำเร็จเริ่มใช้เมื่อประมาณ 40 ปีมาแล้ว พอมีจำหน่ายผู้ผลิตก็นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย เพราะให้สีสดใสมากกว่า ราคาขายในขณะนี้ก็มีหลายระดับราคาตั้งแต่กิโลกรัมละ 300-1,200 บาท ผู้ใช้สามารถ

เลือกสีและปริมาณได้ตามความต้องการและทุนทรัพย์ของแต่ละคน เช่น สีตราระฆังคนนิยมใช้เพราะสีสวยไม่ตกสี ราคา 10 กรัม (1 ซีด) ประมาณ 30-40 บาท

1.1.7 การโอบหมี คือการทำหมีให้มีหลายสี โดยการมัดข้อม เช่น ครั้งแรกฝ้ายหรือไหมเป็นสีขาวหรือเหลือง นำไปมัดหมีครั้งแรกแล้วข้อมสีใหม่ สีพื้นที่จะเปลี่ยนสีแต่ตรงเปลาะที่มัดหมีไว้ยังคงเป็นสีเดิม แล้วนำเอาปอยหมีที่ผ่านการข้อมแล้วไปมัดลายเพิ่มอีกแล้วข้อมสีใหม่อีกครั้ง ก็จะได้ลายหมีเพิ่มขึ้นเป็น 3 สี และสีที่ 4 คือสีพื้นที่ข้อมครั้งสุดท้าย ถ้าต้องการสีมากขึ้นกว่านี้อีกก็มัดข้อมหลายๆเที่ยว โดยคงเปลาะที่มัดครั้งก่อนๆไว้เพื่อข้อมครั้งสุดท้าย และก่อนนำไปทอเป็นผืนค่อยแก้ปมเชือกมัดพร้อมกัน ลายหมีที่แก้เชือกมัดแล้วจะเป็นหลายๆสี ตามสีที่มัดข้อมแต่ละครั้งและสีพื้นของผ้า มัดหมีคือสีที่ข้อมครั้งสุดท้าย

1.1.8 การแก้หมี เป็นการตัดเชือกที่มัดลวดลายเพื่อเก็บสีที่ต้องการไว้จากการข้อมออกจากปอยหมี การแก้หมีต้องใช้ความระมัดระวังมาก เพื่อมิให้เส้นไหมหรือด้ายขาดหลังจากแก้มัดออกแล้วปอยหมีจะปรากฏลวดลายสีสันชัดเจนขึ้น

1.1.9 การกวักหมี มีวิธีการเช่นเดียวกับการกวักไหม และด้ายใส่อีก เพื่อให้หมีที่มัดติดต่อเป็นเส้นเดียวกันและเส้นหมีเรียบ เพื่อสะดวกต่อการนำไปปั่นหลอด

1.1.10 การปั่นหลอด เป็นการนำเอาหมีที่อีกไปปั่น (กรอ) ใส่หลอด (ทำจากต้นไต้ต้น) หรือไม้ไผ่ ยาวประมาณ 3 นิ้ว ปัจจุบันใช้ด้ามปากกาถูกลิ้นที่ไม่ใช่แล้วแทน บางคนใช้ท่อพลาสติกขนาดเล็กตามแต่ความสะดวก สมัยก่อนใช้ในปั่นเพื่อกรอหมีใส่หลอด ปัจจุบันหลายแห่งใช้มอเตอร์แทน หมีหนึ่งปอยปั่นใส่หลอดได้ประมาณ 35-40 หลอด โดยเรียงลำดับจากหลอดแรกถึงหลอดสุดท้าย ร้อยเป็นสายเรียงลำดับ เพื่อป้องกันการสลับที่ และลวดลายจะได้ต่อเนื่องกัน เวลานำใส่กระสวยทอก็ทอจากหลอดแรกถึงหลอดสุดท้าย หมีหนึ่งปอยทอผ้าได้ยาวประมาณ 180-200 เซนติเมตร

1.2 การเตรียมไหมหรือด้ายยืนหรือเส้นเครือ

1.2.1 การคันเครือ คือการนำเอาไหมหรือด้ายที่เตรียมไว้สำหรับเป็นเส้นเครือโดยจับด้ายจากอัก 2 อัก พร้อมกัน 2 เส้น(ที่มีการข้อมสีแล้ว)ไปคันใส่หลักเพื่อให้เป็นเครือ วิธีคันเครือคือจับด้ายหรือไหม 2 เส้นให้ด้ายหรือไหมขัดกัน เพื่อไม่ให้เครืออยู่ การคันจะคันเท่ากับจำนวนฟืมที่จะใช้ทอเช่นฟืม 10 ชั้น 10 หลบ(1 หลบ มี 10 ความ

(ควม) 1 ความมี 4 รุ รุละ 2 เส้น 1 หลบจะมี 4 รุ) ไหมหรือด้ายหนึ่งเครื่องจะทอผ้าได้ 20-30 ผืน ผืนหนึ่งยาว 180-200 เซนติเมตร

1.2.2 การสับหูก เมื่อคันเสร็จแล้วเอาไหมหรือด้ายที่คันแล้วออกจากเฟือ โดยใช้ด้ายมัดไว้ปลายเฟือ เพื่อไม่ให้หลุดส่วนกกเฟือ (ต้นเฟือ) วัตถุประสงค์ที่เฟือขัดกันไว้ แล้วเอาเฟือออกจากเฟือ นำมาตัดส่วนต้นเฟือที่ละเอียดแล้วเอาไปสับต่อกับเฟือเก่าในฟืมที่เคยทอมาแล้วจนหมดทุกเส้น

1.2.3 การพันหูก เป็นการนำไหมหรือด้ายเส้นเครื่องที่สับหูกเรียบร้อยแล้ว มาพันเข้ากับไม้ คำพัน ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยไม่มีเส้นด้ายขาด

2. ขั้นตอนการผลิต (ทอ) ผ้ามัดหมี่

2.1 นำฟืมและเฟือที่ต่อแล้วไปขึ้นกี่ ดึงเส้นไหม หรือเฟือให้ตั้งจัดให้เส้นเฟือเป็นระเบียบกว้างเท่าฟืม แล้วใช้หวี หวีไหมหรือด้ายเฟือเพื่อให้ด้ายเรียงเป็นระเบียบเรียบร้อย

2.2 เตรียมกระสวยใส่หลอดด้าย เป็นการเอาด้ายเส้นพุ่งที่มัดหมี่แล้วและปั่นใส่หลอดด้าย แล้วนำมาใส่กระสวย

2.3 การทอ เขี่ยขมไม้เขี่ยขมด้านล่างทีละข้าง เส้นด้ายหรือไหมที่เฟือจะถูกแยกเป็น 2 แผงบนและล่าง ตามความยาวของฟืม ช่องกลางจะเป็นที่พุ่งกระสวยแล้วสอดกระสวยที่มีเส้นด้ายหรือไหมอยู่ในกระสวยไปตามช่อง แล้วกระตุกฟืมเข้าหาตัวผู้ทอ เพื่อให้เส้นหมี่ชิดกันเป็นเนื้อแน่น และเขี่ยขมสลับเขา เพื่อให้แผงด้ายแถวบนสลับลงล่าง แถวล่างขึ้นบนแล้วพุ่งกระสวยสลับไปเรื่อยๆทุกครั้งที่ทอเส้นพุ่งแต่ละเส้นจะต้องขยับเส้นไหมหรือด้ายมัดหมี่ให้ถูกจังหวะลายหมี่ที่มัดไว้ จึงจะได้ลายหมี่ที่สวยงาม

ลักษณะของผ้าไหมมัดหมี่ในประเทศไทย

การทอผ้าโดยใช้เทคนิคการทอแบบมัดหมี่เพื่อให้เกิดลวดลายบนผืนผ้า นั้น มีอยู่เกือบทุกจังหวัดในประเทศไทย โดยเฉพาะทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เราพบว่าการทอผ้ามัดหมี่ที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนอยู่หลายกลุ่ม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการรับและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมการทอผ้าซึ่งกันและกันของชนเผ่าดั้งเดิมกลุ่มต่างๆ

มาตลอดตั้งแต่ประมาณ พ.ศ.1700 เป็นต้นมา และวัฒนธรรมการทอผ้าจากบริเวณนี้ได้ส่งอิทธิพลไปถึงการทอผ้าในแหล่งอื่นๆของประเทศไทยอีกด้วย ลักษณะของผ้ามัดหมี่ที่มีลักษณะความโดดเด่นของตนเองสามารถสังเกตเห็นได้อย่างแจ่มชัดอาจแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

1. มัดหมี่ของชาวไทยวน บริเวณ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกลุ่มชนชาวไทยที่สืบสายมาจากชาวไทยที่อาศัยอยู่ในดินแดนล้านนามาตั้งแต่สมัยพญามังรายสร้างเมืองเชียงใหม่ขึ้นในปี พ.ศ.1839 ซึ่งชาวไทยวนกลุ่มนี้ได้รับอิทธิพลครอบงำจากอิทธิพลของชนชาวลัวะ ขอม มอญ ที่เคยแผ่อำนาจครอบครองในดินแดนแถบนี้มาก่อนหน้าแล้ว พบว่ามีการใช้เทคนิคมัดหมี่ในชั้นลัวะที่ชาวไทยวนกลุ่มนี้ใช่นุ่งในชีวิตประจำวัน ลักษณะของมัดหมี่เล็กๆ ในเส้นยืนปรากฏวางอยู่ในตัวชิ้น

2. มัดหมี่ของชาวไทลื้อ บริเวณ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เป็นกลุ่มชนชาวไทลื้อที่อพยพมาจากสิบสองปันนาไปอยู่ที่เมืองเงิน ซึ่งเดิมเป็นเขตหัวเมืองที่ขึ้นกับ จังหวัดน่าน (ปัจจุบันอยู่ในเขตประเทศลาว เพราะไทยเสียเมืองนี้ให้แก่ฝรั่งเศสในปีพ.ศ.2466) ก่อนที่จะโยกย้ายมาอยู่ในจังหวัดน่าน ชาวไทลื้อกลุ่มนี้เรียกเทคนิคการทอมัดหมี่ว่า “มัดก่าน” หรือ “คาดก่าน” เราได้พบการทอมัดหมี่ อยู่ในชิ้นก่านที่ใช่นุ่งห่มในชีวิตประจำวัน เป็นการทอลายมัดหมี่สลับกับลายจิดในผ้าฝ้าย ทั้งลวดลาย และการทอสลับลายจิดเช่นนี้ คล้ายคลึงกับกลุ่มชนไทเหนือที่อาศัยอยู่แถบแขวงจำหนือทางตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศลาว จะต่างกันตรงที่โครงสร้างลายบนผ้าชิ้นคือ ชิ้นก่านลายริ้วจะเป็นทางขวางกับตัวชิ้น ส่วนของชาวไทเหนือจะเป็นแนวตั้ง เนื่องจากการเข็บเข้าถุงของตัวชิ้นสันนิษฐานว่ามีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชาวไทยวนที่อพยพมาจากแขวงจำหนือมาอยู่ที่หลวงพระบางและเวียงจันทน์ในเวลาใกล้เคียงกันกับชาวไทลื้อกลุ่มนี้อพยพไปอยู่เมืองเงิน

3. มัดหมี่ของกลุ่มลาวครั่ง (ลาวกา) ใน จังหวัดพิจิตร เป็นวัฒนธรรมของกลุ่มไทพวนที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมของชาวไทยวนที่อาศัยอยู่ในดินแดนล้านนาเดิม ผ้าชิ้นของกลุ่มไทพวนมีลักษณะพิเศษแปลกกว่ากลุ่มอื่น กล่าวคือตัวชิ้นจะเป็นไหมมัดหมี่ทั้งผืน หรือเป็นมัดหมี่สลับจิด เหมือนกับผ้าชิ้นของชาวไทเหนือของประเทศลาว แต่มีการต่อตีนชิ้นเป็นฝ้ายจกตามแบบวัฒนธรรมของชาวไทยวน

4. มัดหมี่ในบริเวณตอนบนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีทั้งมัดหมี่ฝ้ายและไหม ลักษณะเป็นผ้ามัดหมี่เต็มผืน เชื่อกันว่าเป็นอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมลาวและมีโครงสร้างของลวดลายที่เด่นอยู่ 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

4.1 ลวดลายที่เป็นแนวเฉียงกับผืนผ้า เรียกว่า “หมี่ร่าย”

4.2 ลวดลายที่มีขนาดใหญ่เป็นพิเศษ

4.3 ลวดลายขนาดเล็กที่มีความละเอียดมาก

5. มัดหมี่ในบริเวณตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นอิทธิพลของวัฒนธรรมเขมรที่แผ่เข้ามาทางที่ราบสูงโคราชตั้งแต่ราวปี พ.ศ.1750 - 1800 เป็นต้นมา ชนกลุ่มนี้นิยมทอผ้าไหมมัดหมี่มากที่สุด ลักษณะของสีต้นลวดลายและโครงสร้างของลายนั้นจะยึดมั่นกับวัฒนธรรมเขมรมาก ความโดดเด่นอยู่ที่สีต้นของผ้าที่มักจะมีสีเลื่อมเหลือบคล้ายกับสีของแมลงทับ มีความละเอียดประณีตสูง และยังพบว่ามีการทำผ้ามัดหมี่ที่มีลักษณะเฉพาะของผ้ามัดหมี่เขมรแท้ๆด้วย เช่น ผ้าลายหมี่โฮล ผ้าปุมเขมร เป็นต้น

การทอผ้ามัดหมี่ฝ้ายมีอยู่บ้างในกลุ่มชนนี้ มักพบว่าเป็นผ้ามัดหมี่ข้อมครามทั้งผืนอันเป็นผลมาจากการผสมผสานของวัฒนธรรมเขมรกับวัฒนธรรมลาวนั่นเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

กระทรวงมหาดไทย (2524) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมของสตรีชนบท” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะต่างๆ ไปเกี่ยวกับการมีบทบาทและการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมของสตรีชนบท โดยเลือกทำการศึกษาในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้วิธีการสัมภาษณ์สตรีตัวอย่างอายุระหว่าง 16-49 ปี ผลการวิจัยพบว่า สตรีในชนบทมีทัศนคติที่สอดคล้องกันว่าสตรีไม่ควรรับผิดชอบในฐานะแม่บ้านในครอบครัวเท่านั้น แต่ควรมีหน้าที่ทำงานอื่นๆ เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ในแง่ของกิจกรรมพัฒนาสตรีต่างๆ นอกจากนั้นยังพบอีกว่า สตรีชนบทมีความสนใจต่อการดำเนินงานเหล่านั้น และใคร่จะได้รับความรู้ และประโยชน์ต่างๆ จากกิจกรรมเหล่านั้นเสมอ

เบญจา สวัสดิโอ (2524) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของสตรีในจังหวัดเชียงใหม่” พบว่าปัจจัยที่ทำให้ผู้นำสตรีในจังหวัดเชียงใหม่ประสบผลสำเร็จคือ การรู้หลักหรือหน้าที่การบริหารงาน ได้แก่การวางแผน การกระจายหน้าที่ และความรับผิดชอบ ทำงานโดยหลักพัฒนาองค์กร การศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้มีโอกาสดำเนินงานในอาชีพ การอบรมในครอบครัวตามวัฒนธรรมประเพณีของชาวล้านนาไทย ทำให้สตรีเชียงใหม่ประสบความสำเร็จทั้งหน้าที่การงานและครอบครัว โดยเฉพาะสตรีนักธุรกิจของเชียงใหม่ ประกอบอาชีพโดยใช้วัตถุดิบของท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ จึงมีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม

กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ (2530) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบทโดยผ่านองค์กรเพื่อช่วยเหลือตนเอง” ผลการวิจัยพบว่า การที่ประชาชนจะพึ่งตนเองได้นั้น ต้องมีการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาองค์กรชาวบ้านให้มีคุณภาพ และปริมาณในลักษณะที่เป็นของชาวบ้านดำเนินการเอง และปัจจัยที่ทำให้เกิดการพึ่งตนเองคือ การจัดตั้งองค์กรที่ทำกิจกรรมร่วมกันและการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม กลุ่มต้องมีหลายๆกิจกรรม มีสมาชิกมากต้องมีการอบรมสมาชิกกลุ่มขนาดเล็ก

จุฬาร โชติช่วงนิรันดร์ (2530) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การทำธุรกิจขนาดย่อมของสตรีในจังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของธุรกิจขนาดเล็กมีการจ้างแรงงาน 15-20 คน สตรีประกอบการมีทั้งที่ดำเนินการด้วยตนเอง และเป็นแม่ค้าคนกลาง ไม่มีการจ้างแรงงาน ทุนที่ใช้ดำเนินการเป็นของตนเอง สตรีที่ดำเนินการในลักษณะบุคคลหรือกลุ่มมีความต้องการเงินกู้ เพื่อใช้ในการดำเนินธุรกิจ ในจังหวัดขอนแก่นมีแหล่งสนับสนุนทั้งจากรัฐบาลและองค์กรเอกชนในรูปเงินทุน ความรู้ และทักษะต่างๆ ในการจัดการกลุ่ม อย่างไรก็ตามการทำธุรกิจกับกลุ่มสตรี จำเป็นต้องมีการติดตามอย่างใกล้ชิด เพราะการดำเนินธุรกิจในรูปกลุ่มต้องอาศัยความรู้ความสามารถ และจิตใจร่วมกัน การสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนนั้นจะต้องดำเนินงานในชุมชนที่ไม่เคยมีการทำงาน

ขององค์กรเอกชนหรือรัฐบาลมาก่อน เพราะชุมชนดังกล่าวคาดหวังการสนับสนุนเงินทุน โดยปราศจากดอกเบี้ย

สุรพล กาญจนะจิตรา และประภาส ศิลปรัศมี (2531) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลทำให้กลุ่มอาชีพประสบความสำเร็จมีหลายประการ อาทิ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของทางราชการในด้านต่างๆ การได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน การได้รับข่าวสารความสามารถที่สนองตอบความต้องการให้แก่สมาชิก และการได้รับการติดตามตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่

คุษฎี อายุวัฒน์ (2534) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเข้าร่วมแรงงานของสตรีในธุรกิจขนาดย่อมในชนบท” ผลการวิจัยพบว่า สตรีเข้าร่วมธุรกิจขนาดย่อมของการผลิตหมอนชนิดใน 2 รูปแบบ คือการเป็นเจ้าของธุรกิจและเป็นผู้รับจ้างในกิจกรรมบางขั้นตอนการผลิตทั้ง 2 แบบ แม้ว่าสตรีจะเป็นแรงงานหลักในการผลิต แต่ก็หวังที่จะให้สามีหรือหัวหน้าครอบครัวให้การสนับสนุน หรือช่วยเหลือในบางขั้นตอนการผลิต เช่น การติดต่อหาวัสดุ และการติดต่อขายผลผลิตในชนบท โครงสร้างระบบเครือข่ายที่ดำรงอยู่ ทำให้มีการช่วยเหลือกันด้านการผลิต และการถ่ายทอดวิธีการผลิต โดยกระบวนการอบรมสั่งสอนของสังคมสตรี ไม่เคยได้รับการอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวข้องกับเทคนิคด้านการผลิตจากภายนอก และไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมการค้าในเชิงธุรกิจมาก่อนเลย แต่เข้าร่วมแรงงานในการผลิตเพราะเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดรายได้ สตรีเองต้องมีทักษะด้านฝีมือที่จะผลิต

เรณู กุปตัยฐีเยอร์, กัลยา พัฒนาศรี และสว่างจิต ศรีระษา (2534) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การทอผ้าพื้นเมืองของสตรีชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาในมิติทางด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ” ผลการวิจัยพบว่า การทอผ้าพื้นเมืองถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านแต่ดั้งเดิมของชาวบ้าน การถ่ายทอดวิธีการทอผ้า เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม พร้อมกับการปลูกฝัง ระบบวิถีคิด การดำเนินชีวิตอันดีงามให้แก่ลูก

หลานเพื่อปฏิบัติต่อกัน ทั้งองค์กรของรัฐและเอกชนได้เห็นความจำเป็นในการส่งเสริมการตั้งกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองเพื่อขายขึ้นเนื่องจากกิจกรรมกลุ่มที่มีเป้าหมายในด้านรายได้ที่เป็นประโยชน์นี้ ทำให้ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มมีความตื่นตัวที่จะแสวงหาความรู้และประสบการณ์ที่จะทำให้สามารถสนองความต้องการทางด้านตลาด มีการปรับเปลี่ยนการผลิตให้สอดคล้องในเชิงการตลาด ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้ทำให้ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มมีลักษณะที่แตกต่างจากชาวบ้าน โดยทั่วไป ที่รับจ้างนายทุนทอผ้าไปเรื่อยๆ โดยไม่ต้องสนใจใฝ่รู้ในเรื่องการจัดการ การวางแผนการตลาดและการขายและการเพิ่มพูนความรู้ เช่น การจัดทำบัญชี การจัดสีสันทนบนผืนผ้า และการแปรรูปเป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการพัฒนาบุคคลในกลุ่มทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างสมาชิกในกลุ่มกับชาวบ้าน

พลทรัพย์ สวนเมือง และวิภาดา ชัยเวชสกุล (2534) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหัตถกรรม ศึกษาเฉพาะกรณี : การทอผ้าพื้นเมืองอีสาน” ได้สรุปผลกระทบจากการพัฒนาการทอผ้าพื้นเมืองของผู้หญิง ดังนี้

ผลกระทบต่อตัวเอง การทอผ้าพื้นเมืองทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในครอบครัว ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ มองโลกกว้างขึ้นอันเป็นผลมาจากการได้แลกเปลี่ยนทัศนะและการศึกษางานจากที่อื่นๆ มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น และเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง เป็นการเพิ่มทักษะของตัวเองเกี่ยวกับการทอผ้า การออกแบบและการข้อมสี ได้เรียนรู้การทำงานแบบกลุ่ม ก่อให้เกิดความสามัคคี และคิดจะช่วยเหลือตนเอง และมีความรู้เพิ่มขึ้น เช่น การอ่านหนังสือ การคิดเลข เป็นต้น

ผลกระทบต่อครอบครัว ก่อให้เกิดการช่วยเหลืองานทั้งครอบครัว เป็นการแบ่งเบาภาระให้กับแม่บ้าน พ่อบ้านเข้าใจและยกย่องแม่บ้านมากขึ้น

ผลกระทบต่อชุมชน กลุ่มแม่บ้านได้รับการยอมรับจากชุมชนมากขึ้น ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้าน หมู่บ้านมีชื่อเสียงได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ ทำให้เกิดกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งมีส่วนช่วยชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ มีงานทำในชุมชน ไม่ต้องอพยพแรงงาน

ชูเกียรติ ลิสุวรรณ (2535) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ระบบการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นภาคเหนือ” โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากพื้นที่หมู่บ้านชนบทในเขตภาคเหนือตอนบนผลการวิจัยพบว่า ระบบการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สำคัญ เริ่มถ่ายทอดกันในครอบครัว โดยใช้สื่อที่มีอยู่ในชุมชน กระบวนการถ่ายทอดความรู้ใช้วิธีสอนและปฏิบัติจริงไปพร้อมกัน ผู้สอน คือผู้ใหญ่ในครอบครัวที่มีความรู้หรือประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ ผู้เรียนคือ ลูกหลานหรือเครือญาติที่มีแรงจูงใจจากตัวอย่างความสำเร็จในอาชีพของคนรุ่นก่อน การถ่ายทอดความรู้ในครอบครัวนี้จะเกิดขึ้นตลอดเวลา ผู้เรียนเมื่อชำนาญแล้วจะกลายเป็นผู้สอนคนในรุ่นหลังต่อไป เงื่อนไขและสถานการณ์ภายนอก ทั้งการพัฒนาประเทศในระดับมหภาค ความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร ระหว่างคนจากแต่ละท้องถิ่น และการขยายตัวของสื่อมวลชน และวิธีการเผยแพร่ความรู้ใหม่ มีส่วนกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการเรียนรู้ของประชาชนในท้องถิ่นภาคเหนือเป็นอย่างมาก ปัจจุบันระบบการเรียนรู้ในท้องถิ่นดั้งเดิมยังคงหลงเหลืออยู่ไม่มากนัก แต่ก็ยังสามารถรื้อฟื้นเพื่อให้ประโยชน์ในการวางแผนในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพและวิถีชีวิตของประชาชนได้

มณฑนา สามารถ และวิบูลย์สุข บัณฑิตย์ (2535) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสำรวจตลาดสิ่งทอของกลุ่มสตรีทอผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: ศึกษาเฉพาะกรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มสตรีที่ได้รับการส่งเสริมจากราชการและองค์กรพัฒนาเอกชนมียุทธวิธีและช่องทางการตลาดที่แตกต่างกัน หน่วยงานราชการเน้นความสามารถเฉพาะตัวของผู้นำสตรี และความเป็นอิสระในการดำเนินงาน การพัฒนาของกลุ่มเป็นไปโดยธรรมชาติ ช่องทางการตลาดอาศัยระบบการจำหน่ายผ่านตัวแทน และไม่ค่อยให้ความสำคัญกับร้านค้าปลีก ทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการต่ำ และมียอดจำหน่ายสูง ส่วนองค์กรพัฒนาเอกชนเน้นพัฒนาองค์กร และความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม ดังนั้นการดำเนินงานด้านการตลาดจึงเป็นหน้าที่ขององค์กรร่วมกับชาวบ้าน สมาชิกกลุ่มมีบทบาทในการร่วมงาน การควบคุม และการบริหารกลุ่มสินค้ามักเป็นสินค้าที่พัฒนาใหม่ทำให้มีโอกาสเสนอราคาสูง ช่องทางการตลาดที่สำคัญคือ การจำหน่ายที่ร้านของตนเอง การจำหน่ายผ่านองค์กรพัฒนาเอกชน การดำเนินงานมี

ค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง นอกจากนี้ยังพบว่า การจะส่งเสริมการพัฒนาในระยะยาวจำเป็นต้องมีการพัฒนาคุณภาพ และออกแบบสินค้าให้เป็นที่ต้องการของตลาด และควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการตลาดขึ้นมาช่วยเหลือในการจัดจำหน่ายสินค้าเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการตลาด

นงลักษณ์ สุพรรณไชยมาตย์ และคณะ (2537) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์องค์กรและเครือข่าย : กรณีศึกษาเครือข่ายหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมืองพรรณไม้” ผลการศึกษาพบว่า ยุทธวิธีในการพัฒนาองค์กรธุรกิจชุมชนมีประเด็นที่สำคัญดังนี้ แนวคิดพื้นฐานขององค์กรกลุ่มพรรณไม้แม้เป็นองค์กรธุรกิจชุมชน แต่ฐานคิดในการทำงานของกลุ่มเป็นลักษณะผสมผสานระหว่างแนวคิดเชิงธุรกิจและแนวคิดด้านการพัฒนา วัตถุประสงค์พื้นฐานการรวมกลุ่มคือ การช่วยเหลือกันในด้านการผลิต การพัฒนาศักยภาพสมาชิก และเสริมสร้างพลังทางเศรษฐกิจ โดยมีระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนในทางปฏิบัติ ส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ มีการดำเนินธุรกิจแบบครบวงจรเริ่มตั้งแต่การผลิต การแปรรูป และการจัดจำหน่าย ซึ่งทำให้สมาชิกมีโอกาสเรียนรู้กระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ

ศิริลักษณ์ ตนะวิไชย (2537) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “เรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ภาคเหนือตอนบนกับการดำเนินงานการศึกษานอกระบบ” ผลการศึกษาพบว่า แต่เดิมพื้นที่ภาคเหนือตอนบนเป็นสังคมเกษตรกรรมมีวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของประชาชน เป็นเฉพาะที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่นปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเนื่องจากนโยบายการพัฒนาประเทศ กระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการศึกษาในพื้นที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาส่วนหนึ่งจะเป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงภายในระบบการศึกษาเอง ก็ส่งผลกระทบต่อทิศทางและการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นด้วย การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจกับระบบการศึกษาได้มีผลกระทบต่อกันอยู่ตลอดเวลา

ลำเดือน นามเทพ (2538) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการศึกษานอกระบบกับกระบวนการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นภาคเหนือ” โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการศึกษานอกระบบกับกระบวนการเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนนั้นเกิดขึ้นน้อยมาก เนื่องจากระบบโครงสร้างของชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกระบบน้อยมาก กิจกรรมการศึกษานอกระบบดำเนินงานโดยมุ่งเน้นที่ความสะดวก และรวดเร็วของผู้ปฏิบัติมากกว่าความพร้อมและความต้องการของชุมชน เครือข่ายการเรียนรู้ของคนในชุมชนจึงถูกมองข้ามไปไม่ได้ใช้ประโยชน์เท่าที่ควร การเรียนรู้ในกิจกรรมการศึกษานอกระบบมีลักษณะเป็นตอนๆ ไม่ต่อเนื่องส่งผลให้การยอมรับไปปฏิบัติของคนในชุมชนมีน้อย

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2540) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยบางประการที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเลือกทำการศึกษาจากประชากรกลุ่มอาชีพสตรี 7 จังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มอาชีพสตรีส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผลิตจำหน่ายและอุปโภคบริโภคภายในครอบครัว รองลงมาคือ กลุ่มผลิตจำหน่าย และกลุ่มผลิตเพื่อใช้อุปโภคบริโภคภายในครอบครัว สมาชิกกลุ่มดำเนินกิจกรรมเป็นอาชีพรอง มีจำนวนสมาชิกในกลุ่มระหว่าง 21 – 40 คน ระยะเวลาในการจัดตั้งกลุ่มโดยเฉลี่ยคือ 6 ปี กลุ่มอาชีพสตรีได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ จากเกษตรตำบล และพัฒนากรตำบล แต่ในด้านงบประมาณ กลุ่มอาชีพสตรีได้รับจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดมากที่สุด สำหรับผู้นำชุมชนที่ให้การสนับสนุนกลุ่มในด้านต่าง ๆ มากที่สุด คือ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และพระ และกลุ่มอาชีพสตรีส่วนใหญ่ ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนในระดับน้อย เจ้าหน้าที่ที่ออกติดตามตรวจสอบ และเยี่ยมเยียนกลุ่มมากที่สุด คือ พัฒนากรตำบล สำหรับการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับอาชีพนั้น กลุ่มอาชีพสตรีส่วนใหญ่จะได้รับมาจากหน่วยงานของกระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงมหาดไทยมากที่สุด ในแง่ระดับความสำเร็จของกลุ่มอาชีพจัดว่าอยู่ในเกณฑ์สูง

อำนาจ ภูวนา (2540) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการบริหารการผลิตหัตถกรรมทอผ้า : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านหนองเขื่อนช้าง ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการกลุ่มทอผ้ามีกระบวนการบริหารการผลิตหัตถกรรมทอผ้าตามขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ และการควบคุมตามลำดับ โดยเน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมและความเป็นกันเอง แต่ถึงอย่างไรก็ตามคณะกรรมการก็ยังมีประสบการณ์ไม่เพียงพอในด้านการใช้ระบบข้อมูลเพื่อการบริหารและการผลิต เช่น การไม่มีเกณฑ์มาตรฐานที่แน่นอนในการกำหนดคุณภาพของผลผลิต การจัดคนเข้าทำงานคณะกรรมการไม่มีการวางแผนไว้อย่างชัดเจน และไม่กำหนดกฎเกณฑ์และการทดสอบไว้แต่ประการใด โดยอาศัยความสมัครใจของผู้ปฏิบัติงานตามกลุ่มงานต่างๆ แต่ได้มีการจัดองค์การบริหารงาน และกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน

เดชภัทร เดชโอพาริก (2541) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอค้อยสะแก็ด จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษพบว่า สถานภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกลุ่มที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ ที่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้ ประสบการณ์ฝึกอบรม การรับข่าวสารเคหกิจเกษตรจากสื่อมวลชน การติดต่อกับพนักงานส่งเสริม การติดต่อกับสังคมภายนอก ความพึงพอใจในผู้นำกลุ่ม ความพึงพอใจในวิธีการส่งเสริม ความพึงพอใจในผลตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม และปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่ม โดยไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ ความพึงพอใจในพนักงานส่งเสริม การรับรู้ในวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินงานของกลุ่ม ลักษณะของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร นั้นพบว่า วิธีการก่อตั้งกลุ่ม จำนวนสมาชิกการเปลี่ยนแปลงขนาดของกลุ่ม และระยะเวลาที่เป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการมีส่วนร่วมของสมาชิก ความขัดแย้งของกลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่เป็น

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับเงินทุน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่ม โดยไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับบุคคล ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการ และปัญหาเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์และสถานที่

ลำเดือน นามเทพ และวิฑูรย์ ว่างตาล (2541) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้ในการเข้าสู่อาชีพธุรกิจผ้าทอมือของสตรีชนบทในภาคเหนือ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพธุรกิจผ้าทอมือ และศึกษารูปแบบการเรียนรู้ในการเข้าสู่อาชีพธุรกิจผ้าทอมือของสตรีชนบทในภาคเหนือใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกทำการศึกษาจากประชากรผู้ประกอบอาชีพธุรกิจผ้าทอมือ 3 จังหวัด ในภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่อาชีพผ้าทอมือเริ่มต้นที่การเรียนรู้เรื่องการทอผ้า ซึ่งมีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นไปตามธรรมชาติ และเป็นวิถีชีวิต ไม่มีหลักสูตรตายตัว ไม่มีการกำหนดเวลาเรียน และไม่มีการกำหนดสถานที่เรียน การเรียนรู้เริ่มจากง่ายไปหายาก เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง การสังเกตและทดลอง เมื่อเรียนรู้จนกระทั่งสามารถผลิตผลงานได้แล้ว จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เมื่อมีความรู้ความสามารถเพียงพอจึงเข้าสู่อาชีพในที่สุด

ศุภมิตรา จิระวุฒินันท์ (2542) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการธุรกิจชุมชน : ศึกษากรณีกลุ่มแพรรณจังหวัดขอนแก่น” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการ กลยุทธ์การบริหารจัดการธุรกิจชุมชน และวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของธุรกิจชุมชน ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ทำการศึกษาคณะกรรมการกลุ่มแพรรณ จำนวน 17 คนและสมาชิกกลุ่มจำนวน 50 คน ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์ธุรกิจกลุ่มแพรรณที่แตกต่างจากธุรกิจลักษณะเดียวกันคือ การสร้างความชำนาญเฉพาะผลิตภัณฑ์ และการจัดสรรโควตาการผลิต สามารถจัดสรรปริมาณการผลิตที่จำกัดได้ในระดับหนึ่ง ทำให้สินค้ามีคุณภาพ ก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะ ฝีมือแรงงาน ซึ่งเป็น

ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลดีด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีปริมาณที่พอดีกับตลาด เป็นที่ต้องการและแข่งขันได้ ส่วนปัจจัยการบริหารงานที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม แพรพรรณพบว่า ปัจจัยการบริหารงานทุกด้านคือ การบริหารงานกลุ่ม การบริหารการผลิต การบริหารการตลาด และการบริหารการเงิน มีผลต่อความสำเร็จอยู่ในระดับมาก เท่ากันทุกกิจกรรม แนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชนหัตถกรรมสิ่งทอพื้นบ้านให้แข่งขันได้ต้องมุ่งแสวงหากลยุทธ์ความแตกต่างด้านการผลิตและการตลาด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

Kanno (1997) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับวิถีชุมชน (Informal constraints) ว่าสามารถลดต้นทุนการบริหารจัดการของกลุ่มธุรกิจชุมชนได้ ทำให้กลุ่มธุรกิจชุมชนที่มีขนาดใหญ่เกินไปจนถึงวิถีชุมชนไม่มีผลต่อสมาชิก หรือการดำเนินกิจกรรมอยู่นอกขอบเขตของวิถีชุมชน มีต้นทุนการบริหารจัดการสูง อาจทำให้ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ในเชิงการค้า ซึ่งจากการศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มทอผ้า 2 กลุ่มในจังหวัดขอนแก่น พบว่า กลุ่มแรกเป็นสมาชิกศูนย์ศิลปหัตถกรรมพัฒนาสตรีอีสาน ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนช่วยจัดการการตลาดให้ การดำเนินงานของกลุ่มอาศัยกลไกนอกวิถีชุมชนมาก ทำให้การดำรงอยู่ของกลุ่มต้องพึ่งพาอาศัยองค์กรภายนอกเป็นสำคัญ ในขณะที่กลุ่มหลังดำเนินการโดยชุมชนเองทั้งหมดและสามารถดำรงอยู่ได้ในเชิงการค้า และมีต้นทุนการบริหารจัดการต่ำ เป็นผลของ 2 ปัจจัยที่สืบเนื่องจากวิถีชุมชนคือ 1) ผู้ที่ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ซึ่งเป็นผลจากค่านิยมที่ต้องการรักษาชื่อเสียงของตนในชุมชนไว้ และ 2) ผู้ประสานงานด้านการตลาด ซึ่งได้ส่วนแบ่งจากกำไรของผลผลิตเป็นรายชิ้น ทำให้มีแรงจูงใจที่จะขายผลผลิตและกระตุ้นสมาชิกทำการผลิตให้ได้มากที่สุด จึงเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมการผลิตและการค้าร่วมกันของกลุ่ม

Nuntiya Hutauwatr (1998) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง Strengthening rural people organizations : Analysis of contents and formulation process of strategies of selected organizations โดยศึกษาธุรกิจชุมชน 3 กรณี คือ กลุ่มแพรพรรณ จังหวัดขอนแก่น สหกรณ์เครดิตยูเนียนตระแสง จังหวัดสุรินทร์ และโรงสีข้าวชมรมรักษัธรรม

ชาติ จังหวัดยโสธร ศึกษาบทเรียนกระบวนการบริหารธุรกิจชุมชน ความเป็นมา ภารกิจ และหลักการธุรกิจชุมชน การบริหารทรัพยากร การบริหารจัดการคน การบริหารการแปรรูป การบริหารการตลาด ความสำเร็จ และปัจจัย รวมทั้งการจัดทำแผนกลยุทธ์ ผลการศึกษาพบว่า การสร้างเครือข่ายที่สมบูรณ์คือการสร้างระบบการดำเนินงานธุรกิจ ซึ่งทำให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกและการกระจายประโยชน์แก่สมาชิก โดยมีการประสานงานระหว่างกลุ่มในหลายพื้นที่ การสร้างระบบการทำงานที่ทำให้กลุ่มหรือองค์กรมีประสิทธิภาพ

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

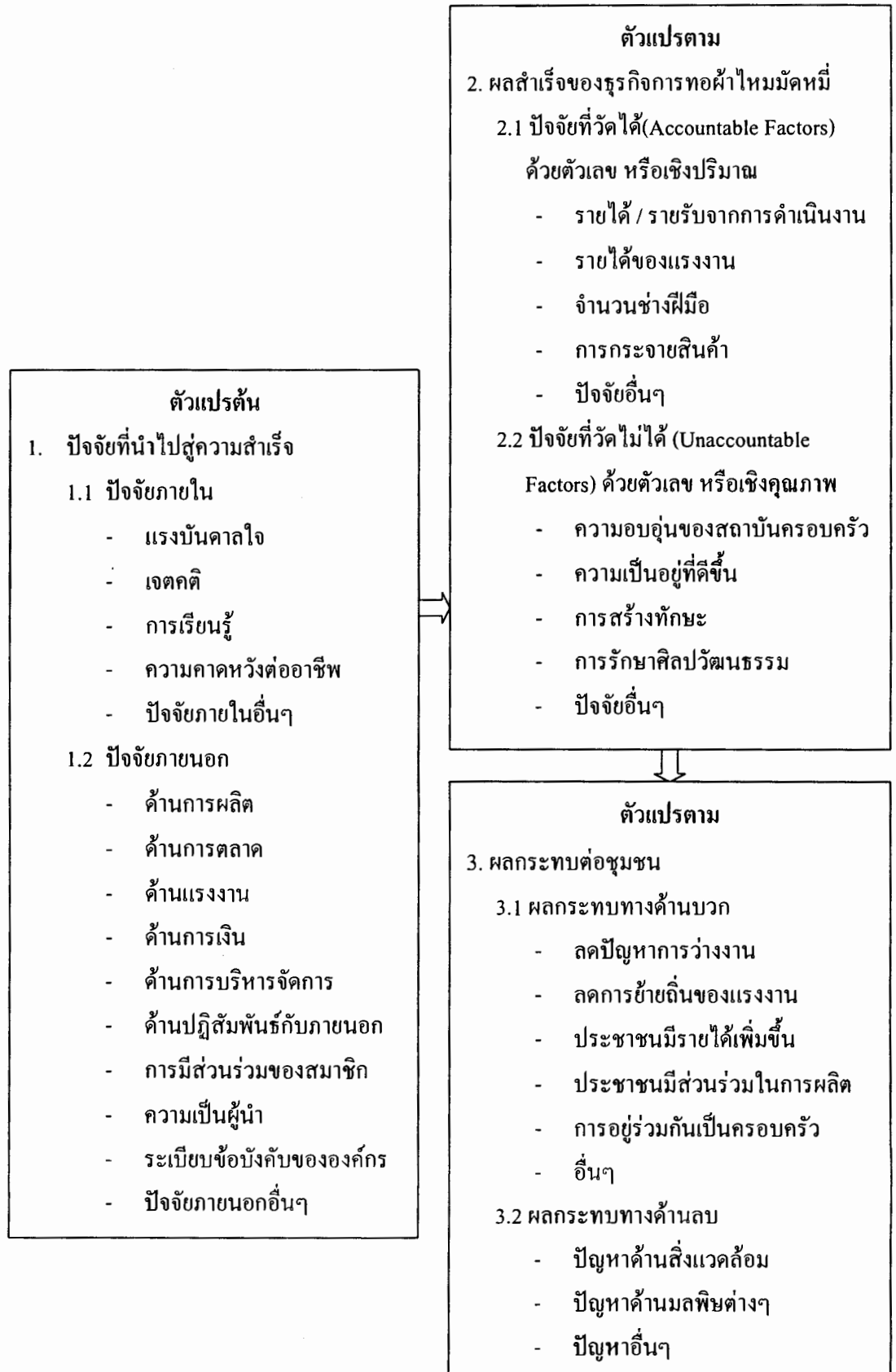
จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มสตรีประสบความสำเร็จ คือ การรู้หลักหรือหน้าที่การปฏิบัติงาน ได้แก่ การวางแผน การกระจายหน้าที่ และความรับผิดชอบ ทำงานโดยหลักพัฒนาองค์การ การศึกษาก็เป็นตัวแปรที่สำคัญที่ทำให้มีโอกาสดำเนินงานในอาชีพ การอบรมในครอบครัวตามวัฒนธรรมประเพณีไทยก็มีส่วนทำให้กลุ่มสตรีประสบความสำเร็จทั้งหน้าที่การงานและครอบครัว การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของทางราชการในด้านต่างๆ การได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน การได้รับข่าวสาร ความสามารถที่สนองตอบความต้องการให้แก่สมาชิกเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง นอกจากนี้ยังพบว่า สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ และไม่ประสบความสำเร็จ ที่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ รายได้ ประสบการณ์ฝึกอบรม การรับข่าวสารเคหกิจเกษตรจากสื่อมวลชน การติดต่อกับสังคมภายนอก ความพึงพอใจในผลตอบแทนที่ได้รับ การติดต่อกับพนักงานส่งเสริม ความพึงพอใจในวิธีการส่งเสริม ความพึงพอใจในกลุ่มผู้นำ สำหรับปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ อายุ ความพึงพอใจในพนักงานส่งเสริม การรับรู้ในวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินงานของกลุ่ม และลักษณะของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนั้นพบว่า วิธีการก่อตั้งกลุ่ม จำนวนสมาชิก การเปลี่ยนแปลงขนาดของกลุ่ม และระยะเวลาที่เป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่ม

ด้านผลกระทบต่อชุมชน พบว่า กลุ่มแม่บ้านการทอผ้าได้รับการยอมรับจากชุมชนมากขึ้น หมู่บ้านมีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ ทำให้เกิดกิจกรรมอื่นๆ ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้าน ซึ่งมีส่วนช่วยทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ พบว่า กระบวนการบริหารธุรกิจชุมชน การบริหาร การบริหารจัดการคน การบริหารการตลาด ตลอดจนการบริหารการแปรรูปให้ประสบความสำเร็จ ควรมีการสร้างเครือข่ายที่สมบูรณ์ คือ การสร้างระบบการดำเนินธุรกิจ ทำให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิก โดยมีการประสานงานระหว่างกลุ่ม และการสร้างระบบการทำงาน ทำให้กลุ่มหรือองค์กรมีประสิทธิภาพมากที่สุด

จากสรุปรายงานการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาถึง ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรี และผลกระทบต่อชุมชน : กรณีศึกษาตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการวิจัยครั้งนี้จะนำปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก มาเป็นตัวแปรในการศึกษา โดยมีกรอบแนวคิดดังนี้

กรอบแนวความคิด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรี และผลกระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาดำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นต่างๆ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นกำหนดตัวแปรที่ศึกษา
2. ขั้นกำหนดขอบเขตประชากร
3. ขั้นสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ขั้นนำเครื่องมือที่สร้างได้ไปทดลองใช้
5. ขั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
6. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล
7. ขั้นสรุปและเขียนรายงาน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตัวแปรใหญ่ๆ คือ ตัวแปรต้น และตัวแปรตาม

1. ตัวแปรต้น คือ

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ แบ่งออกเป็น

1.1 ปัจจัยภายใน เช่น แรงบันดาลใจ เจตคติ การเรียนรู้ ความคาดหวังต่ออาชีพ และปัจจัยภายในอื่นๆ

1.2 ปัจจัยภายนอก เช่น ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านแรงงาน ด้านการเงิน การบริหารจัดการ ด้านปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การมีส่วนร่วมของสมาชิก ความเป็นผู้นำ ระเบียบข้อบังคับขององค์กร และปัจจัยภายนอกอื่นๆ

2. ตัวแปรตาม คือ

2.1 ผลสำเร็จของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ แบ่งออกเป็น

2.1.1 ปัจจัยที่วัดได้ (Accountable Factors) ด้วยตัวเลข หรือเชิงปริมาณ

- 1) รายได้ / รายรับจากการดำเนินงาน
- 2) รายได้ของแรงงาน
- 3) จำนวนช่างฝีมือ
- 4) การกระจายสินค้า
- 5) ปัจจัยอื่นๆ

2.1.2 ปัจจัยที่วัดไม่ได้ (Unaccountable Factors) ด้วยตัวเลข หรือ

เชิงคุณภาพ

- 1) ความอบอุ่นของสถาบันครอบครัว
- 2) เป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- 3) การสร้างทักษะทั้งด้าน การผลิต การตลาด การบริหาร ฯลฯ
- 4) การรักษาศิลปวัฒนธรรม
- 5) ปัจจัยอื่นๆ

2.2 ผลกระทบต่อชุมชน แบ่งออกเป็น

2.2.1 ผลกระทบทางด้านบวก เช่น ลดปัญหาการว่างงาน ลดการย้ายถิ่นของแรงงาน ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการผลิต ตลอดจนการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว การได้รับความสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชน และอื่นๆ

2.2.2 ผลกระทบทางด้านลบ เช่น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหามลพิษต่างๆ การเปลี่ยนแปลงการบริโภค และปัญหาอื่นๆ

ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งได้แก่

1. ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ได้แก่ เจ้าของธุรกิจที่เป็นสตรีที่มีรายได้หลักจากการประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 3 คน
2. ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มสตรีในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 6 คน
3. สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนงานสตรี ที่ทำงานอยู่ในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์ฉบับที่ 1 (ใช้ในการสัมภาษณ์กับผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่) ประกอบด้วย
 - 1.1 แบบสัมภาษณ์ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ได้แก่ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก
 - 1.2 แบบสัมภาษณ์ผลสำเร็จของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ได้แก่ ปัจจัยที่วัดได้ด้วยตัวเลข หรือเชิงปริมาณ และปัจจัยที่วัดไม่ได้ในด้านตัวเลข หรือเชิงคุณภาพ
 - 1.3 แบบสัมภาษณ์ผลกระทบต่อชุมชน ได้แก่ ผลกระทบทางด้านบวก และผลกระทบทางด้านลบ
2. แบบสัมภาษณ์ฉบับที่ 2 (ใช้ในการสัมภาษณ์กับผู้นำชุมชน) สัมภาษณ์ผลกระทบต่อชุมชน ได้แก่ ผลกระทบทางด้านบวก และผลกระทบทางด้านลบ
3. แบบสัมภาษณ์ฉบับที่ 3 (ใช้ในการสัมภาษณ์กับคนงานสตรี) สัมภาษณ์ผลกระทบต่อชุมชน ได้แก่ ผลกระทบทางด้านบวก และผลกระทบทางด้านลบ

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ และผลกระทบต่อชุมชน
2. กำหนดประเด็นและสร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์
3. นำประเด็นและข้อคำถามที่สร้างขึ้นรวบรวมเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 ท่าน ได้แก่ นักธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ 2 ท่าน นักเศรษฐศาสตร์ 2 ท่าน และนักพัฒนาชุมชน 2 ท่าน ตรวจสอบความชัดเจน ตรงตามเนื้อหา ความถูกต้อง ครอบคลุม และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้
4. ปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งปรึกษาคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
5. นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับกลุ่มอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ เพื่อทดสอบความถูกต้องและชัดเจนของภาษา
6. นำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไข ปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง
7. จัดทำเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างตามแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง เสนอไปยังพัฒนากรอำเภอนาโพธิ์ นักพัฒนาชุมชน และผู้ใหญ่บ้านตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ผู้นำชุมชน และคณงานสตรี

2. ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลด้วยตนเอง เพราะผู้วิจัยจะต้องออกไปสัมผัสกับผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ทราบข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ สามารถพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลได้ หากผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลที่ไม่ตรงประเด็น หรือไม่เข้าใจคำถามในการสัมภาษณ์

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากรที่เป็นผู้ประกอบการทอผ้าไหมมัดหมี่ ผู้นำชุมชน และคณงานสตรี ทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่นำไปสู่ความสำเร็จ ผลสำเร็จของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ และผลกระทบต่อชุมชน เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการบันทึกในแบบสัมภาษณ์และใช้เครื่องบันทึกเสียง พร้อมทั้งการสังเกตอิริยาบถต่างๆของผู้ให้ข้อมูลที่เกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ระหว่างที่ดำเนินการสัมภาษณ์ และการสังเกตต้องจดบันทึกด้วยความระมัดระวัง เพื่อไม่ให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความรำคาญ และควรเป็นกันเองกับผู้ให้ข้อมูล พยายามสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคยอันดี

4. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเพื่อหาข้อบกพร่อง และเตรียมหารายละเอียดเพิ่มเติมในกรณีที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์

5. ระยะเวลาในการดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 20 พฤศจิกายน 2543 ถึง วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2544 รวม 76 วัน โดยการเก็บข้อมูลจากประชากรในกลุ่มเป้าหมาย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์และการสังเกต

หนึ่งในระหว่างที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะๆและต่อเนื่อง เพื่อหาข้อมูลรายละเอียดที่ขาดหายไปมาเพิ่มเติม จนกว่าจะได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ครบถ้วนและสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรี และผลกระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงต้องกระทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัย นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะแรกจะเป็นตัวกำหนดประเด็นปัญหาที่จะต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม ก่อนที่จะสรุปเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ และผลกระทบต่อชุมชนชนบท การวิเคราะห์ขั้นต่อไป จะเป็นการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบสรุปในระยะแรกว่าสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับเพิ่มเติมหรือไม่ และข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมด นำมาสังเคราะห์เป็นภาพรวม โดยการเรียบเรียงจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ จัดกลุ่มประเภทของปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรี และผลกระทบต่อชุมชนชนบท ตลอดจนปัจจัยที่ไม่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้ผลที่ได้สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพในธุรกิจชุมชนที่ยั่งยืน และเป็นการส่งเสริมอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรีในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

ข้อมูลตัวแปรตามที่เป็นปัจจัยที่วัดได้ด้วยตัวเลข หรือเชิงปริมาณ จะใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ

ส่วนข้อมูลตัวแปรตามที่เป็นปัจจัยที่วัดไม่ได้ด้วยตัวเลข หรือเชิงคุณภาพ จะใช้การวิเคราะห์ด้วยเนื้อหา

จากนั้นขั้นตอนต่อไป คือ การรายงานผลการวิเคราะห์ สรุป อภิปรายผลการวิเคราะห์ และข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ผลการศึกษา

การศึกษานี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรี และผลกระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาดำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการศึกษาจากการสัมภาษณ์ประกอบการสังเกต จากจำนวนประชากรจำนวน 9 คน แยกเป็นผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่จำนวน 3 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 6 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนงานสตรีจำนวน 20 คน รวมประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้จำนวน 29 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์การศึกษาที่ตอบวัตถุประสงค์ โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพชุมชนตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ และข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. สภาพชุมชนตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรีชนบทในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

1. ปัจจัยภายใน
2. ปัจจัยภายนอก

ตอนที่ 3 ผลสำเร็จของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่

1. ปัจจัยที่วัดได้ด้วยตัวเลข หรือเชิงปริมาณ
2. ปัจจัยที่วัดไม่ได้ด้วยตัวเลข หรือเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 4 ผลกระทบจากการประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรีใน
ชนบทที่มีต่อชุมชน

1. ผลกระทบทางด้านบวก
2. ผลกระทบทางด้านลบ

ตอนที่ 1 สภาพชุมชนตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
และข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. สภาพชุมชนตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

สภาพชุมชนตำบลนาโพธิ์มี 6 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือน 686 ครัวเรือน
จำนวนประชากร 3,165 คน เป็นชาย 1,529 คน หญิง 1,636 คน ในจำนวนดังกล่าวมีคน
ทอผ้าไหม จำนวน 448 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 65.30 ไม่ทอผ้าไหมจำนวน 238 ครัว
เรือน คิดเป็นร้อยละ 34.70 ประชากรของชุมชนเป็นคนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่เดิม โดย
ประชากรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพการทำนา

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนอยู่กันเป็น “คุ้ม” สภาพบ้านไม่มีใต้ถุน หลังคามุง
สังกะสี บ้านบางหลังยังคงใช้ใต้ถุนบ้านเป็นคอกไว้เลี้ยงโค บ้านแต่ละหลังจะใช้น้ำที่ขุด
ขึ้นมาจากการเจาะบ่อบาดาล

สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของชาวตำบลนาโพธิ์มีความเป็นอยู่เรียบง่าย
เคารพศรัทธาสังคมเหมือนชาวบ้านทั่วไป ประชากรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้น
ประถมศึกษา

สภาพทั่วไปของชุมชนจะเป็นที่ราบลุ่มสลับกับที่ดอนเหมาะแก่การเพาะปลูก
เลี้ยงสัตว์ และทำนา ซึ่งโดยมากจะปลูกอ้อย มันสำปะหลัง ถั่ว และปลูกหม่อนเพื่อไว้
สำหรับเลี้ยงไหม มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่เป็นลำห้วย หนอง คลอง พอที่จะใช้ในชีวิต
ประจำวันได้ไม่มากนัก และไม่สามารถเก็บกักน้ำได้ตลอดทั้งปี เนื่องจากขาดฝายทดน้ำ
บริเวณด้านหน้าทางเข้าหมู่บ้าน จะต้องผ่านตัวอำเภอนาโพธิ์ ซึ่งมีศูนย์หัตถกรรมการทอ

ผ้าไหม และศูนย์จำหน่ายผ้าไหมตั้งอยู่บริเวณจุดศูนย์กลางของตำบลนาโพธิ์ บริเวณด้านข้างของศูนย์จะเป็นถนนใหญ่ลาดยาง และบริเวณข้างถนนจะมีร้านค้าอยู่ประมาณ 5 ร้าน เช่น ร้านขายอาหารตามสั่ง เครื่องคั้น เสื้อผ้า ร้านถ่ายรูป และถ่ายเอกเอกสาร เป็นต้น โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และปั้มน้ำมันจะอยู่ติดริมถนนก่อนทางเข้ามาในตัวอำเภอนาโพธิ์ ส่วนถนนภายในหมู่บ้านซึ่งห่างจากตัวอำเภอนาโพธิ์ออกไป จะมีสภาพเป็นถนนดิน และถนนลูกรัง มีถนนหลักเพียงไม่กี่สายที่ก่อสร้างเป็นถนนลาดยาง และมีถนนคอนกรีตภายในหมู่บ้านเพียงบางแห่งเท่านั้น ดังนั้นในฤดูฝนชาวบ้านจะประสบกับปัญหาความเดือดร้อนด้านการคมนาคมเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ทางด้านสาธารณสุขปภคภายในชุมชนมีไฟฟ้า สถานีอนามัย โทรศัพท์สาธารณะ องค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์ และหอกระจายข่าวของหมู่บ้านที่อยู่นอกเขตสุขาภิบาล

ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือการทำนา อาชีพรองคือการทำผ้าไหม โดยอาศัยแรงงานในครอบครัวเป็นหลักสำคัญ น้ำที่ใช้ส่วนมากจะใช้น้ำจากบ่อบาดาล โดยประชาชนส่วนใหญ่จะทำการทอผ้าไหมหลังจากทำนาเสร็จแล้ว และหลังจากทำนาเสร็จแล้วจะทำการทอผ้าไหม ช่วงเวลาที่ทำการทอผ้าไหม ชาวบ้านจะทำการทอระหว่างเวลา 8.30 – 17.00 น. โดยไม่มีวันหยุด ปริมาณผ้าที่ทอเสร็จในแต่ละวัน โดยเฉลี่ยคนหนึ่งจะทอได้ประมาณ 1.50 – 2.00 เมตร/วัน ได้มากหรือน้อยตามความขยันของแต่ละบุคคล และหลังจากเวลา 17.00 น. เป็นต้นไป จะเป็นเวลาการเตรียมหุงหาอาหารเย็นไว้รับประทาน สำหรับอาหารการกินเป็นแบบเรียบง่าย ทำแบบไม่ยุ่งยาก หากทำตามหนองคลอง บึง หรือเก็บมาจากสวนที่ปลูกไว้ ซึ่งทำเป็นกิจวัตรประจำวันของชาวบ้านในตำบลนาโพธิ์

2. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	3	10.34
รวม	3	10.34
2. อายุ		
2.1 25 – 35 ปี	1	3.44
2.2 36 – 40 ปี	-	-
2.3 41 – 50 ปี	-	-
2.4 51 – 60 ปี	2	6.89
รวม	3	10.34
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ประถมศึกษาตอนต้น	-	-
3.2 ประถมศึกษาตอนปลาย	-	-
3.3 มัธยมศึกษาตอนต้น	1	3.44
3.4 มัธยมศึกษาตอนปลาย	1	3.44
3.5 ปวช. / ปวส. / ปวท.	-	-
3.6 ปริญญาตรี	1	3.44
รวม	3	10.34

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. สถานภาพการสมรส		
4.1 สมรสแล้ว	3	10.34
4.2 หย่าร้าง	-	-
4.3 ม่าย (สามี / ภรรยาถึงแก่กรรม)	-	-
รวม	3	10.34
5. ก่อนที่จะมาประกอบอาชีพนี้		
5.1 ลูกจ้างบริษัทเอกชน	1	3.44
5.2 ทอผ้าภายในครอบครัว	2	6.89
5.3 ทำนา	-	-
5.4 รับจ้าง	-	-
รวม	3	10.34
6. ประสบการณ์การทอผ้า		
6.1 1 – 10 ปี	1	3.44
6.2 11 – 20 ปี	-	-
6.3 21 – 30 ปี	1	3.44
6.4 31 – 40 ปี	1	3.44
รวม	3	10.34

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
7. การประกอบอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่		
7.1 อาชีพหลัก	3	10.34
7.2 อาชีพเสริม	-	-
รวม	3	10.34
8. รายได้ / ปี (รายได้สุทธิ)		
8.1 ต่ำกว่า 10,000 บาท	-	-
8.2 10,001 – 20,000 บาท	-	-
8.3 20,001 – 30,000 บาท	-	-
8.4 30,001 – 40,000 บาท	-	-
8.5 40,001 – 50,000 บาท	-	-
8.6 สูงกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป	3	10.34
รวม	3	10.34

จากตารางที่ 2 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ พบว่าเป็นเพศหญิงทั้งหมด มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.89 จบการศึกษาชั้นสูงสุด มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และปริญญาตรี คิดเป็นสัดส่วนเท่ากันคือ ร้อยละ 3.44 ทั้งหมดมีสถานภาพการสมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 10.34 และก่อนที่จะมาประกอบอาชีพนี้ได้ประกอบอาชีพการทอผ้าภายในครอบครัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.89 รองลงมาคืออาชีพลูกจ้างบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 3.44 มีประสบการณ์ในการทำงาน อยู่ในระหว่าง 1 – 10 ปี 21 – 30 ปี และ 31 – 40 ปี คิดเป็นสัดส่วนที่

เท่ากันคือ ร้อยละ 3.44 ประกอบอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นอาชีพหลักทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 10.34 และมีรายได้ต่อปีสูงกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 10.34

ตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไปของผู้นำชุมชน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	6	20.68
รวม	6	20.68
2. อายุ		
2.1 25 – 35 ปี	1	3.44
2.2 36 – 40 ปี	1	3.44
2.3 41 – 50 ปี	2	6.89
2.4 51 – 60 ปี	2	6.89
รวม	6	20.68
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ประถมศึกษาตอนต้น	-	-
3.2 ประถมศึกษาตอนปลาย	1	3.44
3.3 มัธยมศึกษาตอนต้น	3	10.34
3.4 มัธยมศึกษาตอนปลาย	2	6.89

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3.5 ปวช. / ปวส. / ปวท.	-	-
3.6 ปริญญาตรี	-	-
รวม	6	20.68
4. สถานภาพการสมรส		
4.1 สมรสแล้ว	6	20.68
4.2 หย่าร้าง	-	-
4.3 ม่าย (สามี / ภรรยาถึงแก่กรรม)	-	-
รวม	6	20.68
5. ก่อนที่จะมาประกอบอาชีพนี้		
5.1 ลูกจ้างบริษัทเอกชน	-	-
5.2 ทอผ้าภายในครอบครัว	-	-
5.3 ทำนา	5	17.24
5.4 รับจ้าง	1	3.44
รวม	6	20.68
6. ประสบการณ์การทอผ้า		
6.1 1 – 10 ปี	2	6.89
6.2 11 – 20 ปี	2	6.89
6.3 21 – 30 ปี	1	3.44

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6.4 31 – 40 ปี	1	3.44
รวม	6	20.68
7. การประกอบอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่		
7.1 อาชีพหลัก	-	-
7.2 อาชีพเสริม	6	20.68
รวม	6	20.68
8. รายได้/ปี		
8.1 ต่ำกว่า 10,000 บาท	2	6.89
8.2 10,001 – 20,000 บาท	3	10.34
8.3 20,001 – 30,000 บาท	1	3.44
8.4 30,001 – 40,000 บาท	-	-
8.5 40,001 – 50,000 บาท	-	-
8.6 สูงกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป	-	-
รวม	6	20.68

จากตารางที่ 3 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้นำชุมชน พบว่า เป็นเพศหญิงทั้งหมด มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี และ 51 – 60 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.89 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับสูงสุดคือ มัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 10.34 ทั้งหมดมีสถานภาพการสมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 20.68 และก่อนที่จะมาประกอบอาชีพนี้ได้ประกอบอาชีพการทำนามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 17.24 รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 3.44 มี

ประสบการณ์ในการทำงาน อยู่ในระหว่าง 1 – 10 ปี และ 11 - 20 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.89 ประกอบอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นอาชีพเสริมทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 20.68 และมีรายได้ต่อปีระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 10.34

ตารางที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของคณงานสตรี

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
- หญิง	20	68.96
รวม	20	68.96
2. อายุ		
2.1 25 – 35 ปี	7	24.13
2.2 36 – 40 ปี	6	20.68
2.3 41 – 50 ปี	7	24.13
2.4 51 – 60 ปี	-	-
รวม	20	68.96
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ประถมศึกษาตอนต้น	8	27.58
3.2 ประถมศึกษาตอนปลาย	9	31.03
3.3 มัธยมศึกษาตอนต้น	-	-
3.4 มัธยมศึกษาตอนปลาย	-	-
3.5 ปวช. / ปวส. / ปวท.	3	10.34

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3.6 ประโยชน์	-	-
รวม	20	68.96
4. สถานภาพการสมรส		
4.1 สมรสแล้ว	16	55.17
4.2 หย่าร้าง	1	3.44
4.3 ม่าย (สามี / ภรรยาถึงแก่กรรม)	3	10.34
รวม	20	68.96
5. ก่อนที่จะมาประกอบอาชีพนี้		
5.1 ลูกจ้างบริษัทเอกชน	-	-
5.2 ทอผ้าภายในครอบครัว	-	-
5.3 ทำนา	15	51.72
5.4 รับจ้าง	5	17.24
รวม	20	68.96
6. ประสบการณ์การทอผ้า		
6.1 1 – 10 ปี	14	48.27
6.2 11 – 20 ปี	6	20.68
6.3 21 – 30 ปี	-	-
6.4 31 – 40 ปี	-	-

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รวม	20	68.96
7. การประกอบอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่		
7.1 อาชีพหลัก	-	-
7.2 อาชีพเสริม	20	68.96
รวม	20	68.96
8. รายได้ / ปี		
8.1 ต่ำกว่า 10,000 บาท	11	37.93
8.2 10,001 – 20,000 บาท	4	13.79
8.3 20,001 – 30,000 บาท	3	10.34
8.4 30,001 – 40,000 บาท	2	6.89
8.5 40,001 – 50,000 บาท	-	-
8.6 สูงกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป	-	-
รวม	20	68.96

จากตารางที่ 4 แสดงข้อมูลทั่วไปของแรงงานสตรี พบว่า เป็นเพศหญิงทั้งหมด มีอายุระหว่าง 25 – 35 ปี และ 41 – 50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.13 ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นสูงสุดคือ ประถมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 31.03 ส่วนใหญ่มีสถานภาพการสมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 55.17 และก่อนที่จะมาประกอบอาชีพนี้ได้ประกอบอาชีพการทำงานมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.72 รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 17.24 มีประสบการณ์ในการทำงาน อยู่ในระหว่าง 1 – 10 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.27

ประกอบอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นอาชีพเสริมทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 68.96 และ
ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปี ต่ำกว่า 10,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.93

ตารางที่ 5 ข้อมูลทั่วไปในภาพรวมของผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ประกอบการ		ผู้นำชุมชน		คนงานสตรี		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ								
- หญิง	3	10.34	6	20.68	20	68.96	29	100
รวม	3	10.34	6	20.68	20	68.96	29	100
2. อายุ								
- 25 – 35 ปี	1	3.44	1	3.44	7	24.13	9	31.03
- 36 – 40 ปี	-	-	1	3.44	6	20.68	7	24.13
- 41 – 50 ปี	-	-	2	6.89	7	24.13	9	31.03
- 51 – 60 ปี	2	6.89	2	6.89	-	-	4	13.79
รวม	3	10.34	6	20.68	20	68.96	29	100
3. ระดับการศึกษา								
- ประถมศึกษาตอนต้น	-	-	-	-	8	27.58	8	27.58
- ประถมศึกษาตอนปลาย	-	-	1	3.44	9	31.03	10	34.48
- มัธยมศึกษาตอนต้น	1	3.44	3	10.34	-	-	4	13.79
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	1	3.44	2	6.89	-	-	3	10.34
- ปวช. / ปวส. / ปวท.	-	-	-	-	3	10.34	3	10.34
- ปริญญาตรี	1	3.44	-	-	-	-	1	3.44
รวม	3	10.34	6	20.68	20	68.96	29	100
4. สถานภาพการสมรส								
- สมรสแล้ว	3	10.34	6	20.68	16	55.17	25	86.20
- หย่าร้าง	-	-	-	-	1	3.44	1	3.44
- ม่าย(สามี/ภรรยาถึงแก่กรรม)	-	-	-	-	3	10.34	3	10.34
รวม	3	10.34	6	20.68	20	68.96	29	100
5. ก่อนมาประกอบอาชีพนี้								
- ลูกจ้างบริษัทเอกชน	1	3.44	-	-	-	-	1	3.44
- ทอผ้าภายในครอบครัว	2	6.89	-	-	-	-	2	6.89
- ทำนา	-	-	5	17.24	15	51.72	20	68.96

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ประกอบการ		ผู้นำชุมชน		คนงานสตรี		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
- รับจ้าง	-	-	1	3.44	5	17.24	6	20.68
รวม	3	10.34	6	20.68	20	68.96	29	100
6. ประสบการณ์การทอผ้า								
- 1 – 10 ปี	1	3.44	2	6.89	14	48.27	18	62.06
- 11 – 20 ปี	-	-	2	6.89	6	20.68	7	24.13
- 21 – 30 ปี	1	3.44	1	3.44	-	-	2	6.89
- 31 – 40 ปี	1	3.44	1	3.44	-	-	2	6.89
รวม	3	10.34	6	20.68	20	68.96	29	100
7. การประกอบอาชีพการทอผ้าไหม								
- อาชีพหลัก	3	10.34	-	-	-	-	3	10.34
- อาชีพเสริม	-	-	6	20.68	20	68.96	26	89.65
รวม	3	10.34	6	20.68	20	68.96	29	100
8. รายได้ / ปี (รายได้สุทธิ)								
- ต่ำกว่า 10,000 บาท	-	-	2	6.89	11	37.93	13	44.82
- 10,001 – 20,000 บาท	-	-	3	10.34	4	13.79	7	24.13
- 20,001 – 30,000 บาท	-	-	1	3.44	3	10.34	4	13.79
- 30,001 – 40,000 บาท	-	-	-	-	2	6.89	2	6.89
- 40,001 – 50,000 บาท	-	-	-	-	-	-	-	-
- สูงกว่า 50,000 บาทขึ้นไป	3	10.34	-	-	-	-	3	10.34
รวม	3	10.34	6	20.68	20	68.96	29	100

จากตารางที่ 5 แสดงภาพรวมของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วยผู้ประกอบการทอผ้าไหมมัดหมี่ คิดเป็นร้อยละ 10.34 ผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 20.68 และคนงานสตรี คิดเป็นร้อยละ 68.96 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ซึ่งเป็นเพศหญิงทั้งหมด มีอายุระหว่าง 25 – 35 ปี และ 41 – 50 ปี คิดเป็นสัดส่วนเท่ากันคือ ร้อยละ 31.03 จบการศึกษาชั้นสูงสุดคือ ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 34.48 มีสถานภาพการสมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 86.20 และก่อนที่จะมาประกอบอาชีพนี้ได้ประกอบอาชีพการทำนามากที่สุด คิด

เป็นร้อยละ 68.96 รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 20.68 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานอยู่ในระหว่าง 1 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 62.06 ประกอบอาชีพการทอผ้าไหมเป็นอาชีพเสริม คิดเป็นร้อยละ 89.65 โดยมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 44.82 รองลงมามีรายได้ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 24.13

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรีชนบทใน ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

1. ปัจจัยภายใน

จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตผู้ประกอบการธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 3 คน ในระหว่างวันที่ 20 พฤศจิกายน ถึง วันที่ 23 ธันวาคม 2543 พบว่า มีปัจจัยภายในพอสรุปได้ดังนี้

1.1 **แรงบันดาลใจ** แรงบันดาลใจเป็นปัจจัยภายในที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ในการชักนำให้สตรีชนบทหันมาประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ นอกจากนั้นยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้ประกอบการทอผ้าไหมมัดหมี่ประสบความสำเร็จได้ ผู้ประกอบการธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่แต่ละคนมีแรงบันดาลใจที่แตกต่างกันออกไป ขณะเดียวกันก็มีส่วนที่คล้ายคลึงกันอยู่บ้าง แรงบันดาลใจดังกล่าวเกิดจากสิ่งบันดาลใจของผู้ประกอบการธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งแต่ละคนก็มีลักษณะแตกต่างกันไป ดังกรณีของ นาง ประคอง ภาสะฐิติ ผู้ประกอบการธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ศูนย์หัตถกรรมการทอผ้าไหมในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เล่าว่า “สิ่งบันดาลใจที่ทำให้เริ่มต้นมาสนใจที่ประกอบอาชีพนี้คือ ความยากจนของชาวบ้าน และการได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ พ่อ – แม่ ซึ่งพ่อเคยมีอาชีพรับราชการเป็นครูมาก่อน แล้วลาออกมาสมัครเป็นสมาชิกสภาจังหวัด (สจ.) โดยมีความคิดว่าจะลาออกมาเพื่อที่จะพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าขึ้น ก็ขออาสาเข้าไปส่งเสริมงานอาชีพให้กับชาวบ้าน โดยมีการสอนให้

รู้จักการทอผ้าไหมมัดหมี่ และได้มีการพัฒนางานด้านการทอผ้าที่ชาวบ้านทำให้มีคุณภาพดีกว่าที่เป็นอยู่ หลังจากที่พ่อได้เสียชีวิต ก็ได้สืบสานงานของพ่อต่อมา โดยที่ตนเองก็รักและชอบงานด้านนี้อยู่แล้ว และนี่ก็อยู่เสมอกว่าทำอะไรที่จะให้ชาวบ้านมีงานทำ มีอาชีพเสริม และมีรายได้เพียงพอกับครอบครัว สิ่งใดที่พอจะช่วยให้ช่วยได้ก็ช่วย โดยที่มีเหตุการณ์หนึ่งที่ฝังใจมาตลอดก็คือว่า ครั้งหนึ่งคนในชุมชนนาโพธิ์เกิดเสียชีวิตแล้วไม่มีเงินที่จะฌาปนกิจศพ แม้กระทั่งเงินที่จะซื้อโลงศพก็ยังไม่เงินซื้อ ขณะนั้นก็แก้ไขปัญหาโดยการรวบรวมเงินจากชาวบ้านบริเวณบ้านใกล้เคียงกัน ได้เงินมาพอประมาณแล้วก็ให้เป็นค่าซื้อโลงศพ และค่าฌาปนกิจศพ นี่คือการยากจนของชาวบ้านจริงๆ จึงมีแรงบันดาลใจที่คิดอยากจะช่วยชาวบ้านให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากเดิมด้วย และไม่เพียงแต่สิ่งบันดาลใจเหล่านี้เท่านั้น ต้องมีความขยัน มุ่งมั่น อดทน ที่จะทำงานนั้นอย่างจริงจังด้วย ธุรกิจจึงจะประสบความสำเร็จได้”

ในกรณีของนางประจวบ จันทร์นวล ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ อีกรายหนึ่ง ได้เล่าว่า “สิ่งบันดาลใจคือ ความสามารถในการทอผ้าของบรรพบุรุษ และลวดลายของผ้าที่คนในท้องถิ่นได้ทำขึ้นมา และประดิษฐ์ขึ้นมาเป็นผืนผ้าที่งดงาม ซึ่งเริ่มจากความประทับใจในลวดลายและความสวยงามของผ้าไหมมัดหมี่ ประกอบกับความมีใจรักอย่างจริงจังในการทอผ้า ซึ่งได้รับการปลูกฝังถ่ายทอดสืบต่อกันจากบรรพบุรุษ เมื่อได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการพาไปออกร้านจำหน่าย มีโอกาสพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และได้เห็นฝีมือผ้าทอลวดลายสวยๆ ของสตรีต่างถิ่น ก็ยังมีมานะอยากจะทอให้ดียิ่งขึ้น ในระยะแรกก็ไม่คิดจะยึดเป็นอาชีพเพียงแต่จะทอไว้สวมใส่เอง แต่เมื่อทอไปแล้วมีผู้ประกอบธุรกิจรายอื่นชักชวนให้ส่งผ้าที่ทอได้เข้าประกวดที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศ จังหวัดสกลนคร เมื่อส่งเข้าประกวดก็ได้รับรางวัลจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถกลับมา มีความประทับใจมาก จึงคิดที่จะกลับมายึดเป็นอาชีพอย่างจริงจังในการประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้”

สำหรับนางแสงเดือน ออมโรสง ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ส่งบริษัทชบาติก อีกรายหนึ่ง เล่าว่า “มีแรงบันดาลใจที่เกิดจากสิ่งจูงใจที่ค่อนข้างจะแตกต่างกับผู้ประกอบธุรกิจรายอื่นๆ คือ มีใจรักอย่างจริงจัง เริ่มสนใจการทอผ้า และหัดทอ

ผ้ามาตั้งแต่เด็ก เมื่ออายุประมาณ 9 – 10 ปี โดยทุกวันหลังจากกลับมาจากโรงเรียนมักจะมาคลุกคลีกับงานทอผ้าที่บ้าน หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดยการถามจากแม่ หรือผู้รู้ที่เป็นคนงานทอผ้าของแม่ หลังจากเรียนจบชั้นระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 แล้ว ได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยบูรพา สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา เมื่อจบแล้วก็เข้าทำงานที่บริษัทชบาติก (ตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร) ทำหน้าที่เป็นผู้ออกแบบลวดลายผ้าไหมให้กับบริษัท สาเหตุที่จบมาแล้วทำงานที่ไม่ตรงสาขาที่จบมา เพราะต้องการที่จะศึกษางานด้านธุรกิจการทำผ้าโดยตรง เพื่อที่จะกลับมาพัฒนาชุมชนของตนโดยใช้ความรู้ความสามารถของตนเอง และเป็นงานอาชีพที่ตนเองรัก ทำงานที่บริษัทชบาติกได้ 7 ปี ก็ลาออก มาทำธุรกิจของตนเองโดยใช้เงินทุนของตนเองทั้งหมด” และนอกจากนี้ยังได้พบว่า ผู้ประกอบธุรกิจรายนี้ยังมีข้อได้เปรียบหลายประการ คือ เป็นคนช่างคิด ช่างทดลอง เช่น คิดค้นหาวิธีออกแบบลวดลายผ้าไหมลายต่างๆ ทั้งลายโบราณ และลายประยุกต์เพื่อใช้ในโอกาสต่างๆ ได้อย่างสวยงาม และพบว่า แรงบันดาลใจที่ทำให้เกิดความสนใจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้ ที่สำคัญได้แก่ ความรู้ความสามารถในการทอผ้าของแม่และยาย ซึ่งสามารถทอผ้าไหมมัดหมี่ลายต่างๆ ได้อย่างสวยงาม หากนำมาแทนได้ยากในปัจจุบันผู้ประกอบธุรกิจรายนี้มีความเชี่ยวชาญในการออกแบบลวดลายผ้าไหมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผ้าไหมมัดหมี่ จนสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้แก่กลุ่มสตรีอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี แต่ถึงอย่างไรก็ตามผู้ประกอบธุรกิจรายนี้ก็ไม่สามารถนำความรู้ดังกล่าวไปเผยแพร่ให้กลุ่มสตรีในอำเภออื่นๆ ได้หมด ทั้งนี้เพราะ เป็นวิธีการที่ค่อนข้างยาก มีความซับซ้อน ต้องใช้ความประณีตสูง และต้องใช้เวลามาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสตรีเหล่านั้นเห็นว่าป็นงานที่ละเอียดเกินไป จึงได้แต่ปรับปรุงและประยุกต์ลวดลายและวิธีการ เพื่อให้สามารถใช้อย่างเหมาะสมกับท้องถิ่นของตนเอง

นอกจากนี้ยังได้มีการสัมภาษณ์ผู้ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดผ้าไหมมัดหมี่ที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศ จังหวัดสกลนคร ปี 2543 พบว่า แรงบันดาลใจที่ก่อให้เกิดความสนใจในการประกอบธุรกิจการทำผ้าไหมมัดหมี่ มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ต้องการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวจากการทอผ้าไหม ซึ่งสามารถช่วยเหลือเงินจือด้านค่าใช้จ่ายแก่ครอบครัวได้ ต้องการสร้างงานในท้องถิ่น ความอยากให้มีชื่อเสียงหรือความต้องการที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

โดยสรุปแล้ว แรงบันดาลใจที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ได้แก่ การได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ความสนใจใฝ่รู้ ความคิดอยากจะทำผ้าเป็น ความมีใจรักและชอบในการทอผ้า ลวดลายและสีในตัวผืนผ้าไหม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ความคิดอยากจะช่วยเหลือครอบครัวและช่วยเหลือคนอื่นๆ ให้มีงานทำ และแรงบันดาลใจที่ได้จากบุคคลสำคัญที่สุด คือ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐาน ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศ จังหวัดสกลนครเป็นประจำทุกปี ทรงมีพระราชดำริให้มีการประกวดผ้าไหมมัดหมี่ และทรงพระราชทานรางวัลด้วยพระองค์เอง เป็นต้น

1.2 เจตคติ เป็นเจตคติที่มีมาก่อนที่จะประสบความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ เจตคติมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ไม่น้อย โดยเฉพาะการมีเจตคติที่ดีจะมีผลต่อความสำเร็จค่อนข้างสูง นางประคอง ภาสะฐิติ ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ เล่าว่า “ก่อนที่จะมาทำธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้ มีความรู้สึกชอบและรักในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้ เพราะโดยส่วนตัวเป็นคนชอบสีของผ้าไหม และมีใจรักผ้าไหมมาตั้งแต่เด็กๆ เสื้อผ้าที่ใส่ไปโรงเรียน แม่ก็จะเป็นผู้ทอให้ใส่ไปโรงเรียน จึงเป็นการสั่งสมมาเรื่อยๆ เลยตัดสินใจว่าชอบผ้าไหมมาเรื่อยๆ และเป็นเพราะทางครอบครัวได้ทำงานทางด้านการทอผ้ามาตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงมีความฝังใจ และเห็นมาเรื่อยๆตั้งแต่เด็ก และชอบมาโดยตลอด ที่สำคัญคืออยากช่วยส่งเสริมชาวบ้านที่ไม่มีงานทำให้มีรายได้ จึงได้ชักจูงชาวบ้านให้มาร่วมโครงการ โดยครั้งแรกที่ผู้ประกอบธุรกิจเริ่มทำธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ก็มีความเชื่อมาก่อนว่าการทำธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่จะทำให้ประสบความสำเร็จ แต่ก็ยังไม่มั่นใจเท่าที่ควรว่าจะสามารถทำได้ และทำได้ดีหรือเปล่า ประกอบกับไม่เคยได้ลองทำอย่างจริงจัง คิดว่าเป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือ ทำได้ช้า ตลาดแคบ และไม่มั่นใจมาก่อนว่าจะยึดเป็นอาชีพหลักได้ และเมื่อทำแล้วกลุ่มจะอยู่รอดได้หรือไม่ แต่ก็เชื่อว่าชีวิตนี้ได้สั่งสมมาจากครอบครัวได้มากพอสมควรที่จะทำได้ จึงตัดสินใจทำธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ โดยการทำครั้งแรกก็นำผ้าส่งเข้าประกวดและก็ได้รับรางวัล หลังจากนั้นเมื่อทำผ้าก็มักจะได้รับรางวัลเสมอ จึงยังมีความมั่นใจมากขึ้น จนในที่สุดได้มีโอกาสทำ ธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่สามารถทำ

รายได้ได้เป็นอย่างดี สามารถที่จะยึดเป็นอาชีพหลักได้ และชาวบ้านเริ่มมีงานทำเพิ่มมากขึ้น จึงรู้ว่าเป็นอาชีพที่ดีทีเดียว” ในปัจจุบันนี้มีรายได้จากธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่จนสามารถส่งเสียให้บุตร ธิดา เรียนถึงระดับปริญญาตรีทุกคน จึงนับได้ว่า เป็นผู้ที่ม่เจตคติที่ดีต่อการทำธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้มาโดยตลอด ตั้งแต่เด็กจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ที่เห็นว่าธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นศิลปวัฒนธรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งของบรรพบุรุษที่สมควรจะอนุรักษ์ พัฒนาส่งเสริม พร้อมทั้งถ่ายทอดไปสู่รุ่นลูกรุ่นหลานต่อไป

นอกจากนี้ยังได้มีการสัมภาษณ์ผู้ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดผ้าไหมมัดหมี่ที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศ จังหวัดสกลนคร ปี 2543 พบว่า ต่างก็มีเจตคติที่ดีต่อธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ โดยมีความเห็นตรงกันว่า การทำธุรกิจทางด้านผ้าเป็นสิ่งที่ดี ที่จะช่วยกันส่งเสริมศิลปะที่ล้ำค่า อีกทั้งในตัวผืนผ้า นั้นมีความสวยงามอยู่ในตัวแล้ว ยังเป็นการบ่งบอกถึงความเป็นไทยด้วย สมควรที่จะอนุรักษ์และสืบทอดสู่ลูกหลาน พร้อมทั้งเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป จึงได้ยึดธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้เป็นอาชีพหลัก

1.3 การเรียนรู้ พบว่า การเรียนรู้ของผู้ประกอบธุรกิจ โดยมีความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้มาก่อนที่จะมาประกอบอาชีพนี้ โดยเริ่มแรกก็รู้เพียงว่าทางครอบครัวเขาทำอะไรกัน ขั้นตอนการผลิตอย่างคร่าวๆ และขายให้กับลูกค้าประจำเท่านั้น ไม่รู้ว่าทำแล้วจะขายอย่างไร ให้กับใคร และมีการแบ่งตลาดกันอย่างไร เรียกได้ว่าเริ่มในระยะแรกๆ มีความรู้น้อย ผู้ประกอบธุรกิจต้องศึกษาค้นคว้าโดยการถามจากผู้รู้ โดยเฉพาะ พ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่ รวมทั้งชวนขายเองบ้าง จนกระทั่งมีความรู้เพิ่มมากขึ้น แม้ในปัจจุบันนี้ก็ยังคงต้องหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เรื่อยๆ เพื่อที่จะนำมาปรับปรุงและพัฒนาตลาดของผ้าให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของตลาด เช่น ในเรื่องของการย้อมสี ลวดลายต่างๆ ของผ้า และวิธีการทอ เป็นต้น ผู้ประกอบธุรกิจเริ่มพัฒนาการเรียนรู้ในเรื่องของธุรกิจขนาดย่อมเพิ่มมากขึ้น เช่น เรียนรู้มาจากพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ และชาวบ้านที่ประกอบธุรกิจซึ่งได้ค่อยๆ สอนให้ จนมีความรู้ในเรื่องของธุรกิจพอที่จะประดับประดาธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ให้ประสบความสำเร็จได้ โดยผู้สอนสอนให้เรียนรู้ด้วยตนเอง สังเกตแล้วลง

มือปฏิบัติตาม ปฏิบัติเอง ปฏิบัติจริง จนสามารถปฏิบัติได้อย่างชำนาญ ใช้เวลาในการเรียนรู้มานานมาก (ทั้งชีวิต) ก็ต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา คิดค้นไปและทดลองไป ไม่มีการหยุดนิ่ง และไม่มีสูตรแน่นอนตายตัว ตั้งแต่เริ่มทำงานจนถึงการจำหน่าย ทำจนเกิดความชำนาญ นอกจากนี้ยังมีการนำผลงานของตนเองไปให้พ่อแม่ หรือญาติผู้ใหญ่ดูด้วยว่าฝีมือดีเป็นที่พอใจหรือยัง หากเปรียบเทียบฝีมือการทอของคนอื่นแล้วพอสู้เขาได้หรือไม่ ถ้าฝีมือทอยังไม่ดีพอก็จะพยายามพัฒนาฝีมือตัวเองให้ดียิ่งขึ้นเสมอไป พัฒนาจนเกิดความชำนาญพร้อมที่จะประกอบเป็นอาชีพได้ และมีทักษะที่ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถที่จะมีการประยุกต์ แบบ ลวดลายผ้าให้เป็นลายผ้าสีสันแบบใหม่ๆ ได้อย่างหลากหลาย แล้วแต่ตลาดต้องการ โดยติดตามจากนิตยสาร สื่อต่างๆ จนปัจจุบันนี้ผู้ประกอบการก็ได้มีการประยุกต์ลวดลายผ้าให้เป็นลายผ้าแบบใหม่ๆ โดยเป็นผู้ออกแบบ และคิดลวดลายเอง แล้วให้สมาชิกคนอื่นๆ ทำการทอ หรือผู้ที่เป็นคนทอทำการออกแบบ คิดลวดลาย และก็ทำการทอเอง หรือให้ผู้ชำนาญการออกแบบคิดลวดลายให้ เช่น อาจารย์จากสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้แก่ อาจารย์จากโรงเรียนชุมชนบ้านนาโพธิ์ อาจารย์จากสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ และจากกลุ่มทอผ้าหมู่บ้านอื่นๆ ที่ส่งเข้าประกวดแล้วได้รับรางวัลจากการประกวดผ้าไหมที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศ (ศูนย์ศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ) เป็นผู้ออกแบบคิดลวดลายให้ เมื่อผลผลิตออกมาทุกคนก็ให้การยอมรับในเรื่องคุณภาพ และเป็นที่ต้องการของตลาด

ดังที่ได้กล่าวมา จึงสรุปได้ว่าการเรียนรู้ของผู้ประกอบการธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้ ครอบครัวและชุมชนมีส่วนช่วยในการให้ความรู้กับผู้ประกอบการเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะพ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่ของผู้ประกอบการทอผ้าไหมมัดหมี่เอง และยังเป็นการเรียนรู้ที่เป็นระบบ และมีขั้นตอนคือ การเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน การเรียนรู้ขั้นชำนาญการ และการเรียนรู้ขั้นประกอบอาชีพได้

1.4 ความคาดหวังต่ออาชีพผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่มีความคาดหวังก่อนที่จะมาประกอบอาชีพนี้ ในสิ่งต่อไปนี้ คือ

1) ต้องการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ลุ่มมาก ที่ดินเป็นป่าละเมาะ ปลูกได้เฉพาะหม่อน สำหรับเลี้ยงไหมจึงต้องทำการทอผ้าไหม

- 2) ต้องการสร้างงานในท้องถิ่น
- 3) ต้องการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน
- 4) ต้องการหาอาชีพที่แน่นอนให้กับตนเอง
- 5) ต้องการลดการย้ายถิ่นของแรงงาน

นางประคอง ภาสะฐิติ ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ มองว่า การทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์ และส่งเสริมให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เพื่อให้เกิดความนิยม และเกิดการซื้อขายตามมา สามารถยึดเป็นอาชีพได้ ความคาดหวังดังกล่าวทำให้มีการชักชวนสตรีซึ่งเป็นแม่บ้านมารวมกลุ่มกัน โดยอาศัยความรู้ที่ตนมีอยู่ สอนและถ่ายทอดวิธีการทอผ้าไหมแก่สมาชิก ในที่สุดสมาชิกที่มารวมกลุ่มกันสามารถเรียนรู้และทอผ้าเป็นในระยะเวลาอันรวดเร็ว ผลผลิตที่ได้นำไปจำหน่ายได้เงินมาแบ่งปันกันตามส่วน ทำให้สมาชิกมีกำลังใจ และมีผู้สนใจสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ ยังได้ทำการพัฒนาการผลิตอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมเส้นด้าย การย้อมสี ลวดลายผ้าและการตลาด ผู้ประกอบการยังได้ให้ข้อคิดว่า “...จุดอ่อนจุดหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพคือ ขาดความจริงจังในอาชีพ ดังนั้นจึงไม่ได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติม ส่วนมากรู้แค่ว่าไหนก็รู้แค่นั้น คอยหวังพึ่งคนอื่น กรณีกลุ่มสตรีการทอผ้าไหมหลายแห่งที่ตั้งขึ้นมาแล้วล้มไปก็มี เพราะไม่ได้เกิดจากความตั้งใจจริง ไม่ได้หาตลาดอย่างจริงจัง ไม่มีความรู้เรื่องการจัดการ จึงทำให้กลุ่มอยู่ไม่ได้...” นอกจากนี้ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า “ตลาดผ้าในเมืองไทย โดยเฉพาะผ้าพื้นเมืองยังไปได้ดี ขอเพียงให้ผู้ผลิตทำจริง สนใจจริง ไม่ต้องหวังพึ่งคนอื่น”

สำหรับการลดการย้ายถิ่นของแรงงานนั้นไม่ได้ลดลงมาก เพราะวัยหนุ่มสาวก็ยังคงไปทำงานที่อื่นๆอยู่ เช่น ออกไปทำงานในกรุงเทพฯ และในจังหวัดใกล้เคียง หรือไปทำงานในต่างประเทศ เช่น ประเทศไต้หวัน นอกเสียจากว่าแต่งงานแล้วจึงหันกลับมายึดอาชีพการทอผ้าไหม สำหรับคำถามที่ว่าผู้ประกอบการได้บรรลุความคาดหวังดังกล่าวหรือไม่ ผู้ประกอบการตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า “บรรลุความคาดหวัง และพอใจในระดับหนึ่ง จากการที่ตั้งใจทำอาชีพให้กับตนเองได้ จึงได้รู้ว่าตัวเราก็มีความสามารถที่จะสร้างงานในท้องถิ่นได้ ลดการย้ายถิ่นของแรงงานได้ และสามารถที่จะอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านไว้สืบทอดให้กับคนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นความภูมิใจที่สุด” และที่

สำคัญชาวบ้านมีรายได้เพียงพอแก่ครอบครัวในแต่ละครอบครัว “พออยู่ – พอกิน” มีเงินจากรายได้ เพียงพอต่อการใช้จ่าย ซึ่งแตกต่างจากเดิมที่ไม่พอใช้จ่ายภายในครอบครัว ต้องกู้ยืมจากคนที่มีความฐานะดีกว่ามาใช้ก่อน และยังคงเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงพอสมควร นอกจากนี้ทุกครั้งที่มีการประกวดผ้าไหมก็มักจะได้รับรางวัลเกือบทุกครั้ง มีกิจกรรมร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ในขณะที่เดียวกันผู้ประกอบการธุรกิจก็ยังได้ยืนยันว่าตัวเองยังมีความคาดหวังว่าหลังจากที่มาประกอบอาชีพนี้แล้ว ก็เหมือนกับก่อนที่จะมาประกอบอาชีพนี้เช่นเดียวกัน คือ ต้องการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ต้องการสร้างงานในท้องถิ่น ต้องการลดการย้ายถิ่นของแรงงานเป็นการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน และต้องการหาอาชีพที่แน่นอนให้กับตนเอง สำหรับในอนาคตนั้นผู้ประกอบการธุรกิจก็ได้มีความคาดหวังว่า จะทำอย่างไรจึงจะได้สืบทอดจากเราได้ และก็หวังที่จะให้ลูกหลานได้เป็นผู้สืบสาน หรือสืบทอดให้ทำงานทางด้านธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้ต่อไปเรื่อยๆ โดยให้ยึดเป็นอาชีพอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านของตำบลนาโพธิ์นี้ไว้ไม่ให้สูญหายไป และผู้ประกอบการได้พูดเน้นย้ำว่า “เมื่อเวลาใครพูดถึงผ้าไหม เขาก็ต้องนึกถึงตำบลนาโพธิ์ด้วย ไม่ใช่เมื่อพูดถึงผ้าไหมแล้ว คนจะนึกถึงที่จังหวัดขอนแก่น หรือจังหวัดอื่นๆที่ไม่ใช่ตำบลนาโพธิ์”

2. ปัจจัยภายนอก

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการสังเกตกับผู้ประกอบการธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่จำนวน 3 คน ในระหว่างวันที่ 20 พฤศจิกายน 2543 ถึง วันที่ 10 มกราคม 2544 พบว่า มีปัจจัยภายนอก พอสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการผลิต ผู้ประกอบการธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ทั้ง 3 รายได้มีการวางแผนล่วงหน้าเกี่ยวกับการผลิต โดยมีวิธีการวางแผนไว้คือ การกระจายหน้าที่ และความรับผิดชอบ และคิดเสมอว่าจะทำอย่างไรให้มีตลาดไว้รองรับสินค้า และตลาดต้องการอะไรในตัวสินค้า เช่น สีที่ใช้ในการย้อมผ้า ลวดลายบนสินค้า และขนาดของสินค้า และมีตัวอย่างมาให้ดู แล้วทำตามตัวอย่าง เป็นต้น และการผลิตก็เป็นการผลิตที่ใช้ปัจจัยการ

ผลิตที่สามารถผลิตได้เอง ซึ่งกรรมวิธีในการผลิตสินค้าผู้ประกอบการธุรกิจได้มีการผลิตอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนสำเร็จ และทำกันเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ผู้ประกอบการธุรกิจเริ่มระบบการผลิต โดยการแบ่งคำสั่งซื้อที่ได้รับทั้งหมดให้กรรมการที่รับผิดชอบมาจัดสรรให้กับสมาชิก ตามข้อตกลงของกลุ่ม จากนั้นกรรมการจะกระจายคำสั่งซื้อตามความชำนาญของสมาชิก แต่ในทางปฏิบัติผู้ประกอบการธุรกิจมีความยืดหยุ่น และพยายามกระจายให้สมาชิกแต่ละคนที่ได้รับคำสั่งไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสมาชิก หลังจากสมาชิกได้รับการจัดสรรคำสั่งซื้อแล้ว สมาชิกก็จะทำตามคำสั่งซื้อจนเสร็จ กรรมการก็จะรับซื้อจากสมาชิก แล้วก็จัดส่งยังแหล่งจำหน่าย คือ บริษัทชบาติค หจก. ทัศนเจริญ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม ส่วนภายในจังหวัดบุรีรัมย์ จะจำหน่ายผ่านศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอ นาโพธิ์ และจำหน่ายให้กับบุคคลทั่วไป เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้สร้างระบบการผลิตเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในแต่ละหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์นางแสงเดือน ออมไธสง ผู้ประกอบการธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ กล่าวว่า “แต่ละหมู่บ้านจะถนัดงานทอผ้าที่เหมือนกัน ไม่แย่งกันผลิต แล้วก็ทำให้แต่ละหมู่บ้านชำนาญงาน สินค้าก็มีคุณภาพ การช่วยเหลือกันก็ทำได้ง่าย เพราะแต่ละหมู่บ้านก็ผลิตเหมือนกัน” กรรมการและสมาชิกจะทำหน้าที่ควบคุมคุณภาพสินค้า ตรวจสอบว่าสินค้าเป็นอย่างไร มีคุณภาพที่จะส่งให้กลุ่มจำหน่ายหรือไม่ ในกรณีที่ผ้าไม่ได้คุณภาพ กรรมการจะไม่ส่งไปขาย ในขณะเดียวกัน กรรมการรับซื้อจะรายงานไปยังผู้ประกอบการเพื่อแจ้งปัญหาการผลิต เพื่อช่วยเหลือเสริมความรู้ทางเทคนิค และการจัดการผลิตให้ดีขึ้น นอกจากนี้กรรมการที่รับซื้อผ้าไหมมัดหมี่จะทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพผ้าไหมมัดหมี่อีกครั้งเพื่อคัดคุณภาพสินค้า ซึ่งทำให้สินค้าผ้าไหมมัดหมี่มีมาตรฐาน เพราะได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพ เมื่อกรรมการรับสินค้ามาแล้วหน่วยรับซื้อจะนำเงินมาจ่ายให้กับสมาชิกตามบัญชีสินค้านั้นๆ ซึ่งเป็นข้อดีของกลุ่มคือสมาชิกสามารถได้รับเงินสดจากการจำหน่ายสินค้าทันทีโดยไม่ต้องใช้ระยะเวลาานาน ซึ่งกรรมการคัดผ้าไหมมัดหมี่ จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากกลุ่มสมาชิกของตนเอง ต้องทำงานอย่างเต็มที่ ถูกต้อง และละเอียด ต้องมีความเป็นกลาง ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ต้องตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาดในกรณีที่ผ้ามีปัญหา และกรณีที่

มีปัญหาไม่อาจตัดสินใจได้ให้นำมาปรึกษาผู้ประกอบการ เพื่อร่วมกันตัดสินใจ และแก้ปัญหา

นอกจากนี้ยังพบว่า การพัฒนาผ้าไหมมัดหมี่ และการออกแบบ ผู้ประกอบการธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ได้รับการสนับสนุนการพัฒนาการทอผ้าไหมมัดหมี่จากองค์กรภายนอกในการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในด้านการพัฒนาการทอผ้าไหม คือ บริษัท/ห้าง/ร้านต่างๆ ในอำเภอนาโพธิ์ กรมพัฒนาชุมชนโดยกลุ่มออมทรัพย์ และศูนย์ศิลปาชีพ (วังสวนจิตรดา)

การให้ความช่วยเหลือในลักษณะเงินงบประมาณ การออกร้านจำหน่าย วัสดุอุปกรณ์ เช่น เต่า เชือกสำหรับมัดก่อนนำไปย้อม เป็นต้น

ส่วนในแง่การให้ความคิด หรือการให้คำแนะนำ ได้แก่ การอบรมเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และการตลาด หรือการออกความคิดในโครงการต่างๆ คือ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงอุตสาหกรรม กรมพัฒนาชุมชนจังหวัด และพัฒนาการอำเภอ

การศึกษาดูงาน นางประคอง ภาสะฐิติ ผู้ประกอบการธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ กล่าวว่า “การศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ เป็นการเปิดโลกให้กว้าง และก่อให้เกิดการออกแบบสินค้าใหม่ๆ ให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า การมีโอกาสนำสินค้าไปจำหน่ายตามที่ต่างๆ มาก มีโอกาสพบผู้บริโภคที่หลากหลาย ทำให้สามารถคิดค้นสินค้าใหม่ก่อนข้างมาก มีการออกแบบที่หลากหลายขึ้น แม้อวดลายและสีสันของผ้าก็มีความแปลกใหม่ไม่จำเจ รวมทั้งรูปแบบของผ้าไหมก็ยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ คือมาตรฐานคุณภาพผ้าและฝีมือการทอที่สวยงาม” นอกจากนี้ยังพบว่า บรรดาลูกค้าชาวไทยบางคนจะนำลวดลายมาให้ดู ให้ลอกเลียนแบบตามความต้องการของลูกค้า ทำให้สามารถที่จะคิดผสมผสานลวดลายเดิมที่มีอยู่เข้ากับลายใหม่ๆ รวมทั้งเป็นที่มาของแนวคิดในการปรับเทคนิคการผลิตเพื่อออกแบบการผลิตให้เป็นลวดลายแบบต่างๆ ได้

ในปัจจุบันผู้บริโภคมีชีวิตที่เร่งรีบ ทำงานแข่งขันกับเวลา ดังนั้นทิศทางของสินค้าประเภทนี้ จึงเน้นในลักษณะที่ประโยชน์ใช้สอยสูง และง่ายต่อการดูแลรักษา มีความสวยงามและแสดงรสนิยมของผู้ใช้ ดังนั้นการคิดค้น ออกแบบลวดลายผ้าไหมให้มีคุณ

ภาพ มีประโยชน์ใช้สอย และสะดวกใช้จะเป็นทางเลือกหนึ่งที่เป็นทิศทางที่ดีต่อตลาดสินค้าประเภทนี้

ส่วนการควบคุมคุณภาพสินค้า พบว่า ในการควบคุมการผลิต สมาชิกมีความสามารถในการควบคุมคุณภาพในระดับหนึ่ง เนื่องจากได้รับการพัฒนามาเป็นระยะๆ กรรมการที่ได้รับมอบหมายดำเนินการในการควบคุมคุณภาพก็เอาใจใส่ต่อมาตรฐานการควบคุมคุณภาพมีความสำคัญเนื่องจากจะเป็นหลักประกันว่าสินค้าเหล่านี้ผู้บริโภคให้ความเชื่อถือได้ คุณภาพที่ได้มาตรฐานยังเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตสามารถกำหนดราคาสินค้าของตนเองให้สูงขึ้นได้ ในขณะที่เดียวกันยังทำให้ผู้ผลิตเกิดความชำนาญในการผลิตมากขึ้นตามลำดับ จากการศึกษาพบว่า การควบคุมในการผลิตการทอผ้าไหมมัดหมี่ของตำบลนาโพธิ์สามารถแยกเป็น 3 ประเด็น คือ

1) ปริมาณการผลิต ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ได้กำหนดมาตรฐานไว้ชัดเจนโดยใช้ระบบโควตาการผลิต กล่าวคือ จะกำหนดโควตาการผลิตตามยอดการจำหน่ายของเดือนที่ผ่านมา เช่น เดือนที่ผ่านมา ขายได้ 10 ผืน มาเดือนนี้ต้องผลิตให้ได้ 10 ผืน เป็นต้น ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาการมีสินค้าค้างสต็อกมาก ทำให้กระจายรายได้แก่สมาชิกไม่ทั่วถึง โดยวันหนึ่งทอได้ 1.50 – 2.00 เมตร อย่างไรก็ตามกรณีกำหนดโควตาการผลิตก็ส่งผลกระทบต่อสมาชิกผู้ที่มีความสามารถในการทอสูงที่จะผลิตได้จำนวนมาก ซึ่งทำให้กำลังการผลิตที่เหลืออยู่ของสมาชิก และอาจจะก่อให้เกิดปัญหาในอนาคตได้

2) ด้านคุณภาพ การทอผ้าไหมสำหรับผู้ที่ไม่มีใจรักแล้วเป็นการยากที่จะผลิตผ้าไหมให้ได้คุณภาพดี สวยงาม เป็นที่นิยมของลูกค้า ผ้าไหมที่ผลิตจากตำบลนาโพธิ์ เมื่อเทียบกับสินค้าประเภทเดียวกันในตลาดโดยทั่วไปแล้วมีคุณภาพดีกว่า เพราะทุกขั้นตอนการผลิต ผู้ผลิตได้ให้ความเอาใจใส่ชิ้นงานทุกขั้นตอน ถือเป็นการควบคุมคุณภาพไปในตัว เริ่มตั้งแต่ การคัดไหม เส้นไหมที่นำมาใช้ในการผลิตต้องเสมอกัน เส้นเหนียวไม่ขาดง่าย การมัดข้อม เลือกใช้สีที่มีคุณภาพมาตรฐาน ทำให้สีไม่ตก ถ้าเป็นสีธรรมชาติยิ่งต้องใช้ความพิถีพิถันมากขึ้น ส่วนด้านวิธีการทอ จะต้องใช้ทักษะ และความชำนาญในการทอผ้าไหม โดยทอแล้วพื้นผิวจะต้องเรียบ ลายสม่ำเสมอ เนื้อแน่น ผู้ที่ได้ใช้ผ้าไหมของตำบลนาโพธิ์ไปแล้วมีเสียงสะท้อนกลับในทางที่ดีว่า เป็นผ้าไหมที่มีคุณภาพดี เนื้อแน่น ริดง่าย ใช้ได้นาน เพราะฉะนั้นในระหว่างการผลิต ผู้ผลิตจะควบคุมทุกขั้นตอน หากผ้าไหมไม่

ได้คุณภาพมาตรฐานจะทำให้จำหน่ายไม่ได้ ตลอดจนส่งผลเสียต่อสมาชิกและกลุ่มได้ ดังนั้นผ้าไหมของตำบลนาโพธิ์นับว่ามีคุณภาพอย่างมากในจังหวัดบุรีรัมย์ จึงไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องของคุณภาพ หรือถ้าหากไม่ได้คุณภาพจริงๆ ก็จะใช้หลักการปฏิเสธการรับซื้อ และการปรับราคาสินค้า บางครั้งก็สร้างความขัดแย้งขึ้นบ้าง แต่ผู้ประกอบการทอผ้าไหมมัดหมี่ก็จะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการรักษาคุณภาพการผลิต โดยตระหนักถึงการรักษาชื่อเสียงและคุณภาพของสินค้าภายในกลุ่มเป็นสำคัญ ซึ่งนางประคอง ภาสะจิตติ ผู้ประกอบการธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ เล่าว่า “คุณภาพมาตรฐานของสินค้าเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นเอกลักษณ์ที่ทำให้สินค้า ได้มีความแตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกัน ถูกค้าจับต้องสินค้าแล้วจะบอกได้ว่าเป็นผ้าไหมของตำบลนาโพธิ์ ดังนั้นอยากให้สมาชิกรักษาคุณภาพไว้ เพราะทุกวันนี้ราคาสินค้าของกลุ่มเราสูงกว่ากลุ่มอื่น เพราะสินค้าเรามีคุณภาพสูงกว่า”

3) เวลา การผลิตผ้าไหมมัดหมี่ และความต้องการผ้าไหมมัดหมี่จะผันแปรไปตามฤดูกาลโดยเฉพาะช่วงเทศกาลงานประเพณีต่างๆ เช่น ในช่วงเทศกาลปีใหม่ งานปีใหม่ งานประจำปี วันสงกรานต์ ยอดขายจะสูงขึ้น เพราะส่วนใหญ่ซื้อไปเพื่อเป็นของขวัญวันคล้ายวันเกิดแก่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เป็นต้น และในบางช่วงจะสอดคล้องกับการทำนา หรือบางปีชาวบ้านต้องประสบปัญหาภาวะฝนแล้ง ทำให้ระยะเวลาการผลิตไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาจจะสามารถทำได้ตลอดทั้งปี หรือทำเป็นช่วงๆ อย่างไรก็ตามทางผู้ประกอบการทอผ้าไหมมัดหมี่ได้มีการควบคุมและกำหนดเป็นข้อตกลงแก่สมาชิกไว้ ให้สมาชิกแต่ละคนต้องส่งสินค้าไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง เพื่อให้มีสินค้าที่ต่อเนื่องกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ปัจจัยด้านการผลิตที่ทำให้ธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ประสบผลสำเร็จได้นั้น สรุปได้ดังนี้ คือ

- 1) การกำหนดโควตาการผลิต
- 2) การรักษามาตรฐานคุณภาพการผลิต
- 3) ช่วงเวลาในการผลิต

2.2 ด้านการตลาด การตลาดนั้นเป็นการตลาดที่ไม่จำกัดขอบเขตเฉพาะ โดยมี การแสวงหาช่องทางการจัดจำหน่ายอื่นๆ คือ กรุงเทพฯ และต่างจังหวัด หรือถ้าผ้าผืนใด เห็นว่ามีความประณีต สวยงาม มีการทอที่เนื้อแน่น และมีลวดลายสีสันสวยงามก็จะเก็บ ไว้ส่งเข้าประกวดเป็นผลงานของตำบลนาโพธิ์ต่อไป จากการสัมภาษณ์นางประคอง ภาสะฐิติ ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ เล่าว่า “ลูกค้าที่สำคัญจะเป็นชาวต่าง จังหวัด หรือจากภาคอื่นที่ไม่ใช่ภาคอีสาน ซึ่งอาจเป็นกลุ่มที่มาท่องเที่ยวหรือมาติดต่อ ธุรกิจแล้วซื้อสินค้าเพื่อไปใช้เอง หรือเป็นของที่ระลึก ยอดขายส่วนใหญ่มาจากการ จำหน่ายที่ร้าน ให้กับชาวต่างถิ่นหรือคนงานในท้องถิ่นที่ต้องการให้เป็นของที่ระลึก ของขวัญ การเน้นลูกค้าต่างถิ่นเนื่องจากสินค้าของเรามีราคาค่อนข้างสูง เนื่องจากการรับซื้อ จากสมาชิกในราคาสูง และต้นทุนการผลิตก็สูงเพราะเราใช้ฝ้ายมือ และเส้นไหมที่มีคุณภาพจริงๆ รวมทั้งคุณภาพวิธีการผลิตที่ดี มีชื่อเสียง มีความประณีตสูง คุณภาพจะแตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกัน จึงตั้งราคาสูงแต่ก็ไม่มากไปกว่าที่อื่นๆนัก จะต่างกันก็ไม่เกิน 50 บาท ต่อเมตร”

วิธีการขายในอดีต 5 ปีที่ผ่านมา ผู้ประกอบธุรกิจจะขายเองทั้งขายส่ง ขายปลีก การออกร้าน รวมทั้งมีการรวมกลุ่มกันขาย ซึ่งเป็นการขายเฉพาะภายในประเทศเท่านั้น เหตุผลที่เลือกช่องทางดังกล่าว คือผู้ประกอบธุรกิจคิดว่าต้องขายให้ได้หลายๆช่องทาง และไม่ควรใช้วิธีเดียว ควรใช้หลายๆวิธีในการหาช่องทางการตลาด ไม่ต้องกลัวว่าเมื่อผลิตผ้าออกมาแล้วจะขายไม่ออก หรือผลิตผ้าไปแล้วไม่รู้ว่าจะนำไปขายที่ไหน ถ้ากรณีไม่มีตลาด สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ทรงช่วยนำไปขายที่วังสวนจิตรดาให้ โดยทางวังสวนจิตรดาจะคิดค่าดำเนินการจำนวนหนึ่ง และวิธีในการขายในปัจจุบันผู้ประกอบธุรกิจก็ใช้วิธีการขายคล้ายๆกับในอดีต 5 ปีที่ผ่านมา คิดว่าก็เป็นช่องทางที่ดีอยู่แล้ว”

สำหรับแผนการตลาดในอนาคต นางประคอง ภาสะฐิติ ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ได้กล่าวว่า “ในอนาคตจะต้องขยายช่องทางการตลาดไปยังต่างประเทศด้วย ตลาดจะได้กว้างยิ่งขึ้น และขณะนี้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงช่วยเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ไปยังต่างประเทศด้วย เมื่อพระองค์ท่านเสด็จไปยังต่างประเทศ พระองค์ก็จะทรงนำผ้าไหมไปช่วยประชาสัมพันธ์ให้ เช่น ประเทศฝรั่งเศส

และประเทศจีน ที่พระองค์ท่านเสด็จไปครั้งหลังสุดนี้ และที่สำคัญผ้าไหมที่ส่งไปขายยังต่างประเทศในแต่ละครั้งนั้นสีของผ้าไหมต้องได้มาตรฐานเดียวกัน สีต้องเหมือนเดิม ซึ่งในขณะนี้การย้อมสีของกลุ่มสตรีที่ย้อมได้ไม่ดีเท่าที่ควร ฉะนั้นถ้าสามารถส่งไปขายยังต่างประเทศได้ก็ยิ่งมั่นใจในเรื่องของการตลาดมากขึ้น ไม่ต้องกลัวว่าจะไม่มีคนซื้อ หรือว่าไม่มีตลาดที่จะขาย”

นอกจากนี้ยัง พบว่า ปัจจัยทางการตลาดที่ทำให้ผู้ประกอบการทอผ้าไหมมัดหมี่ทั้ง 3 ราย ประสบผลสำเร็จที่สำคัญ คือ การได้เปรียบคู่แข่งขั้น ได้แก่

1) ด้านผลิตภัณฑ์ เป็นรูปแบบผ้าไหมมัดหมี่ของตำบลนาโพธิ์ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ทันยุคทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

2) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย วิธีการตลาดของตำบลนาโพธิ์ได้เปรียบกว่าที่อื่นๆ เพราะมีแหล่งตลาดที่แน่นอน และที่ผ่านมาผ้าที่ทอได้ จะขายได้ทุกฝืน บางครั้งทอยังไม่ทันเสร็จก็มีคนมาสั่งจองไว้

3) ด้านการส่งเสริมการตลาด ได้มีการส่งเสริมด้านการตลาดให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางโดยความสามารถของพัฒนากรจังหวัด พัฒนาการอำเภอ นาโพธิ์ ตัวผู้ประกอบการเอง และสมาชิก ด้วยการใช้ช่องทางการสื่อสารต่างๆ เช่น เมื่อไปออกร้านก็มีการประชาสัมพันธ์ การประสานร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ และการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงผลงานของกลุ่มให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย รวมทั้งสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทำให้เป็นที่รู้จัก และมีชื่อเสียง ถือเป็น การส่งเสริมการตลาดที่ดี

ผลจากการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านการตลาดที่ทำให้ธุรกิจการทอผ้าไหมประสบความสำเร็จได้ คือ

- 1) การสร้างเครือข่ายการตลาด
- 2) การสร้างความแตกต่างในตัวสินค้าจากคู่แข่งขั้น

2.3 ด้านแรงงาน นางประคอง ภาสะฐิติ ผู้ประกอบการทอผ้าไหมมัดหมี่ เล่าว่า “โดยส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครอบครัวที่เป็นลักษณะอุตสาหกรรมในครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนได้รับการถ่ายทอดความรู้ตั้งแต่วัยที่สามารถทำงานได้ เพราะชั้น

ตอนการผลิตไม่ยุ่งยากซับซ้อน ในส่วนของขั้นตอนที่ต้องใช้ความปราณีต และความละเอียดอ่อน จะเป็นหน้าที่ของสมาชิกที่มีทักษะ ความรู้ ในครัวเรือน และครัวเรือนที่ผลิตผ้าไหมเพื่อจำหน่ายเป็นสมาชิกของกลุ่มทอผ้า” สมาชิกกลุ่มสตรีตำบลนาโพธิ์ จึงมีแรงงานที่มีคุณภาพในท้องถิ่นอย่างเพียงพอ และสิ่งที่แรงงานเหล่านี้ต้องการคือ การสร้างรายได้ให้กับครอบครัว เพื่อต้องการสร้างงานในท้องถิ่น และเพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน ดังนั้นจึงเป็นการทำธุรกิจที่สอดคล้องกับชุมชน และสอดคล้องกับวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น และสามารถที่จะพัฒนาได้ในอนาคต

2.4 ด้านการเงิน ในการดำเนินธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นั้นผู้ประกอบการธุรกิจมีที่มาของแหล่งเงินทุน คือ เงินทุนของตนเอง จากหน่วยงานภาครัฐบาลที่ให้การสนับสนุนบ้างในบางส่วน และกู้ยืมจากสถาบันการเงิน ได้แก่ ธนาคารออมสิน โดยการระดมทุนในขั้นแรกได้มาจากเงินของตนเองเป็นส่วนใหญ่จำนวน 20,000 บาท และกู้ยืมเงินจากหน่วยงานของรัฐ และต่อจากนั้น พบว่า มีผู้ประกอบการเพียงรายเดียวเท่านั้นคือของนางประคอง ภาสะฐิติ ที่ได้มีการขยายทุนเพิ่มขึ้นอีก ส่วนผู้ประกอบการรายอื่นๆ ไม่ได้มีการขยายทุนเพิ่มขึ้น และมีการจำกัดหุ้นที่สามารถถือครองต่อคนไว้ในราคาหุ้นละ 100 บาท คนหนึ่งจะถือหุ้นได้ไม่เกิน 10,000 บาท โดยหุ้นครั้งแรกมีจำนวน 250 หุ้น ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิก 265 คน โดยเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั้งหมด โครงสร้างการจ่ายผลตอบแทนในแต่ละกิจกรรมนั้นจะเป็นไปในรูปของเปอร์เซ็นต์ที่ได้จากผลกำไร โดยร้อยละ 60 แบ่งให้สมาชิก ร้อยละ 20 แบ่งให้คณะกรรมการดำเนินงานร้อยละ 10 เป็นทุนสำรองจ่าย ร้อยละ 5 เป็นการขยายงาน และอีกร้อยละ 5 เป็นค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด มีการจัดการด้านการเงินระบบบัญชีที่สามารถเรียกตรวจสอบได้ทันที โดยมีวิธีการบริหารงาน คือ มีคณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ที่มาจากชาวบ้านดำเนินงานทำหน้าที่การเงิน เลขานุการ การตลาด คอยสอบอยู่ตลอดเวลา เพราะเงินมีการหมุนเวียนอยู่ตลอด ก็ต้องมีคนคอยดูแล ซึ่งได้รับการฝึกฝนอบรมจนมีความรู้เป็นอย่างดี นางสาวศุภพัทธ์ รุโธสง มีความเห็นว่า “ระบบบัญชีของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่มีมาตรฐานความน่าเชื่อถือสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้สมาชิกและบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความเชื่อมั่นต่อความซื่อสัตย์ของกรรมการ” การตรวจสอบการเงินรอบวันจะกระทำในตอนเย็นหลังจากเสร็จสิ้น

การซื้อขายแล้ว โดยการตรวจสอบยอดเงินสดกับบัญชีเงินสดรับ - จ่ายรายวัน ในแต่ละวันทุกวัน เมื่อสิ้นปี จัดทำงบดุล และงบกำไรขาดทุน พร้อมทั้งการปันผลให้แก่สมาชิก และจะรายงานการเงินประจำปี พร้อมกับผลการดำเนินงานเพื่อให้สมาชิกได้รับทราบทั่วถึงกัน ซึ่งผลจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆดังกล่าวธุรกิจนี้มีผลกำไรเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง

ปัจจุบันธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ไม่มีปัญหาทางการเงิน เนื่องจากไม่มีหนี้สินที่จะต้องจ่าย จากการสัมภาษณ์นางประคอง ภาสะฐิติ ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ กล่าวว่า “ธุรกิจที่ไม่ต้องการขยายตัวเองให้เติบโตมากเกินไป ต้องการคงสภาพที่เป็นอยู่ไว้เท่านั้น แต่เน้นให้ธุรกิจสามารถอยู่ได้ยั่งยืน และมั่นคง และให้ความสำคัญกับการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรมแก่สมาชิก มีรายได้เพียงพอมากกว่าการหวังผลกำไรมากๆ”

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านการเงินทำให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จสรุปได้ดังนี้ คือ

- 1) การมีเงินหมุนเวียนอย่างเพียงพอ
- 2) การจัดสรรประโยชน์ที่ดี
- 3) การมีระบบการควบคุมทางการเงิน
- 4) การกระจายผลประโยชน์สู่ลูกค้า
- 5) การไม่มีภาระหนี้สินของกิจการ

2.5 ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการบริหารจัดการนี้มีได้เป็นหน้าที่หรือความรับผิดชอบของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคน เนื่องจากสมาชิกควรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่แทน อย่างไรก็ตามสมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมก็ยังสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นหรือร่วมตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจได้ ธุรกิจที่ประสบความสำเร็จมักมีการจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ตลอดจนความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินงาน ดังเช่นกรณีตำบลนาโพธิ์ พบว่า มีการบริหารการจัดการที่ดี ตลอดจนมีการวางแผนล่วงหน้าที่ดี มีการกระจายหน้าที่กันทำ และความรับผิดชอบ ประกอบกับสมาชิกพูดคุยง่าย เข้าใจ

ง่าย มีความซื่อสัตย์ และโดยเฉพาะหัวหน้าครอบครัวของผู้ประกอบธุรกิจที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ เช่น การติดต่อหาวัสดุ ตลอดจนเทคนิคด้านการผลิตต่างๆ นับว่ามีส่วนอย่างมากที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งก็สามารถมาปรับใช้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี กลุ่มสตรีการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้มีความเข้มแข็งที่มีส่วนทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมกันทำกิจกรรม นับว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จของผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่

2.6 ด้านปฏิสัมพันธ์กับภายนอก พบว่า การปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอกนั้นขึ้นอยู่กับชุมชนที่จะต้องเรียนรู้และหาให้พบว่าการเข้ามามีปฏิสัมพันธ์จากสถาบันภายนอกนั้นเป็นไปในลักษณะใด ธุรกิจที่สามารถประสบความสำเร็จจากการนำแนวทางเลือกธุรกิจชุมชนไปปรับใช้นั้นมักสามารถแสวงหาผลประโยชน์จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสถาบันภายนอกได้ การเข้ามาของสถาบันจากภายนอกนี้ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเข้ามาให้ความช่วยเหลือทั้งในส่วนของเงินทุน และการพัฒนาความรู้ความสามารถ ตลอดจนการฝึกทักษะให้แก่ชาวบ้าน ดังเช่นกรณีตำบลนาโพธิ์ พบว่า แนวทางที่ผู้ประกอบการเลือกทำธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้เริ่มจัดตั้งเป็นกลุ่ม ก็เริ่มดำเนินเป็นธุรกิจหรือกิจการมาเรื่อยๆ สาเหตุและที่มาของการนำแนวทางเลือกธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้มาปรับใช้ โดยผู้ประกอบการเป็นผู้ริเริ่มทางเลือกนี้เอง ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วชุมชนนี้มีการประกอบอาชีพธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้เป็นอาชีพเสริมร้อยละ 30 และอาชีพหลักคือการทำนา ร้อยละ 70 สาเหตุที่ต้องประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมเป็นอาชีพเสริมนี้ คือต้องการสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่งที่นอกเหนือจากการทำนา ทั้งนี้เพราะเพียงลำพังเงินรายได้จากการทำนาที่เป็นอาชีพหลักในแต่ละปีไม่เพียงพอที่จะมาใช้จ่ายภายในครอบครัวได้ ดังนั้นจึงเกิดอาชีพเสริมขึ้นในชุมชนที่จะช่วยเพิ่มรายได้ต่อเดือนของคนในครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่ชาวบ้านในชุมชนมีรายได้ระหว่าง 1,000 - 2,000 บาท/เดือน

2.7 การมีส่วนร่วมของสมาชิก ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมดี โดยผู้ประกอบการมีวิธีการ คือ นัดประชุมชี้แจงสมาชิกให้เข้าใจถึงกิจกรรมที่

ทำ และให้สมาชิกทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ โดยแบ่งหน้าที่กันทำงาน ร่วมรับผิดชอบ ร่วมดำเนินการ ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งการมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นปัจจัยสำคัญของการดำรงอยู่ของกลุ่มสตรีการทอผ้าไหม เพราะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในการทำงานให้แก่ชาวบ้าน และก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกัน สมาชิกทุกคนไม่สามารถมีส่วนร่วมได้ทุกกิจกรรม แต่จะมีส่วนร่วมตามภาระรับผิดชอบ คือในเรื่องของการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และของตลาด เชื่อใจกัน ไว้วางใจกัน ไม่เอาเปรียบใคร เขาพึ่งเรา เราพึ่งเขา รวมทั้งให้คำปรึกษา/แนะนำที่ดีแก่ชาวบ้าน ในเรื่องของการทอผ้า ลวดลาย สี สัน ตลอดจนเทคนิคต่างๆ ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดการเข้าร่วมดังกล่าวมีประเด็นหลักใหญ่ๆอยู่ 2 ประเด็น คือ 1) ต้องการมีงานทำ และ 2) ชาวบ้านต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น เพราะชาวบ้านยากจน ในปัจจุบันชาวบ้านก็เข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ สถานภาพของการดำเนินกิจกรรมก็มีปัญหาอยู่บ้าง ได้แก่ ผู้ที่ไม่มาเข้าเป็นสมาชิกซึ่งไม่รู้วาทะกรรมการดำเนินงานมีระบบการบริหารงานกันอย่างไร ก็จะไปพูดคุยแย่งในทางที่เสียหายไม่ให้คนอื่นๆเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสมาชิกด้วย หรือเมื่อสมาชิกมีปัญหาทางการเงินก็มักจะส่งเงินล่าช้ากันเป็นประจำ หรือไม่ชำระเงินเลยก็มี ผู้ประกอบธุรกิจก็จะมีวิธีการจัดการแก้ปัญหาโดยการเข้าไปหาหรือที่บ้านชาวบ้าน เพื่อทำการชี้แจงทำความเข้าใจกับชาวบ้านที่มีปัญหา และหางานให้ทำโดยให้บุคคลเหล่านั้นเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในกลุ่มสตรีการทอผ้าไหมมัดหมี่นั้น ผู้ประกอบธุรกิจก็จะใช้วิธีการแก้ปัญหาเป็นรายๆไป และให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วย โดยการร่วมกันปรึกษาหารือถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทั้งนี้ยังไม่มีหน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา จึงจำเป็นต้องช่วยเหลือตัวเองให้ได้มากที่สุด และการนำแนวทางเลือกธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่มาปรับใช้กับชุมชนนั้นให้ประสบความสำเร็จ และผู้ประกอบธุรกิจก็คิดว่าความเข้มแข็งของบุคลากรในคณะกรรมการ พยายามที่จะสร้างงานให้กับชุมชน

อย่างไรก็ตามการให้โอกาสการทำงานแก่สมาชิกทุกคนทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และมีภาระหน้าที่ในการทำงานที่ทางกลุ่มมอบหมายอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นผลดีต่อการดำเนินงาน ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และภาคภูมิใจ

ในผลงานของกลุ่ม ซึ่งทำให้สมาชิกองค์กรของตนเอง และดำรงความเป็นสมาชิกกลุ่มอย่างเหนียวแน่น

2.8 ความเป็นผู้นำ ผู้นำของกลุ่มมีพื้นฐานมาจากความเป็นสตรีชนบท และมีความรู้ทางเศรษฐกิจไม่แตกต่างจากสมาชิก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสมาชิกแล้ว ผู้นำจะมีลักษณะเป็นผู้ที่มีความสามารถสูงกว่าสมาชิกคนอื่นๆ เป็นที่ยอมรับจากสมาชิก ให้ทำหน้าที่ประธานกลุ่ม อย่างไรก็ตามจากการที่ผู้นำกลุ่มมีพื้นฐานการศึกษาไม่สูง การไม่คุ้นเคยกับสังคมระดับกว้าง ทำให้วิสัยทัศน์ของผู้นำอยู่ในวงจำกัดในระดับท้องถิ่น ซึ่งทำให้โอกาสการเปิดกว้างทำได้ยากในระยะแรก จากการสัมภาษณ์คนงานสตรี กล่าวว่า “การเคยใช้ชีวิตอยู่แบบชาวบ้าน ทำให้คิดอ่านไม่ทันกับคนสมัยใหม่ จะไปติดต่อหรือค้าขายก็ทำไม่เป็น ระยะแรกๆ ต้องเรียนรู้ กล้าคิด กล้าทำ ศึกษาจากที่ไปพบเห็นมา ค่อยๆปรับตัว ทำให้สามารถเข้ากับคนอื่นได้ และแสดงผลงานให้คนอื่นเขายอมรับ” การทำงานต้องใช้ระยะเวลาการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ การได้รับโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเองและสังคมกลุ่มให้สามารถปรับตัวไปสู่สังคมที่กว้างขึ้นเพื่อทิศทางในอนาคตของการจัดการธุรกิจที่จะทำให้เติบโตในทิศทางที่ดีได้ต่อไป สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากความช่วยเหลือจากหลายๆ ด้าน กลุ่มผู้นำของหมู่บ้านได้รับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำอย่างต่อเนื่องด้วยการสร้างกิจกรรมการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาด้านการผลิต การจัดการด้านการขาย การทำงานเป็นทีม และการได้รู้จักสังคมที่กว้างขึ้น การพัฒนาเหล่านี้ทำให้สามารถสร้างผู้นำได้จำนวนหนึ่งที่จะทำงานเป็นทีมได้อย่างเข้มแข็งในปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้นำกลุ่มต้องได้รับการยอมรับจากสมาชิกเป็นอย่างดี จากการสัมภาษณ์สมาชิกจำนวน 20 คน ปัจจัยที่สำคัญที่สมาชิกให้ความสำคัญต่อการเป็นผู้นำคือคุณลักษณะของผู้นำและคุณธรรม ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่ทำงานให้กับกลุ่ม และทุ่มเทกำลังความสามารถในการสร้างกลุ่มมาตั้งแต่เริ่มต้น
- 2) เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์เป็นที่ยอมรับ
- 3) ไม่เป็นผู้ที่สร้างอิทธิพล แต่เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมกับสมาชิก และได้รับการยอมรับจากสมาชิกในการตัดสินใจกิจกรรมกลุ่ม

4) เป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกทุกคน

5) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม มีความคิดสร้างสรรค์

และการตัดสินใจที่ดี

ปัญหาของผู้นำในปัจจุบันก็คือการสรรหาคคนมาทำหน้าที่แทนในอนาคต เนื่องจากปัจจุบันกลุ่มผู้นำปัจจุบันมีระดับอายุ 30 – 50 ปี จากการสัมภาษณ์คนงานสตรีกล่าวว่า “กรรมการกลุ่มที่ทำงานอยู่นี้เป็นกลุ่มที่ทำงานต่อเนื่องมาตลอด หมุนเวียนกันทำ บางคนทำงานมาทุกอย่างแล้ว จะหาคนใหม่ๆ มาทำก็ไม่มีใครอยากเข้ามาทำ เลยกลายเป็นไม่มีใครมารับช่วงต่อ เพราะทุกคนเห็นว่ากลุ่มนี้ทำงานดีแล้ว แต่จริงๆแล้วควรจะให้คนใหม่ๆมาเรียนรู้งาน เพื่อเป็นการฝึกการทำงานด้วย” และกลุ่มคนหนุ่มสาวไม่ให้ความสนใจในกิจกรรมเหล่านี้ เนื่องจากสังคมที่เปลี่ยนไป ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างทีมงานในอนาคต

2.9 ระเบียบข้อบังคับขององค์กร การรับสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกจะมีการกำหนดระยะเวลาในการรับสมัคร ปีหนึ่งๆจะมีการประกาศรับสมัครครั้งหนึ่ง เพื่อความสะดวกในการรับสมัคร และเป็นการสะดวกต่อการตรวจสอบระบบบัญชีต่างๆ และไม่ต้องเสียเวลามาก

นอกจากนี้ยังพบว่า ก่อนที่จะมาประกอบอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่ได้มีการประกอบอาชีพการทำผ้ามาก่อน เพราะพ่อ – แม่ได้ทำอาชีพนี้มาตั้งแต่บรรพบุรุษ และสืบทอดมาสู่ลูกหลานก็เลยต้องทำงานที่เกี่ยวกับผ้านี้มาโดยตลอด จนผู้ประกอบธุรกิจมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการทอผ้านานกว่า 20 ปี และนอกจากอาชีพนี้แล้ว ผู้ประกอบธุรกิจไม่มีอาชีพเสริมใดๆ อีก เมื่อทำผ้าเสร็จแล้วก็นำไปขายที่ตลาด หรือบางครั้งก็มีคนมารับไปขายหรือทำตามคำสั่งที่บริษัท/ห้างร้านสั่งทำมา จนปัจจุบันก็เริ่มมีกลุ่มอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ ในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการดำเนินงานของกลุ่ม

สำหรับการจ้างคนงานนั้นก็ได้มีการจัดอบรมในระดับตำบลให้ปีละรุ่น รุ่นละ 20 คน ระยะเวลาในการอบรมคือ 1 เดือน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สนับสนุนให้เงินทุนในการฝึกอบรมตำบลละ 30,000 บาท ซึ่งเพียงพอกับการจัดอบรม

ส่วนการพัฒนาทางด้านการบรรจุหีบห่อไม่ได้มีการพัฒนา เพราะในปัจจุบันนี้ไม่มีคนมาให้ความรู้ หรือมาสอนในเรื่องการบรรจุหีบห่อที่ทันสมัย สวยงาม และยังไม่รู้ว่าจะทำในรูปแบบใดจึงจะถูกใจผู้ซื้อ จำนวนรายได้ของคณงานก็เพิ่มขึ้น

ตอนที่ 3 ผลสำเร็จของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่

1. ปัจจัยที่วัดได้ด้วยตัวเลข หรือเชิงปริมาณ

จากการสัมภาษณ์ประกอบการสังเกตกับผู้ประกอบการธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 3 คน ในระหว่างวันที่ 20 พฤศจิกายน 2543 ถึง วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2544 พบว่า มีปัจจัยที่วัดได้ด้วยตัวเลข หรือเชิงปริมาณ พอสรุปได้ดังนี้

1.1 รายได้ / รายรับจากการดำเนินงาน พบว่า รายได้ของผู้ประกอบการธุรกิจนี้ได้เพิ่มขึ้นจากก่อนที่จะเข้ามาประกอบธุรกิจร้อยละ 75 และธุรกิจในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา มีรายได้จากอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่มากกว่า 50,000 บาทต่อปี ซึ่งแต่เดิมนั้นจะมีรายได้เพียง 30,000 บาท ต่อปี

1.2 รายได้ของแรงงาน พบว่า รายได้ปัจจุบันของแรงงานในชุมชนส่วนใหญ่ เมื่อมาทำอาชีพเสริมในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ มีรายได้ระหว่าง 1,000 – 2,000 บาท ต่อเดือน ถ้ารายได้เพียงการทำอย่างเดียวนั้นบางเดือนจะไม่มีรายได้เลย เพราะการทำนาจะเป็นฤดูกาล ถ้าหมดช่วงฤดูการทำนา ก็จะไม่มียาได้อะไร

1.3 จำนวนช่างฝีมือ พบว่า จำนวนคณงาน และจำนวนช่างฝีมือมีจำนวนมาก ขึ้นตามลำดับ และได้มีการจ้างคณงานที่เพิ่มมากขึ้น สำหรับการจ้างคณงานนั้นก็ได้มีการจัดอบรมให้ปีละครั้ง รุ่นละ 20 คน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สนับสนุนให้เงินทุนในการฝึกอบรมตำบลละ 30,000 บาท เป็นจำนวนเงินที่เพียงพอ

1.4 การกระจายสินค้า พบว่า แหล่งจำหน่าย คือบริษัทชบาติก หจก.หินเจริญ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม และภายในจังหวัดบุรีรัมย์ จะจำหน่ายผ่านศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอนาโพธิ์ และจำหน่ายให้กับบุคคลทั่วไป ซึ่งแต่เดิมนั้นแหล่งการจำหน่ายมีเฉพาะเพียงภายในจังหวัดบุรีรัมย์เท่านั้น

2. ปัจจัยที่วัดไม่ได้ในด้านตัวเลข หรือเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์ และสังเกตจากผู้ประกอบการธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 3 คน ในระหว่างวันที่ 20 พฤศจิกายน 2543 ถึง วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2544 พบว่า มีปัจจัยที่วัดไม่ได้ในด้านตัวเลข หรือเชิงคุณภาพ พอสรุปได้ดังนี้

2.1 ความอบอุ่นของสถาบันครอบครัว พบว่า การที่สามารถใช้แรงงานในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ได้นั้น ย่อมส่งผลให้ปัญหาครอบครัวลดลง เนื่องจากในปัจจุบันนี้เมื่อลูกหลานเติบโตขึ้นต่างก็เข้าไปหางานทำในเมืองทำให้ความสัมพันธ์ของครอบครัวเปลี่ยนไป ดังนั้นการที่ชุมชนสามารถสร้างธุรกิจที่เป็นของคนในชุมชนขึ้นมาได้นั้น ย่อมทำให้ความอบอุ่นของสถาบันครอบครัวของคนในชุมชนดีขึ้น และเมื่อสถาบันครอบครัวอบอุ่น ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มได้อยู่ร่วมกับครอบครัว สามารถดูแลครอบครัว อย่างใกล้ชิด ไม่ต้องไปหางานทำที่อื่นไกล หรือไม่ต้องเข้าไปทำงานในเมืองใหญ่ ซึ่งก็สามารถลดปัญหาทางครอบครัวและสังคมลงได้อีกทางหนึ่ง

2.2 สภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พบว่า ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวที่ดีขึ้น เพราะได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น กล่าวคือ ในปัจจุบันนี้บุตรหลานของผู้ประกอบการธุรกิจจะศึกษาได้เรียนถึงถึงระดับอนุปริญญา หรือเท่าที่บุตรหลานจะศึกษาได้ และในปัจจุบันสิ่งอำนวยความสะดวก และปัจจัย 4 ของคนงานสตรีก็มีมากขึ้นตามลำดับ กล่าวคือ หลังจากที่ได้มาทำงานในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้แล้วทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และสามารถจัดซื้อวีดีโอ เครื่องซักผ้า ตู้เย็น ฯลฯ เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิต

ประจำวัน และในปัจจุบันก็มีที่ดินเป็นของตนเองเป็นในลักษณะที่ดินทำกินเป็นของตนเองทั้งหมด ซึ่งเป็นที่บ้าน และที่สวน แต่ไม่มีที่ดินให้ผู้อื่นเช่า

2.3 การสร้างทักษะ พบว่า ทักษะของแรงงานในอดีตและปัจจุบันคนงานสตรีได้พัฒนาจากเดิม เช่น การต่อไหม การดัดผ้า การทอผ้าให้แน่นขึ้น ไม่เป็นรอยต่อ ทำให้มีอาชีพมากขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น มีการฝึกอบรม และพัฒนาขึ้นตามรูปแบบที่กำหนดให้มากกว่าแต่ก่อน เมื่อได้รับการฝึกอบรม และรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ สมาชิกต่างให้ความเห็นว่า การได้รับการฝึกอบรมเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีความรู้ดีขึ้น สามารถนำมาใช้งานได้ เช่น การได้รับความรู้ด้านเทคนิคการทอผ้า การย้อมสี การตลาด การทำบัญชี รวมทั้งการได้ไปดูงานตามสถานที่ต่างๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นการเพิ่มทักษะในตัวเอง ช่วยให้วิสัยทัศน์กว้างไกลขึ้น และทำให้รู้จักคนมากขึ้น เพื่อนบ้านในหมู่บ้านให้ความสำคัญ ยกย่อง และเป็นที่ยอมรับในสังคม ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ดังนั้นจึงเป็นการพัฒนาทักษะในทางที่ดีขึ้นอีกทางหนึ่ง

2.4 การรักษาศิลปวัฒนธรรม พบว่า การประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นการช่วยอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน กล่าวคือ ลูกหลานยังคงได้เห็นการทอผ้าไหม และเห็นคุณค่าของผ้าไหม ซึ่งจะได้ช่วยกันอนุรักษ์ไว้ไม่ให้สูญหาย และนอกจากนี้ยังเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยจากท้องถิ่นไปสู่ส่วนภูมิภาค ตลอดจนชาวโลกได้รู้จักศิลปวัฒนธรรมของไทยด้วย

2.5 สามารถลดรายจ่ายลงได้ การที่สมาชิกกลุ่มสตรีการทอผ้าไหมมัดหมี่ ผลิตงานทอผ้า ทำให้มีผ้าทอสำหรับไว้ใช้ในโอกาสต่างๆ ในครัวเรือน รวมทั้งนำผ้าทอมาทำเป็นเครื่องใช้ต่างๆ ได้หลากหลาย เช่น หมอน ผ้าห่ม ผ้านุ่ง และผ้าขาวม้า เป็นต้น ซึ่งทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อได้เป็นอย่างดี จากการสัมภาษณ์ นางทองถัน โพธิจำ คนงานสตรี เล่าว่า “การทอผ้านี้ก็ช่วยให้เราลดค่าใช้จ่ายลง เพราะว่าเราได้ทอเอาไว้ใช้และขายบ้าง แล้วยังเอามาทำเป็นของใช้แบบผ้าห่ม ผ้านวมไหล่ ผ้าปูโต๊ะ ผ้ามัดเสื่อ.....ปากก็ไม่

ต้องซื้อแพง หรือไม่ต้องซื้อเลย ทำเอาเองมันก็ดี แจกลูกหลานเอาไปใช้” ดังนั้นจึงเป็นการช่วยเศรษฐกิจของครอบครัวอีกทางหนึ่ง และนำมาสู่คุณภาพชีวิตที่ดีได้

2.6 ทำให้การครองชีพดีขึ้น จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มสตรีการทอผ้าไหมมัดหมี่ พบว่า กิจกรรมของกลุ่มทำให้สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะสมาชิกมีรายได้จากการทอผ้าไหม ซึ่งเป็นรายได้ที่นอกเหนือจากรายได้ปกติ ทำให้สามารถนำเงินที่ได้ไปซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกได้มากขึ้น และเป็นรายได้ที่ช่วยให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นางคำปอนด์ แลโซสง คณงานสตรี กล่าวว่า “ที่เห็นของอยู่นี้แบบว่าโทรทัศน์ ซ่อมแซมบ้าน ของใช้ต่างๆ ซื้อมาไว้ก็ได้มาจากเงินทอผ้านี้แหละ ช่วยให้มีอยู่มีกินขึ้นหลายอยู่ ชีวิตก็ดีขึ้นกับเงินทอผ้า พวกสมาชิกคนอื่นก็เหมือนกัน ถ้ามีเงินทอผ้าก็จักจะหารายได้จากทางได้” สมาชิกต่างให้ความเห็นว่ารายได้จากการทอผ้าเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น มีเงินที่จะจับจ่ายซื้อของมากกว่าแต่ก่อน ได้ทำในสิ่งที่อยากทำ สามารถส่งเสียลูกเรียนต่อได้ ช่วยให้บางคนก็มีเงินเก็บออมไว้ใช้จ่ายหลายอย่าง ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น และสมาชิกพอใจต่อกิจกรรมของกลุ่มสตรีการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้ จากการสัมภาษณ์นางประคอง ภาสะฐิติ ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ กล่าวว่า “ความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่นี่ดีขึ้นมากอยู่ เพราะมีรายได้จากการทอผ้านี้ แล้วก็ได้เดินทางไปเห็นสังคมภายนอก ลูกหลานก็ได้เรียนหนังสือสูงขึ้นกว่าคนรุ่นก่อนๆ ลูกของสมาชิกกลุ่มสตรีการทอผ้าไหม โดยเฉพาะที่ตำบลนาโพธิ์นี้ เดียวนี้เรียนกันถึงชั้นอนุปริญญากันทั้งนั้น”

**ตอนที่ 4 ผลกระทบจากการประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่
ของกลุ่มสตรีในชนบทที่มีต่อชุมชนทั้งด้านบวก และด้านลบ**

1. ผลกระทบทางด้านบวก

จากการสัมภาษณ์ และการสังเกต ณ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลกระทบทางด้านบวกจากการประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่ม

สตรีในชนบทที่มีต่อชุมชนจากผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน และคนงานสตรี จำนวน 20 คน ระหว่างวันที่ 20 มกราคม ถึงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2544

1.1 ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น พบว่า หมู่บ้านนี้ก็ได้รับประโยชน์สูงสุดจากธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้ คือ เมื่อประชาชนในชุมชนได้มาทำงานในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่แล้ว ก็จะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ถ้าหากเพียงการทำนาที่เป็นอาชีพหลักเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะนำเงินมาจุนเจือภายในครอบครัวได้ ประชาชนในหมู่บ้านมีงานทำเพิ่มมากขึ้น ก็ย่อมส่งผลถึงการมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นด้วย และเมื่อผู้ประกอบการธุรกิจมาทำธุรกิจนี้ที่นาที่เคยทำอยู่ก็ไปทำการปลูกต้นไม้ ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ปลูกพืชผักสวนครัว เช่น ปลูกถั่ว แดงกวา หอม กระเทียม ผักกาด เป็นต้น การเพาะปลูกพืชดังกล่าวก็ได้ผลดี เพราะทุกครอบครัวขยันดูแลเอาใจใส่ต่อการปลูกพืชผักสวนครัวต่างๆ ผลผลิตออกมาจึงได้ผลดี เมื่อนำมาบริโภคก็สามารถลดรายจ่ายทางครอบครัวลงได้ หรือนำไปจำหน่ายประชาชนก็มีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นได้อีกทางหนึ่ง

1.2 การอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว พบว่า เมื่อมีธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้แล้วการเป็นสถาบันทางครอบครัวก็มีมากขึ้น เพราะไม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน มีธุรกิจเป็นของตนเอง และไม่เพียงแต่ส่งผลถึงการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวของผู้ประกอบการธุรกิจเท่านั้น แต่ยังส่งผลถึงคนงานสตรีด้วยที่ไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่นด้วย แม้กระทั่งพ่อแม่บ้านเองก็ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี มีอะไรก็ช่วยเหลือกัน ให้คำปรึกษา คำแนะนำที่ดีมาโดยตลอด ที่สำคัญคือ เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน

1.3 ประชาชนมีส่วนร่วมในการผลิต พบว่า ชาวบ้านที่ตำบลนาโพธิ์ได้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการพึ่งพาอาศัยกัน รวมทั้งประชากรก็มีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย ผู้ประกอบการธุรกิจ และผู้นำชุมชนก็มีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาหมู่บ้าน และชาวบ้านก็เข้าร่วมเป็นกรรมการทุกอย่างที่มีกิจกรรมในชุมชนด้วย และมีส่วนร่วมในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ มีการรวมตัวพูดคุยกันในเรื่องช่องทางทางการตลาด รูปแบบสินค้าที่ตลาดต้องการ และอื่นๆ ฉะนั้นต้องมีการพัฒนาในเรื่องของทักษะ ฝีมือ ขึ้นเรื่อยๆ เพื่อที่จะได้

มีคำสั่งซื้อเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ถ้าผู้ประกอบการทำการผลิตเพียงแรงงานภายในครอบครัวซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด

1.4 ลดปัญหาการว่างงาน พบว่า ก่อนเปิดดำเนินการชาวบ้านส่วนใหญ่บริเวณนี้ประกอบอาชีพทำนามากที่สุด รองลงมาคืออาชีพทำนา รับจ้าง และทอผ้าไหม เป็นลำดับสุดท้าย แรงงานของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของตำบลนาโพธิ์ทั้งหมดเป็นแรงงานสตรีในหมู่บ้านนาโพธิ์ หมู่ที่ 1,2,13 มากที่สุด รองลงมาคือ หมู่ที่ 4,5 และหมู่ที่ 3,14 เป็นลำดับสุดท้าย และในปัจจุบันนี้มีอาชีพการทอผ้าไหม และรับจ้างทั่วไป ดังนั้นการเกิดกลุ่มอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ในตำบลนาโพธิ์ที่ได้ดำเนินการจัดตั้ง และส่งเสริมขึ้น จึงมีจุดมุ่งหมายให้เป็นอาชีพเสริมแก่ประชาชนเหล่านั้นในยามที่สมาชิก หรือแรงงานว่างงานจากงานหลักคือการทำนาของตนมากกว่าการเน้นให้ดำเนินเป็นอาชีพหลัก โดยการส่งเสริมให้ใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลักมารวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพที่สมาชิกต้องการทำ หรือเป็นความถนัดของสมาชิกส่วนใหญ่ เพื่อนำไปสู่การลดปัญหาการว่างงานของประชาชนในชนบทดังกล่าว

1.5 ลดการย้ายถิ่นของแรงงาน พบว่า สำหรับการลดแรงงานการย้ายถิ่นนั้นไม่ได้ลดลงมาก เพราะในช่วงวัยหนุ่มสาว จะไม่สนใจที่จะมาทำธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้ แต่จะไปทำงานในท้องถิ่นอื่น เช่น ออกไปทำงานในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง หรือไปทำงานในต่างประเทศ เช่น ประเทศไต้หวัน นอกเสียจากว่าแต่งงานมีครอบครัวแล้วจึงจะหันกลับมาทำงานยึดเป็นอาชีพอย่างจริงจัง แต่อาจลดลงบ้างเล็กน้อย โดยสาเหตุที่ลดลง เพราะไม่ทราบว่าจะไปประกอบอาชีพอะไร เห็นพ่อ แม่ประกอบอาชีพนี้ อยู่แล้ว ก็ประกอบอาชีพตามอย่างพ่อ แม่

1.6 การได้รับสวัสดิการ พบว่า ผู้ประกอบธุรกิจก็ได้มีการส่งเสริมสวัสดิการ การศึกษาบุตรของคณงานสตรี โดยจัดให้มีศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียน และซื้อวัสดุ อุปกรณ์การเรียนแก่บุตรคณงานสตรีด้วย แต่เป็นไปในลักษณะนานๆ ครั้ง ส่วนใหญ่จะซื้อให้เนื่องในโอกาสวันสำคัญต่างๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันเกิดของบุตรคณงาน เป็นต้น

ส่วนในด้านบริการประกันสังคม ด้านการรักษาพยาบาล ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสาธารณสุข สุข ด้านการบริการโรงพยาบาลในชุมชนแก่บุตรคนงาน ผู้ประกอบธุรกิจไม่ได้ส่งเสริมเท่าที่ควร โดยจะส่งเสริมเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เช่น เมื่อคนงานเจ็บไข้ได้ป่วยก็พาไปหาหมอ เพราะชาวบ้านไม่มีรถ เงินค่าทำศพ หรือกรณีไฟไหม้ จะให้ความช่วยเหลือแล้วแต่กรณี เป็นรายๆ ไป หรือให้เป็นเงินพิเศษ หรือให้ล่วงหน้ามากกว่าเงินเดือน เพราะมีเงินทุนด้านนี้จำนวนจำกัด จึงไม่สามารถที่จะให้ความช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ยังได้จัดให้มีสวนหย่อมและสนามกีฬาไว้สำหรับพักผ่อน

ดังนั้นหลังจากที่ธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่มาตั้งส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านคือ ประชาชนในหมู่บ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม ส่วนผลกระทบต่อทางด้านสังคมของหมู่บ้านในเรื่องของทักษะแรงงานชาวบ้านก็ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ เพราะคนงานสตรีได้มีการทดลองและปฏิบัติจริง เรื่องการที่หน่วยงานทางสาธารณสุขได้เข้ามาให้ความรู้ คำแนะนำ ช่วยเหลือเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยต่อประชาชนในหมู่บ้านในบางโอกาส แต่ไม่บ่อยนัก ก็จะเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคต่างๆ เรื่องสุขภาพอนามัยของครอบครัว จึงอาจกล่าวได้ว่าหลังจากมีธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้เกิดขึ้นก็เหมือนเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไร สำหรับเศษผ้าและเศษไหมที่เหลืออยู่ ผู้ประกอบธุรกิจและคนงานสตรีก็นำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตดอกไม้ประดิษฐ์ กระเป๋า ที่ใส่กล่องกระดาษทิชชู หมอนสามเหลี่ยม ตัดเสื้อด้วยผ้าไหมมัดหมี่ และเสื้อต่อ เป็นต้น จึงเป็นผลพลอยได้อีกทางหนึ่งของธุรกิจนี้

2. ผลกระทบทางด้านลบ

จากการสัมภาษณ์ และการสังเกต ณ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลกระทบทางด้านลบจากการประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรีในชนบทที่มีต่อชุมชนจากผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน และคนงานสตรี จำนวน 20 คน ระหว่างวันที่ 20 มกราคม ถึงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2544

2.1 ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมดังต่อไปนี้

ทางด้านน้ำ กล่าวคือ มีผู้ประกอบการจำนวน 1 – 2 รายได้มีการทดสอบเคมีจากการย้อมสีไหมลงสู่พื้นดิน อาจทำให้สภาพพื้นผิวน้ำดินนั้นเสียได้ เนื่องจากสีที่ใช้ในการย้อมไหมมัดหมี่นั้น เป็นสีย้อมประเภทแอซิด (ACID DYES) ที่ประกอบไปด้วยมลพิษที่ปนเปื้อนคือ กรดอินทรีย์ และสีย้อม โดยทั่วไปแล้วสารละลายในถังย้อมซึ่งส่วนใหญ่มีน้ำเป็นตัวทำละลาย และน้ำล้างสารที่ตกค้างในเนื้อผ้า เช่น สี แปะง โพลีไวนิล แอลกอฮอล์ เจลาติน โซเดียมคลอไรด์ พรอท ฯลฯ ถือเป็นแหล่งกำเนิดน้ำเสียจากกระบวนการย้อมทั้งสิ้น ซึ่งปริมาณสารปนเปื้อนในน้ำเสียนั้นจะมีมากน้อยต่างกันไปตามชนิดสีย้อม กรรมวิธีที่ใช้ กระบวนการผลิตก่อนหน้า และประสิทธิภาพในการย้อม นอกจากสารเคมีที่ปนเปื้อนมาในน้ำเสียแล้ว ยังมีเรื่องอุณหภูมิของน้ำเสียที่สูงกว่าอุณหภูมิปกติ คือโดยเฉลี่ยน้ำเสียจากการย้อมจะมีอุณหภูมิสูงกว่า 50 องศาเซลเซียส ขึ้นอยู่กับกระบวนการย้อม (อภิชาติ หิรัญจิตต์ 2539, 21 – 22) แต่ผู้ประกอบการธุรกิจส่วนใหญ่ได้มีการทำบ่อพักน้ำที่เป็นสารเคมีจากการย้อมสีไหมไว้โดยเฉพาะ โดยการทำให้มีการบำบัดด้วยการให้สารเคมีนั้นตกตะกอนก่อนระบายลงสู่ท่อน้ำทิ้ง

2.2 ปัญหาสารเคมีจากการย้อมสีที่ส่งกลิ่นเหม็นรบกวนเมื่อมีจำนวนสารเคมีจากการย้อมเพิ่มมากขึ้น จากการสัมภาษณ์ นางบุญมา ศรีสารคาม คนงานสตรี เล่าว่า “กลิ่นเหม็นจากสารเคมีนั้นเกิดจากการสะสมของสีที่ย้อมที่คิดว่าจะเก็บไว้ย้อมในคราวต่อไป แล้วไม่ได้ย้อมเนื่องจากมีคำสั่งซื้อในเรื่องของสีย้อมไม่ตรงกับสีที่เก็บไว้ หรือไม่มีคำสั่งจากผู้ประกอบการให้ทิ้งได้ จึงจำเป็นต้องเก็บไว้ แต่ที่ว่าส่งกลิ่นเหม็นรบกวนนั้นก็ไม่ได้เหม็นมาก เพราะเก็บไว้ในปริมาณที่น้อย ชาวบ้านก็พอทนได้”

2.3 ปัญหาควันไฟจากการต้มไหมลอกกาออก ฟอกไหม และย้อมสี สำหรับหมู่บ้านรอบๆบริเวณที่ตั้งธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้ได้รับผลกระทบจากธุรกิจนี้ โดยเฉพาะคนงานสตรีที่ทำงานอยู่ด้วย และชุมชนบริเวณใกล้เคียง เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ใช้ฟืนในการต้มจึงมีควันไฟ ซึ่งในช่วงแรกๆ ของการต้มจะมีควัน

ไฟในปริมาณที่มาก เมื่อดับไปได้สักระยะหนึ่งควันไฟก็จะเริ่มลดลง เนื่องจากเกิดการลุกลามไหม้ของพื้นแล้วปริมาณควันไฟจึงลดลง และหลังจากนั้นก็มอดไหม้ไปในที่สุด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรี และผลกระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาดำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรีชนบทในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ และเพื่อศึกษาผลกระทบจากการประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรีในชนบทที่มีต่อชุมชนทั้งด้านบวก และด้านลบ โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งได้แก่ เจ้าของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 3 คน ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มสตรี จำนวน 6 คน และคนงานสตรี ที่ทำงานอยู่ในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 20 คน ในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ รวมประชากรทั้งหมดจำนวน 29 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi - structured Interview) โดยใช้การสร้างกรอบคำถามเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 ฉบับ คือ แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และแบบสัมภาษณ์คนงานสตรี นอกจากนั้นผู้วิจัยยังใช้สมุดบันทึกข้อมูลภาคสนาม เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป เป็นเครื่องมือช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ คือ ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ผู้นำชุมชน และคนงานสตรี โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ สำหรับสภาพชุมชนตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ใช้วิธีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประวัติความเป็นมาของอำเภอนาโพธิ์ ประกอบกับใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ใน

การศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่กระทำไปพร้อมๆกับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในระยะแรกเป็นตัวกำหนดประเด็นปัญหาที่จะต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม ในระยะที่ 2 เป็นการวิเคราะห์เพื่อดูข้อสรุปในระยะแรกว่าสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับเพิ่มเติมหรือไม่ ในระยะที่ 3 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดนำมาสังเคราะห์เป็นภาพรวม โดยการเรียบเรียงจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ จัดกลุ่มประเภทของปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรี และผลกระทบต่อชุมชนชนบท เพื่อให้ได้ผลที่ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผลที่ได้สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพในธุรกิจชุมชนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ของกลุ่มสตรีชนบทในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

1.1 ปัจจัยภายใน

1.1.1 แรงบันดาลใจ พบว่า แรงบันดาลใจที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ได้แก่ การได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ความสนใจใฝ่รู้ ความที่คิดอยากจะทำผ้าเป็น ความมีใจรักและชอบในการทอผ้า ลวดลาย และสี ในตัวผืนผ้าไหม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ความคิดที่อยากจะช่วยเหลือครอบครัว และช่วยเหลือคนอื่นๆ ให้มีงานทำ และแรงบันดาลใจที่ได้จากบุคคลสำคัญที่สุด คือ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐาน ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศ จังหวัดสกลนคร เป็นประจำทุกปี ทรงมีพระราชดำริให้มีการประกวดผ้าไหมมัดหมี่ และทรงพระราชทานรางวัลด้วยพระองค์เอง

1.1.2 เจตคติ เป็นเจตคติที่มีมาก่อนที่จะประสบความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ คือ มีความรู้สึกชอบ และรักในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ โดยเฉพาะการปลูกฝังประสบการณ์การทอผ้าจากบรรพบุรุษ และที่สำคัญคือ อยากช่วยส่งเสริมชาวบ้านที่ไม่มีงานทำให้มีรายได้ และเห็นว่าธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นศิลปวัฒนธรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งของบรรพบุรุษที่สมควรจะอนุรักษ์ พัฒนาส่งเสริม พร้อมทั้งถ่ายทอดไปสู่รุ่นลูก รุ่นหลานต่อไป

1.1.3 การเรียนรู้ มีการเรียนรู้ที่เป็นไปตามธรรมชาติ และเป็นวิถีชีวิต ไม่มีหลักสูตรตายตัว ไม่มีกำหนดเวลาเรียนที่แน่นอน และไม่มีกำหนดสถานที่เรียน การเรียนรู้เริ่มจากง่ายไปหายาก โดยมีบุคคลภายในครอบครัว คือ พ่อ แม่ หรือญาติผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดเป็นผู้สอน ตลอดจนชุมชนก็มีส่วนช่วยในการให้ความรู้กับผู้ประกอบธุรกิจเป็นอย่างมาก และผู้เรียนได้เรียนด้วยการปฏิบัติจริง สังเกตและทดลองทำเอง และยังเป็นการเรียนรู้ที่เป็นระบบ และมีขั้นตอน คือ การเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน การเรียนรู้ขั้นชำนาญการ และการเรียนรู้ขั้นประกอบอาชีพได้ ทั้งนี้การเรียนการสอนจะกระทำไปจนกระทั่งสามารถผลิตผลงานได้จนเป็นที่น่าพอใจ จึงจะถือว่าประสบผลสำเร็จ

1.1.4 ความคาดหวังต่ออาชีพ พบว่า ความคาดหวังของผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ก่อนที่จะมาประกอบอาชีพนี้ คือ ต้องการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ต้องการสร้างงานในท้องถิ่น ต้องการลดแรงงานการย้ายถิ่น ต้องการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน และต้องการหาอาชีพที่แน่นอนให้กับตนเอง

1.2 ปัจจัยภายนอก

1.2.1 ด้านการผลิต สามารถสรุปประเด็นที่สำคัญ ได้ดังนี้

1) การควบคุมคุณภาพ เป็นประเด็นหลักที่ให้ความสำคัญเพื่อสร้างตัวผลิตภัณฑ์ให้โดดเด่น และแตกต่างจากคู่แข่ง การมีคุณภาพที่ดีทำให้สินค้าสามารถตั้งราคาสูงได้

2) การกำหนดโควตาการผลิต เพื่อให้การกระจายการผลิตไปสู่สมาชิกอย่างทั่วถึง และเพื่อรักษาระดับการผลิตไม่ให้มากหรือน้อยเกินไป และเป็นการพัฒนาทักษะฝีมือทางหนึ่ง

3) การสร้างความชำนาญในการผลิต โดยกำหนดให้สมาชิกแต่ละคนผลิตสินค้าเพื่อสร้างความชำนาญ ซึ่งจะทำให้ผ้าไหมมัดหมี่ที่ทอมีคุณภาพสูงขึ้น และเกิดความงดงาม

1.2.2 ด้านการตลาด สามารถสรุปประเด็นที่สำคัญ ได้ดังนี้

1) ตัวผลิตภัณฑ์ มีความสำคัญต่อระบบการตลาดว่าจะสามารถสนองตอบความต้องการของลูกค้าได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้นการเสนอสินค้าที่สอดคล้องกับกระแสสิ่งแวดล้อมและความเป็นธรรมชาติจึงเป็นการนำเสนอที่ดี อย่างไรก็ตามการปรับปรุงของผลิตภัณฑ์ คือ การแปรรูปให้มีประโยชน์ใช้สอยโดยตรงมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้มากขึ้น

2) ช่องทางการจำหน่ายและสถานที่จำหน่าย รูปแบบที่ดีที่สุดคือการเข้าถึงผู้บริโภคโดยตรง โดยไปจำหน่ายตามงานแสดงสินค้าสำคัญต่างๆ เป็นครั้งคราว จะมีโอกาสพบผู้บริโภคตรงเป้าหมาย และนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของตลาด

3) การส่งเสริมการจำหน่าย การส่งเสริมการจัดจำหน่ายเป็นผลมาจากได้รับการเปิดตัวในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางพัฒนากรจังหวัด พัฒนาการอำเภอ ด้วยการใช้ช่องทางการสื่อสารต่างๆ การประชาสัมพันธ์ การประสานร่วมมือกับองค์กรต่างๆ รวมทั้งสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทำให้เป็นที่รู้จัก และมีชื่อเสียง ถือเป็นการส่งเสริมการจำหน่ายที่ดี

1.2.3 ด้านแรงงาน ชุมชนมีความพร้อมในด้านแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานที่มีอยู่นั้นเป็นแรงงานที่มีฝีมือ มีความชำนาญในการผลิต ดังนั้นชุมชนจึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานจากต่างถิ่นที่อาจทำให้ต้นทุนอันเกิดจากการจัดหาแรงงานเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังเท่ากับเป็นการช่วยให้แรงงานในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น และไม่ต้องอพยพแรงงานการย้ายถิ่นเข้าไปหางานทำที่อื่น

1.2.4 ด้านการเงิน สามารถสรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1) การมีเงินทุนหมุนเวียนอย่างพอเพียง ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ติดขัด และส่งผลดีต่อการบริหารงานด้านต่างๆ

2) การมีระบบการตรวจสอบทางการเงินที่ดี สามารถตรวจสอบได้ ทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับเชื่อถือได้อย่างดียิ่ง

3) การกระจายผลประโยชน์สู่สมาชิก สมาชิกได้รับผลประโยชน์โดยเสมอภาค เท่าเทียมกัน และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

4) การไม่มีภาระหนี้สินของกิจการ ทำให้กิจการมีความเสี่ยงน้อยมาก กิจการสามารถสร้างกำไรได้จากยอดขาย เพราะไม่ต้องนำเงินไปใช้จ่ายด้านหนี้สิน ทำให้กิจการมีกำไรเพิ่มขึ้น และสามารถปันผลสมาชิกได้

1.2.5 ด้านการบริหารจัดการ สามารถสรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1) ความเสมอภาคระหว่างสมาชิก กล่าวคือ สมาชิกของกลุ่มสตรีการทอผ้าไหมมัดหมี่มีโอกาสที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารงานภายในกลุ่ม โดยผ่านการคัดเลือกจากสมาชิกกลุ่ม หรือมีโอกาสที่จะได้เข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ เช่น การอบรมเพื่อพัฒนาเทคนิคการทอ เป็นต้น การได้รับเงินแบ่งปันผลจากการดำเนินงานของกลุ่ม และความพยายามที่จะไม่ให้ความเหลื่อมล้ำกันมาก โดยเน้นที่จะให้มีการผลิตปริมาณใกล้เคียงกัน เป็นต้น

2) ระบบการควบคุมภายใน จุดเด่นที่สำคัญของธุรกิจ คือ การวางระบบการควบคุมภายใน เช่น มีการบริหารการจัดการที่ดี มีการวางแผนล่วงหน้าที่ดี ได้แก่มีระบบบัญชี ระบบการตรวจสอบ การแบ่งแยกงาน และการกระจายหน้าที่กันทำ เพื่อไม่ให้เกิดการรวบอำนาจของใครคนใดคนหนึ่ง ซึ่งจะเป็นหลักประกันว่าสมาชิกจะไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

1.2.6 ด้านปฏิสัมพันธ์กับภายนอก เป็นปัจจัยหนึ่งที่ชุมชนไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ไม่ว่าจะเป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือบุคคลอื่น ทั้งนี้ชุมชนจำเป็นต้องเรียนรู้ และประเมินให้ได้ว่าการเข้ามามีปฏิสัมพันธ์นั้นเป็นไปในลักษณะใด อย่างไรก็ตามชุมชนควรมีการประชุมปรึกษากับสมาชิกถึงการเข้ามามีปฏิสัมพันธ์จากภายนอกอย่างสม่ำเสมอ ส่วนหนึ่งนั้นนอกจากจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มของสมาชิกที่เป็นชาวบ้าน

1.2.7 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก สำหรับการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน นั้นมีความสำคัญต่อการดำเนินกิจการ เนื่องจากเป้าหมายสำคัญของการทำธุรกิจก็คือ การทำธุรกิจที่มีชาวบ้านหรือคนในชุมชนเป็นเจ้าของหลัก การมีส่วนร่วมของชาวบ้านนี้ เกิดขึ้นในทุกๆ ขั้นตอน นับตั้งแต่การรับสมัครเป็นสมาชิกในธุรกิจ การเข้าร่วมถือหุ้นซึ่ง มีส่วนสำคัญต่อกระบวนการระดมทุน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมจากสถาบันภายนอกก็มีส่วนสำคัญต่อการดำเนินงานของธุรกิจ โดยสถาบันจากภายนอก จะเข้ามาช่วยเหลือชุมชน ในกรณีที่ชุมชนต้องการระดมทุนเพิ่ม หรือต้องการถ่ายทอดความรู้และเทคนิคด้านต่างๆ ในการบริหารงาน ซึ่งชาวบ้านหรือสมาชิกในธุรกิจอาจไม่มีประสบการณ์ในการทำธุรกิจมาก่อน

2.2.8 ด้านความเป็นผู้นำ ผู้นำของกลุ่มมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดบทบาทของสมาชิก และนโยบายของการดำเนินงาน ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมาย มีเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และที่สำคัญคือผู้นำจะต้องรู้จักการจัดลำดับความสำคัญของเรื่องแต่ละเรื่อง ปัญหาแต่ละปัญหา เพื่อให้การดำเนินกิจการสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีระบบแบบแผน เป็นขั้นตอนและเกิดปัญหาน้อยที่สุด นอกจากนี้ผู้นำยังต้องสร้างความไว้วางใจแก่ชาวบ้านนอกเหนือไปจากการสร้างความมั่นใจเพื่อให้ชาวบ้านเกิดความมั่นใจในการเข้าร่วม และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ผู้นำที่ดีจำเป็นต้องยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นทั้งที่เป็นชาวบ้านในชุมชน สมาชิกในกลุ่ม หรือบุคคลจากสถาบันภายนอก นอกเหนือไปจากการระดมความคิดเห็นแต่เพียงเฉพาะกลุ่มผู้นำเท่านั้น

2. ผลกระทบจากการประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ของกลุ่มสตรีในชุมชนที่มีต่อชุมชนทั้งด้านบวก และด้านลบ

2.1 ผลกระทบทางด้านบวก ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นกว่าเดิม เป็นสิ่งที่ชุมชนได้รับประโยชน์สูงสุดจากธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ กล่าวคือ เมื่อประชาชนในชุมชนได้มาทำงานในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้แล้ว จะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น หากเพียงการทำนาที่เป็นอาชีพหลักเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะนำเงินมาจุนเจือครอบครัว ในขณะที่

เดียวกันถ้าประชาชนในชุมชนมีงานทำเพิ่มมากขึ้น ก็ย่อมส่งผลถึงการมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน

การอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เมื่อมีธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่เกิดขึ้นในชุมชน การเป็นสถาบันทางครอบครัวก็มีมากขึ้น เพราะไม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน มีธุรกิจเป็นของตนเอง และไม่เพียงแต่ส่งผลถึงการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวเท่านั้น แต่ยังส่งผลถึงการที่ไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่นด้วย

ประชาชนมีส่วนร่วมในการผลิต ประชาชนได้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และผู้นำชุมชนก็มีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาหมู่บ้าน ตลอดจนชาวบ้านก็เข้าร่วมเป็นกรรมการทุกอย่างที่มีกิจกรรมในชุมชน มีส่วนร่วมในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ และมีส่วนร่วมในการรวมตัวพูดคุยกันในเรื่องของช่องทางการตลาด รูปแบบสินค้าที่ตลาดต้องการ

ลดปัญหาการว่างงาน การเกิดกลุ่มอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ที่ได้ดำเนินการจัดตั้ง และส่งเสริมขึ้น มีจุดมุ่งหมายให้เป็นอาชีพเสริมแก่ประชาชนในยามที่สมาชิก หรือแรงงานว่างงานจากงานหลักให้ใช้เวลาว่างนั้นมารวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพที่สมาชิกต้องการทำตามความถนัด อันเป็นการลดปัญหาการว่างงานของประชาชน

2.2 ผลกระทบทางด้านลบ ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางด้านน้ำ กล่าวคือ ผู้ประกอบการบางรายเทสารเคมีจากการย้อมสีไหมลงสู่พื้นดิน ที่อาจทำให้สภาพพื้นผิวน้ำดินนั้นเสียได้ อันเนื่องมาจากสีที่ใช้ในการย้อมไหมนั้นเป็นสีย้อมประเภทเอซิก ที่ประกอบไปด้วยมลพิษปนเปื้อนต่างๆ นอกจากนี้สารเคมีจากการย้อมส่งกลิ่นเหม็นรบกวนเมื่อมีจำนวนและปริมาณสารเคมีจากการย้อมเพิ่มมากขึ้น ที่เกิดจากการสะสมของสีย้อม และปัญหามลพิษจากควันไฟเมื่อมีการต้มไหม ลอกกาออก ฟอกไหม และย้อมสี เนื่องจากการใช้ฟืนในการต้มจึงมีควันไฟ

อภิปรายผลการวิจัย

ในส่วนของการอภิปรายผล มีผลการวิจัยที่ควรอภิปราย ดังนี้

1. ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรีชนบทในตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

1.1 ปัจจัยภายใน จากข้อค้นพบของการวิจัย พบว่า ปัจจัยภายในเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในตัวของผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่เอง เกิดจากความรู้สึกนึกคิดของตนเอง หรือความมุ่งมั่นของตนเอง ซึ่งได้แก่ แรงบันดาลใจ เจตคติ การเรียนรู้ และความคาดหวังต่ออาชีพ ล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ทั้งสิ้น โดยเฉพาะการมีเจตคติที่ดีต่อธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งเป็นเจตคติที่มีมาก่อนที่จะประสบความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ คือ มีความรู้สึกชอบและรักในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ โดยเฉพาะการปลุกฝังประสบการณ์การทอผ้าไหมมัดหมี่จากบรรพบุรุษ และที่สำคัญคือ อยากช่วยส่งเสริมชาวบ้านที่ไม่มีงานทำให้มีรายได้ และเห็นว่าธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นศิลปวัฒนธรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งของบรรพบุรุษที่สมควรจะอนุรักษ์ส่งเสริม พร้อมทั้งถ่ายทอดไปสู่รุ่นลูก รุ่นหลานต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เรณู คุปต์ชัยเชียร, กัลยา พัฒนาศรี และสว่างจิต ศรีระษา (2534) พบว่า การทอผ้าพื้นเมืองถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านแต่ดั้งเดิมของชาวบ้าน การถ่ายทอดวิธีการทอผ้า เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม พร้อมกับการปลุกฝัง ระบบวิถีคิด การดำเนินชีวิตอันดีงามให้แก่ลูกหลานเพื่อปฏิบัติสืบต่อกัน นอกจากนี้การเรียนรู้ของผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ มีการเรียนรู้ที่เป็นไปตามธรรมชาติ และเป็นวิถีชีวิต ไม่มีหลักสูตรตายตัว ไม่มีกำหนดเวลาเรียนที่แน่นอน และไม่มีการกำหนดสถานที่เรียน การเรียนรู้เริ่มจากง่ายไปหายาก โดยมีบุคคลภายในครอบครัว คือ พ่อ แม่ หรือญาติผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดเป็นผู้สอน ตลอดจนชุมชนก็มีส่วนช่วยในการให้ความรู้กับผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นอย่างมาก และผู้เรียนได้เรียนด้วยการปฏิบัติจริง สังเกตและทดลองทำเอง และยังเป็นการเรียนรู้ที่เป็นระบบ และมีขั้นตอน คือ

การเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน การเรียนรู้ขั้นชำนาญการ และการเรียนรู้ขั้นประกอบอาชีพได้ ทั้งนี้การเรียนการสอนจะกระทำไปจนกระทั่งสามารถผลิตผลงานได้จนเป็นที่น่าพอใจ จึงจะถือว่าประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลำเดือน นามเทพ และวิฑูรย์ ว่างตาล (2541) พบว่า การเรียนรู้เพื่อเข้าสู่อาชีพผ้าทอมือเริ่มต้นที่การเรียนรู้เรื่องการทอผ้า ซึ่งมีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นไปตามธรรมชาติ และเป็นวิถีชีวิต ไม่มีหลักสูตรตายตัว ไม่มีการกำหนดเวลาเรียน การเรียนรู้เริ่มจากง่ายไปหายาก เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง การสังเกตและทดลอง เมื่อเรียนรู้จนกระทั่งสามารถผลิตงานได้แล้ว จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เมื่อมีความรู้ความสามารถเพียงพอจึงเข้าสู่อาชีพในที่สุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูเกียรติ ลีสุวรรณ (2535) พบว่า ระบบการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สำคัญ เริ่มถ่ายทอดกันในครอบครัว โดยใช้สื่อที่มีอยู่ในชุมชน กระบวนการถ่ายทอดความรู้ใช้วิธีสอนและปฏิบัติจริงไปพร้อมกับผู้สอน คือ ผู้ใหญ่ในครอบครัวที่มีความรู้ หรือประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ ผู้เรียน คือ ลูกหลาน หรือเครือญาติที่มีแรงจูงใจจากตัวอย่างความสำเร็จในอาชีพของคนรุ่นก่อน การถ่ายทอดความรู้ในครอบครัวนี้จะเกิดขึ้นตลอดเวลา ผู้เรียนเมื่อชำนาญแล้วจะกลายเป็นผู้สอนคนในรุ่นหลังต่อไป

1.2 ปัจจัยภายนอก จากข้อค้นพบของการวิจัย พบว่า ปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากภายนอกตัวเอง หรือการกระทำของตนเอง ที่ทำให้ผู้ประกอบการกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านแรงงาน ด้านการเงิน ด้านการบริหารจัดการ ด้านปฏิสัมพันธ์กับภายนอก ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านความเป็นผู้นำ เป็นต้น

ปัจจัยทางธุรกิจของผู้ประกอบการกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ที่มีลักษณะเฉพาะ และทำให้กลุ่มดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จ คือ ลักษณะเด่นในเรื่องการเน้นสร้างความชำนาญเฉพาะผลิตภัณฑ์ การจำกัดโควตาการผลิต ไม่เน้นการขายตัวอย่างรวดเร็ว ลักษณะเด่นเช่นนี้เป็นผลดีต่อการผลิต การตลาด การเงิน และแรงงาน กล่าวคือ ก่อให้เกิดการรักษาคุณภาพทักษะฝีมือ โดยใช้แรงงานแต่ละหน่วยเฉพาะ ด้านจัดการผลิตในรูปโควตาการผลิต ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การควบคุมปริมาณสินค้า และส่งผลดีต่อผู้ผลิตเอง คือทำให้มีสินค้าผ้าไหมมัดหมี่อยู่ในตลาดใน

ระดับที่ไม่มากจนเกินไปสามารถจำกัดปริมาณสินค้า ไม่ให้ล้นตลาด และสามารถกำหนดราคาได้ในระดับหนึ่ง และพัฒนาการของกลุ่มอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ เกิดจากการสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างแท้จริง โดยอาศัยพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชนเชื่อมโยงเข้าสู่การบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบทำให้ธุรกิจกลุ่มอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่มีลักษณะเฉพาะคือ สมาชิกมีความมุ่งมั่น และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นำมาสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ และเป็นจุดเด่นขององค์กร

ผู้ประกอบการธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่สามารถประยุกต์การใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจนในลักษณะกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง โดยนำเอาภูมิปัญญาพื้นบ้าน อันได้แก่ งานหัตถกรรมสิ่งทอพื้นบ้าน ในขณะเดียวกันก็อาศัยแรงงานในท้องถิ่นเป็นตัวกลางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนไปพร้อมๆกัน เชื่อมวัฒนธรรมแห่งชุมชนกับวัฒนธรรมภายนอกให้ประสานสอดคล้องรับกันได้คือสามารถรับส่วนที่ก้าวหน้า เช่น เทคโนโลยี ระบบการบริหาร ความคิดเชิงสร้างสรรค์ ให้ประสานกับวัฒนธรรมชุมชนได้ และผู้ประกอบการทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นแบบอย่างของการประสานวัฒนธรรมชุมชนกับวัฒนธรรมใหม่อย่างเป็นรูปธรรม และก่อให้เกิดความสำเร็จเป็นรูปธรรม ซึ่งส่งผลดีคือ ความสามารถในการนำความรู้ดั้งเดิมคือ การทอผ้า การนำศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านมาปรับปรุงให้ร่วมสมัยสอดคล้องกับความต้องการของตลาด การเพิ่มคุณค่างานฝีมือสิ่งทอด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆตามความนิยม ตรงตามกระแสสังคมที่เน้นเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติ การให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่มาจากธรรมชาติ ถือได้ว่าธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ได้มีส่วนร่วมอนุรักษ์ และฟื้นฟูธรรมชาติได้เป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับกระแสตลาดโลกที่มุ่งเป็นตลาดเพื่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

การศึกษาของกลุ่มอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่จะเห็นความแตกต่างของธุรกิจชุมชนกับธุรกิจทั่วไป ธุรกิจชุมชนมีลักษณะการจัดการของการรวมกลุ่มชาวบ้าน เพื่อลดข้อจำกัดในการทำธุรกิจเพียงคนเดียวหรือกลุ่มเดียว และธุรกิจชุมชนยังเป็นกระบวนการพัฒนาคนไปพร้อมๆกัน สิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำธุรกิจชุมชนคือ อำนาจการต่อรอง ซึ่งเกิดจากศักยภาพที่เพิ่มขึ้นจากการรวมกลุ่มกันที่เข้มแข็ง การสร้างระบบเครือข่าย ธุรกิจชุมชนใช้วิธีการมุ่งหาพันธมิตรมากกว่ามุ่งการแข่งขัน และพบว่าทำให้มีอำนาจในการต่อ

รอง ปัจจุบันธุรกิจทั่วไปได้นำเอาระบบการรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่ายมาใช้เช่นเดียวกัน โดยเปลี่ยนจากการแข่งขันมาเป็นการร่วมมือทางธุรกิจมากขึ้น ในระบบธุรกิจทั่วไปจะมีฐานคิดจากกำไร - ขาดทุน และมีเป้าหมายอยู่ที่กำไรสูงสุดของกิจการเป็นหลัก แต่ธุรกิจชุมชนจะมีฐานคิดจากการพึ่งพาตนเองได้ และมีเป้าหมายคือกำไรเป็นของชุมชน และคำนึงถึงองค์ประกอบของชุมชน เช่น ธรรมชาติ สังคม เสมอ ปัจจุบันจะพบว่า แนวคิดการจัดการธุรกิจทั่วไปได้ปรับเปลี่ยนมากขึ้นโดยหันกลับมาให้ความสำคัญแก่องค์ประกอบอื่น เช่น สิ่งแวดล้อม สังคม มากขึ้น และเป้าหมายคือ การสร้างมูลค่าเพิ่มในด้านต่างๆ มากกว่าการเน้นกำไรสูงสุด เหล่านี้ล้วนทำให้มองเห็นว่าแท้จริงแล้วธุรกิจชุมชนเป็นฐานการคิดที่ถูกต้องของการทำธุรกิจอย่างแท้จริง

การประกอบธุรกิจประเภทผ้าทอข้อมสี่เคมี แม้ว่าตลาดธุรกิจผ้าทอจะมีลักษณะเป็นตลาดเสรี กล่าวคือ มีผู้ผลิตเป็นจำนวนมากราย ไม่มีการผูกขาด สามารถเข้า-ออกตลาดได้โดยเสรี สามารถเชื่อมโยงกับระบบตลาดภายนอกได้ง่าย ผู้ดำเนินธุรกิจมีอิสระไม่ถูกแทรกแซงจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามข้อจำกัดของธุรกิจชุมชน คือ การจัดการผลิต และลักษณะของธุรกิจซึ่งมีองค์ประกอบหลายประการ เช่น ภูมิประเทศ สังคมวัฒนธรรม ที่แตกต่างกันจึงทำให้ธุรกิจชุมชนมีลักษณะเฉพาะแต่ละแห่ง ถึงแม้ว่าจะอยู่ในตลาดเสรีก็ตาม และนอกจากนี้กลุ่มธุรกิจชุมชนเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากหลายแห่ง ประสบความสำเร็จในการจัดการเชิงธุรกิจ และได้ขยายกิจการไปสู่การทำธุรกิจรูปแบบต่างๆ เพื่อสร้างความเจริญเติบโต ในขณะที่กลุ่มอาชีพการทอผ้าไหม ยังคงยึดมั่นกับหลักการเดิม คือ การไม่เน้นความเจริญเติบโต และไม่ทำธุรกิจที่ตนเองไม่ชำนาญ แต่มุ่งสร้างความยั่งยืนให้กับกลุ่ม ดังนั้นจึงดำรงความเป็นกลุ่มเดิมไว้อย่างชัดเจน การที่ธุรกิจชุมชนบางแห่งมุ่งสู่การขยายการเจริญเติบโตจะเป็นบทพิสูจน์ให้เห็นว่าเมื่อก้าวเข้าสู่รูปแบบธุรกิจสากลแล้ว จะสามารถแข่งขันกับธุรกิจในระบบสากลได้มากน้อยเพียงใด สิ่งหนึ่งที่เป็นปัญหาคือความถูกต้องทางด้านกฎหมายหรือการรับรองด้านกฎหมาย เมื่อเข้าสู่ระบบธุรกิจที่เป็นสากล การจดทะเบียนองค์กร บริษัท หรือนิติบุคคลตามกฎหมายไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาธุรกิจชุมชน กฎระเบียบ ระบบงานหลักเกณฑ์ที่ใช้มักไม่สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินงานธุรกิจชุมชน และไม่ทันกับพัฒนาการของกลุ่ม ทั้งนี้เพราะกฎหมายที่ใช้มักมีพื้นฐานมาจากระบบสากลของประเทศทางตะวันตก โดยไม่ได้

มาจากพื้นฐานการคิดจากสังคมของแต่ละชุมชน จึงทำให้ดูเหมือนว่าการจดทะเบียนองค์กรมักจะถูกจะนำไปใช้ในการควบคุมการทำงาน การจัดระบบให้เหมือนกัน การหารายได้ และผลประโยชน์ของหน่วยงาน จนเกิดความไม่คล่องตัวของกลุ่มธุรกิจชุมชนมากกว่าการทำเพื่อหาหนทางช่วยเหลือ การให้สิทธิประโยชน์ให้สามารถทำงานได้สะดวกยิ่งขึ้น

2. ผลกระทบจากการประกอบการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรีในชนบทที่มีต่อชุมชนทั้งด้านบวก และด้านลบ

2.1 ผลกระทบทางด้านบวก

จากข้อค้นพบของการวิจัยพบว่า ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้ย่อมส่งผลดีต่อประชาชนในชุมชน หากเพียงการทำอาชีพหลักอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะนำเงินมาจุนเจือภายในครอบครัวได้ และยังส่งผลต่อการลดปัญหาการว่างงาน การเกิดกลุ่มอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ได้ดำเนินการจัดตั้ง และส่งเสริมขึ้น จึงมีจุดมุ่งหมายให้เป็นอาชีพเสริมแก่ประชาชนเหล่านั้นในยามที่สมาชิก หรือแรงงานว่างงานจากอาชีพหลัก และก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว กล่าวคือ เมื่อมีธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่แล้ว การเป็นสถาบันทางครอบครัวก็มีมากขึ้น เพราะไม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน มีธุรกิจเป็นของตนเอง และไม่เพียงแต่ส่งผลถึงการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวเท่านั้น แต่ยังส่งผลถึงคนงานสตรีด้วยที่ไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่นด้วย ตลอดจนพ่อบ้านก็ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี มีอะไรก็ช่วยเหลือกัน ให้คำปรึกษา คำแนะนำที่ดี และประชาชนทุกคนก็มีส่วนร่วมในการผลิต มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการพึ่งพาอาศัยกัน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพลทรัพย์ สวนเมือง และวิภาดา ชัยเวชสกุล (2534) พบว่า การทอผ้าพื้นเมืองทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในครอบครัว ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ มองโลกกว้างขึ้น อันเป็นผลมาจากการได้แลกเปลี่ยนทัศนะ และการศึกษาคูงานจากที่อื่นๆ มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น และเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง เป็นการเพิ่มทักษะของตัวเองเกี่ยวกับการทอผ้า การออกแบบ

และการข้อมติ ได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม ก่อให้เกิดความสามัคคี คิดจะช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลืองานทั้งครอบครัว เป็นการแบ่งเบาภาระให้กับแม่บ้าน พ่อบ้านเข้าใจ และยกย่องแม่บ้านมากขึ้น และกลุ่มแม่บ้านก็ได้รับการยอมรับจากชุมชนมากขึ้น ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้าน หมู่บ้านมีชื่อเสียงได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ ทำให้เกิดกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งมีส่วนช่วยชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ มีงานทำในชุมชน ไม่ต้องอพยพแรงงาน

2.2 ผลกระทบทางด้านลบ

จากข้อค้นพบของการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางด้านน้ำ กล่าวคือ ผู้ประกอบธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ จำนวน 1 – 2 รายได้มีการเทสารเคมีจากการข้อมสีไหมลงสู่พื้นดิน อาจทำให้สภาพพื้นผิวดินนั้นเสียได้ หรือหากเกิดจากสะสมมากๆ ในที่ดินบริเวณนั้น ก็อาจทำให้สภาพดินบริเวณนั้นทำการเกษตรไม่ได้ และในที่สุดที่ดินบริเวณนั้นก็ขายไม่ได้ราคา หรือขายไม่ได้ และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ หากชาวบ้านบริเวณรอบๆ ใช้น้ำบาดาล สารเคมีจากการข้อมสีไหมอาจปนเปื้อนไปกับน้ำที่ใช้ และหากบริโภคเข้าไปก็อาจเกิดการสะสมภายในร่างกาย ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพได้เช่น โรคมะเร็ง เป็นต้น

สำหรับสารเคมีส่งกลิ่นเหม็นรบกวน เมื่อมีจำนวนปริมาณสารเคมีจากการข้อมเพิ่มมากขึ้น และควันไฟจากการต้มไหม ลอกกาออก ฟอกไหม และการข้อมสี ถือได้ว่าเป็นการรบกวนต่อสุขภาพจิตของคนบริเวณนั้นเป็นอย่างมาก ประกตินคนเราต้องการอากาศที่บริสุทธิ์ แต่เมื่อต้องมาสูดดมก็ทำให้จิตใจไม่เป็นสุขด้วย เพราะกลิ่นและควันดังกล่าว เมื่อมีการหายใจ หรือสูดดมเข้าไปทุกวันเกิดการสะสมที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อระบบการหายใจของเราได้ เช่นหายใจไม่ออก แน่นหน้าอก เป็นต้น

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องคำนึงถึง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนป้องกันที่จะลดปริมาณสารเคมี กลิ่น และควันให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด เช่น หลีกเลี่ยงการใช้สีข้อมที่มากเกินไป เลือกใช้สารเคมีที่ไม่เป็นพิษอันส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม หรือง่ายต่อการนำไปบำบัด สำหรับระบบบำบัดดังกล่าวที่ใช้โดยทั่วไปจะประกอบด้วยระบบ

บำบัดทางเคมี ซึ่งจะมีการเติมสารเคมีบางอย่างให้เกิดเป็นตะกอนแล้วแยกออกมา จากนั้นจึงผ่านน้ำใส ส่วนที่เหลือเข้าสู่ระบบบำบัดทางชีววิทยาต่อไป (วิมลโรจน์ โอสธานุเคราะห์ 2537,1) และพยายามใช้น้ำเท่าที่จำเป็น จัดแผนงานการผลิตให้เหมาะสมกับ เวลา ปริมาณ สีย้อม และสารเคมี ไม่ให้สีย้อม และสารเคมีเหลือ ควรใช้ในปริมาณที่เพียงพอกับผ้า สำหรับการย้อมในแต่ละครั้ง นอกจากนี้ยังต้องมีการทำปล่องควัน หรือติดตั้งเครื่องระบายอากาศ เพื่อให้ควันกระจายไปสู่ชั้นบรรยากาศ สามารถช่วยลดควันพิษได้ในระดับหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

ในปัจจุบันธุรกิจชุมชนถือได้ว่าเป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันได้อีกทางหนึ่ง ดังนั้นจากการศึกษาในครั้งนี้ จึงเป็นตัวอย่างหนึ่งที่สามารถจะนำไปใช้เป็นแนวทางประกอบการดำเนินธุรกิจชุมชนชนบทในท้องถิ่นอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มที่ศึกษาได้ แต่คงไม่สามารถใช้เป็นคำตอบที่จะนำไปปฏิบัติในลักษณะเดียวกันได้ เพราะชุมชนแต่ละแห่งย่อมมีปัจจัยแวดล้อม และเงื่อนไขแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ได้มีธุรกิจของกลุ่มสตรีหลายๆกลุ่มที่ได้ดำเนินธุรกิจชุมชนและไม่ประสบความสำเร็จ สิ่งที่ยังจำเป็นก็คือการศึกษาและสร้างระบบขององค์การบริหารจัดการให้เหมาะสมกับวัฒนธรรม ธรรมเนียม ประเพณี และปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ในชุมชนของตนเอง อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรี และผลกระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีข้อเสนอแนะ เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. การสร้างธุรกิจชุมชน ควรเริ่มจากการวิเคราะห์วัฒนธรรมชุมชน นำสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์กับภูมิปัญญาใหม่ สร้างสรรค์สิ่งที่เหมาะสมกับชุมชน และสอดคล้องกับสังคมภายนอก

2. สร้างความรู้สึกร่วมกันมีส่วนร่วม และการเป็นเจ้าของในธุรกิจนั้น โดยการระดมทุนจากสมาชิกก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากแหล่งอื่น การสร้างจิตสำนึกให้มีพันธะผูกพันร่วมกัน

3. ควรเริ่มจากกิจการขนาดเล็กก่อน แล้วค่อยขยายไปตามกำลัง และขนาดที่เหมาะสมกับการอยู่รอดทางธุรกิจในยุคปัจจุบัน ไม่ควรมุ่งขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจเป็นการทำลายธุรกิจของตนเองได้

4. ไม่ควรมุ่งให้ความสำคัญกับการทำกำไรให้กิจการมากที่สุด ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่างๆที่ตามมา และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในกิจการกับสมาชิกรวมทั้งชุมชนไปพร้อมๆกัน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องแก้ปัญหาชุมชนให้ได้ด้วย

5. มุ่งแสวงหาความแตกต่างที่เป็นลักษณะเด่นของกลุ่ม นำมาปรับใช้ให้เป็นกลยุทธ์สร้างความสามารถทางธุรกิจให้แข่งขันได้

6. จำเป็นต้องแสวงหาความร่วมมือจากบุคคล องค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน เพราะการจะทำธุรกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยองค์ประกอบ และปัจจัยสนับสนุนหลายอย่าง ดังนั้น การได้รับความช่วยเหลือที่ดีจะทำให้การทำงานง่ายขึ้นกว่าการที่ชาวบ้านเรียนรู้ด้วยตนเอง

7. การตลาด การตลาดภายในประเทศควรอาศัยช่องทางการจำหน่ายระบบตัวแทนจำหน่าย รวมทั้งการมีเครือข่ายทางการตลาด โดยมีร้านค้าประจำตามแหล่งการค้าสำคัญที่นำสินค้าของกลุ่มไปจำหน่าย ซึ่งร้านค้าจะทำหน้าที่ขาย ทำให้สินค้าสามารถจำหน่ายได้ดี และที่สำคัญควรหาช่องทางการส่งสินค้าไปจำหน่ายต่างประเทศให้มากขึ้นด้วย เพราะสินค้าประเภทนี้ยังเป็นที่น่าสนใจในตลาดต่างประเทศอีกมาก รวมทั้งการวางแผนงานในอนาคตของกลุ่ม เพื่อให้อยู่ในตลาดได้ในระยะยาว โดยการนำระบบสื่อสารเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เป็นช่องทางการตลาด เช่น ระบบอินเทอร์เน็ตของเครือข่ายองค์กรกลุ่มสตรี เพื่อส่งเสริมการตลาดธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงการรักษามาตรฐานผลิตภัณฑ์ และชื่อเสียงเอกลักษณ์ด้านการทอผ้า การข้อมสื อันเป็นลักษณะเด่นขององค์กร การกำหนดราคาจำหน่าย ซึ่งจะต้องมีการพิจารณาให้สามารถแข่งขันได้

8. การเงินและทุน ควรมีการจัดทำแผนงบประมาณบริหารการเงินที่เป็นระบบชัดเจน เพื่อให้สามารถบริหารการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะแนวโน้มการให้เครดิตการค้ามีมากขึ้น ซึ่งจะทำให้มีลูกหนี้เพิ่มขึ้น และอาจกระทบต่อเงินสดหมุนเวียน

กิจการในอนาคตได้ นอกจากนี้ควรกำหนดนโยบายให้มีการปันผลทุกปี เพื่อสร้างความเชื่อถือของกรรมการให้แก่สมาชิก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารวบรวมชนิด และประเภทของผ้าไหม เพื่อเป็นการศึกษาเชิงวัฒนธรรมที่นำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป
2. สำหรับผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จำกัดเฉพาะผู้ประกอบการทอผ้าไหมมัดหมี่ ผู้นำชุมชน และคณงานสตรี เท่านั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มผู้ให้ข้อมูลอีก โดยเฉพาะผู้ซื้อ นักท่องเที่ยว หรือคนในท้องถิ่น เพื่อศึกษาถึงความนิยมผ้าไหมมัดหมี่ของคนในท้องถิ่น
3. ควรมีการศึกษาถึงสภาพดินที่มีการเกษตรเคมีลงสู่พื้นดิน เพื่อเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีในชุมชน และผลกระทบต่างๆที่ตามมา

ภาคผนวก ก
แบบวางแผนกำหนดจุดลงพื้นที่

ภาคผนวก ข
แนวคำถามการสัมภาษณ์

เรื่องมือฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการทอผ้าไหมมัดหมี่
 เรื่อง ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรี และผล
 กระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

.....

ผู้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....

วันที่เก็บข้อมูล วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น. ถึง.....น.

ผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
2. ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่..... ถนน..... หมู่ที่..... ตำบล.....
อำเภอ..... จังหวัด.....
3. จบการศึกษาชั้นสูงสุด

☐ ประถมศึกษาตอนต้น	☐ ประถมศึกษาตอนปลาย
☐ มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
☐ ปวช./ ปวส./ ปวท.	☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี	☐ อื่นๆ (ระบุ).....
4. สถานภาพการสมรส

☐ โสด	☐ สมรสแล้ว	☐ หย่าร้าง	☐ หม้าย (สามี/ภรรยาถึงแก่กรรม)
☐ แยกกันอยู่ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....			
5. ก่อนประกอบอาชีพนี้ ได้ประกอบอาชีพอื่นมาก่อนหรือไม่

☐ ไม่มี	☐ มี (ระบุ).....
--------------------------------	---
6. ประสบการณ์การทำงาน ประกอบอาชีพนี้มาแล้ว.....ปีเดือน
7. นอกจากอาชีพนี้แล้วประกอบอาชีพเสริมอีกหรือไม่

☐ ไม่มี	☐ มี (ระบุ).....
--------------------------------	---
8. รายได้จากอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ต่อปี.....บาท รายได้เสริมต่อปี.....บาท

ตอนที่ 1 ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ

ปัจจัยภายใน

แรงบันดาลใจ

1. สิ่งบันดาลใจที่ทำให้ท่านเริ่มต้นมาสนใจที่จะประกอบอาชีพนี้ (ตอบเพียง 1 ข้อ)
 ได้เห็นตัวอย่างผู้ที่ประสบความสำเร็จ ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ
 อาชีพนี้น่าสนใจจึงอยากลองทำ มีผู้สนับสนุนให้ประกอบอาชีพนี้
 อื่นๆ (ระบุ).....
2. ท่านคิดว่าสิ่งบันดาลใจนี้ทำให้ท่านประสบความสำเร็จหรือไม่
 ใช่ ไม่ใช่
 เหตุผล.....

เจตคติก่อนมาประกอบอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่

3. ก่อนที่จะมาทำธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้รู้สึกอย่างไรต่อธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้
 ชอบ ไม่ชอบ ไม่แน่ใจ
 เพราะ.....
4. ท่านมีความเชื่อมาก่อนหรือไม่ว่าการทำธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้แล้วจะทำให้ประสบความสำเร็จ
 เชื่อ ไม่เชื่อ ไม่แน่ใจ
 เหตุผล.....

5. ท่านมีใจรักธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้มาก่อนหรือไม่
 มี ไม่มี ไม่แน่ใจ
 เหตุผล.....

วิธีการเรียนรู้

6. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมมัดหมี่ก่อนมาประกอบอาชีพนี้หรือไม่
- () ไม่มีความรู้ () มีความรู้
- () ถ้าไม่มี เรียนรู้จากแหล่งใด.....
- () ถ้ามี มีมากน้อยเพียงใด.....
- รู้เรื่องอะไรบ้าง.....
- รู้มาจากใครบ้าง.....
7. ครอบครัวและชุมชนมีส่วนในการให้ความรู้หรือไม่
- () ไม่มี () มี
- () ถ้ามี ใครเป็นผู้สอน (ระบุ).....
8. ผู้สอนสอนอย่างไร
- () สาธิต () บรรยาย () ฝึกปฏิบัติ () อื่นๆ (ระบุ).....
9. ใช้เวลาในการเรียนรู้นานกี่เดือน
- () น้อยกว่า 3 เดือน () 3-6 เดือน () 6-9 เดือน () 9-12 เดือน
- () มากกว่า 1 ปี () อื่นๆ (ระบุ).....
10. ท่านได้มีการประยุกต์ลวดลายผ้าให้เป็นลายผ้าแบบใหม่ๆ หรือไม่
- () ไม่มี () มี อย่างไร.....

ความคาดหวังต่ออาชีพ

11. ท่านมีความคาดหวังอะไรก่อนที่จะมาประกอบอาชีพนี้
- () ต้องการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว () ต้องการสร้างงานในท้องถิ่น
- () ลดแรงงานการย้ายถิ่น () เป็นการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน
- () อื่นๆ (ระบุ).....
12. จากข้อ 11 ท่านได้บรรลุความคาดหวังดังกล่าวหรือไม่
- () บรรลุ () ไม่บรรลุ
- เพราะ.....
-

13. ท่านมีความคาดหวังอะไรในขณะทีประกอบอาชีพนี้

- () ต้องการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว () ต้องการสร้างงานในท้องถิ่น
 () ลดแรงงานการย้ายถิ่น () เป็นการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน
 () อื่นๆ (ระบุ).....

14. ท่านมีความคาดหวังอะไรในอนาคตบ้าง

- () ต้องการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว () ต้องการสร้างงานในท้องถิ่น
 () ลดแรงงานการย้ายถิ่น () เป็นการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน
 () อื่นๆ (ระบุ).....

ปัจจัยภายนอก

15. แนวทางที่เลือกธุรกิจการท่องเที่ยวใหม่มัดหมี่นี้เริ่มเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.....

16. สาเหตุและที่มาของการนำแนวทางเลือกธุรกิจการท่องเที่ยวใหม่มัดหมี่มาปรับใช้

- () เพื่อต้องการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว () เพื่อต้องการสร้างงานในท้องถิ่น
 () เพื่อลดแรงงานการย้ายถิ่น () เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน
 () อื่นๆ (ระบุ).....

17. วัตถุประสงค์ของการนำแนวทางเลือกธุรกิจการท่องเที่ยวใหม่มัดหมี่มาปรับใช้คือ

- () การทำธุรกิจประเภทอื่นๆ ที่สอดคล้องกับชุมชน
 () สอดคล้องกับวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น () เป็นแหล่งท่องเที่ยว
 () อื่นๆ (ระบุ).....

18. บุคคลแรกที่ริเริ่มแนวทางเลือกนี้

- () ริเริ่มเอง () ผู้นำชุมชน () ประธานกลุ่มแม่บ้าน
 () กรมการพัฒนาชุมชน () หน่วยงานเอกชน () อื่นๆ (ระบุ).....

19. มีองค์กรจากภายนอกใดให้ความช่วยเหลือในแง่ความคิดเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยวใหม่มัดหมี่บ้างหรือไม่

- () ไม่มี () มี (ระบุ)..... และเป็นการให้ความช่วยเหลือในลักษณะ.....

20. โดยส่วนใหญ่แล้วชุมชนนี้มีการประกอบอาชีพธุรกิจการทอผ้าไหมเป็นหลัก ร้อย
ละ.....สาเหตุที่ประกอบธุรกิจผ้าไหม.....
21. ฐานะรายได้ต่อเดือนของคนส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นอย่างไร
 ต่ำกว่า 1,000 บาท/เดือน 1,000 – 2,000 บาท/เดือน
 2,000 – 3,000 บาท/เดือน 3,000 – 4,000 บาท/เดือน
 4,000 – 5,000 บาท/เดือน 5,000 บาทขึ้นไป อื่นๆ (ระบุ).....
22. พัฒนาการของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ มีความเป็นมาอย่างไร และสาเหตุของการ
ดำเนินงานแต่ละงานว่าทำไมจึงเลือกทำกิจกรรมนั้น
 มีความพร้อมทางด้านปัจจัยการผลิต มีความสามารถในการผลิต
 อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ

ความเป็นมาของโครงการ (กิจการ)

1. มีการจำกัดปริมาณหุ้นที่สามารถถือครองต่อคนไว้หรือไม่
 ไม่มี มี ราคาเท่าไร (ระบุ).....
2. หุ้นครั้งแรกมีราคาเท่าใด
 น้อยกว่า 500 บาท 500 – 1,000 บาท 1,000 – 2,000 บาท
 2,000 – 3,000 บาท 3,000 – 4,000 บาท 5,000 บาท ขึ้นไป
 อื่นๆ (ระบุ).....
3. ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกเท่าใด
 น้อยกว่า 10 คน 10 – 15 คน 15 – 20 คน 20 – 25 คน
 25 – 30 คน 30 – 35 คน 35 – 40 คน 40 – 45 คน
 45 – 50 คน 50 คนขึ้นไป อื่นๆ (ระบุ).....
4. เป็นสมาชิกในชุมชนทั้งหมดหรือไม่
 ไม่เป็นสมาชิกในชุมชนทั้งหมด เป็นสมาชิกในชุมชนทั้งหมด
 อื่นๆ (ระบุ).....

5. ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมดีหรือไม่
 ไม่ดี ดี โดยมีวิธีการ (ระบุ).....

6. มีวิธีการอย่างไรในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ชาวบ้าน
 ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพให้เป็นที่ยอมรับ ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม
 ให้คำปรึกษา / แนะนำที่ดีแก่ชาวบ้าน อื่นๆ (ระบุ).....

7. คิดว่าอะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเข้าร่วมดังกล่าว
 ต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น ต้องการมีงานทำ
 อื่นๆ (ระบุ).....
8. ในการดำเนินกิจกรรมธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นั้น มีที่มาของแหล่งเงินทุนจากที่ใด
 เงินทุนตนเอง หน่วยงานจากภาครัฐบาล หน่วยงานจากภาคเอกชน
 กู้ยืมจากสถาบันการเงิน กู้ยืมนอกระบบสถาบันการเงิน
 อื่นๆ (ระบุ).....
9. ท่านได้มีการวางแผนล่วงหน้าเกี่ยวกับการผลิต และการตลาดไว้บ้างหรือไม่
 ไม่ได้มีการวางแผนล่วงหน้า ได้มีการวางแผนล่วงหน้า โดยมีวิธีการ
 วางแผนไว้คือ (ระบุ).....

10. ใครเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือด้านการตลาดบ้าง
 บริษัท / ห้าง / ร้าน ต่างๆ ประธานกลุ่มแม่บ้าน ผู้นำชุมชน
 กรมพัฒนาชุมชน ศูนย์ศิลปาชีพ (สวนจิตรฯ)
 จำหน่ายเองทั้งหมด อื่นๆ (ระบุ).....
11. การผลิตเป็นการผลิตที่ใช้ปัจจัยการผลิตที่สามารถผลิตได้เองหรือไม่
 ใช่ ไม่ใช่ เพราะสาเหตุใดจึงเลือกทำการผลิตที่ต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิต
 ที่ไม่สามารถผลิตเองได้ (ระบุ).....

12. การตลาดนั้นเป็นการตลาดที่จำกัดขอบเขตเฉพาะในท้องถิ่นเท่านั้นหรือไม่

- () จำกัดขอบเขตเฉพาะ () ไม่จำกัดขอบเขตเฉพาะ โดยมีการแสวงหาช่องทาง
 การจัดทำจำหน่ายอื่น คือ (ระบุ).....

วิธีดำเนินโครงการ

13. การระดมทุนในขั้นแรกได้มาจาก

- () เงินตนเอง จำนวน.....บาท () กู้ยืม จำนวน.....บาท
 () จำหน่ายหุ้น () อื่นๆ (ระบุ).....จำนวน.....บาท

14. มีการขยายหุ้นหรือไม่

- () ไม่มี () มี จำนวน.....ครั้ง
 () ครั้งที่ 1 เมื่อ พ.ศ..... จำนวนเงิน.....บาท ได้จาก.....
 สาเหตุ.....
 () ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ..... จำนวนเงิน.....บาท ได้จาก.....
 สาเหตุ.....
 () ครั้งที่ 3 เมื่อ พ.ศ..... จำนวนเงิน.....บาท ได้จาก.....
 สาเหตุ.....

15. กรรมวิธีในการผลิตสินค้า ผลิตอย่างไร

- () ครบวงจรตั้งแต่ต้นจนสำเร็จ () เฉพาะบางขั้นตอน () การรวมกลุ่ม
 () อุตสาหกรรมในครัวเรือน () อื่นๆ (ระบุ).....

16. วิธีการขายในอดีต 5 ปีที่ผ่านมาของท่านขายอย่างไร (อาจตอบได้หลายข้อ)

- () ขายส่ง () ขายปลีก () ขายเอง () รวมกลุ่ม
 () ผ่านพ่อค้าคนกลางทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด
 () ขายภายในประเทศ () ขายต่างประเทศ () อื่นๆ (ระบุ).....
 เหตุผลที่เลือกช่องทางดังกล่าว.....

22. ในการแก้ปัญหานั้นมีหน่วยงานจากภายนอกเข้าร่วมในการแก้ปัญหาคือหรือไม่
 () ไม่มี () มี โดยวิธีการที่หน่วยงานจากภายนอกเหล่านั้นนำมาช่วยแก้ปัญหาคือ (ระบุ).....

.....

 และการเข้ามาช่วยเหลือนั้นสามารถแก้ปัญหาคือได้จริงหรือไม่ () สามารถแก้ปัญหาคือได้จริง () ไม่สามารถแก้ปัญหาคือได้จริง อะไรคืออุปสรรค (ระบุ).....

23. ท่านคิดว่าการนำแนวทางเลือกธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่มาใช้กับชุมชนนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่

() ประสบความสำเร็จ และท่านคิดว่าอะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ (ระบุ).....

() ไม่ประสบความสำเร็จ และท่านคิดว่าปัญหาอะไร
 และท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร.....

ตอนที่ 3 ผลสำเร็จของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่

1. ท่านได้เปรียบคู่แข่งอย่างไรบ้าง

- () ด้านคุณภาพ.....
- () ด้านราคา.....
- () ด้านรูปแบบ.....
- () ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย.....
- () อื่นๆ (ระบุ).....

2. รายได้ของท่านก่อน – หลังประกอบธุรกิจนี้ เพิ่มขึ้นร้อยละ.....
3. ธุรกิจของท่านในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาจำนวนรายได้ได้เพิ่มขึ้นบ้างหรือไม่
 ไม่เพิ่มขึ้น เพิ่มขึ้น
 เพราะ (ระบุ).....

4. ธุรกิจของท่านในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมาจำนวนคนงานของท่านได้เพิ่มขึ้นหรือไม่
 ไม่เพิ่มขึ้น เพิ่มขึ้น
 เพราะ (ระบุ).....
5. ธุรกิจของท่านในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมาท่านได้มีการเพิ่มแหล่งการตลาดขึ้นหรือไม่
 ไม่เพิ่มขึ้น เพิ่มขึ้น
 เพราะ (ระบุ).....
6. ธุรกิจของท่านในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมาท่านได้มีการจ้างคนงานเพิ่มขึ้นหรือไม่
 ไม่เพิ่มขึ้น เพิ่มขึ้น
 เพราะ (ระบุ).....
7. ธุรกิจของท่านในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมาท่านได้มีการพัฒนาทางด้านการบรรจุหีบห่อ
 บ้างหรือไม่
 ไม่มีการพัฒนา มีการพัฒนา
 เพราะ (ระบุ).....
8. ธุรกิจของท่านในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมาท่านได้มีการเพิ่มจำนวนรายได้ของคนงาน
 บ้างหรือไม่
 ไม่เพิ่มขึ้น เพิ่มขึ้น
9. สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้นหรือไม่ เมื่อมีธุรกิจนี้เกิดขึ้น
 มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ความเป็นอยู่ไม่ดีขึ้น
 เพราะ.....

ตอนที่ 4 ผลกระทบต่อชุมชน

1. ก่อนเปิดดำเนินการชาวบ้านแถบนี้ประกอบอาชีพอะไรมากที่สุด และรองลงมา
 - (1) อาชีพ.....
 - (2) อาชีพ.....
 - (3) อาชีพ.....
2. ปัจจุบันชาวบ้านบริเวณนี้ประกอบอาชีพอะไรเป็นส่วนใหญ่ และรองลงมา
 - (1) อาชีพ.....
 - (2) อาชีพ.....
 - (3) อาชีพ.....
3. ลูกจ้างแรงงานส่วนใหญ่เป็นคณงานหมู่บ้านใดมากที่สุด และรองลงมา
 - (1) หมู่บ้าน.....
 - (2) หมู่บ้าน.....
 - (3) หมู่บ้าน.....
4. รายได้ของแรงงานที่ประกอบอาชีพนี้เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ.....
5. ทักษะของแรงงานในอดีตและปัจจุบัน ท่านคิดว่าการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่

() ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม () เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ถ้ามีการเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรไปอย่างไร (ระบุ).....
6. เมื่อท่านมาทำธุรกิจนี้ที่นาที่ท่านเคยทำอยู่เอาไปทำอะไร

() เลี้ยงปลา () ให้ผู้อื่นเช่า () ที่ว่างเปล่า () ขาย

() อื่นๆ (ระบุ).....

และที่หาดังกล่าวนี้ได้ผลดีหรือไม่ () ได้ผลดี () ไม่ได้ผล

เพราะ (ระบุ).....
7. ท่านได้ส่งเสริมสวัสดิการการศึกษาบุตรคนงานอย่างไรบ้าง

() ให้เงินทุนการศึกษาแก่บุตรคนงาน () จัดให้มีศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียน

() ซื้อวัสดุ – อุปกรณ์การเรียนแก่บุตรคนงาน () อื่นๆ (ระบุ).....

8. ท่านได้ส่งเสริมสวัสดิการด้านบริการประกันสังคมของคนงานหรือไม่
 ไม่ได้ส่งเสริม ได้ส่งเสริม โดย.....
9. ท่านได้ส่งเสริมสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลคนงาน และบุตรคนงานหรือไม่
 ได้ส่งเสริม ไม่ได้ส่งเสริม เพราะ.....
10. ท่านได้ส่งเสริมสวัสดิการทางสุขอนามัยของชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงกับธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่หรือไม่
 ได้ส่งเสริม ไม่ได้ส่งเสริม เพราะ.....
11. ท่านได้ส่งเสริมบริการ ด้านสาธารณสุขให้กับชาวบ้านใกล้เคียงหรือไม่
 ได้ส่งเสริม ไม่ได้ส่งเสริม เพราะ.....
12. ท่านได้ส่งเสริมสวัสดิการ การบริการ โรงพยาบาลในชุมชนของท่านหรือไม่
 ได้ส่งเสริม ไม่ได้ส่งเสริม เพราะ.....
13. หลังจากที่ท่านได้มาทำงานในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้แล้ว ท่านคิดว่าบุตรหลานของท่านจะศึกษาถึงระดับใด
 ประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลาย
 มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
 ปวช. / ปวส. / ปวท. ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี อื่นๆ (ระบุ).....
14. ปัจจุบันสิ่งอำนวยความสะดวกของท่านที่เพิ่มขึ้นหลังจากที่ท่านได้ทำงานในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้แล้ว ครอบครัวของท่านมีการเปลี่ยนแปลง อย่างไรบ้าง
 ด้านรายได้ ด้านการศึกษา ด้านการย้ายถิ่น
 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านอื่นๆ (ระบุ).....

15. ท่านมีที่ดินเป็นของตนเองก่อนที่จะมาประกอบอาชีพนี้ จำนวน.....ไร่
16. ปัจจุบันท่านมีที่ดินเป็นของตนเองจำนวน.....ไร่
17. ปัจจุบันท่านมีที่ดินทำกินในลักษณะใด
- () มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองทั้งหมด.....ไร่
 - () มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง.....ไร่ และเป็นที่ดินเช่า.....ไร่
 - () เป็นที่ดินทำกินที่เช่าทั้งหมด.....ไร่
 - () ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง
 - () อื่นๆ (ระบุ).....
18. มีที่ดินให้ผู้อื่นเช่าหรือไม่
- () ไม่มี () มี จำนวน.....ไร่
19. ท่านคิดว่าธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร
- ด้านขยะ () ไม่มี () มี ถ้ามี ได้มีการบริหารจัดการอย่างไร.....
 - ด้านน้ำ () ไม่มี () มี ถ้ามี ได้มีการบริหารจัดการอย่างไร.....
 - ด้านอากาศ () ไม่มี () มี ถ้ามี ได้มีการบริหารจัดการอย่างไร.....
 - ด้านอื่นๆ (ระบุ).....
20. ท่านคิดว่าธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่น่าจะมีวิธีการจัดการเกี่ยวกับมลพิษนี้หรือไม่
- () มี () ไม่มี เหตุผล.....
21. ท่านคิดว่าหมู่บ้านรอบๆบริเวณที่ตั้งธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้ได้รับผลกระทบจากธุรกิจนี้หรือไม่
- () ไม่ได้รับ () ได้รับ สาเหตุมาจาก(ระบุ).....
22. ท่านคิดว่าคนงานส่วนใหญ่ป่วยเป็นโรคอะไรบ้าง
- () โรคภูมิแพ้ () โรคปอด () โรคหัด () อื่นๆ (ระบุ).....
- เนื่องมาจากสาเหตุใด.....
23. ท่านคิดว่าหมู่บ้านของท่านได้รับประโยชน์สูงสุดจากธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้หรือไม่
- () ได้รับประโยชน์สูงสุด () ไม่ได้ได้รับประโยชน์ เพราะ.....
-

24. มลพิษที่เกิดขึ้นจากแหล่งอื่นในหมู่บ้านของท่านมีอะไรบ้าง
 () ฝุ่นละออง () น้ำเน่าเสีย () ขยะส่งกลิ่นเหม็น
 () อื่นๆ (ระบุ).....
25. ผู้ประกอบการหรือผู้จัดการได้มีวิธีการจัดการภาวะมลพิษ อย่างไร
 () ทำบ่อบำบัดน้ำเสีย () นำขยะไปฝังกลบหรือเผา () กำจัดฝุ่นละออง
 () อื่นๆ (ระบุ).....
26. ผู้ประกอบการหรือผู้จัดการมีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาหมู่บ้าน อย่างไร
 () ช่วยสร้างอาชีพให้กับหมู่บ้าน () ช่วยลดการย้ายถิ่นของแรงงาน
 () ช่วยอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน () อื่นๆ (ระบุ).....
27. ท่านต้องการให้ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ทำสิ่งใดให้กับหมู่บ้านของท่านบ้าง
 () ต้องการหาอาชีพใหม่ๆ ทำ () ต้องการหาตลาดเกี่ยวกับผ้าไหมมัดหมี่
 () ต้องการราคาสินค้าที่สูงขึ้น () ต้องการค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น
 () ต้องการผ้าไหมมัดหมี่ที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด
 () อื่นๆ (ระบุ).....
28. ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจช่วยเหลือส่งเสริมสวัสดิการต่อคนงานอย่างไรบ้าง
 () จัดให้มีบัตรประกันสังคม () จัดให้มีสวนหย่อมไว้พักผ่อน
 () จัดให้มีโครงการกู้ยืมเงินฉุกเฉินสำหรับคนงาน () จัดให้มีเงินกองทุนทดแทน
 ในยามที่คนงานทุพพลภาพ () จัดสถานที่พักให้สำหรับบ้านคนงานที่อยู่ห่างไกล
 () อื่นๆ (ระบุ).....
29. หลังจากที่ธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่มาตั้งส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านท่าน อย่างไรบ้าง
 () รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านดีขึ้น () ประชาชนในหมู่บ้านมีงานทำเพิ่มมากขึ้น
 () ประชาชนในหมู่บ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม
 () อื่นๆ (ระบุ).....

30. หลังจากที่ธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่มาตั้งส่งผลกระทบทางสังคมของหมู่บ้านท่าน
อย่างไรบ้าง เช่น

- ทักษะแรงงานชาวบ้านเป็นอย่างไร
() ดีขึ้น () ไม่เปลี่ยนแปลง เพราะ.....
.....
- มีการอพยพแรงงานหรือไม่
() เพิ่มขึ้นร้อยละ..... () ลดลงร้อยละ.....
() ไม่เปลี่ยนแปลง () อื่นๆ (ระบุ).....
- สาธารณสุขให้ความรู้สุขอนามัยต่อประชาชนในหมู่บ้านบ้างหรือไม่
() ให้ความรู้ () ไม่ได้ให้ความรู้ เพราะ.....
.....
- สุขภาพของครอบครัวท่านเป็นอย่างไรบ้างหลังจากมีธุรกิจการทอผ้าไหม
มัดหมี่เกิดขึ้น
() ไม่เปลี่ยนแปลง () เปลี่ยนแปลง เพราะ.....
.....
- มีปัญหาเรื่องการลักขโมยบ้างหรือไม่
() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา เนื่องจากสาเหตุอะไร.....
.....
- มีปัญหาเรื่องยาเสพติดบ้างหรือไม่
() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา เนื่องจากสาเหตุอะไร.....
.....

31. ปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านของท่านมีอะไรบ้าง

- () ปัญหาการลักทรัพย์ () ปัญหายาเสพติด () ปัญหาทางด้านครอบครัว
- () ปัญหาการว่างงาน () ปัญหาอื่นๆ (ระบุ).....
- และท่านมีวิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างไร.....
.....

32. หน่วยงานทางสาธารณสุขได้มาแนะนำช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้านของท่านบ้างหรือไม่
- () ได้มาแนะนำช่วยเหลือเป็นประจำ () ไม่ได้มาแนะนำช่วยเหลือ
- () ได้มาแนะนำช่วยเหลือเป็นบางครั้ง () อื่นๆ (ระบุ).....
33. ถ้าไม่มีธุรกิจนี้ท่านจะอพยพไปทำงานที่อื่นหรือไม่
- () ไม่ไปทำงานที่อื่น () ไปทำงานที่อื่น (ระบุสาเหตุ).....
-
-
-
34. ท่านคิดว่าธุรกิจของท่านสามารถลดการย้ายถิ่นของแรงงานในหมู่บ้าน และบริเวณใกล้เคียงลงร้อยละ.....
35. หน่วยงานของรัฐได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือแนะนำหรือไม่
- () ไม่มี () มี (ระบุ).....
36. เศษผ้าหรือเศษไหมที่เหลืออยู่ท่านนำไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง
- () พรหมเช็ดเท้า () หมอน () ผ้าห่ม () ประดิษฐ์เป็นเครื่องประดับต่างๆ () ขาย () อื่นๆ (ระบุ).....
37. เมื่อมีธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้แล้วครอบครัวของท่าน (พ่อบ้าน) เป็นอย่างไรบ้าง
- () ให้การสนับสนุนดี () ไม่ได้ให้การสนับสนุน
- () อื่นๆ (ระบุ).....
- เพราะ (ระบุ).....
-
-

เครื่องมือฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

เรื่อง ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรี และผล
กระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาดำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

.....

ผู้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....

วันที่เก็บข้อมูล วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น. ถึง.....น.

ผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
2. ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่..... ถนน..... หมู่ที่..... ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
3. จบการศึกษาชั้นสูงสุด

☐ ประถมศึกษาตอนต้น	☐ ประถมศึกษาตอนปลาย
☐ มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
☐ ปวช./ ปวส./ ปวท.	☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี	☐ อื่นๆ (ระบุ).....
4. สถานภาพการสมรส

☐ โสด	☐ สมรสแล้ว	☐ หย่าร้าง	☐ หม้าย (สามี/ภรรยาถึงแก่กรรม)
☐ แยกกันอยู่	☐ อื่นๆ (ระบุ).....		
5. ก่อนประกอบอาชีพนี้ได้ประกอบอาชีพอื่นมาก่อนหรือไม่
 ไม่มี มี (ระบุ).....
6. ประสบการณ์การทำงาน ประกอบอาชีพนี้มาแล้ว.....ปีเดือน
7. นอกจากอาชีพนี้แล้วประกอบอาชีพเสริมอีกหรือไม่
 ไม่มี มี (ระบุ).....
8. รายได้จากอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ต่อปี.....บาท รายได้เสริมต่อปี.....บาท

ผลกระทบต่อชุมชน

1. ก่อนเปิดดำเนินการชาวบ้านแถบนี้ประกอบอาชีพอะไรมากที่สุด และรองลงมา
 - (1) อาชีพ.....
 - (2) อาชีพ.....
 - (3) อาชีพ.....
2. ปัจจุบันชาวบ้านบริเวณนี้ประกอบอาชีพอะไรเป็นส่วนใหญ่ และรองลงมา
 - (1) อาชีพ.....
 - (2) อาชีพ.....
 - (3) อาชีพ.....
3. ลูกจ้างแรงงานส่วนใหญ่เป็นคณงานหมู่บ้านใดมากที่สุด และรองลงมา
 - (1) หมู่บ้าน.....
 - (2) หมู่บ้าน.....
 - (3) หมู่บ้าน.....
4. ทักษะของแรงงานในอดีตและปัจจุบัน ท่านคิดว่ามีเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่

() ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม () เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ถ้ามีการเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรไปอย่างไร (ระบุ).....
6. ท่านคิดว่าเมื่อมีธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้เกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบทางด้านผลดี และทางด้านผลเสียต่อชุมชนอย่างไรบ้าง

() ผลดี คือ.....

.....

.....

() ผลเสีย คือ.....

.....

.....
7. ธุรกิจนี้ได้ส่งเสริมสวัสดิการการศึกษาบุตรคนงานอย่างไรบ้าง

() ให้เงินทุนการศึกษาแก่บุตรคนงาน () จัดให้มีศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียน

() ซื่อสัตย์ – อุปกรณ์การเรียนแก่บุตรคนงาน () อื่นๆ (ระบุ).....

8. ธุรกิจนี้ได้ส่งเสริมสวัสดิการด้านบริการประกันสังคมของพนักงานหรือไม่
 () ไม่ได้ส่งเสริม () ได้ส่งเสริม โดย.....

9. ธุรกิจนี้ได้ส่งเสริมสวัสดิการการรักษาพยาบาลพนักงาน และบุตรพนักงานหรือไม่
 () ได้ส่งเสริม โดย.....
 () ไม่ได้ส่งเสริม เพราะ.....

10. ธุรกิจนี้ได้ส่งเสริมสวัสดิการทางสุขอนามัยของชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงกับธุรกิจการ
 ทอผ้าไหมมัดหมี่หรือไม่
 () ได้ส่งเสริมโดย.....
 () ไม่ได้ส่งเสริม เพราะ.....

11. ธุรกิจนี้ได้ส่งเสริมบริการ ด้านสาธารณสุขให้กับชาวบ้านใกล้เคียงหรือไม่
 () ได้ส่งเสริม โดย.....
 () ไม่ได้ส่งเสริม เพราะ.....

12. ธุรกิจนี้ได้ส่งเสริมสวัสดิการ การบริการ โรงพยาบาลในชุมชนของท่านหรือไม่
 () ได้ส่งเสริม โดย.....
 () ไม่ได้ส่งเสริม เพราะ.....

13. หลังจากที่ท่านได้มาทำงานในชุมชนการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้แล้ว ท่านคิดว่าบุตร
 หลานของชุมชนจะศึกษาถึงระดับใด
 () ประถมศึกษาตอนต้น () ประถมศึกษาตอนปลาย
 () มัธยมศึกษาตอนต้น () มัธยมศึกษาตอนปลาย
 () ปวช. / ปวส. / ปวท. () ปริญญาตรี
 () สูงกว่าปริญญาตรี () อื่นๆ (ระบุ).....

14. ปัจจุบันสิ่งอำนวยความสะดวกของท่านที่เพิ่มขึ้นหลังจากที่ท่านได้ทำงานในธุรกิจ การทอผ้าไหมมัดหมี่นี้แล้ว ครอบครัวของท่านมีการเปลี่ยนแปลง อย่างไรบ้าง
 ด้านรายได้ ด้านการศึกษา ด้านการย้ายถิ่น
 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านอื่นๆ (ระบุ).....
15. ท่านมีที่ดินเป็นของตนเองก่อนที่จะมาประกอบอาชีพนี้ จำนวน.....ไร่
16. ปัจจุบันท่านมีที่ดินเป็นของตนเองจำนวน.....ไร่
17. ปัจจุบันท่านมีที่ดินทำกินในลักษณะใด
 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองทั้งหมด.....ไร่
 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง.....ไร่ และเป็นที่ดินเช่า.....ไร่
 เป็นที่ดินทำกินที่เช่าทั้งหมด.....ไร่
 ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง
 อื่นๆ (ระบุ).....
18. มีที่ดินให้ผู้อื่นเช่าหรือไม่
 ไม่มี มี จำนวน.....ไร่
19. ท่านคิดว่าธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร
- ด้านขยะ ไม่มี มี ถ้ามี ได้มีการบริหารจัดการอย่างไร.....
- ด้านน้ำ ไม่มี มี ถ้ามี ได้มีการบริหารจัดการอย่างไร.....
- ด้านอากาศ ไม่มี มี ถ้ามี ได้มีการบริหารจัดการอย่างไร.....
- ด้านอื่นๆ (ระบุ).....
20. ท่านคิดว่าธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่น่าจะมีวิธีการจัดการเกี่ยวกับมลพิษนี้หรือไม่
 มี ไม่มี เหตุผล.....
21. ท่านคิดว่าหมู่บ้านรอบๆบริเวณที่ตั้งธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้ได้รับผลกระทบ จากธุรกิจนี้หรือไม่
 ไม่ได้รับ ได้รับ สาเหตุมาจาก(ระบุ).....
22. ท่านคิดว่าคนงานส่วนใหญ่ป่วยเป็นโรคอะไรบ้าง
 โรคภูมิแพ้ โรคปอด โรคหวัด อื่นๆ (ระบุ).....
เนื่องมาจากสาเหตุใด.....

23. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านได้รับประโยชน์สูงสุดจากธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้หรือไม่
- () ได้รับประโยชน์สูงสุด () ไม่ได้ได้รับประโยชน์ เพราะ.....
-
24. มลพิษที่เกิดขึ้นจากแหล่งอื่นในชุมชนของท่านมีอะไรบ้าง
- () ฝุ่นละออง () น้ำเน่าเสีย () ขยะส่งกลิ่นเหม็น
- () อื่นๆ (ระบุ).....
25. ผู้ประกอบการหรือผู้จัดการได้มีวิธีการจัดการภาวะมลพิษอย่างไร
- () ทำบ่อบำบัดน้ำเสีย () นำขยะไปฝังกลบหรือเผา () กำจัดฝุ่นละออง
- () อื่นๆ (ระบุ).....
26. ผู้ประกอบการหรือผู้จัดการมีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างไร
- () ช่วยสร้างอาชีพให้กับหมู่บ้าน () ช่วยลดการย้ายถิ่นของแรงงาน
- () ช่วยอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน () อื่นๆ (ระบุ).....
27. ท่านต้องการให้ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ทำสิ่งใดให้กับชุมชนของท่านบ้าง
- () ต้องการหาอาชีพใหม่ๆ ทำ () ต้องการหาตลาดเกี่ยวกับผ้าไหมมัดหมี่
- () ต้องการราคาสินค้าที่สูงขึ้น () ต้องการค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น
- () ต้องการผ้าไหมมัดหมี่ที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด
- () อื่นๆ (ระบุ).....
28. ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจได้ช่วยเหลือส่งเสริมสวัสดิการต่อคนงานอย่างไรบ้าง
- () จัดให้มีบัตรประกันสังคม () จัดให้มีสวนหย่อมไว้พักผ่อน
- () จัดให้มีโครงการกู้ยืมเงินฉุกเฉินสำหรับคนงาน () จัดให้มีเงินกองทุนทดแทน
- ในยามที่คนงานทุพพลภาพ () จัดสถานที่พักให้สำหรับบ้านคนงานที่อยู่ห่างไกล
- () อื่นๆ (ระบุ).....

29. หลังจากที่ธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่มาตั้งส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจของชุมชนท่าน
อย่างไรบ้าง
- () รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านดีขึ้น () ประชาชนในหมู่บ้านมีงานทำเพิ่ม
มากขึ้น () ประชาชนในหมู่บ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม
() อื่นๆ (ระบุ).....
30. หลังจากที่ธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่มาตั้งส่งผลกระทบต่อทางสังคมของชุมชนท่าน
อย่างไรบ้าง เช่น
- ทักษะแรงงานชาวบ้านเป็นอย่างไร
() ดีขึ้น () ไม่เปลี่ยนแปลง เพราะ.....
.....
 - มีการอพยพแรงงานหรือไม่
() เพิ่มขึ้นร้อยละ..... () ลดลงร้อยละ.....
() ไม่เปลี่ยนแปลง () อื่นๆ (ระบุ).....
 - สาธารณสุขให้ความรู้สุขอนามัยต่อประชาชนในหมู่บ้านบ้างหรือไม่
() ให้ความรู้ () ไม่ได้ให้ความรู้ เพราะ.....
.....
 - สุขภาพของครอบครัวท่านเป็นอย่างไรบ้างหลังจากมีธุรกิจการทอผ้าไหม
มัดหมี่เกิดขึ้น
() ไม่เปลี่ยนแปลง () เปลี่ยนแปลง เพราะ.....
.....
 - ในชุมชนของท่านมีปัญหาเรื่องการลักขโมยบ้างหรือไม่
() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา เนื่องจากสาเหตุอะไร.....
.....
 - ในชุมชนของท่านมีปัญหาเรื่องยาเสพติดบ้างหรือไม่
() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา เนื่องจากสาเหตุอะไร.....
.....

31. ปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านของท่านมีอะไรบ้าง
 () ปัญหาการลักทรัพย์ () ปัญหายาเสพติด () ปัญหาทางด้านครอบครัว
 () ปัญหาการว่างงาน () ปัญหาอื่นๆ (ระบุ).....
 และท่านมีวิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างไร.....

32. หน่วยงานทางสาธารณสุขได้มาแนะนำช่วยเหลือประชาชนในชุมชนของท่านบ้างหรือไม่
 () ได้มาแนะนำช่วยเหลือเป็นประจำ () ไม่ได้มาแนะนำช่วยเหลือ
 () ได้มาแนะนำช่วยเหลือเป็นบางครั้ง () อื่นๆ (ระบุ).....
33. ถ้าไม่มีธุรกิจนี้ท่านจะอพยพไปทำงานที่อื่นหรือไม่
 () ไม่ไปทำงานที่อื่น () ไปทำงานที่อื่น (ระบุสาเหตุ).....

34. ท่านคิดว่าเมื่อมีธุรกิจนี้เกิดขึ้นในชุมชนของท่านสามารถลดการย้ายถิ่นของแรงงานในชุมชน และบริเวณใกล้เคียงลงร้อยละ.....
35. หน่วยงานของรัฐได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือแนะนำหรือไม่
 () ไม่มี () มี (ระบุ).....
36. ท่านมีรายได้เสริมที่เพิ่มขึ้นจากเดิมหรือไม่
 () ไม่มีรายได้เสริม () มีรายได้เสริม (ระบุ).....
37. เมื่อมีธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้แล้วครอบครัวในชุมชนของท่าน (พ่อบ้าน) เป็นอย่างไรบ้าง
 () ให้การสนับสนุนดี () ไม่ได้ให้การสนับสนุน
 () อื่นๆ (ระบุ).....
 เพราะ (ระบุ).....

เครื่องมือฉบับที่ 3 แบบสัมภาษณ์คนงานสตรี

เรื่อง ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรี และผลกระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

.....

ผู้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....

วันที่เก็บข้อมูล วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น. ถึง.....น.

ผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
2. ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่..... ถนน..... หมู่ที่..... ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
3. จบการศึกษาชั้นสูงสุด

☐ ประถมศึกษาตอนต้น	☐ ประถมศึกษาตอนปลาย
☐ มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
☐ ปวช./ ปวส./ ปวท.	☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี	☐ อื่นๆ (ระบุ).....
4. สถานภาพการสมรส

☐ โสด	☐ สมรสแล้ว	☐ หย่าร้าง	☐ หม้าย (สามี/ภรรยาถึงแก่กรรม)
☐ แยกกันอยู่ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....			
5. ก่อนประกอบอาชีพนี้ ได้ประกอบอาชีพอื่นมาก่อนหรือไม่

☐ ไม่มี	☐ มี (ระบุ).....
--------------------------------	---
6. ประสบการณ์การทำงาน ประกอบอาชีพนี้มาแล้ว.....ปีเดือน
7. นอกจากอาชีพนี้แล้วประกอบอาชีพเสริมอีกหรือไม่

☐ ไม่มี	☐ มี (ระบุ).....
--------------------------------	---
8. รายได้จากอาชีพการทอผ้าไหมมัดหมี่ต่อปี.....บาท รายได้เสริมต่อปี.....บาท

ผลกระทบต่อชุมชน

1. ก่อนเปิดดำเนินการท่านประกอบอาชีพอะไร.....ร้อยละ.....
2. ปัจจุบันนี้ประกอบอาชีพอะไร.....ร้อยละ.....
3. ทักษะของพนักงานในอดีตและปัจจุบัน ท่านคิดว่ามีเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่
 ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ถ้ามีการเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรไปอย่างไร (ระบุ).....
4. กรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยของท่านได้เปลี่ยนแปลงจากเดิมอย่างไร
 ครอบครองเอง เช่าเป็นรายปี อื่นๆ (ระบุ).....
5. ท่านมีรายได้เสริมที่เพิ่มขึ้นจากเดิมหรือไม่
 ไม่มีรายได้เสริม มีรายได้เสริม (ระบุ).....
6. ท่านได้รับการส่งเสริมสวัสดิการการศึกษาบุตรคนงานอย่างไรบ้าง
 ให้เงินทุนการศึกษาแก่บุตรคนงาน จัดให้มีศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียน
 ซื้อวัสดุ - อุปกรณ์การเรียนแก่บุตรคนงาน อื่นๆ (ระบุ).....
7. คนงานสตรีได้รับการส่งเสริมสวัสดิการด้านบริการประกันสังคมบ้างหรือไม่
 ไม่ได้รับส่งเสริม ได้รับการส่งเสริม โดย.....
8. คนงานสตรีได้รับการส่งเสริมสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลของตนเองและบุตรบ้างหรือไม่
 ได้รับการส่งเสริม ไม่ได้รับการส่งเสริม เพราะ.....
9. คนงานสตรีได้รับส่งเสริมสวัสดิการทางสุขอนามัยของตนเอง และที่อยู่ใกล้เคียงกับ
 ธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่บ้างหรือไม่
 ได้รับการส่งเสริม ไม่ได้รับการส่งเสริม เพราะ.....
10. คนงานสตรีได้รับการส่งเสริมบริการ ด้านสาธารณสุขของตนเอง และใกล้เคียงหรือไม่
 ได้รับการส่งเสริม ไม่ได้รับการส่งเสริม เพราะ.....

11. คนงานสตรีได้รับส่งเสริมสวัสดิการ การบริการโรงพยาบาลในชุมชนของท่านหรือไม่
 ได้รับการส่งเสริม ไม่ได้รับการส่งเสริม เพราะ.....

12. หลังจากที่ท่านได้มาทำงานในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้แล้ว ท่านคิดว่าบุตรหลานของท่านจะศึกษาถึงระดับใด
 ประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลาย
 มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
 ปวช. / ปวส. / ปวท. ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี อื่นๆ (ระบุ).....
13. ปัจจุบันสิ่งอำนวยความสะดวกของท่านที่เพิ่มขึ้นหลังจากที่ท่านได้ทำงานในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้แล้ว ครอบครัวของท่านมีการเปลี่ยนแปลง อย่างไรบ้าง
 ด้านรายได้ ด้านการศึกษา ด้านการย้ายถิ่น
 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านอื่นๆ (ระบุ).....
14. ท่านมีที่ดินเป็นของตนเองก่อนที่จะมาประกอบอาชีพนี้ จำนวน.....ไร่
15. ปัจจุบันท่านมีที่ดินเป็นของตนเองจำนวน.....ไร่
16. ปัจจุบันท่านมีที่ดินทำกินในลักษณะใด
 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองทั้งหมด.....ไร่
 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง.....ไร่ และเป็นที่ดินเช่า.....ไร่
 เป็นที่ดินทำกินที่เช่าทั้งหมด.....ไร่
 ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง
 อื่นๆ (ระบุ).....
17. มีที่ดินให้ผู้อื่นเช่าหรือไม่
 ไม่มี มี จำนวน.....ไร่
18. ท่านคิดว่าธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร
 - ด้านขยะ ไม่มี มี ถ้ามี ได้มีการบริหารจัดการอย่างไร.....

- ด้านน้ำ () ไม่มี () มี ถ้ามี ได้มีการบริหารจัดการอย่างไร.....
.....
- ด้านอากาศ () ไม่มี () มี ถ้ามี ได้มีการบริหารจัดการอย่างไร.....
.....
- ด้านอื่นๆ (ระบุ).....
19. ท่านคิดว่าธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่น่าจะมีวิธีการจัดการเกี่ยวกับมลพิษนี้หรือไม่
() มี () ไม่มี เหตุผล.....
.....
20. ท่านคิดว่าหมู่บ้านรอบๆบริเวณที่ตั้งธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้ได้รับผลกระทบ
จากธุรกิจนี้หรือไม่
() ไม่ได้รับ () ได้รับ สาเหตุมาจาก(ระบุ).....
.....
21. ท่านคิดว่าคนงานส่วนใหญ่ป่วยเป็นโรคอะไรบ้าง
() โรคภูมิแพ้ () โรคปอด () โรคหวัด () อื่นๆ (ระบุ).....
เนื่องมาจากสาเหตุใด.....
22. ท่านคิดว่าหมู่บ้านของท่านได้รับประโยชน์สูงสุดจากธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่
หรือไม่
() ได้รับประโยชน์สูงสุด () ไม่ได้รับประโยชน์ เพราะ.....
.....
23. มลพิษที่เกิดขึ้นจากแหล่งอื่นในหมู่บ้านของท่านมีอะไรบ้าง
() ฝุ่นละออง () น้ำเน่าเสีย () ขยะส่งกลิ่นเหม็น () อื่นๆ (ระบุ).....
24. ผู้ประกอบการหรือผู้จัดการได้มีวิธีการจัดการภาวะมลพิษ อย่างไร
() ทำบ่อบำบัดน้ำเสีย () นำขยะไปฝังกลบหรือเผา () กำจัดฝุ่นละออง
() อื่นๆ (ระบุ).....
25. ผู้ประกอบการหรือผู้จัดการมีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาหมู่บ้าน อย่างไร
() ช่วยสร้างอาชีพให้กับหมู่บ้าน () ช่วยลดการย้ายถิ่นของแรงงาน
() ช่วยอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน () อื่นๆ (ระบุ).....

26. ท่านต้องการให้ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ทำอะไรให้กับหมู่บ้านของท่านบ้าง
- () ต้องการหาอาชีพใหม่ๆ ทำ () ต้องการหาตลาดเกี่ยวกับผ้าไหมมัดหมี่
- () ต้องการราคาสินค้าที่สูงขึ้น () ต้องการค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น
- () ต้องการผ้าไหมมัดหมี่ที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด () อื่นๆ (ระบุ).....
27. ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจช่วยเหลือส่งเสริมสวัสดิการต่อคนงานอย่างไรบ้าง
- () จัดให้มีบัตรประกันสังคม () จัดให้มีสวนหย่อมไว้พักผ่อน
- () จัดให้มีโครงการกู้ยืมเงินฉุกเฉินสำหรับคนงาน () จัดให้มีเงินกองทุนทดแทน
- ในยามที่คนงานทุพพลภาพ () จัดสถานที่พักไว้สำหรับบ้านคนงานที่อยู่ห่างไกล
- () อื่นๆ (ระบุ).....
28. หลังจากที่ธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่มาตั้งส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านท่านอย่างไรบ้าง
- () รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านดีขึ้น () ประชาชนในหมู่บ้านมีงานทำเพิ่มมากขึ้น
- () ประชาชนในหมู่บ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม
- () อื่นๆ (ระบุ).....
29. หลังจากที่ธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่มาตั้งส่งผลกระทบต่อทางสังคมของชุมชนท่านอย่างไรบ้าง เช่น
- ทักษะแรงงานชาวบ้านเป็นอย่างไร

() ดีขึ้น () ไม่เปลี่ยนแปลง เพราะ.....

.....
 - มีการอพยพแรงงานหรือไม่

() เพิ่มขึ้นร้อยละ..... () ลดลงร้อยละ.....

() ไม่เปลี่ยนแปลง () อื่นๆ (ระบุ).....
 - สาธารณสุขให้ความรู้สุขอนามัยต่อประชาชนในหมู่บ้านบ้างหรือไม่

() ให้ความรู้ () ไม่ได้ให้ความรู้ เพราะ.....

.....

- สุขภาพของครอบครัวท่านเป็นอย่างไรบ้างหลังจากได้ทำงานในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่เกิดขึ้น

() ไม่เปลี่ยนแปลง () เปลี่ยนแปลง เพราะ.....

.....

.....

.....

- มีปัญหาเรื่องการลักขโมยบ้างหรือไม่

() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา เนื่องจากสาเหตุอะไร.....

.....

.....

.....

- มีปัญหาเรื่องยาเสพติดบ้างหรือไม่

() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา เนื่องจากสาเหตุอะไร.....

.....

.....

.....

30. ปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนของท่านมีอะไรบ้าง

() ปัญหาการลักทรัพย์ () ปัญหายาเสพติด () ปัญหาทางด้านครอบครัว

() ปัญหาการว่างงาน () ปัญหาอื่นๆ (ระบุ).....

และท่านมีวิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างไร.....

.....

.....

.....

31.หน่วยงานทางสาธารณสุขได้มาแนะนำช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้านของท่านบ้างหรือไม่

() ได้มาแนะนำช่วยเหลือเป็นประจำ () ไม่ได้มาแนะนำช่วยเหลือ

() ได้มาแนะนำช่วยเหลือเป็นบางครั้ง () อื่นๆ (ระบุ).....

32. ถ้าไม่มีธุรกิจนี้ท่านจะอพยพไปทำงานที่อื่นหรือไม่
 ไม่ไปทำงานที่อื่น ไปทำงานที่อื่น
 (ระบุสาเหตุ).....

33. หน่วยงานของรัฐได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือแนะนำหรือไม่
 ไม่มี มี (ระบุ).....
34. ท่านคิดว่าเมื่อมีธุรกิจนี้เกิดขึ้นในชุมชนของท่านสามารถลดการย้ายถิ่นของคนงานสตรีในชุมชน และบริเวณใกล้เคียงลงร้อยละ.....
35. ท่านได้รับการพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการทอจากผู้ประกอบการ หรือหน่วยงานราชการหรือไม่
 ไม่ได้ ได้ โดย.....

36. เศษผ้าหรือเศษไหมที่เหลืออยู่ท่านนำไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง
 พรหมเช็ดเท้า หมอน ผ้าห่ม ประดิษฐ์เป็นเครื่องประดับต่างๆ ขาย อื่นๆ (ระบุ).....
37. เมื่อมีธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่นี้แล้วครอบครัวของท่าน (พ่อบ้าน) เป็นอย่างไรบ้าง
 ให้การสนับสนุนดี ไม่ได้ให้การสนับสนุน
 อื่นๆ (ระบุ).....
 เพราะ (ระบุ).....

ภาคผนวก ค
แบบบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกต

ภาคผนวก ง

รูปภาพการเก็บรวบรวมข้อมูล และผ้าไหมมัดหมี่

รูปที่ 15 การตีเกลียวไหม

รูปที่ 18 ลายและสีมัดหมี่

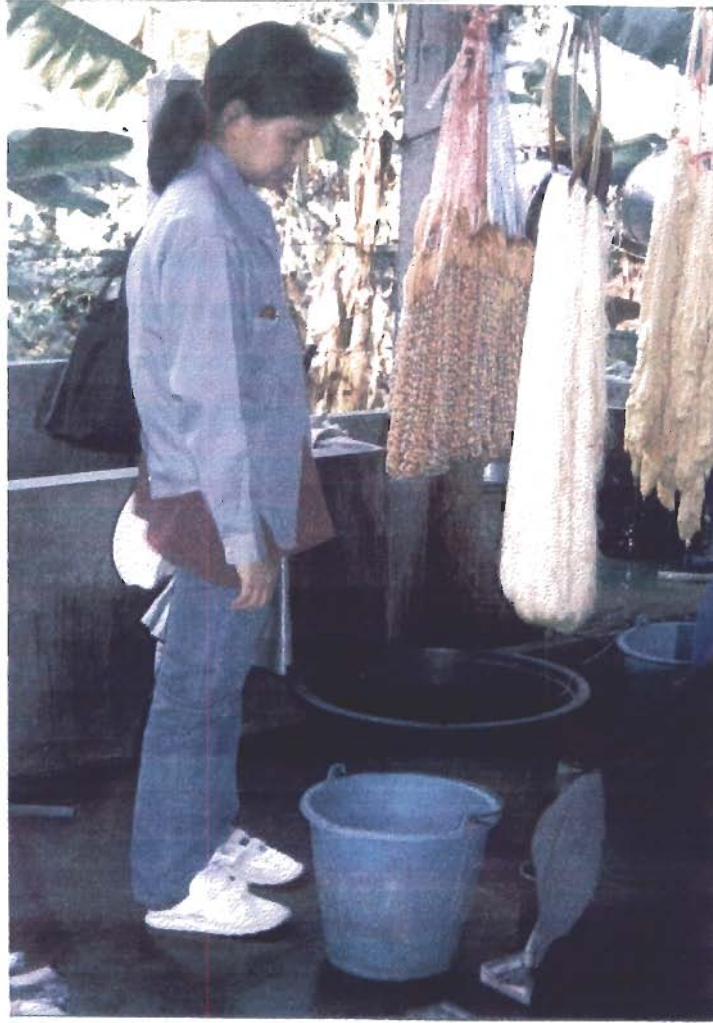
รูปที่ 16 การกวักไหมใส่อ้อ

รูปที่ 17 การมัดเพื่อทำลายมัดหมี่

รูปที่ 19 การฟอกย้อม

รูปที่ 20 บริเวณซัอมไหม

รูปที่ 21 น้ำเสียวจากการฟอกซัอม ราวลงพื้นดิน

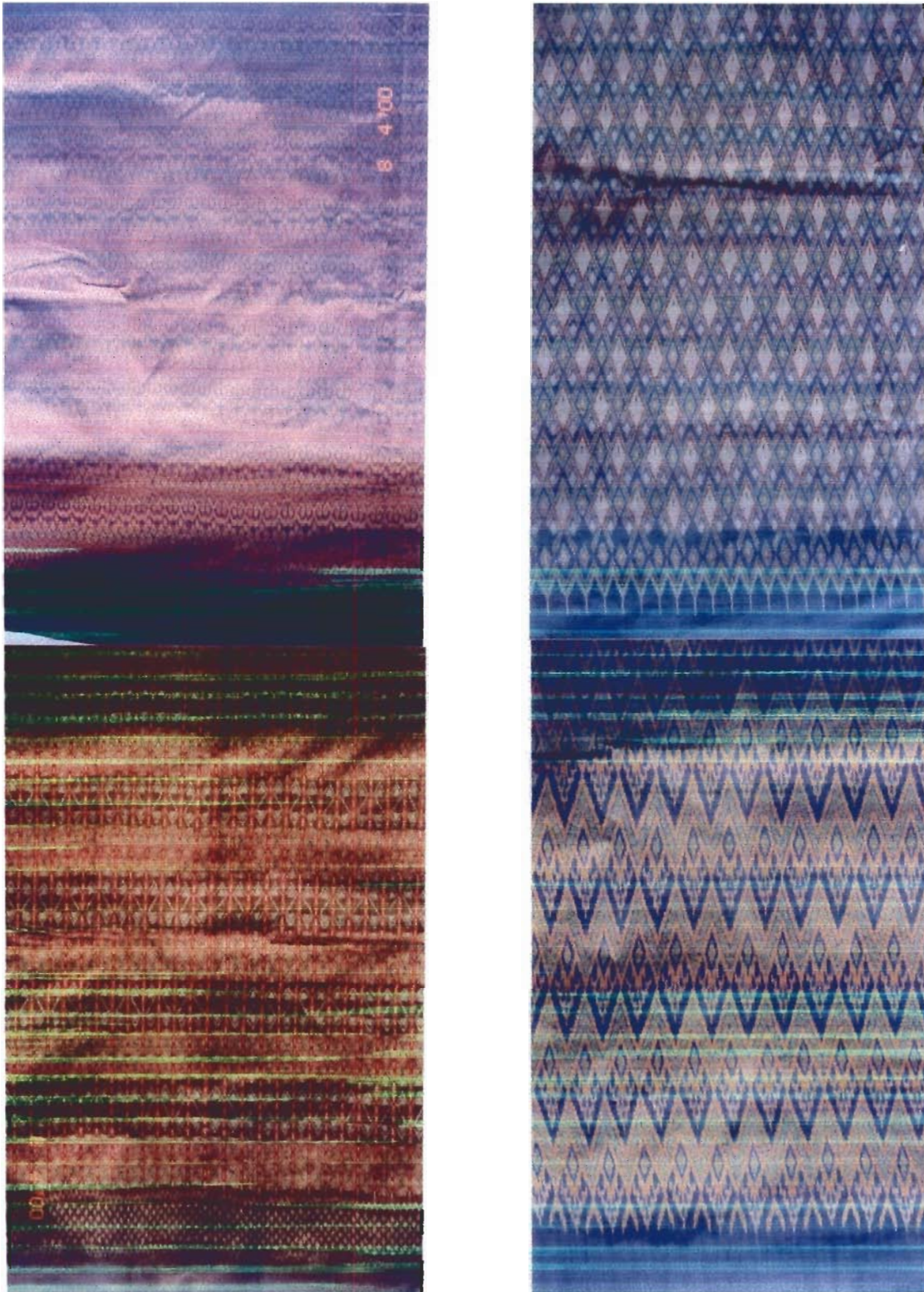
รูปที่ 22
ผู้เชี่ยวชาญประจำศูนย์

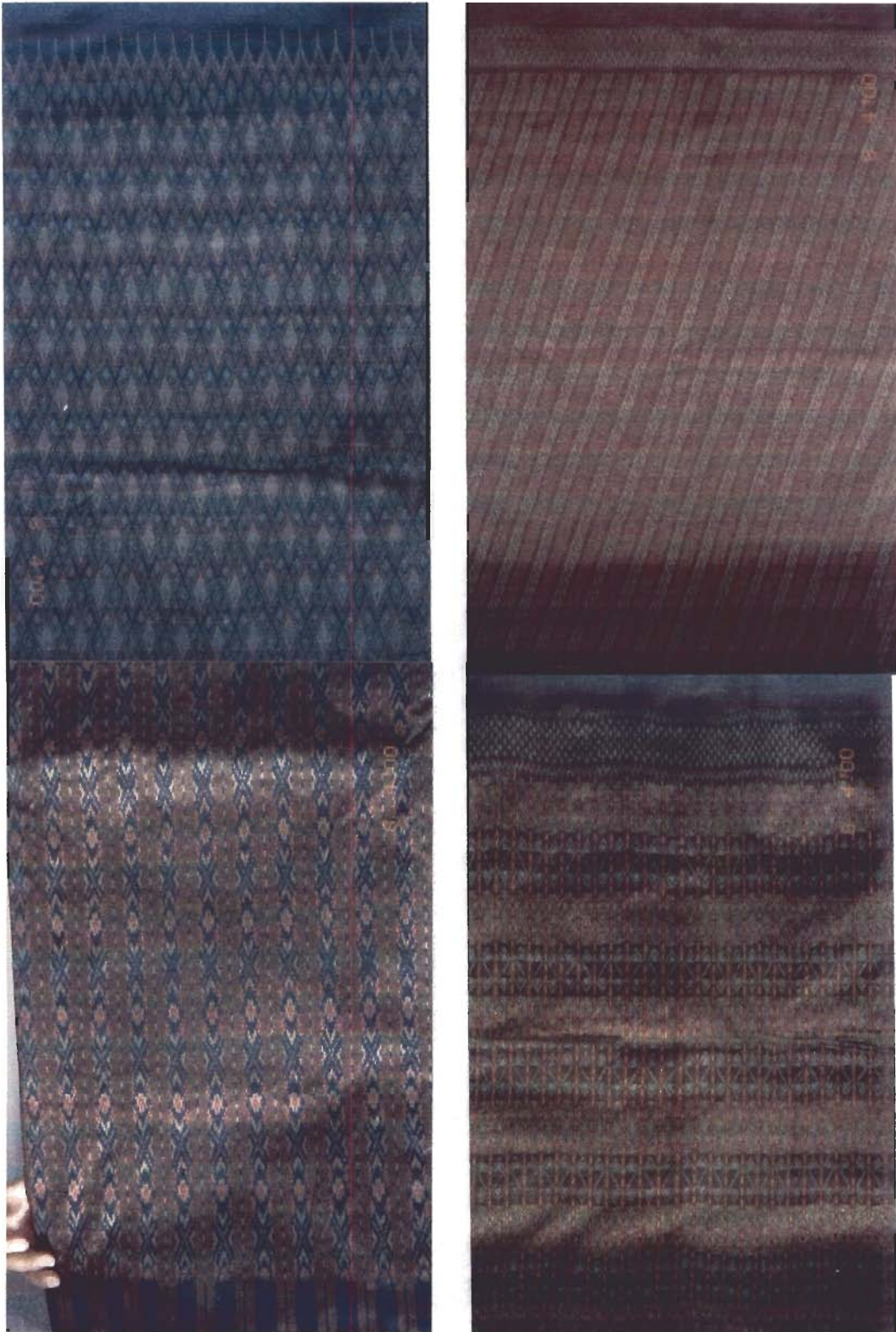
รูปที่ 23
ก็มือ
และการทอผ้าด้วยมือ

รูปที่ 24
พักรับประทานอาหาร
ร่วมกัน

ภาพที่ 25 ผ้าไหมนาโพธิ์บางส่วนที่ได้รับรางวัลระดับชาติ

รูปที่ 26 ผ้านาโพธิ์บางส่วน ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ

บรรณานุกรม

- กระทรวงมหาดไทย. กรมพัฒนาชุมชน. กองวิจัยและประเมินผล. 2524. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรสตรีในการพัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ. : ม.ป.ท.
- กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. 2530. การพึ่งตนเอง : ตักยภาพในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- ขวัญสรวย อติโพธิ์. 2538. บาคา : ธุรกิจเพื่อสังคมทางเลือกหนึ่งของชุมชนนางรองร่วมใจทำกันวันนี้. เอกสารประกอบการสัมมนาสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 1-3 ธันวาคม.
- ขวัญสรวย อติโพธิ์ และอนุชาติ พวงสำลี. 2538. กลุ่มพรรณไม้องค์กรธุรกิจชุมชนเพื่อชุมชน. เอกสารประกอบการสัมมนาสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 1-3 ธันวาคม.
- จันทนา ศรีภักดิ์วงษ์. 2533. การวิจัยรายกรณีการดำเนินธุรกิจขนาดย่อมของสตรีในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต , จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จินตนา บุญบงการ และครองแก้ว อยู่สุข. 2531. แนวคิดทางธุรกิจ. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยา-การพิมพ์.
- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. 2540. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุฬาร โชติช่วงนิรันดร์. 2530. รายงานการวิจัยเรื่องการทำธุรกิจขนาดย่อมของสตรีในจังหวัดขอนแก่น. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ใจมานัส พลอยดี. 2540. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจชุมชน
เปรียบเทียบภาพรวมและภาพย่อย (อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร และอำเภอลานสกา
จังหวัดนครศรีธรรมราช). วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉลอง ภิรมรัตน์. 2531. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : ประจักษ์การพิมพ์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2537. วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์ และสกันธ์ วรรณวิวัฒนา. 2533. การประกอบการขนาดย่อมในชนบท
ไทย : สถานะความรู้. กรุงเทพฯ : มูลนิธิฟรีดิชเนามัน.
- ชูเกียรติ ลีสุวรรณ. 2535. รายงานการวิจัยเรื่องระบบการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นภาค
เหนือ. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชาติยา สุวรรณชญ. 2538. วิทยาศาสตร์สังคม. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนา-
บริหารศาสตร์
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. 2540. การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธุรกิจชุมชนและแนว
ทางการบริหารธุรกิจชุมชน. รายงานสรุปการสัมมนาโครงการเศรษฐกิจการเมือง
แนวประวัติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 14-16 กุมภาพันธ์.
- . 2542. ธุรกิจชุมชนเส้นทางที่เป็นไปได้. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักงานกอง-
ทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ศิริก สาระวดี. 2539. ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาธุรกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและ-
พัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศุภฎี อายุวัฒน์. 2534. รายงานการวิจัยเรื่องการเข้าร่วมแรงงานของสตรีในธุรกิจขนาด
ย่อมในชนบท. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัย-
ขอนแก่น.
- ศุติต เทพไพฑูรย์. 2530. กลุ่มอาชีพที่แท้จริงนั้นใด. วารสารพัฒนาชุมชน 26 (มีนาคม) : 3.

- เดชภัทร เดชโอพาริก. 2541. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอคอยสะแก จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ท่อนจันทร์ วงศ์พรหม. 2540. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสว่าง ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เทียบ เหล่าสุวรรณ. 2541. การศึกษาลักษณะองค์ประกอบของการจัดการธุรกิจขององค์กรชุมชนในชนบทที่สามารถพึ่งตนเองได้ในทางธุรกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์การเกษตรทำนางแมว จำกัด ตำบลทำนางแมว อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธงชัย สันติวงษ์. 2531. หลักการบริหารจัดการ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- นงลักษณ์ สุพรรณไชยมาตย์ และคณะ. 2537. รายงานการวิจัยเรื่องกลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กรเกษตร. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บงกช หงษ์คำมี. 2537. การศึกษาองค์ประกอบในการดำรงอยู่ของกลุ่มธุรกิจขนาดย่อมในชุมชน : ศึกษากรณีกลุ่มทอผ้าสีธรรมชาติ หมู่บ้านหนองขาม ตำบลชุมแสง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บันลือ สุทธารมณ. 2527. การวิเคราะห์ต้นทุน/ประโยชน์และสัมฤทธิ์ภาพ. เอกสารประกอบการบรรยาย ของ วิทยาลัยกองทัพเรือ.
- เบญญา สวัสดิ์โอ. 2524. รายงานการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของสตรีในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประคอง ภาสะฐิติ. 2543. การเดินแบบผ้าไหมการกุศลงานฉลอง. 223 ปีบุรีรัมย์. วารสารการกุศล 6 (เมษายน) : 6-9.
- ประเวศ วะสี. 2533. การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน. ณ ห้องประชุมหอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 จังหวัดนครราชสีมา, 10-12 กรกฎาคม.
- . 2538. วิถีชีวิตหมู่บ้านไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน.
- ปราณี พรรณวิเชียร. 2530. วิชาหลักการจัดการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพรึก.

- ปาริชาติ วลัยเสถียร, จิตติ มงคลชัยอรัญญา และ โกวิท พวงงาม. ม.ป.ป. รายงานการ
 สํารวจสถานะความรู้เกี่ยวกับธุรกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- ผ่องจิตต์ อธิคมปันทะ. 2531. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ :
 โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. 2531. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ :
 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัชนี วรกวิน. 2535. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูจันทระเกษม.
- พัฒน์ บุญรัตพันธ์. 2527. รายงานการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างพลังชุมชนโดยกระบวนการ
 การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- พูลทรัพย์ สวนเมือง และวิภาดา ชัยเวชสกุล. 2534. การพัฒนาหลักสูตร ศึกษาเฉพาะกรณี :
 การทอผ้าพื้นเมืองอีสาน. ในเอกสารประกอบการประชุมเวทีชาวบ้าน. บรรณาธิการ
 โดยวิฑูรย์ ปัญญากุล, หน้า 283-307. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. 2534. อุตสาหกรรมในครัวเรือนเชิงธุรกิจในชนบท : คู่มือการดำเนิน-
 งานพัฒนาอาชีพและเงินทุน. กรุงเทพฯ : กองปฏิบัติการ กรมพัฒนาชุมชน.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2524. การบริหารงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทย-
 วัฒนาพานิช.
- มณฑนา สามารถ และวิบูลย์สุข บัณฑิตย์. 2535. การสำรวจตลาดสิ่งทอของกลุ่มสตรีทอ
 ผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. อุดรธานี : มูลนิธิปริศนิต เอแบร์ท.
- รัชนิกร เศรษฐโช. 2528. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ระวัง เนตรโพธิแก้ว. 2529. ธุรกิจเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2524. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย. กรุงเทพฯ : ไทย-
 วัฒนาพานิช.
- เรณู คุปต์ชัยเสถียร, กัลยา พัฒนาศรี และสว่างจิต ศรีระษา. 2534. รายงานการวิจัยเรื่องการ
 ทอผ้าพื้นเมืองของสตรีชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : การศึกษาในมิติทาง
 ด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย
 ขอนแก่น.

- ลำเคื่อน นามเทพ. 2538. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการศึกษานอกระบบกับกระบวนการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลำเคื่อน นามเทพ และวิฑูรย์ ว่างตาล. 2541. รายงานการวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้ในการเข้าสู่อาชีพธุรกิจผ้าทอมือของสตรีชนบทในภาคเหนือ. เชียงใหม่ : สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตการศึกษา 8.
- วิมลโรจน์ โอสถานุเคราะห์. 2537. สมบัติการดูคชชี่ข้อมในน้ำทิ้งจากอุตสาหกรรมสิ่งทอโดยแร่ดินร่วมกับสารจับก้อนเคมี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. 2531. การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์.
- ไวรรัช เจียมบรรจง. 2533. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. 2539. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.
- ศิริลักษณ์ ตนะวิไชย. 2537. รายงานวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ภาคเหนือตอนบนกับการดำเนินงานการศึกษานอกระบบ. เชียงใหม่ : การศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ.
- เศรษฐสยาม. 2540. ลัทธิบริโภคนิยมกับชุมชน 8. อาทิตยวิเคราะห์, 31 มกราคม - 6 กุมภาพันธ์, หน้า 31.
- _____. 2540. ลัทธิบริโภคนิยมกับชุมชน 9. อาทิตยวิเคราะห์, 7 - 13 กุมภาพันธ์, หน้า 33.
- _____. 2540. ลัทธิบริโภคนิยมกับชุมชน 10. อาทิตยวิเคราะห์, 14 - 20 กุมภาพันธ์, หน้า 31.
- สมยศ นาวิการ. 2525. การบริหารธุรกิจ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงธน.
- สัมพันธ์ เตชะอริก. 2531. ฝึฝืนเพื่อหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เอดิสัน.
- สัมพันธ์ เตชะอริก และคณะ. 2540. คู่มือและทิศทางการพัฒนาชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาในชนบทศักยภาพและเครือข่ายผู้นำท้องถิ่น. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- . 2541. การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2540. สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544. กรุงเทพฯ : เม็ดทรายพรินติ้ง.
- สำนักงานพัฒนาชุมชน. 2539. บทบาทของการสนับสนุนธุรกิจชุมชนเมือง แนวทางและแผนงานส่งเสริมสนับสนุนธุรกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนาโพธิ์. 2542. การพัฒนาสตรีและกลุ่มอาชีพสตรีการทอผ้าไหม อำเภอ นาโพธิ์ จังบุรีรัมย์. บุรีรัมย์ : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอ นาโพธิ์.
- . 2542. ผลการดำเนินงานพัฒนาชุมชนอำเภอ นาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์. บุรีรัมย์ : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอ นาโพธิ์.
- สุมิตรา จิระวุฒินันท์. 2542. การจัดการธุรกิจชุมชน : ศึกษากรณีกลุ่มแพรรณจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุรพล กาญจนะจิตรา และประภาส ศิลปรัศมี. 2531. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ. กรุงเทพฯ : กองวิจัยและประเมินผล กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- สุวิมล พิสัยสวัสดิ์. 2537. รายงานการวิจัยเรื่องการผลิตและการจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมไทย ประเภทผ้าไหม – จิต : กรณีศึกษาจังหวัดอุดรธานี. อุดรธานี : กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ.
- โสภณ สุภาพงษ์. 2538. ธุรกิจประสานประโยชน์สังคมของบางจาก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มติชน.
- เสถียร เหลืองอร่าม. 2537. สิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อโรงงานอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- อดิศักดิ์ จันทไทย. 2540. กลยุทธ์การพัฒนาอาชีพสตรี : กรณีศึกษาการทอผ้าไหมแพรวาของสตรีบ้านโพน ตำบลโพน อำเภอกำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- อนันต์ เกตุวงศ์. 2535. รายงานการวิจัยเรื่องผลกระทบของการพัฒนา. กรุงเทพฯ : คณะรัฐ-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิชาติ หิรัญจิตต์. 2539. การกำจัดสีย้อมรีแอกทีฟจากน้ำเสียย้อมผ้าด้วยกระบวนการร่วม
ของการดูดติดผิวและ โคแอกูเลชัน. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมพร จำปาปลา. 2536. ผลกระทบจากโครงการพัฒนาต่อชุมชนชาวนาไทยอีสาน : กรณี
ศึกษามูบ้านอีสานแดง จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อำนาจ ภูวนา. 2540. กระบวนการบริหารการผลิตหัตถกรรมทอผ้า : ศึกษาเฉพาะกรณี
บ้านหนองเขื่อนช้าง ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วิทยา-
นิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Bryant, Caralic, and Luis G. White. 1992. **Managing developing in the Third World.**
Boulder Colorado : Westview Press.
- Cattell, R.B. 1971. **Group dynamics.** New York : McGraw – Hill.
- Cooley, Charles. H. 1981. **Social organization.** New York : Charles Scripner’s Son.
- Davis, Kingsley. 1988. **Human society.** New York : The Macmillan.
- Dye, Thomas R. 1991. **Understanding public policy.** Englewood Cliffs, New Jersey :
Prentice – Hall.
- Homan, George. C. 1950. **The human group.** New York : Harcourt, Brace.
- Kanno, Tetsuya. 1997. **An institutional analysis of the commercial viability of two
weaving projects in Northeast Thailand.** M.A.thesis, Khonkaen University.
- Moore, Wilbert E. 1978. **Social change.** New York : Prentice – Hall of India.
- Murphy, Thomas M., and others. 1991. **Contemporary public administration.** Itasca,
Llinois : P.E. Peacock Publishers.

- Nuntiya, Hutauwatr. 1998. **Strategy formulation through SWOT analysis : A case study of three rural people business organization in Northeast Thailand.** Ph.D. thesis, Asian Institute of Technology.
- Staley, Eugene. 1981. **The future of underdevelopment countries.** New York : Harper and Brothers.
- Starling, Groner. 1988. **Managing the public section.** Llinois : The Dorsey Press.
- Watson, Goodwin E. 1981. **Social psychology.** Isume and Insight : J.B. Lippincott.
- Wiese, leopold Van. 1986. The sociological study of social change. In **Transaction of the Third Congress of Sociology, 20.** Amsterdam : International Sociology Association.
- Young, Kimbell. 1956. **Social psychology.** 3d ed. New York : Apleton Century Grofts.

ประวัติผู้เขียน

- ชื่อ ชื่อสกุล : นางสาวสุภาพร พรหมนิยม
- วัน เดือน ปี เกิด : 13 พฤศจิกายน 2514
- สถานที่เกิด : จังหวัดฉะเชิงเทรา
- วุฒิการศึกษา : สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ
ปีการศึกษา 2535
สำเร็จปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์) จาก
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2537
- ตำแหน่งหน้าที่
การทำงานปัจจุบัน : นักวิชาการศึกษา กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ